

GŁÓWNY INSPEKTOR OCHRONY ŚRODOWISKA

Akceptuję

Minister Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

INFORMACJA O REALIZACJI ZADAŃ INSPEKCJI OCHRONY ŚRODOWISKA W 2024 ROKU

Przedkładam do akceptacji

Główny Inspektor Ochrony Środowiska
/ – podpisany elektronicznie/

Warszawa, 27 maja 2025 r.

Spis treści

I. WSTĘP	7
II. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA	7
1. Charakterystyka najważniejszych zadań realizowanych w 2024 r.....	8
2. Realizacja zadań kontrolnych	10
2.1 Ewidencja zakładów i planowanie kontroli	10
2.2 Liczba przeprowadzonych kontroli	13
3. Wyniki kontroli i stwierdzone naruszenia	19
4. Inne działania	22
4.1 Skargi i wnioski o podjęcie interwencji	22
4.2 Interpelacje i zapytania parlamentarzystów	23
4.3 Rejestry prowadzone przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.....	24
4.4 Wybrane sankcje i działania pokontrolne	25
4.4.1 Wnioski do organów ścigania	27
4.4.2 Wymierzanie kar i opłat/opłat podwyższonych	28
4.4.2.1 Wydane decyzje o karach i opłatach/opłatach podwyższonych	28
4.4.2.2 Kary biegnące	29
4.4.2.3 Kary za okres trwania naruszenia, kary za inne naruszenia, opłaty oraz opłaty podwyższone	30
4.4.2.4 Kary, opłaty oraz opłaty odroczone, zawieszone, umorzone lub rozłożone na raty ...	31
4.4.2.5 Kary i opłaty podwyższone rozliczone w związku z terminową realizacją przedsięwzięcia, które usunęło przyczynę wymierzenia kar oraz kary i opłaty podwyższone wymierzone w związku z niezrealizowaniem przedsięwzięcia w terminie lub nieusunięciem przyczyn wymierzenia odroczonej kary lub opłaty podwyższonej	32
4.4.2.6 Decyzje ustalające koszty ponoszone w związku z prowadzeniem kontroli przestrzegania wymagań ochrony środowiska	32
4.4.2.7 Stan zadłużenia z tytułu nieściągniętych kar	32
4.4.3 Przyczyny niskiej efektywności i nieściągalności kar	33
4.4.4 Podział środków uzyskanych z tytułu nałożonych kar pieniężnych	33
4.4.5 Decyzje wstrzymujące działalność lub użytkowanie instalacji (w tym oddanie do użytkowania)	34
4.4.6 Postępowanie egzekucyjne w sprawie decyzji o charakterze niepieniężnym	34
4.4.7 Realizacja zadań organu II instancji	34
III. TRANSGRANICZNE PRZEMIESZCZANIE ODPADÓW	40
1. Decyzje w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów	40
1.1 Przywóz odpadów do Polski	41
1.2 Wywóz odpadów z Polski	43
1.3 Tranzyt odpadów przez terytorium kraju	44

2. Współpraca IOŚ z przedstawicielami innych służb (Krajowej Administracji Skarbowej, Straży Granicznej, Inspekcji Transportu Drogowego) w zakresie zwalczania nielegalnego transgranicznego przemieszczania odpadów (ntpo)	45
3. Kontrole krajowych instalacji przetwarzania odpadów	46
4. Działania mające na celu zwrot odpadów nielegalnie wwiezionych do Polski	46
4.1. Nielegalne przemieszczanie odpadów w postaci uszkodzonych pojazdów	46
4.2 Pozostałe odpady	48
V. ZWALCZANIE PRZESTĘPCZOŚCI ŚRODOWISKOWEJ	53
1. Analiza problematyki przestępczości środowiskowej	53
1.1 Charakterystyka ujawnionych przestępstw przeciwko środowisku	53
1.2 Zauważalne tendencje rozwoju przestępczości	54
2.1 Zgłoszenia o naruszeniach środowiskowych otrzymane przez Inspekcję Ochrony Środowiska w 2024 r.	55
2.2 Liczba zrealizowanych zgłoszeń/interwencji na podstawie art. 10b ustawy o IOŚ oraz na podstawie art. 9 ust. 1b pkt 2 ustawy o IOŚ	56
2.3 Wykorzystanie środków technicznych do wykrywania przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku	56
2.4 Realizowane przez Inspekcję Ochrony Środowiska działania analityczne	57
2.5 Ściganie przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku	58
2.6 Informacja dotycząca decyzji merytorycznych podejmowanych przez organy ścigania w związku ze składanymi przez Inspekcję Ochrony Środowiska zawiadomieniami o podejrzeniu popełnienia przestępstwa	58
2.7 Decyzje administracyjne wydane przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska oraz wystąpienia skierowane do innych organów w 2024 r. (w zakresie zwalczania przestępczości środowiskowej)	59
2.8 Wnioski o udostępnienie informacji uzyskanych w czasie prowadzenia czynności, o których mowa w art. 10b ust. 2 ustawy o IOŚ, skierowane do organów Inspekcji Ochrony Środowiska w 2024 r.	59
2.9 Kontrole przeprowadzone w 2024 r. w trybie art. 9 ustawy o IOŚ, wszczęte na podstawie ustaleń z art. 10b ustawy o IOŚ oraz ich efekty	60
3. Zadania prewencyjne oraz współpraca z innymi służbami i organami w zakresie zwalczania przestępczości środowiskowej	61
3.1. Współpraca z innymi organami i służbami w zakresie zwalczania przestępczości środowiskowej	61
3.2. Działania informacyjne z zakresu przeciwdziałania przestępczości środowiskowej	62
3.3. Szkolenia prowadzone dla organów i służb	63
4. Wyzwania w obszarze zwalczania przestępczości środowiskowej	63
V. MONITORING ŚRODOWISKA	64
1. Charakterystyka zadań Państwowego Monitoringu Środowiska	64
2. Monitoring jakości powietrza	65
2.1. Badania i ocena jakości powietrza	65

2.2. Wykorzystanie metod modelowania matematycznego w ocenach i prognozach jakości powietrza.....	71
2.3. Informowanie o ryzyku wystąpienia przekroczenia lub wystąpieniu przekroczenia poziomu informowania, poziomu alarmowego, poziomu dopuszczalnego i poziomu docelowego substancji w powietrzu.....	73
2.4. Określanie tła substancji w powietrzu	74
2.5. Pomiary stanu zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym PM _{2,5} dla potrzeb monitorowania procesu osiągnięcia krajowego celu redukcji narażenia	74
2.6. Monitoring tła regionalnego	76
2.7. Badania tła zanieczyszczenia atmosfery na stacjach w Łebie, Jarczewie, Puszczy Boreckiej i Szymbarku według programów międzynarodowych	77
2.8. Badania chemizmu opadów atmosferycznych i ocena depozycji zanieczyszczeń do podłoża.....	78
2.9. Badania stanu warstwy ozonowej oraz pomiary natężenia promieniowania UV-B nad Polską	80
2.10. Prezentowanie informacji o jakości powietrza poprzez portal jakości powietrza i aplikacje mobilne	84
3. Monitoring jakości wód	86
3.1. Badania i ocena jakości wód w rzekach i zbiornikach zaporowych	86
3.2. Badania i ocena jakości wód w jeziorach.....	96
3.3. Ocena eutrofizacji wód w latach 2020-2023	102
3.4. Badania osadów dennych w rzekach i jeziorach.....	105
3.5. Badania i ocena jakości wód przejściowych i przybrzeżnych oraz Morza Bałtyckiego .	111
3.6. Monitoring jakości wód podziemnych	114
4. Monitoring jakości gleb i ziemi	117
5. Monitoring przyrody	119
5.1. Monitoring ptaków	119
5.2. Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych	124
5.3. Monitoring gatunków i siedlisk morskich.....	127
5.4. Monitoring lasów	128
5.5. Zintegrowany Monitoring Środowiska Przyrodniczego.....	129
6. Monitoring hałasu	130
7. Monitoring pól elektromagnetycznych.....	131
8. Monitoring promieniowania jonizującego	134
9. GIOŚ INSPIRE	135
VI LABORATORIA	137
1) Centralne Laboratorium Badawcze	137
2) Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości powietrza atmosferycznego.....	144
3) Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości wód powierzchniowych	144
4) Wykaz aparatury pomiarowej zakupionej przez laboratoria w roku 2024	145

5) Badania biegłości i porównania międzylaboratoryjne (PT/ILC)	148
6) Inne zadania podjęte w 2024 r.	151
VII. UPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O ŚRODOWISKU I DZIAŁALNOŚCI INSPEKCJI OCHRONY ŚRODOWISKA.....	152
1. Wprowadzenie.....	152
2. Informacje udzielone na podstawie wniosków	153
3. Informacje upowszechnione za pomocą mediów społecznościowych i serwisów internetowych	154
4. Informacje udzielone przedstawicielom tradycyjnych mediów - prasa, radio i telewizja...	156
5. Działalność wydawnicza	156
6. Inne formy upowszechniania informacji w społeczeństwie	160
7. Informacje o przekazanych i udostępnianych danych związanych ze środowiskiem i jego ochroną, z uwzględnieniem danych otwartych w rozumieniu ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego	165
VIII. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA	166
I. Charakterystyka zadań.....	166
2. Współpraca Inspekcji Ochrony Środowiska z instytucjami i agendami Unii Europejskiej	166
3. Udział w pracach komitetów i grup roboczych Unii Europejskiej oraz programach Komisji Europejskiej.....	170
4. Udział Inspekcji Ochrony Środowiska w wypełnianiu zadań wynikających dla Polski z konwencji i umów międzynarodowych	174
5. Inne formy współpracy dwustronnej i wielostronnej	179
6. Współpraca dwustronna	180
IX ASPEKTY ORGANIZACYJNE, PRAWNE I EKONOMICZNE.....	182
1. Zmiany w organizacji Inspekcji Ochrony Środowiska.....	182
2. Charakterystyka udziału GIOŚ w pracach legislacyjnych.....	182
3. Porozumienia organów Inspekcji Ochrony Środowiska zawarte w 2024 r. z innymi organami	183
4. Materiały przedłożone w 2024 r. przez GIOŚ Ministrowi Klimatu i Środowiska lub przekazane innym organom, po konsultacji z Ministrem Klimatu i Środowiska	183
5. Przykłady szkoleń zorganizowanych lub przeprowadzonych w 2024 r. przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska.....	185
6. Zagadnienia kadrowe	186
7. Zagadnienia ekonomiczno-finansowe.....	186
X. PODSUMOWANIE	187

I. WSTĘP

Od ponad 30 lat Inspekcja Ochrony Środowiska wypełnia swoją misję poprzez realizację zadań określonych w przepisach prawa. Jednocześnie aktywnie uczestniczy w tworzeniu nowych regulacji prawnych oraz bierze udział we współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony środowiska.

Zgodnie z ustawą o Inspekcji Ochrony Środowiska, Główny Inspektor Ochrony Środowiska corocznie, w terminie do 31 maja, przedkłada ministrowi właściwemu do spraw klimatu sprawozdanie z działalności Inspekcji Ochrony Środowiska w roku poprzednim.

W niniejszym opracowaniu przedstawione zostały zadania realizowane w 2024 r. przez Inspekcję we wszystkich obszarach jej działalności, w szczególności takich jak: działania kontrolne w zakresie przestrzegania prawa ochrony środowiska, transgraniczne przemieszczanie odpadów, badania i ocena stanu środowiska, działalność laboratoryjna oraz zwalczanie przestępczości środowiskowej. Ponadto, przedstawione zostały działania związane z udostępnianiem i upowszechnianiem informacji o środowisku oraz współpracą międzynarodową.

W roku 2024 najważniejszymi, określonymi przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska zadaniami w zakresie działalności kontrolnej, były działania mające na celu ściganie przestępstw odpadowych, jak również działania związane z ochroną wód przed zanieczyszczeniem, w tym pochodzącym ze źródeł rolniczych. W związku z sytuacją powstałą na Odrze w 2022 r. nadal szczególnie istotne znaczenie miał również monitoring interwencyjny punktów pomiarowo-kontrolnych zlokalizowanych wzdłuż rzeki i jej dopływów.

Realizacja zadań przez Inspekcję Ochrony Środowiska wymaga stałej i efektywnej współpracy z innymi organami administracji rządowej, urzędami, instytutami badawczymi, a także organami ścigania. Podziękowania za owocną współpracę składam przedstawicielom Ministerstwa Klimatu i Środowiska, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Państwowej Agencji Atomistyki, instytutów badawczych, Policji, Służby Celno-Skarbowej, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz wszystkich innych służb współdziałających z Inspekcją Ochrony Środowiska.

Pragnę również podziękować pracownikom Inspekcji Ochrony Środowiska, którzy profesjonalnie i z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki. Dziękuję także przedstawicielom organizacji pozarządowych, dziennikarzom oraz wszystkim osobom aktywnie działającym na rzecz ochrony środowiska z myślą o zachowaniu go dla przyszłych pokoleń.

Hanna Kończal

Główny Inspektor Ochrony Środowiska

II. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA

1. Charakterystyka najważniejszych zadań realizowanych w 2024 r.

Do najważniejszych zadań ustawowych w obszarze kontroli Inspekcji Ochrony Środowiska (IOŚ) należą:

- kontrola przestrzegania prawa o ochronie środowiska oraz decyzji ustalających warunki korzystania ze środowiska,
- ściganie przestępstw oraz wykroczeń przeciwko środowisku, w tym wnoszenie i popieranie aktów oskarżenia,
- transgraniczne przemieszczanie odpadów,
- współdziałanie w zakresie ochrony środowiska z innymi organami kontroli, organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości, innymi organami administracji państwowej i organami samorządu terytorialnego oraz obrony cywilnej, a także organizacjami społecznymi,
- przeciwdziałanie poważnym awariom.

Priorytetem w 2024 r. były działania związane:

- ze ściganie przestępstw w zakresie gospodarki odpadami,
- z ochroną wód przed zanieczyszczeniem, w tym pochodzącym ze źródeł rolniczych.

Wykonaniu tych zadań podporządkowane zostały plany kontroli wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska, a tym samym wypełnione zostały najważniejsze cele przewidziane do osiągnięcia do 2025 r. zawarte w „*Ogólnych kierunkach działania Inspekcji Ochrony Środowiska w latach 2021-2025 (z perspektywą do 2030 r.)*”, tj.

- poprawa gospodarowania odpadami, która była realizowana m.in. poprzez wzmocnienie działań interwencyjnych przeciwdziałających nielegalnemu postępowaniu z odpadami oraz wzmoczenie kontroli dużych wytwórców odpadów niebezpiecznych i podmiotów uczestniczących w zbieraniu, transporcie i zagospodarowaniu tych odpadów,
- poprawa jakości wód powierzchniowych, podziemnych, Morza Bałtyckiego oraz gospodarowania zasobami wodnymi, która była realizowana m.in. poprzez kontrole zakładów wprowadzających, na podstawie decyzji określających warunki korzystania ze środowiska, ścieki do wód lub do ziemi lub pobierających wodę powierzchniową lub podziemną oraz kontrole podmiotów prowadzących produkcję rolną oraz działalność, w ramach której są stosowane nawozy lub przechowywane nawozy naturalne.

W 2024 r. Inspekcja realizowała swoje ustawowe zadania, do których należy m.in. prowadzenie kontroli podmiotów w zakresie realizacji obowiązków wynikających z przepisów ochrony środowiska oraz sporządzanie raportów i informacji na temat ich wyników.

Przestrzeganie wymagań ochrony środowiska sprawdzano poprzez ocenę:

- przestrzegania warunków korzystania ze środowiska określonych w decyzjach administracyjnych,
- wpływu zakładu na środowisko,
- skuteczności rozwiązań zabezpieczających środowisko,
- wyników badań i pomiarów emisji.

Przeprowadzone w 2024 r. kontrole cechowała różnorodność tematyczna; dotyczyły one w szczególności:

- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, w tym przez wytwórców komunalnych osadów ściekowych,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
- stosowania przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, w zakresie realizacji obowiązków przez wprowadzających produkty w opakowaniach, podmioty przetwarzające odpady opakowaniowe i organizacje odzysku odpadów opakowaniowych,
- przeciwdziałania poważnym awariom,
- przestrzegania przepisów art. 29 ustawy z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach w zakresie zagrożeń dla środowiska,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko w zakresie przestrzegania warunków, wymogów i obowiązków nałożonych w decyzjach o środowiskowych uwarunkowaniach,
- wykonywania zadań określonych w programach ochrony powietrza i planach działań krótkoterminowych przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, starostę oraz inne podmioty,
- spełniania wymagań przez producentów i użytkowników produktów zawierających lotne związki organiczne – farb i lakierów przeznaczonych do malowania budynków i ich elementów wykończeniowych, wyposażeniowych oraz związanych z budynkami i elementami ich konstrukcji oraz mieszaniny do odnawiania pojazdów,
- przestrzegania przepisów dotyczących substancji kontrolowanych, nowych substancji oraz fluorowanych gazów cieplarnianych,
- stosowania przepisów ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych,
- przestrzegania warunków korzystania ze środowiska w zakresie ilości pobieranej wody oraz ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i pozwoleniach zintegrowanych,
- stosowania Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, o którym mowa w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, przez obowiązane do stosowania Programu działań podmioty prowadzące produkcję rolną oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu, w zakresie dotyczącym warunków stosowania i przechowywania nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin,
- przestrzegania przepisów ustawy Prawo wodne oraz ustawy o nawozach i nawożeniu przez podmioty prowadzące produkcję pierwotną żywności pochodzenia roślinnego, realizowane w ramach Porozumienia z dnia 22 grudnia 2020 r. w sprawie współdziałania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Ochrony

Środowiska w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego,

- zawartości siarki w ciężkim oleju opałowym oraz w oleju do silników statków żeglugi śródlądowej,
- przestrzegania wymagań ochrony środowiska przez prowadzących instalacje wymagające uzyskania pozwolenia zintegrowanego,
- emisji hałasu do środowiska,
- emisji gazów i pyłów do powietrza,
- poziomów pól elektromagnetycznych,
- zgodności wykorzystania przez użytkowników zasobów genetycznych i tradycyjnej wiedzy związanej z zasobami genetycznymi z uzgodnionymi warunkami dostępu oraz podziału korzyści z ich wykorzystania, zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2016 r. o dostępie do zasobów genetycznych i podziale korzyści z ich wykorzystania, kolekcji lub ich części zarejestrowanych w rejestrze kolekcji zgodnie z ww. ustawą,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności,
- przestrzegania obowiązków przez podmioty wprowadzające do obrotu drewno i produkty z drewna,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 2015 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych.

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska zaplanowali do kontroli zakłady w oparciu o wytyczne Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, w zgodzie z ogólnymi kierunkami działania Inspekcji Ochrony Środowiska. Kontrole prowadzone były zgodnie z obowiązującym w IOŚ *Informatycznym Systemem Kontroli* (ISK), który określa jednolite dla całej Inspekcji zasady przygotowania i prowadzenia kontroli oraz jednolite wzory formularzy stosowanych na potrzeby dokumentowania czynności kontrolnych oraz podejmowanych działań pokontrolnych, które uwzględniają Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej nr 2001/331/WE¹ ustalające minimalne kryteria działania inspekcji ochrony środowiska w państwach członkowskich Unii Europejskiej.

2. Realizacja zadań kontrolnych

2.1 Ewidencja zakładów i planowanie kontroli

Na koniec 2024 r. w ewidencji Inspekcji Ochrony Środowiska było 179 265 zakładów. W porównaniu z 2023 r. liczba zakładów wzrosła o 7 817 (tj. o ponad 4,5%), natomiast w stosunku do 2020 r. – o 33 332 zakłady (tj. 23%).

¹ Dz.U. UE L z 2001 r. Nr 118, s. 41.

W ewidencji zakłady podzielone są na pięć kategorii ryzyka. Z przydzieleniem zakładu do określonej kategorii ryzyka wiąże się częstotliwość kontroli. Aktualnie obowiązująca częstotliwość kontroli jest następująca:

- I kategoria (572 zakłady) – zakłady o bardzo dużej uciążliwości dla środowiska – kontrola co roku², np.: zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii, zakłady przetwarzania zużytego sprzętu elektronicznego i elektrycznego, zakłady przetwarzania zużytych baterii lub zużytych akumulatorów, instalacje energetycznego spalania paliw stosujące ciężki olej opałowy, zakłady podlegające kontroli z zakresu transgranicznego przemieszczania odpadów w przypadku zezwolenia wstępnego na przywóz odpadów niebezpiecznych, a także inne zakłady, dla których wykonana analiza ryzyka wykazała znaczące oddziaływanie na środowisko,
- II kategoria (3 994 zakłady) – zakłady o dużej uciążliwości dla środowiska – kontrola nie rzadziej niż raz na 3 lata, np.: zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii, zakłady podlegające rozporządzeniu (WE) nr 166/2006³ (PRTR), instalacje wymagające posiadania pozwoleń zintegrowanych,
- III kategoria (10 269 zakładów) – zakłady o umiarkowanej uciążliwości dla środowiska – decyzja o ujęciu w planie kontroli należy do wioś; przyporządkowanie zakładu do tej kategorii następuje na podstawie wyniku analizy wielokryterialnej,
- IV kategoria (62 144 zakłady) – zakłady o małej uciążliwości dla środowiska – decyzja o ujęciu w planie kontroli należy do wioś; przyporządkowanie zakładu do tej kategorii następuje na podstawie wyniku analizy wielokryterialnej,
- V kategoria (102 286 zakładów) – zakłady o znikomej uciążliwości dla środowiska – decyzja o ujęciu w planie kontroli należy do wioś; przyporządkowanie zakładu do tej kategorii następuje na podstawie wyniku analizy wielokryterialnej.

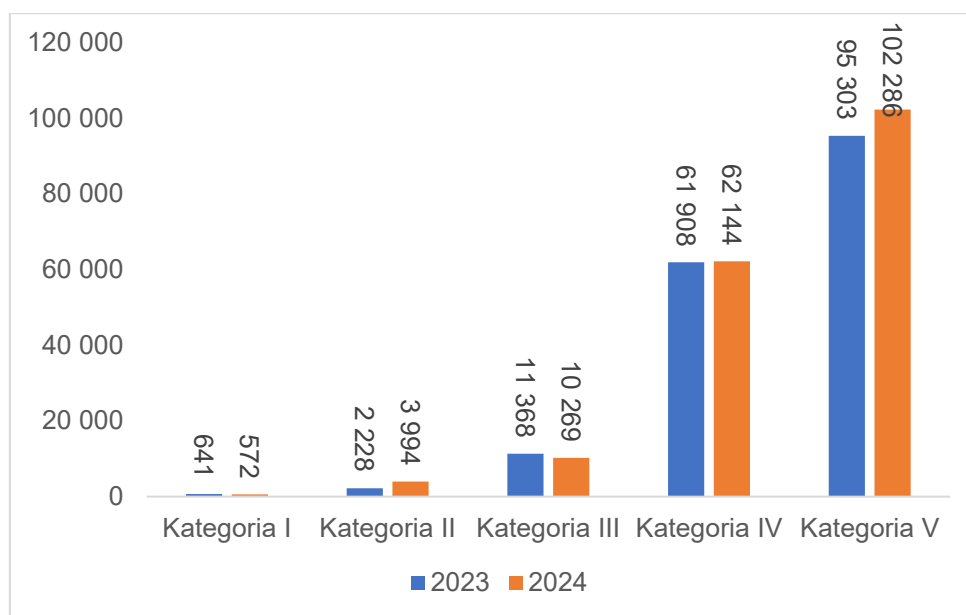
Inspekcja Ochrony Środowiska klasyfikuje każdy kontrolowany zakład i przydziela do właściwej grupy i kategorii zakładów przy użyciu narzędzia zwanego analizą wielokryterialną, co ma następnie odzwierciedlenie w częstotliwości kontroli. Częstotliwość kontroli określana jest w oparciu o wynik wielokryterialnej oceny ryzyka uwzględniającej następujące elementy:

- ryzyko wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w związku z prowadzoną działalnością,
- skala oddziaływania na środowisko (rodzaj przedsięwzięcia lub instalacji, wprowadzanie ścieków do wód, do ziemi lub do urządzeń kanalizacyjnych należących do innego podmiotu, emisja pyłów lub gazów do powietrza, wytwarzanie odpadów niebezpiecznych lub innych niż niebezpieczne, emisja hałasu do środowiska, pobór wody podziemnej lub powierzchniowej),
- zastosowanie zabezpieczeń (wyposażenie w instalacje chroniące środowisko przed zanieczyszczeniem),
- wrażliwość otoczenia zakładu (lokalizacja, stan środowiska, częstotliwość wniosków o interwencję),

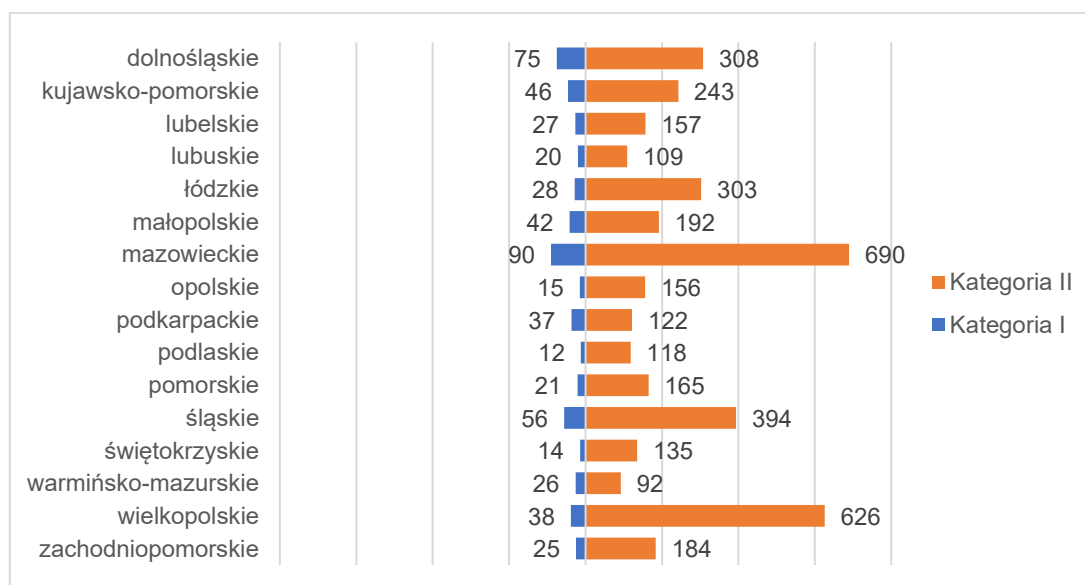
² Niezależnie od wyniku analizy wielokryterialnej - wymogi prawne (krajowe i unijne) oraz inne przesłanki generują listę zakładów, które muszą być kontrolowane co roku.

³ Rozporządzenie (WE) nr 166/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 stycznia 2006 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń.

- wyniki ostatniej kontroli w zakładzie (stwierdzone naruszenia).

Wykres 1. Liczba zakładów w ewidencji Inspekcji Ochrony Środowiska w 2023 r. i 2024 r. w podziale na kategorie ryzyka zakładów

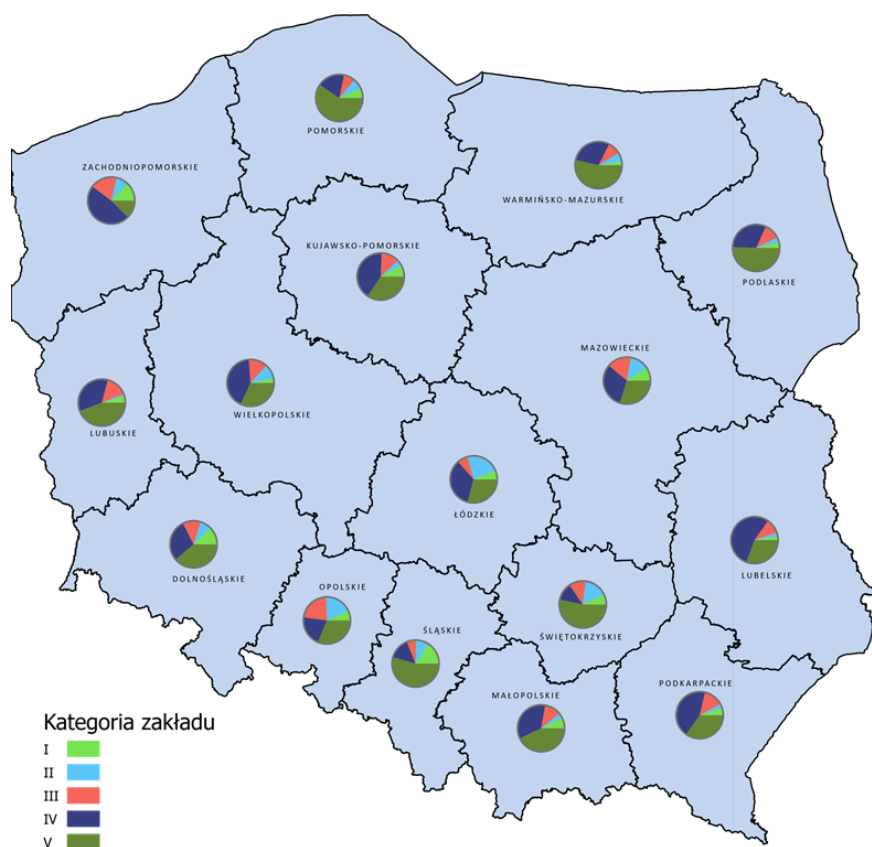
Wykres 2. Liczba zakładów I i II kategorii ryzyka w ewidencji Inspekcji Ochrony Środowiska w 2024 r. według województw

Najwięcej zakładów z I kategorii znajduje się w woj. mazowieckim (90), dolnośląskim (75) oraz śląskim (56), najmniej na terenie woj. podlaskiego (12), świętokrzyskiego (14) i opolskiego (15). Zakłady II kategorii najliczniej występują na terenie woj. mazowieckiego (690), wielkopolskiego (626) oraz śląskiego (394), natomiast najmniej jest ich w woj. warmińsko-mazurskim (92), lubuskim (109) oraz podlaskim (118). Największa liczba zakładów z III, IV i V kategorii znajduje się w woj. mazowieckim, wielkopolskim oraz małopolskim.

Na podstawie wytycznych Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska sporządzili roczne plany kontroli zakładów.

Województwo	Liczba zakładów w planie kontroli na 2024 r.	Województwo	Liczba zakładów w planie kontroli na 2024 r.
Dolnośląskie	317	Podkarpackie	716
Kujawsko-Pomorskie	430	Podlaskie	536
Lubelskie	600	Pomorskie	295
Lubuskie	440	Śląskie	296
Łódzkie	386	Świętokrzyskie	182
Małopolskie	550	Warmińsko-Mazurskie	348
Mazowieckie	624	Wielkopolskie	905
Opolskie	230	Zachodniopomorskie	296

Tabela 1. Liczba zakładów zaplanowanych do kontroli z wyjazdem w teren według województw w 2024 r.

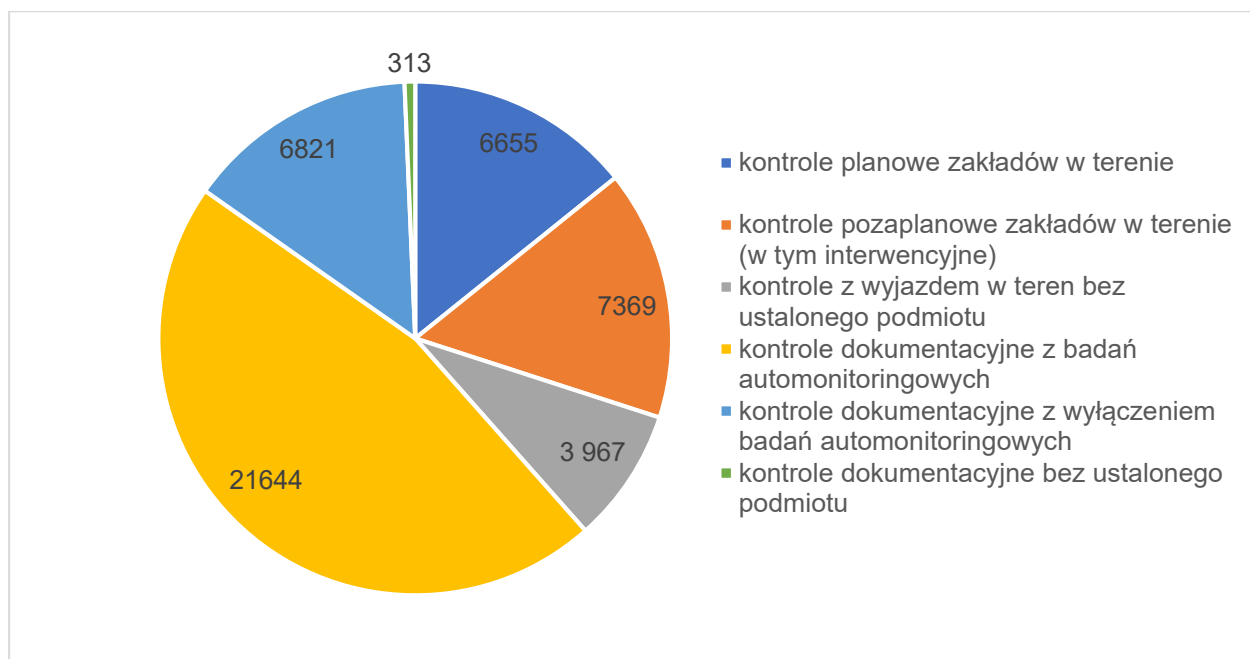
Wykres 3. Udział zakładów w podziale na kategorie ryzyka w planach kontroli zakładów z wyjazdem w teren, według województw w 2024 r.

Największą liczbę kontroli zaplanowano w zakładach IV i V kategorii, które stanowią również najliczniejszą grupę zakładów w ewidencji Inspekcji Ochrony Środowiska.

2.2 Liczba przeprowadzonych kontroli

W 2024 r. organy Inspekcji Ochrony Środowiska przeprowadziły 46 769 kontroli, o 2 014 więcej niż w 2023 r., w tym:

- 6 655 kontroli planowych zakładów w terenie (wzrost o 19),
- 7 369 kontroli pozaplanowych zakładów w terenie, w tym interwencyjne (spadek o 25),
- 3 967 kontroli z wyjazdem w teren bez ustalonego podmiotu (spadek o 501),
- 21 644 kontrole dokumentacyjne z badań automonitoringowych⁴ (wzrost o 2 645),
- 6 821 kontroli dokumentacyjnych z wyłączeniem badań automonitoringowych⁵ (spadek o 46),
- 313 kontroli dokumentacyjnych bez ustalonego podmiotu⁶ (spadek o 78).

Wykres 4. Liczbowy podział kontroli przeprowadzonych w 2024 r.

W 2024 r. skontrolowano w terenie porównywalną liczbę zakładów w stosunku do 2023 r., natomiast przeprowadzono mniej kontroli z wyjazdem w teren bez ustalonego podmiotu niż w 2023 r. Przełożyło się to na ogólny spadek liczby kontroli w terenie.

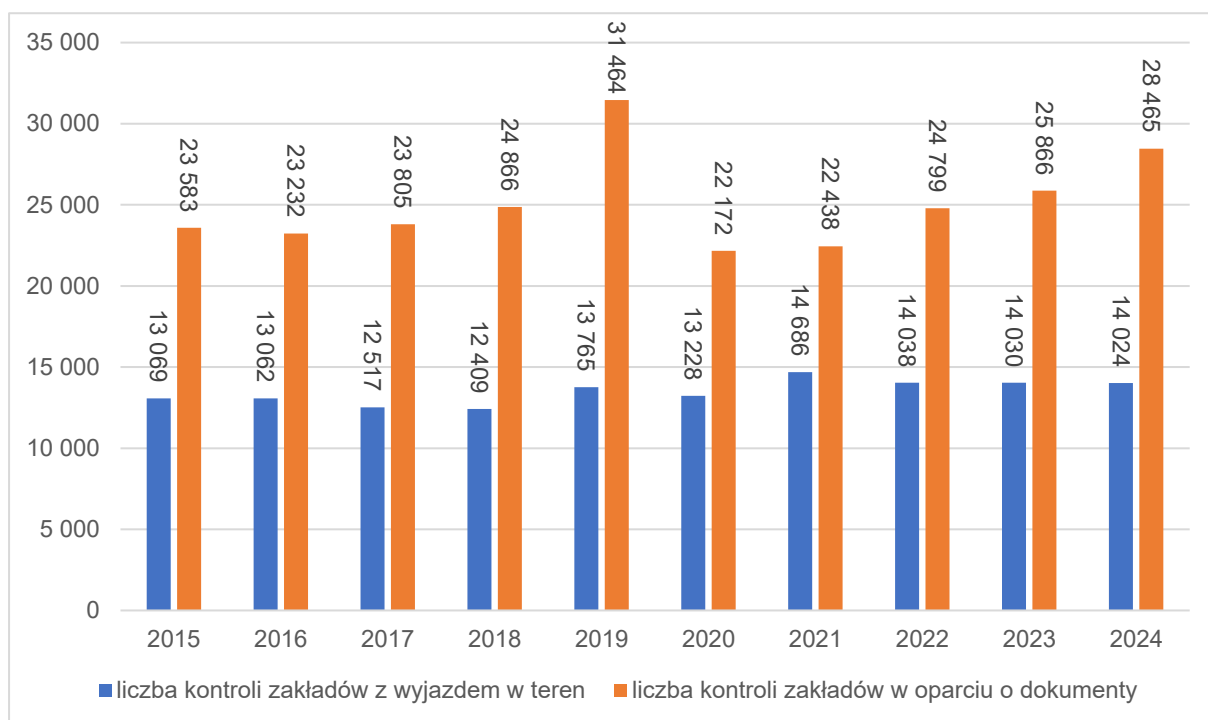
Spadek kontroli z wyjazdem w teren bez ustalonego podmiotu oraz liczby kontroli pozaplanowych zakładów w terenie może być spowodowany tym, że inspektorzy otrzymując zgłoszenia o interwencji nie wszczynali kontroli, a podejmowali czynności na podstawie art. 10b ustawy o IOŚ. Działania te zostały opisane w rozdziale IV.

⁴ Kontrole te polegają na analizie pomiarów automonitoringowych wykonanych na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz ustawy Prawo wodne przez prowadzących instalacje; obejmują także monitoring składowisk z ustawy o odpadach.

⁵ Kontrole te polegają m.in. na ocenie raportu PRTR (Krajowy Rejestr Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń) pod względem jego terminowości, kompletności, spójności i wiarygodności, analizie dokumentów przekazanych przez prowadzącego zakład w celu weryfikacji lub aktualizacji dokumentów, zgłoszeń i wykazów dotyczących ZDR (zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii) i ZZR (zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii), weryfikacji sprawozdań przekazanych przez KOBiZE (Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami), kontrole dokumentacyjne sprawozdań gminnych o gospodarowaniu odpadami z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie.

⁶ Kontrole te polegają na analizie dokumentów otrzymywanych z innych organów na podstawie porozumienia pomiędzy Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska, Szefem Służby Celnej oraz Komendantem Głównym Straży Granicznej z dnia 4 marca 2015 r. w sprawie współdziałania w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów.

W 2024 r. kontrole zakładów z wyjazdem w teren stanowiły 29,99%, a kontrole dokumentacyjne zakładów 60,86% wszystkich kontroli. Pozostałe 9,15% to kontrole z wyjazdem w teren bez ustalonego podmiotu (np. rozpoznanie zanieczyszczenia w terenie) oraz kontrole dokumentacyjne bez ustalonego podmiotu (np. oceny towarów, przed wydaniem opinii dla urzędów celnych na podstawie okazanych dokumentów).

Wykres 5. Liczba kontroli zakładów z wyjazdem w teren oraz dokumentacyjnych w latach 2015-2024

W 2024 r. przeprowadzono podobną liczbę kontroli zakładów z wyjazdem w teren co w roku 2023. W 2024 r. nastąpił wzrost liczby kontroli zakładów w oparciu o dokumenty (o 10%).

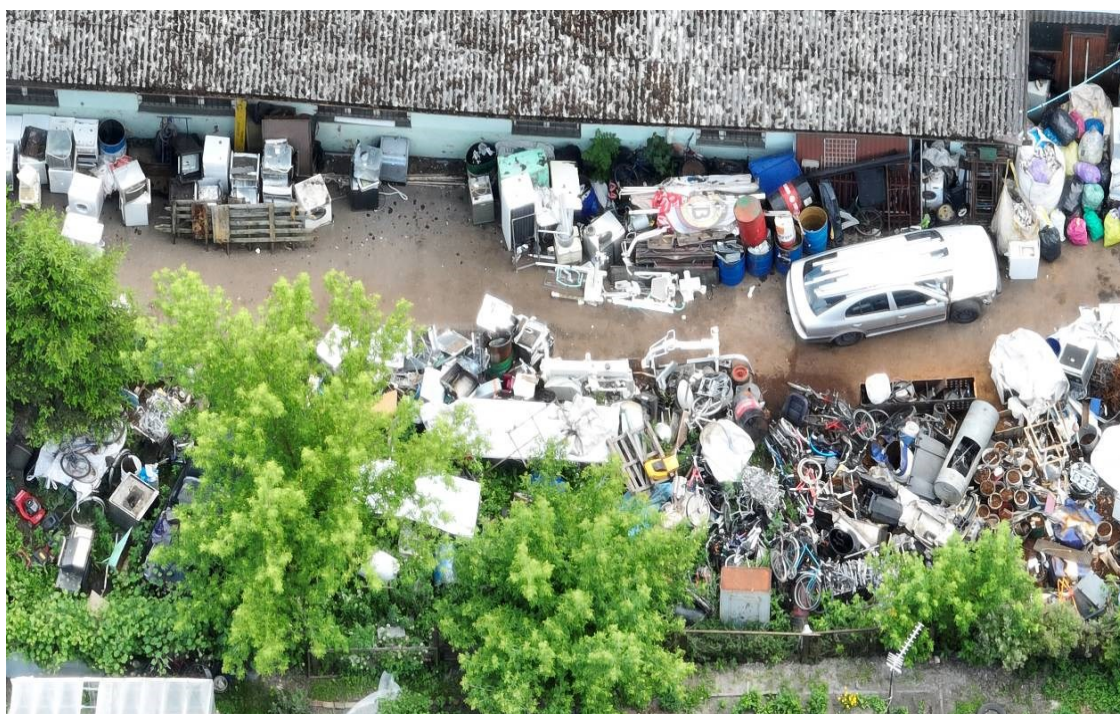
Zdjęcie 1. Rozpoznanie zanieczyszczenia w terenie w związku z ujawnieniem nielegalnego deponowania odpadów na terenie wyrobiska w m. Skrzypiec

Zdjęcie 2. Kontrola w związku z pożarem odpadów w hali magazynowej w Przemyśle

Zdjęcie 3. Nielegalny demontaż (przetwarzanie) ześlomowanych kutrów rybackich w Ustce

Zdjęcie 4. Miejsce magazynowania odpadów metali, ZSEiE, na terenie niezadaszonym w sposób nieselektywny, nieuporządkowany i niezorganizowany w Skarżysku-Kamienniej

Zdjęcie 5. Interwencja w miejscowości Brzezińskie Holendry ujawniła zakopywanie oraz termiczne przekształcanie (spalanie) odpadów pochodzących ze stacji demontażu pojazdów we wcześniej przygotowanym wykopie

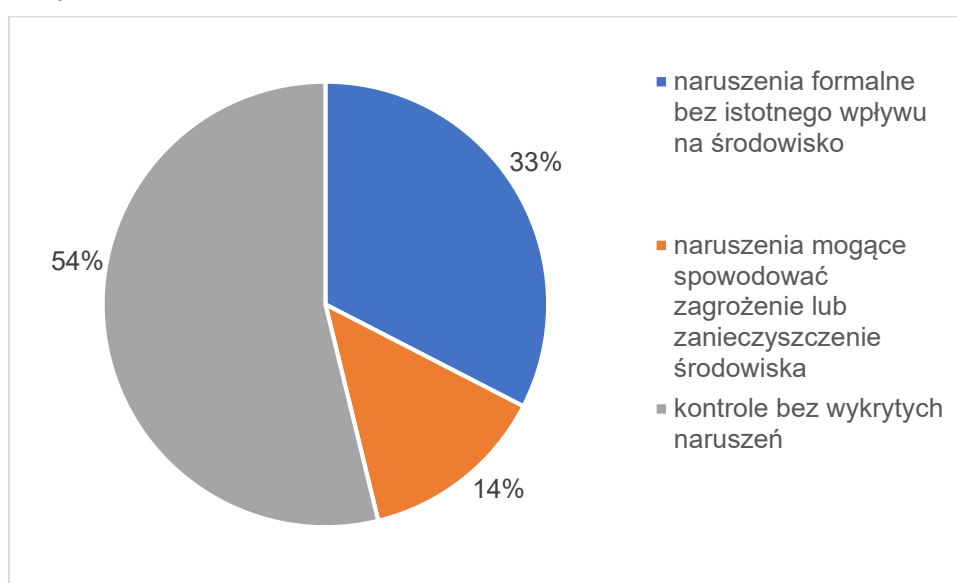
Zdjęcie 6. Rozpoznanie zanieczyszczenia w terenie w związku ze zgłoszeniem dotyczącym zanieczyszczenia cieką wodnym Młynówka Skorochowska w m. Nysa

3. Wyniki kontroli i stwierdzone naruszenia

Z 46 769 kontroli przeprowadzonych przez Inspekcję Ochrony Środowiska w 2024 r., w przypadku 9 858 kontroli stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, co stanowi 21% wszystkich kontroli. Udział liczby kontroli z naruszeniami spadł o 1 punkt procentowy w stosunku do 2023 r.

W 2024 r. przeprowadzono 14 024 kontrole zakładów w terenie, z czego w przypadku 6 477 kontroli stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym:

- 4 567 kontroli wykazało naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko⁷,
- 1 910 kontroli wykazało naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska⁸.

Wykres 6. Procentowy udział kontroli z naruszeniami w kontrolach zakładów w terenie

Przykłady naruszeń formalnych bez istotnego wpływu na środowisko:

- przekazywanie wyników ilości pobranej wody podziemnej oraz ilości i jakości odprowadzanych ścieków po terminie,
- wprowadzenie rocznego raportu do Krajowej bazy o emisjach gazów cieplarnianych i innych substancji (KOBIZE) po wymaganym terminie,
- nieterminowe złożenie sprawozdania w zakresie korzystania ze środowiska oraz o wysokości należnych opłat do marszałka województwa,
- niewykonywanie pomiaru emisji hałasu do środowiska z częstotliwością określoną w przepisach prawa,
- wykonywanie poboru ścieków do badań w miejscu innym niż wskazane w pozwoleniu wodnoprawnym,
- niedokonanie aktualizacji Programu zapobiegania awariom dla zakładu o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej,
- nieprzedłożenie organowi Inspekcji Ochrony Środowiska kopii planu nawożenia za 2024 r. wraz z pozytywną opinią okręgowej stacji chemiczno-rolniczej w terminie nie później niż do dnia rozpoczęcia stosowania nawozów,

⁷ Naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko – naruszenie klasy I.

⁸ Naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska – naruszenie klasy II.

- nierzetelne sporządzenie sprawozdań z realizacji Programu ochrony powietrza i planu działań krótkoterminowych,
- nieprowadzenie ewidencji odpadów.

Przykłady naruszeń mogących spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska:

- brak przestrzegania obowiązku przechowywania nawozów naturalnych płynnych i stałych w bezpieczny dla środowiska sposób, zapobiegający przedostawaniu się odcieków do wód i gruntu,
- termiczne przekształcanie odpadów poza spalarnią i współspalarnią,
- odprowadzanie do ziemi ścieków, w których stwierdzono przekroczenia najwyższych dopuszczalnych wartości ustalonych w posiadanym przez kontrolowany zakład pozwoleniu wodnoprawnym,
- niezapewnienie ochrony wód gruntowych przed zanieczyszczeniem w wyniku wycieku ze zbiornika bezodpływowego i wsiąkania w grunt nieoczyszczonych ścieków przemysłowych, zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego,
- przetwarzanie odpadów bez zezwolenia,
- zbieranie odpadów medycznych i weterynaryjnych bez zezwolenia,
- przekroczenie dopuszczalnych wartości poziomu hałasu dla pory nocnej,
- eksploatacja instalacji powodującej wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza bez wymaganego pozwolenia,
- zanieczyszczenie gleby płynami eksploatacyjnymi z nielegalnego demontażu pojazdów.

Udział kontroli zakładów, w których stwierdzono naruszenia, do kontroli ogółem w podziale na województwa, przedstawia się następująco:

Województwo	Liczba kontroli zakładów ogółem		Liczba kontroli z naruszeniami		Liczba kontroli z naruszeniami do liczby kontroli ogółem (w %)	
	w terenie	dokumentacyjnych	w terenie	dokumentacyjnych	w terenie	dokumentacyjnych
Dolnośląskie	547	2 463	242	269	44,24%	10,92%
Kujawsko-pomorskie	875	1 139	402	195	45,94%	17,12%
Lubelskie	1 019	2 322	433	139	42,49%	5,99%
Lubuskie	832	939	406	144	48,80%	15,34%
Łódzkie	902	3 194	435	222	48,23%	6,95%
Małopolskie	1 212	2 377	529	196	43,65%	8,25%
Mazowieckie	1 183	2 688	510	212	43,11%	7,89%
Opolskie	397	596	137	89	34,51%	14,93%
Podkarpackie	1 079	2 172	473	141	43,84%	6,49%
Podlaskie	802	1 575	283	185	35,29%	11,75%
Pomorskie	636	1 579	368	199	57,86%	12,60%

Śląskie	1 026	2 262	515	324	50,19%	14,32%
Świętokrzyskie	393	1 009	228	107	58,02%	10,60%
Warmińsko-mazurskie	734	964	308	48	41,96%	4,98%
Wielkopolskie	1 848	2 097	969	291	52,44%	13,88%
Zachodniopomorskie	539	1 089	239	168	44,34%	15,43%
Polska	14 024	28 465	6 477	2 929	46,19%	10,29%

Tabela 2. Naruszenia stwierdzone w trakcie kontroli zakładów według województw w 2024 r.

Średnio w Polsce prawie co druga kontrola zakładu w terenie wykazała nieprawidłowości; w kontrolach dokumentacyjnych była to co dziesiąta kontrola. Najwyższy udział kontroli zakładów w terenie z naruszeniami w stosunku do wszystkich kontroli odnotowano w woj. świętokrzyskim, pomorskim i wielkopolskim; najmniejszy w woj. opolskim oraz podlaskim. Z kolei w przypadku kontroli dokumentacyjnych w zakładach najwyższy udział kontroli z naruszeniami zanotowano w woj. kujawsko-pomorskim, zachodniopomorskim oraz lubuskim, najmniejszy w woj. warmińsko-mazurskim i lubelskim.

Udział kontroli bez ustalonego podmiotu, w których stwierdzono naruszenia do kontroli ogółem w podziale na województwa przedstawia się następująco:

Województwo	Liczba kontroli bez ustalonego podmiotu ogółem		Liczba kontroli z naruszeniami		Liczba kontroli z naruszeniami do liczby kontroli ogółem (w %)	
	w terenie	dokumentacyjnych	w terenie	dokumentacyjnych	w terenie	dokumentacyjnych
Dolnośląskie	204	11	22	3	10,78%	27,27%
Kujawsko-pomorskie	324	4	25	4	7,72%	100,00%
Lubelskie	87	50	8	19	9,20%	38,00%
Lubuskie	372	22	15	15	4,03%	68,18%
Łódzkie	355	14	28	3	7,89%	21,43%
Małopolskie	165	8	27	1	16,36%	12,50%
Mazowieckie	35	27	3	0	8,57%	0,00%
Opolskie	235	0	12	0	5,11%	-
Podkarpackie	99	39	5	7	5,05%	17,95%
Podlaskie	196	13	4	6	2,04%	46,15%
Pomorskie	381	66	6	28	1,57%	42,42%
Śląskie	847	23	63	8	7,44%	34,78%
Świętokrzyskie	114	8	62	4	54,39%	50,00%
Warmińsko-mazurskie	184	15	11	13	5,98%	86,67%
Wielkopolskie	135	12	23	9	17,04%	75,00%

Zachodniopomorskie	234	1	17	1	7,26%	100,00%
Polska	3 967	313	331	121	8,34%	38,66%

Tabela 3. Naruszenia stwierdzone w czasie kontroli bez ustalonego podmiotu według województw w 2024 r.

W 2024 r. przeprowadzono 3 967 kontroli w terenie bez ustalonego podmiotu. Najwięcej takich kontroli przeprowadzono w woj. śląskim i pomorskim, najmniej w woj. mazowieckim i lubelskim. W 2024 r. przeprowadzono również 313 kontroli dokumentacyjnych bez ustalonego podmiotu, najwięcej w woj. pomorskim oraz lubelskim, a najmniej w woj. zachodniopomorskim i kujawsko-pomorskim. W woj. opolskim nie przeprowadzono w 2024 r. tego typu kontroli.

Opis kontroli, naruszeń i działań pokontrolnych w wybranych zakładach przedstawiono w Załączniku nr 1.

4. Inne działania

4.1 Skargi i wnioski o podjęcie interwencji

Organy Inspekcji Ochrony Środowiska w 2024 r. rozpatrzyły łącznie 398 skarg:

- Główny Inspektor Ochrony Środowiska rozpatrzył 312 skarg, w tym:
 - 265 we własnym zakresie,
 - 47 przekazał zgodnie z właściwością.
- Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska rozpatrzyli 86 skarg, w tym:
 - 16 we własnym zakresie,
 - 70 przekazali zgodnie z właściwością.

Wśród 312 skarg rozpatrzonych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w 2024 r. było: 234 skargi na działalność wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, 16 skarg na nienależyte wykonanie zadań kontrolnych przez pracowników wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska, 16 skarg na sposób rozpatrzenia lub nierozpatrzenie w terminie przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska skarg na działalność wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, 2 skargi na pracownika Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska oraz 44 skargi na działalność organów ochrony środowiska lub organów innych inspekcji niż Inspekcja Ochrony Środowiska.

Zarzuty podnoszone przez skarżących na działalność wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska w 69% skarg (162) nie potwierdziły się. 16 skarg (7%) zostało uznane za zasadne, zaś sposób załatwienia 37 skarg (16%) zakwalifikowano jako inny tj. nie dający się jednoznacznie zdefiniować jako pozytywny ani negatywny, gdy skarga okazała się częściowo zasadna, a częściowo bezzasadna. W przypadkach uznania zarzutów skarżących za zasadne Główny Inspektor Ochrony Środowiska skierował stosowne wystąpienia do wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska o podjęcie działań zapobiegawczych w celu uniknięcia podobnych nieprawidłowości w przyszłości lub przedstawił wytyczne z przeglądu przeprowadzonych czynności kontrolnych do uwzględnienia w ramach kolejnych kontroli podmiotu korzystającego ze środowiska. 19 skarg (8%) przyjęto do wiadomości do akt sprawy, m.in. ze względu na ponowienie przez skarżących skargi uznanej poprzednio przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska za bezzasadną, bez wskazania nowych okoliczności sprawy lub z uwagi na brak uzupełnienia braków formalnych w skardze.

W 2024 r. organy Inspekcji Ochrony Środowiska rozpatrzyły łącznie 40 470 wniosków o podjęcie interwencji:

- Główny Inspektor Ochrony Środowiska rozpatrzył 23 271 wniosków, w tym:
 - 977 we własnym zakresie,
 - 22 294 przekazał zgodnie z właściwością,
- Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska rozpatrzyli 17 199 wniosków, w tym:
 - 12 194 we własnym zakresie,
 - 5 005 przekazali zgodnie z właściwością.

Rozpatrywane skargi i wnioski dotyczyły: gospodarki odpadami (16 831), ochrony powietrza (11 086), ochrony wód i gospodarki ściekowej (5 414), ochrony przed hałasem (3 389), spraw różnych (2 483), ochrony przyrody (1 105), stosunków wodnych i podtapiania gruntów (141), ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym niejonizującym (139), spraw związanych z odnawialnymi źródłami energii (53), działalności inwestycyjnej i eksploatacji urządzeń wodnych (46), spraw związanych z beczynnością lub przewlekłością w procedowaniu spraw przez jednostki podległe/nadzorowane (42), spraw leśnictwa i łowiectwa (39), stosowania prawa górniczego i geologicznego (32), spraw związanych z ochroną warstwy ozonowej i emisją gazów cieplarnianych (20), spraw pracowniczych (15), spraw związanych z ropą, paliwami transportowymi i paliwami i biopaliwami ciekłymi (13), spraw związanych z energetyką lokalną (9), spraw mieszkaniowych (5), spraw związanych z elektroenergetyką i gazem oraz z ciepłownictwem (4), spraw związanych z energetyką jądrową oraz spraw związanych z elektromobilnością i rynkiem paliw alternatywnych (2).

W 2024 r. w związku z rozpatrywaniem wniosków o podjęcie interwencji wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 7 333 kontrole, w wyniku których:

- wydano 1 745 zarządzeń pokontrolnych,
- nałożono 1 212 mandatów karnych,
- skierowano wnioski do:
 - organów administracji samorządowej -1 423,
 - organów administracji rządowej – 1 311,
 - organów ścigania – 176,
 - sądów powszechnych – 88,
- wszczęto 1 944 postępowania administracyjne,
- wydano 302 decyzje nakładające zobowiązania niepieniężne.

4.2 Interpelacje i zapytania parlamentarzystów

GIOŚ udzielił odpowiedzi na 9 interwencji parlamentarzystów oraz przygotował i przekazał do Ministerstwa Klimatu i Środowiska 60 wkładów do odpowiedzi w zakresie posiadanych kompetencji na interpelacje i zapytania parlamentarzystów załatwiane przez Ministra Klimatu i Środowiska. Dodatkowo przyjął do wiadomości 1 interwencję senatora przekazaną przez Ministra Klimatu i Środowiska zgodnie z właściwością do Ministra Infrastruktury.

WIOŚ udzielił odpowiedzi na 26 interwencji parlamentarzystów.

W porównaniu z 2023 r. liczba spraw dotyczących interwencji, interpelacji i zapytań parlamentarzystów wpływających do IOŚ zmalała o ok. 53%.

W 2024 r. parlamentarzyści najczęściej zwracali się do organów Inspekcji Ochrony Środowiska w sprawach dotyczących odpadów, w tym nieprawidłowości w zakresie magazynowania, składowania, przetwarzania, nielegalnego gromadzenia odpadów, nieprawidłowego wykorzystania osadów ściekowych, transgranicznego przemieszczania odpadów, jak też odnośnie występowania pożarów odpadów.

Dodatkowo parlamentarzyści zwracali się o informacje w sprawie działań podejmowanych w celu przeciwdziałania wystąpieniu sytuacji związanej z rzeką Odrą, która miała miejsce w sierpniu 2022 r. (śnięcie ryb spowodowane zakwitem *Prymnesium parvum* „złotej algi”), jak też w sprawach dotyczących zanieczyszczenia innych rzek, kanałów lub jezior w Polsce. Poruszane były też kwestie związane z powodzią, która miała miejsce we wrześniu 2024 r. i jej skutków w postaci awarii instalacji i urządzeń do oczyszczania ścieków.

Inne zagadnienia podnoszone przez parlamentarzystów dotyczyły m.in. emisji hałasu i zanieczyszczeń do powietrza, w tym uciążliwości zapachowej powodowanej eksploatacją instalacji lub działalnością zakładów produkcyjnych, a także prowadzonego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska monitoringu środowiska.

4.3 Rejestry prowadzone przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Rejestr zakładów, których działalność może być przyczyną wystąpienia poważnej awarii, w tym ZZR i ZDR

W rejestrze⁹ gromadzone są dane na temat ZZR oraz ZDR, jak również zakładów, na terenie których występują substancje niebezpieczne w ilościach co najmniej 5% ilości, która kwalifikuje zakład do grupy zakładów o dużym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej¹⁰ (zakłady należące do grupy PSPA). W rejestrze znajdują się m.in. dane dotyczące: lokalizacji zakładów (adres, współrzędne geograficzne), rodzaju działalności, rodzaju i ilości substancji niebezpiecznych i substancji SEVESO znajdujących się na terenie zakładu, adres strony internetowej, za pośrednictwem której prowadzący zakłady przekazują społeczeństwu informacje na temat środków bezpieczeństwa¹¹ oraz informacje na temat kontroli przeprowadzonych przez WIOŚ.

Według stanu na 31 grudnia 2024 r. w rejestrze znajdowały się 1 234 zakłady, w tym 227 ZDR, 280 ZZR oraz 727 PSPA.

Rejestr poważnych awarii

W rejestrze¹² gromadzone są dane na temat rozpoznawanych przez WIOŚ poważnych awarii oraz zdarzeń o znamionach poważnych awarii. W rejestrze znajdują się m.in. dane dotyczące: miejsca (adres, współrzędne geograficzne) i daty zdarzenia, rodzaju, przyczyn, skutków, substancji niebezpiecznych biorących udział w zdarzeniu oraz działań podjętych przez WIOŚ i inne organy.

W 2024 r. zarejestrowano 39 zdarzeń, w tym 8 poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do GIOŚ, tj. spełniających kryteria z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia

⁹ art. 29 pkt 4 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 425).

¹⁰ rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 138).

¹¹ art. 261a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54, z późn. zm.).

¹² art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 425).

30 grudnia 2002 r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska¹³.

Krajowy Rejestr Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń (PRTR)

Rejestr obejmuje dane dotyczące zakładów określonych w art. 236b ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹⁴, tj. prowadzących co najmniej jedną z działalności wymienionych w załączniku I do rozporządzenia (WE) Nr 166/2006¹⁵. Gromadzone dane obejmują, oprócz danych identyfikacyjnych wszystkich zakładów, dane dotyczące uwolnień i transferów zanieczyszczeń i odpadów w przypadku zakładów, które objęte są obowiązkiem sprawozdawczym, tj. przekroczyły wartości progowe określone w art. 5 i załączniku II rozporządzenia (WE) Nr 166/2006 dla uwolnień i transferów zanieczyszczeń i odpadów.

Zgodnie z art. 236c ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska oraz Decyzją wykonawczą (UE) 2019/1741¹⁶ Główny Inspektor Ochrony Środowiska do dnia 30 listopada następnego roku sprawozdawczego przekazuje Komisji Europejskiej sprawozdanie zawierające dane o uwolnieniach i transferach zanieczyszczeń i odpadów.

W listopadzie 2024 r. przygotowano i przekazano „Sprawozdanie Rzeczypospolitej Polskiej do Komisji Europejskiej w sprawie Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń za rok 2023”. Zgodnie z ww. sprawozdaniem w 2023 r. w rejestrze znajdowało się 3 846 zakładów podlegających rozporządzeniu (WE) Nr 166/2006, z czego 1 472 (38,3%) zakłady przekazały sprawozdania zawierające dane o uwolnieniach lub/i transferach powyżej progów określonych w ww. rozporządzeniu (WE). GIOŚ przekazał ww. dane z rejestru do Komisji Europejskiej w celu zasilenia Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń.

4.4 Wybrane sankcje i działania pokontrolne

W 2024 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska po stwierdzeniu naruszeń wymagań ochrony środowiska oraz na podstawie ustaleń kontroli:

- nakładali grzywny w drodze mandatu karnego lub pouczali za wykroczenia dotyczące naruszenia przepisów ochrony środowiska,
- wydawali zarządzenia pokontrolne przypominające o konieczności przestrzegania prawa i warunków określonych w posiadanych decyzjach,
- wymierzali administracyjne kary pieniężne, w tym opłaty podwyższone, za naruszenia warunków emisyjnych określonych w pozwoleniach: za przekroczenie dopuszczalnej ilości lub rodzaju wprowadzanych do powietrza gazów lub pyłów, za przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu, za przekroczenie warunków poboru wody, za przekroczenia warunków dotyczących wprowadzania ścieków do wód oraz do ziemi,

¹³ Dz. U. 2021 poz. 1555.

¹⁴ ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54, z późn. zm.)

¹⁵ Rozporządzenie (WE) nr 166/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 stycznia 2006 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń i zmieniające dyrektywę Rady 91/689/EWG i 96/61/WE (Dz. U. UE. L. z 2006 r. Nr 33, str. 1 z późn. zm.)

¹⁶ Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2019/1741 z dnia 23 września 2019 r. określająca format i częstotliwość przekazywania danych, które mają być udostępniane przez państwa członkowskie na potrzeby sprawozdawczości na mocy rozporządzenia (WE) nr 166/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń i zmieniającego dyrektywę Rady 91/689/EWG i 96/61/WE (Dz. U. UE. L. z 2019 r. Nr 267, str. 3 z późn. zm.)

- wymierzali kary pieniężne za inne działania niezgodne z przepisami: ustawy o odpadach, ustawy o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów, ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym, ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, ustawy o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych, ustawy o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych, ustawy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności, ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, ustawy o lasach, ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska, ustawy Prawo ochrony środowiska w zakresie PRTR, sporządzania strategicznych map hałasu oraz programów ochrony środowiska przed hałasem, programów ochrony powietrza, magazynowania lub składowania odpadów,
- ustalali opłaty za nieprzestrzeganie przepisów ustawy Prawo wodne w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniami azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych,
- ustalali koszty kontroli, na podstawie których stwierdzono naruszenia wymagań ochrony środowiska,
- kierowali wystąpienia do organów administracji rządowej i samorządowej o podjęcie działań pozostających w kompetencji tych organów,
- wydawali decyzje wstrzymujące działalność powodującą naruszenie wymagań ochrony środowiska lub użytkowanie instalacji albo decyzje ustalające terminy usunięcia naruszeń,
- kierowali wystąpienia do organów ścigania w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia.

Ponadto, w ramach działalności pokontrolnej wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska prowadzili postępowania egzekucyjne mające doprowadzić do wykonania obowiązków wynikających z mocy prawa lub z decyzji administracyjnych.

Szczegółowe informacje o tych działaniach zawarte są w podrozdziale trzecim, opisującym wyniki kontroli i stwierdzone naruszenia w zakładach poszczególnych kategorii ryzyka. W niniejszym podrozdziale przedstawiono zbiorcze informacje o poszczególnych rodzajach sankcji i działań pokontrolnych.

W związku z naruszeniami wymagań ochrony środowiska stwierdzonymi w wyniku przeprowadzonych kontroli wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska zastosowali 24 725 sankcji i działań pokontrolnych.

Najczęściej stosowanym działaniem pokontrolnym były decyzje administracyjne o charakterze pieniężnym (6 170), które stanowiły 25% wszystkich działań pokontrolnych. Pozostałe sankcje i działania pokontrolne liczbowo przedstawiają się następująco: wystąpienia do innych organów administracji publicznej i Policji (5 302), zarządzenia pokontrolne (4 426), pouczenia (3 091), postanowienia (2 767), mandaty karne (2 289), inne decyzje¹⁷ (365), wnioski do organów ścigania (205), wnioski do sądów powszechnych (110).

¹⁷ m.in. decyzje wstrzymujące działalność, decyzje wstrzymujące użytkowanie instalacji.

Województwo	Liczba przeprowadzonych kontroli	Liczba wydanych decyzji ostatecznych o charakterze pieniężnym	Liczba wniosków skierowanych do administracji publicznej i policji ¹⁸	Liczba wydanych zarządzeń kontrolnych	Liczba udzielonych pouczeń	Liczba postanowień ¹⁹	Liczba nałożonych mandatów karnych	Liczba wniosków skierowanych do organów ścigania	Liczba wniosków skierowanych do sądów powszechnych
Dolnośląskie	3 225	467	327	137	120	192	34	6	1
Kujawsko-Pomorskie	2 342	510	458	229	170	201	148	23	3
Lubelskie	3 478	345	127	393	180	124	149	7	0
Lubuskie	2 165	407	152	342	117	87	186	6	1
Łódzkie	4 465	524	433	234	230	142	90	11	7
Małopolskie	3 762	428	338	355	285	237	157	6	4
Mazowieckie	3 933	526	306	382	217	342	175	15	5
Opolskie	1 228	166	313	127	48	98	46	7	2
Podkarpackie	3 389	276	383	306	171	158	185	3	3
Podlaskie	2 586	207	157	148	173	64	38	1	0
Pomorskie	2 662	363	173	263	184	115	127	8	3
Śląskie	4 158	251	541	400	340	298	170	18	19
Świętokrzyskie	1 524	213	312	161	166	81	84	24	3
Warmińsko-Mazurskie	1 897	188	275	292	234	129	122	7	2
Wielkopolskie	4 092	1070	796	489	359	353	470	61	54
Zachodniopomorskie	1 863	229	211	168	97	146	108	2	3
Polska	46 769	6 170	5 302	4 426	3 091	2 767	2 289	205	110

Tabela 4. Wybrane sankcje i działania pokontrolne w 2024 r.

4.4.1 Wnioski do organów ścigania

W 2024 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska, po przeprowadzonych kontrolach, w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa, skierowali 205 wniosków do organów ścigania. Prokuratorzy w 2024 r., po zawiadomieniach o możliwości popełnienia przestępstwa złożonych przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska w 2024 r. i latach wcześniejszych, w 126 przypadkach umorzyli śledztwo, w 28 odmówili wszczęcia

¹⁸ Dotyczy wystąpień do policji w trybie art. 10a oraz art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska w celu udzielenia pomocy niezbędnej do przeprowadzenia kontroli lub udzielenia informacji, udostępnienia dokumentów i danych związanych z ochroną środowiska.

¹⁹ Liczba wszystkich postanowień ostatecznych, wydanych przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska w okresie sprawozdawczym, np. w sprawie uznania albo odmowy uznania przedmiotu lub substancji za produkt uboczny (art. 11 ust. 4 ustawy o odpadach), w przedmiocie spełnienia wymagań określonych w przepisach ochrony środowiska (art. 41a ust. 3 ustawy o odpadach), w sprawie wydania przez Komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej decyzji zatwierdzającej lub odmawiającej zatwierdzenia raportu o bezpieczeństwie lub zmianie raportu o bezpieczeństwie (art. 264 ustawy Prawo ochrony środowiska).

postępowania, a w 26 przypadkach skierowali sprawę do sądów. Ponadto w 2024 r. zapadło 5 wyroków, w których orzeczono winę.

Podobnie jak w latach poprzednich jako przyczyny umorzenia spraw przez prokuratorów należy wskazać:

- brak dowodów dostatecznie uzasadniających popełnienie przestępstwa,
- niewykrycie sprawców czynu zabronionego,
- stwierdzenie braku znamion czynu zabronionego,
- postępowanie dowodowe nie dało podstaw do wniesienia aktu oskarżenia,
- brak zagrożenia życia i zdrowia ludzkiego ani możliwości spowodowania istotnego obniżenia jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenia w świecie roślinnym lub zwierzęcym.

4.4.2 Wymierzanie kar i opłat/opłat podwyższonych

4.4.2.1 Wydane decyzje o karach i opłatach/opłatach podwyższonych

Kary za:	Liczba wydanych decyzji
nieprzestrzeganie przepisów ustawy o odpadach ²⁰	2 222
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	1 302
przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu	337
nieprzestrzeganie przepisów o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych ²¹	320
przekroczenie dopuszczalnej ilości lub rodzaju gazów i pyłów wprowadzanych do powietrza	86
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów	58
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie przygotowania i realizacji programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych	51
wprowadzanie do wód lub ziemi ścieków nieodpowiadających wymaganiom warunkom	48
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji	48
uniemożliwianie lub utrudnianie organowi Inspekcji Ochrony Środowiska przeprowadzanie kontroli	42
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego ²²	38
nieprzestrzeganie przepisów z zakresu gospodarki opakowaniami i odpadami opakowaniowymi	34

²⁰ ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach – 1 decyzja. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach – 2 221 decyzji.

²¹ ustawa z dnia 15 maja 2015 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych – 318 decyzji. Ustawa z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych oraz niektórych innych ustaw – 2 decyzje.

²² ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym – 1 decyzja. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym – 37 decyzji.

nieterminowe przedkładanie sprawozdania lub niezapewnienie jakości przekazywanych danych – PRTR	32
nieprzestrzeganie przepisów o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko	17
nieprzestrzeganie przepisów o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych	16
nieprzestrzeganie przepisów ustawy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności	14
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie przekazywania danych identyfikujących i strategicznych map hałasu oraz dotyczących programu ochrony środowiska przed hałasem	10
nieprzestrzeganie przepisów ustawy o lasach	8
koszty szacowania wielkości emisji z instalacji albo z operacji lotniczej	7
magazynowanie lub składowanie odpadów	5
przekroczenie ustalonych warunków poboru wody	2
nieprzestrzeganie przepisów ustawy o bateriach i akumulatorach	1
Ogółem – kary	4 698
Oplaty oraz opłaty podwyższone za:	
wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków z przekroczeniem warunków określonych w pozwoleniu	929
przekroczenie określonych warunków poboru wody	276
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniami azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych	267
Ogółem – opłaty oraz opłaty podwyższone	1 472
Ogółem – decyzje	6 170

Tabela 5. Wydane decyzje ogółem²³

Na 6 170 decyzji o karach, opłatach oraz opłatach podwyższonych w 2024 r. najwięcej – 2 222 (36%) wymierzono za nieprzestrzeganie przepisów ustawy o odpadach, najmniej – 1 za nieprzestrzeganie przepisów ustawy o bateriach i akumulatorach.

Liczba wydanych decyzji administracyjnych o charakterze pieniężnym w 2024 r. (6 170) wzrosła o 65 w porównaniu do 2023 r.

4.4.2.2 Kary bieżące

Z 128 decyzji dotyczących kar bieżących - 111 (87%) wydano za przekroczenie dopuszczalnego poziomu emisji hałasu, a 17 decyzji za przekroczenie dopuszczalnej ilości lub

²³ Na wydane decyzje ogółem składają się: decyzje dot. kar bieżących, decyzje dot. kar, opłat i opłat podwyższonych za naruszenia, decyzje dot. kar, opłat i opłat podwyższonych odroczone, decyzje dot. kar i opłat podwyższonych rozliczonych w związku z terminową realizacją przedsięwzięcia, które skutkowało usunięciem przyczyny ponoszenia kar lub opłat podwyższonych, decyzje dot. kar i opłat podwyższonych wymierzonych w związku z niezrealizowaniem przedsięwzięcia w terminie lub nieusunięciem przyczyn wymierzenia odroczonej kary lub opłaty podwyższonej, decyzje dot. kar zawieszonych na podstawie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, decyzje w sprawie umorzenia kar i opłat/opłat podwyższonych, decyzje dot. kar i opłat/opłat podwyższonych rozłożonych na raty, decyzje odstępujące od nałożenia kary/opłaty/opłaty podwyższonej i poprzestające na pouczeniu, decyzje dotyczące kosztów ponoszonych w związku z prowadzeniem kontroli.

rodzaju gazów i pyłów wprowadzanych do powietrza. Liczba wydanych decyzji dotyczących kar biegnących w porównaniu do 2023 r. spadła o 30.

4.4.2.3 Kary za okres trwania naruszenia, kary za inne naruszenia, opłaty oraz opłaty podwyższone

Kary za:	Liczba wydanych decyzji	Kwota [zł]
nieprzestrzeganie przepisów ustawy o odpadach	1 915	33 448 525,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	756	21 219 336,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych ²⁴	316	976 000 zł
przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu	110	2 520 650,80 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów	51	1 128 000,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie przygotowania i realizacji programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych	49	2 660 000,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji	39	1 090 000,00 zł
uniemożliwianie lub utrudnianie organowi Inspekcji Ochrony Środowiska przeprowadzanie kontroli	37	599 000,00 zł
przekroczenie dopuszczalnej ilości lub rodzaju gazów i pyłów wprowadzanych do powietrza	35	43 621 125,97 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego ²⁵	29	434 000,00 zł
nieterminowe przedkładanie sprawozdania lub niezapewnienie jakości przekazywanych danych – PRTR	27	237 100,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych	16	6 338 231,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko	15	120 000,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów z zakresu gospodarki opakowaniami i odpadami opakowaniowymi	14	300 000,00 zł

²⁴ Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych – 314 decyzji na kwotę 973 000,00 zł. Ustawa z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych oraz niektórych innych ustaw – 2 decyzje na kwotę 3 000,00 zł.

²⁵ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym – 1 decyzja na kwotę 15 000,00 zł. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym – 28 decyzji na kwotę 419 000,00 zł.

nieprzestrzeganie przepisów ustawy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności	12	13 200,00 zł
wprowadzanie do wód lub ziemi ścieków nieodpowiadających wymaganym warunkom	8	13 908 720,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów ustawy o lasach	8	96 000,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie przekazywania danych identyfikujących i strategicznych map hałasu oraz dotyczących programu ochrony środowiska przed hałasem	6	1 000 000,00 zł
magazynowanie i składowanie odpadów	2	87 459,00 zł
Ogółem – kary	3 445	129 797 347,77 zł
Oplaty oraz opłaty podwyższone za:		
wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków z przekroczeniem warunków określonych w pozwoleniu	663	40 999 052,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniami azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych	250	232 033,20 zł
przekroczenie określonych warunków poboru wody	228	3 510 587,00 zł
Ogółem – opłaty oraz opłaty podwyższone	1 141	44 741 672,20 zł
Ogółem – decyzje	4 586	174 539 019,97 zł

Tabela 6. Kary za okres trwania naruszenia, kary za inne naruszenia, opłaty oraz opłaty podwyższone²⁶

Na 4 586 decyzji o karach, opłatach oraz opłatach podwyższonych najwięcej – 1 915 nałożono za nieprzestrzeganie przepisów ustawy o odpadach. Najwyższe kary wymierzono za przekroczenie dopuszczalnej ilości lub rodzaju gazów i pyłów wprowadzanych do powietrza – 43 621 125,97 zł. Opłaty i opłaty podwyższone wymierzono na łączną kwotę 44 741 672,20 zł, z tego aż 40 999 052,00 zł za wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków z przekroczeniem warunków określonych w pozwoleniu.

W 2024 r. wydano o 172 decyzje o karach, opłatach oraz opłatach podwyższonych więcej niż w roku poprzednim. Łączna kwota wymierzonych kar i opłat/opłat podwyższonych była jednak niższa, spadła o 71 mln zł (z 245,6 mln zł do 174,5 mln zł) czyli o 29%.

Ponadto w 2024 r. wydano 378 decyzji odstępujących od nałożenia kary, opłaty lub opłaty podwyższonej i porzeczających na pouczeniu.

4.4.2.4 Kary, opłaty oraz opłaty odroczone, zawieszone, umorzone lub rozłożone na raty

W 2024 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wydali 774 decyzje odraczające, zawieszające, umarzające lub rozkładające kary na raty na kwotę 59 798 849,47 zł. Decyzje odraczające wydane w 2024 r. dotyczyły kar pieniężnych wymierzonych w 2024 r. oraz w latach ubiegłych.

²⁶ Kara za okres trwania naruszenia - wojewódzki inspektor ochrony środowiska na podstawie ostatecznych decyzji określających wymiar kary biegnącej ustala decyzją karę pieniężną za okres do ustania przekroczenia lub naruszenia lub do końca roku kalendarzowego, w którym stwierdzono naruszenie zgodnie z art. 302 ustawy Prawo ochrony środowiska. Ponadto, w przypadku stwierdzenia przekroczenia warunków korzystania ze środowiska na podstawie pomiarów prowadzonych przez podmiot korzystający ze środowiska wojewódzki inspektor ochrony środowiska wymierza karę za rok kalendarzowy, którego dotyczą pomiary zgodnie z art. 305 ust. 4 ustawy Prawo ochrony środowiska.

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wydali 214 decyzji odraczających termin zapłaty kary, opłaty lub opłaty podwyższonej na łączną kwotę 31 454 304,40 zł. Na 59 decyzji odraczających termin płatności kary najwięcej (42%) decyzji dotyczyło nieprzestrzegania przepisów w zakresie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Natomiast w przypadku opłat podwyższonych z 155 decyzji odraczających, aż 127 (82%) dotyczyło wprowadzania do wód lub ziemi ścieków nieodpowiadających wymaganym warunkom.

W 2024 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wydali 265 decyzji zawieszających wymiar kary na podstawie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach na kwotę 19 198 065,00 zł.

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska w 2024 r. umorzyli 234 kary, opłaty oraz opłaty podwyższone na łączną kwotę 5 770 685,20 zł oraz wydali 61 decyzji o rozłożeniu kary albo opłaty podwyższonej na raty na łączną kwotę 3 375 794,87 zł w trybie ustawy Ordynacja podatkowa.

4.4.2.5 Kary i opłaty podwyższone rozliczone w związku z terminową realizacją przedsięwzięcia, które usunęło przyczynę wymierzenia kar oraz kary i opłaty podwyższone wymierzone w związku z niezrealizowaniem przedsięwzięcia w terminie lub nieusunięciem przyczyn wymierzenia odroczonej kary lub opłaty podwyższonej

W 2024 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wydali 204 decyzje na kwotę 14 882 351,06 zł w związku z terminową realizacją przedsięwzięć, które usunęły przyczyny wymierzenia kar bądź opłat podwyższonych oraz 24 decyzje na kwotę 603 939,00 zł wymierzające kary i opłaty podwyższone w związku z niezrealizowaniem przedsięwzięcia w terminie lub nieusunięciem przyczyn wymierzenia odroczonej kary lub opłaty podwyższonej.

4.4.2.6 Decyzje ustalające koszty ponoszone w związku z prowadzeniem kontroli przestrzegania wymagań ochrony środowiska

W 2024 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wydali 76 decyzji ustalających wysokość kosztów za pobieranie próbek oraz wykonywanie pomiarów i analiz, na podstawie których stwierdzono naruszenie wymagań ochrony środowiska na łączną kwotę 196 743,92 zł.

W porównaniu z 2023 r. liczba decyzji ustalających wysokość kosztów za pobieranie próbek oraz wykonywanie pomiarów i analiz wzrosła o 17.

4.4.2.7 Stan zadłużenia z tytułu nieściągniętych kar

Kwota niewyegzekwowanych należności na koniec 2024 r. wyniosła ponad 289,7 mln zł (wzrost o 76,7 mln zł w porównaniu do 2023 r.), w tym 124 mln zł dotyczyły kar, opłat oraz opłat podwyższonych niewyegzekwowanych w okresie sprawozdawczym. Najwyższa kwota zadłużenia wynikała z kar niewyegzekwowanych za nieprzestrzeganie przepisów ustawy o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych²⁷ – 24 decyzje na łączną kwotę 129 633 983,62 zł oraz ustawy o odpadach²⁸ – 1 456 decyzji na łączną kwotę 87 979 626,18 zł. Główną przyczyną nieskutecznej egzekucji administracyjnych kar

²⁷ ustawa z dnia 28 kwietnia 2011 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych – 3 decyzje ogółem na kwotę 3 020 813,00 zł. Ustawa z dnia 12 czerwca 2015 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych – 21 decyzji ogółem na kwotę 126 613 170,62 zł.

²⁸ ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach – 80 decyzji ogółem na kwotę 581 304,68 zł. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach – 1 376 decyzji ogółem na kwotę 87 398 321,50 zł.

pieniężnych nakładanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska jest ogłoszenie upadłości przez dłużników.

4.4.3 Przyczyny niskiej efektywności i nieściągalności kar

Wojewódzki inspektor ochrony środowiska w celu wyegzekwowania należności z tytułu kar pieniężnych podejmuje następujące działania:

- wystawienie upomnienia do dłużnika,
- wystawienie tytułu wykonawczego do właściwego miejscowo Urzędu Skarbowego,
- zgłoszenie wierzytelności w przypadku ogłoszenia upadłości,
- w przypadku długotrwałego postępowania egzekucyjnego, wojewódzki inspektor ochrony środowiska występuje do właściwego organu egzekucyjnego z prośbą o udzielenie informacji na temat prowadzonego postępowania,
- w przypadku umorzenia przez Urząd Skarbowy prowadzonego postępowania z powodu braku majątku, w uzasadnionych przypadkach wszczynane jest postępowanie w sprawie odpowiedzialności solidarnej osoby trzeciej (np. prezesa spółki),
- wystąpienie do sądu o wpis hipoteki przymusowej na nieruchomości należącej do zobowiązanego w celu zabezpieczenia należności,
- próby uzyskania informacji z różnych instytucji, np. z ZUS, w sprawie źródeł dochodu zobowiązanego, celem ponownego wszczęcia egzekucji.

Problemy mające istotne znaczenie przy egzekucji kar:

- umarzanie postępowań egzekucyjnych przez naczelników urzędów skarbowych z uwagi na brak możliwości realizacji tytułu wykonawczego z powodu braku majątku i źródeł dochodu po stronie dłużników,
- długotrwałość procedury upadłościowej lub likwidacyjnej,
- zbieg kar wymierzanych podmiotom posiadającym już liczne zaległości z innych tytułów (ZUS, Urząd Skarbowy, wierzyciele masy upadłościowej), które są zaspokajane w pierwszej kolejności,
- przeciążenie organu II instancji (GIOŚ) liczbą odwołań od decyzji WIOŚ, co powoduje wydłużenie czasu rozpatrywania odwołań,
- brak ekonomicznego uzasadnienia podjęcia działań, koszty postępowania przewyższają wysokość kary lub są porównywalne.

4.4.4 Podział środków uzyskanych z tytułu nałożonych kar pieniężnych

Środki uzyskane z tytułu kar pieniężnych wpłacone w 2024 r. były przekazywane przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska na konta funduszy ekologicznych, budżetów samorządów oraz budżetu państwa. Środki z tytułu opłat podwyższonych są wpłacane bezpośrednio na konto Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Środki z tytułu kar z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach są wpłacane bezpośrednio na konto WFOŚiGW. WIOŚ prowadzi wyłącznie postępowanie egzekucyjne w przypadku braku wpłaty.

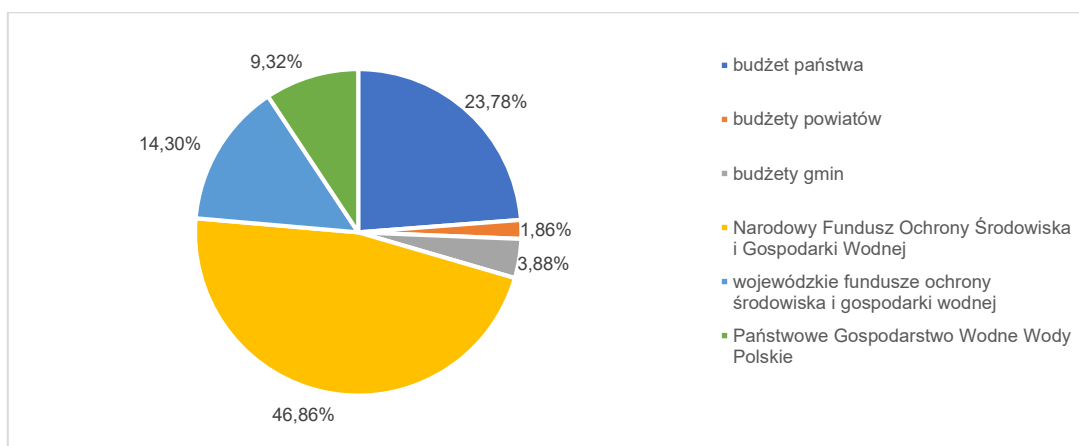
W 2024 r. przekazano ogółem 32 608 232,01 zł²⁹, w tym do:

- budżetu państwa – 7 755 177,47 zł,

²⁹ Różnica w kwocie wpływów i środków przekazanych wynika z zasad przekazywania przez WIOŚ środków do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, budżetu właściwych powiatów, budżetu właściwych gmin, budżetu państwa określonych w art. 402 Prawo ochrony środowiska (w terminie do końca następnego miesiąca po ich wpływie).

- budżetów powiatów – 606 817,71 zł,
- budżetów gmin – 1 263 902,34 zł,
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – 15 279 399,95 zł,
- wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej – 4 663 817,55 zł,
- Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie – 3 039 116,99 zł.

Środki przekazane w 2024 r. do ww. budżetów i funduszy były o prawie 10,9 mln zł (25%) niższe niż w 2023 r.

Wykres 7. Procentowy podział środków przekazanych z tytułu nałożonych kar, opłat oraz opłat podwyższonych

4.4.5 Decyzje wstrzymujące działalność lub użytkowanie instalacji (w tym oddanie do użytkowania)

W 2024 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wydali 226 decyzji wstrzymujących, w tym:

- 191 decyzji wstrzymujących działalność³⁰,
- 35 decyzji wstrzymujących użytkowanie instalacji (w tym oddania do użytkowania)³¹.

4.4.6 Postępowanie egzekucyjne w sprawie decyzji o charakterze niepieniężnym

W 2024 r. w związku z niewykonaniem obowiązków nałożonych decyzjami o charakterze niepieniężnym, wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska prowadzili 29 postępowań egzekucyjnych.

W ramach prowadzonych postępowań wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wystosowali 27 upomnień, 19 tytułów wykonawczych oraz nałożyli 26 grzywien w celu przymuszenia na łączną kwotę 430 000 zł.

4.4.7 Realizacja zadań organu II instancji

W 2024 r. do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wpłynęło 2 575 spraw dotyczących: odwołań od decyzji wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, zażaleń na postanowienia wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, wnioski o stwierdzenie nieważności decyzji wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, wnioski o ponowne

³⁰ Liczba decyzji wydanych na podstawie art. 364 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, na podstawie art. 32, art. 140, art. 161 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach oraz na podstawie art. 12 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska.

³¹ Liczba decyzji wydanych na podstawie art. 365 ust. 1 i 2, art. 367 ust. 1, 3 i 5 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska

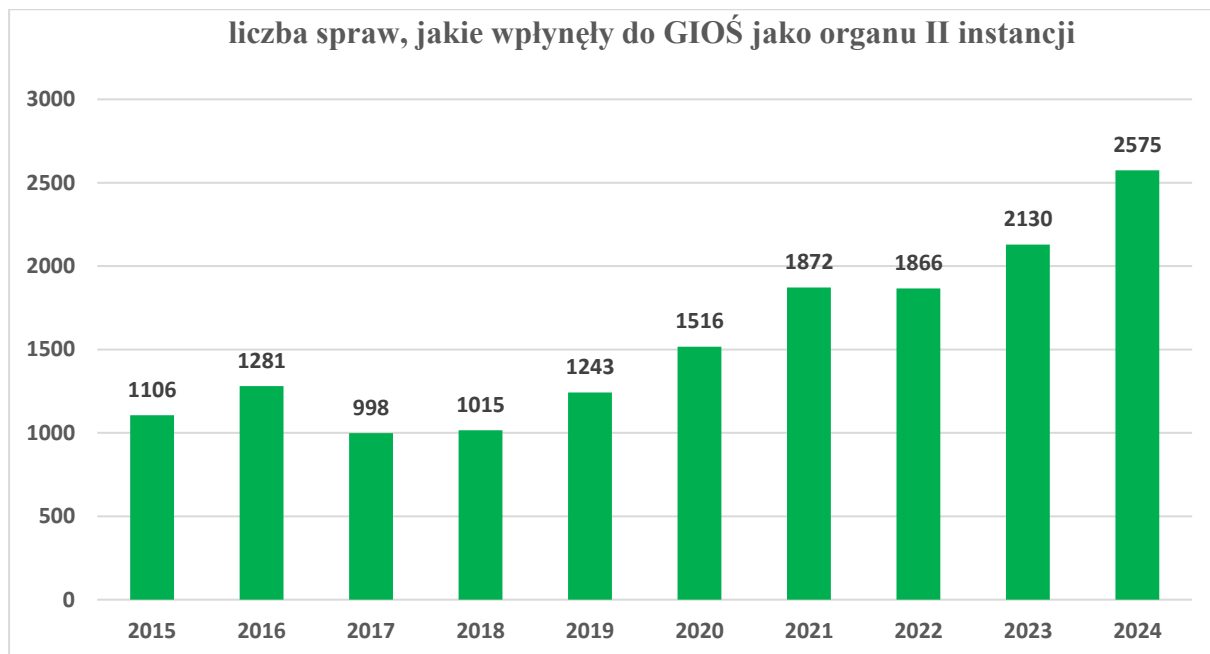
rozpatrzenie spraw zakończonych decyzją lub postanowieniem Głównego Inspektora Ochrony Środowiska ponaglenia na działanie wioś, skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie na decyzje lub postanowienia Głównego Inspektora Ochrony Środowiska oraz skargi kasacyjne złożone do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroków Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, zażalenia do Naczelnego Sądu Administracyjnego na postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie oraz sprzeciwy do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie od decyzji Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, skargi na bezczynność lub przewlekłe prowadzenie sprawy przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

Sprawy jakie wpłynęły do Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska w podziale na komponenty przedstawiają się następująco:

- gospodarka odpadami – 1 010,
- ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach – 276,
- gospodarka wodno-ściekowa - 259,
- międzynarodowe przemieszczanie odpadów – 143,
- ochrona powietrza - 115,
- wstrzymanie działalności - 95,
- ochrona przed hałasem - 57,
- nadmierny pobór wody - 56,
- ordynacja podatkowa - 48,
- substancje zubożające warstwę ozonową – 47,
- dostęp do informacji publicznej oraz udostępnienie informacji o środowisku i jego ochronie - 45,
- recykling pojazdów wycofanych z eksploatacji – 44,
- opakowania i odpady opakowaniowe – 44,
- postępowanie egzekucyjne w administracji - 35,
- opłata za brak sieci - 34,
- handel uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych - 34,
- Prawo wodne – nawozy - 31,
- wstrzymanie użytkowania lub oddania do użytkowania - 28,
- utrudnianie przeprowadzenia kontroli - 28,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny - 23,
- odmowa dopuszczenia do postępowania na prawach strony – 14,
- ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym - 12,
- ustawa o przeciwdziałaniu marnowania żywności - 11,
- uwalnianie i transfer zanieczyszczeń (PRTR)³² - 10,
- brak wpisu do BDO - 10,
- odmowa wszczęcia postępowania - 9,
- opłata produktowa - 7,
- wydanie opinii odnośnie produktu ubocznego - 6,
- drewno i produkty z drewna - 6,
- nieprzekazanie danych identyfikacyjnych głównych dróg, linii kolejowych i lotnisk, strategicznych map hałasu - 6,

³² PRTR- Europejski Rejestr Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń.

- naruszenie warunków, wymogów i obowiązków określonych w decyzjach o środowiskowych uwarunkowaniach - 5,
- brak pozwolenia zintegrowanego - 2,
- ulga w wykonaniu administracyjnej kary pieniężnej – 2,
- pozostałe – 23, (np. odmowa umorzenia postępowania, prawo przedsiębiorców, odmowa wydania uwierzytelnionych akt spraw, prawo przedsiębiorców).

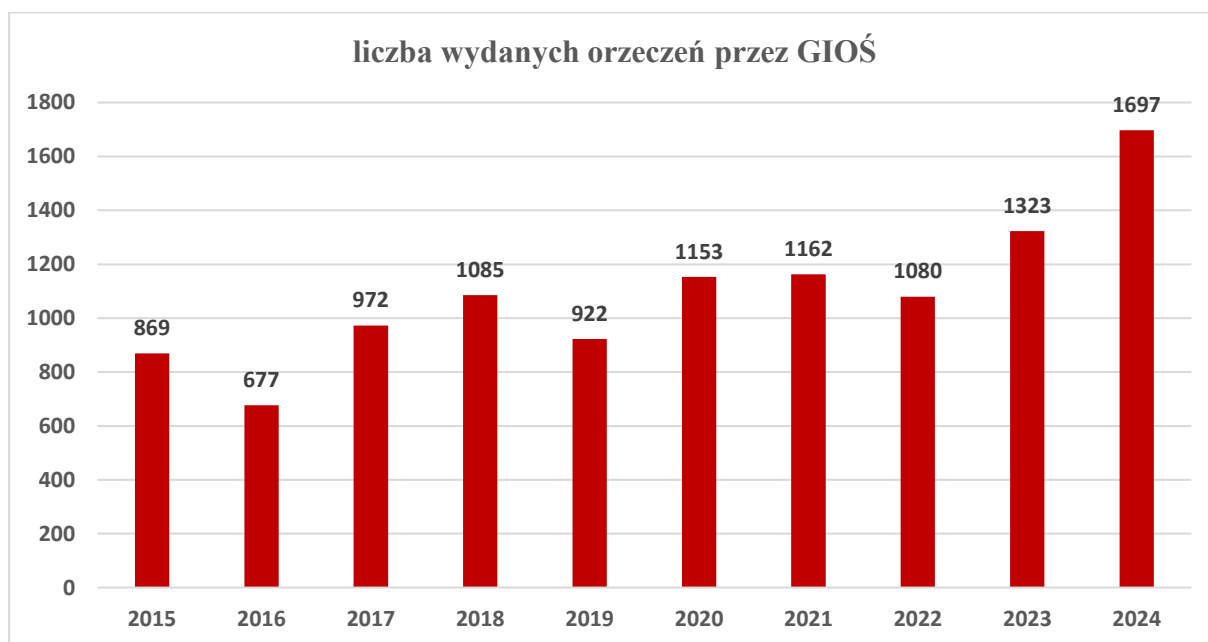

Wykres 8. Liczba spraw, jakie wpłynęły do GIOŚ jako organu II instancji w poszczególnych latach

Główny Inspektor Ochrony Środowiska w 2024 r. wydał 1697 decyzji i postanowień, z czego:

- utrzymał w mocy 677 rozstrzygnięć organu I instancji,
- uchylił 242 rozstrzygnięcia organu I instancji i umorzył postępowanie administracyjne,
- uchylił w całości 328 decyzji organu I instancji i orzekł,
- odmówił wstrzymania wykonania zaskarżonych decyzji w 136 sprawach,
- uchylił 84 decyzje organu I instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia,
- stwierdził w 42 sprawach uchybienie terminu do wniesienia odwołania lub zażalenia,
- stwierdził niedopuszczalności 25 wniesionych odwołań lub zażaleń,
- uchylił 19 decyzji organu I instancji, odstąpił od wymierzenia kary pieniężnej oraz poprzestał na pouczeniu zgodnie z art. 189f kpa,
- umorzył 17 postępowań odwoławczych,
- odmówił przywrócenia terminu do wniesienia odwołania lub zażalenia w 16 sprawach,
- uchylił w części 11 decyzji organu I instancji i orzekł,
- zawiesił postępowanie w 11 sprawach,
- sprostował omyłki pisarskiej w 11 orzeczeniach,
- odmówił zawieszenia postępowania w 10 sprawach,
- uchylił 9 decyzji organu I instancji, odstąpił od nałożenia opłaty podwyższonej oraz poprzestał na pouczeniu zgodnie z art. 189f kpa,
- uchylił 8 decyzji organu I instancji,

- w 6 sprawach stwierdził, że WIOŚ nie pozostawał w beczynności ani nie prowadził przewlekłe sprawy,
- przywrócił termin do wniesienia odwołania w 5 sprawach,
- podjął zawieszone postępowania w 5 sprawach,
- uchylił 4 postanowienia organu I instancji i pozytywnie zaopiniował zgłoszenie uznania przedmiotu lub substancji za produkt uboczny,
- odmówił wszczęcia postępowania w 4 sprawach,
- odmówił udostępnienia informacji w 4 sprawach,
- wstrzymał wykonanie 3 zaskarżonych decyzji,
- odmówił stwierdzenia nieważności 2 decyzji organu I instancji,
- stwierdził nieważność 2 postanowień GIOŚ w związku ze wszczęciem postępowania o stwierdzenie nieważności z urzędu,
- odmówił stwierdzenia nieważności 1 postanowienia GIOŚ,
- wydał 15 innych rozstrzygnięć (postanowienie o wyłączeniu, postanowienie o dopuszczeniu do udziału na prawach strony, odmowa dopuszczenia na prawach strony, wznowienie postępowania).

Wykres 9. Liczba wydanych orzeczeń przez GIOŚ jako organ II instancji

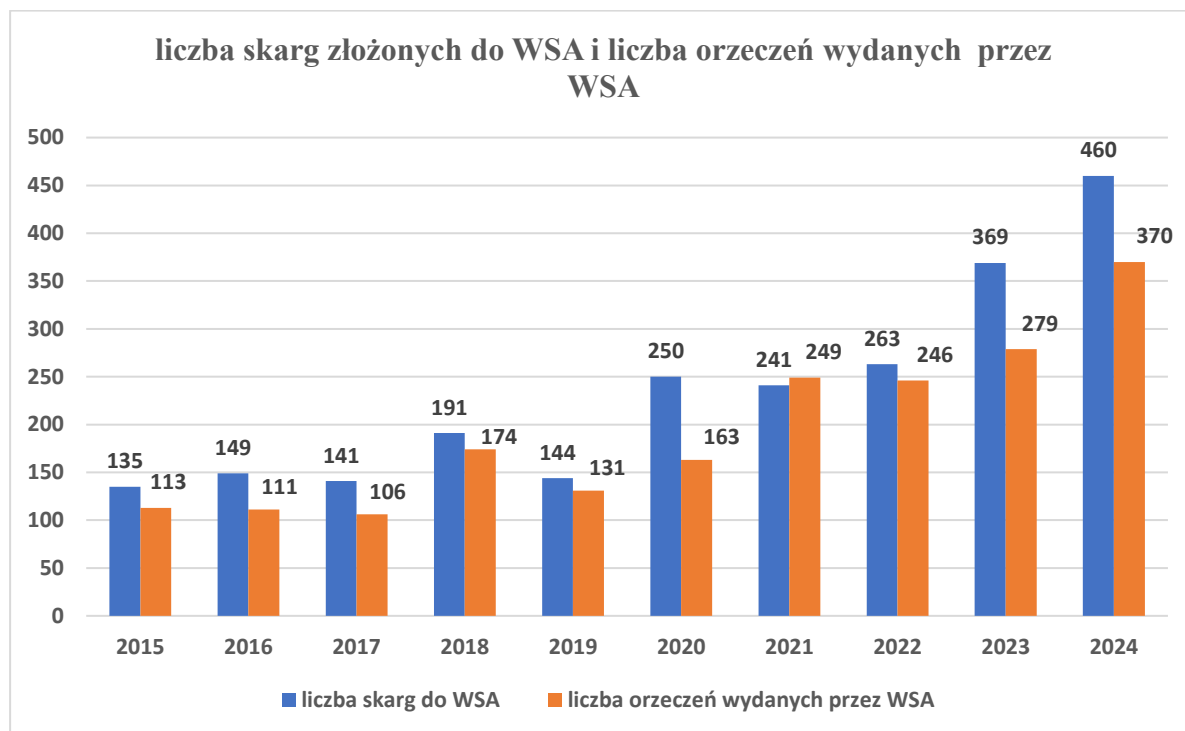
Do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w 2024 r. zostały złożone skargi na 422 decyzje i 37 postanowień Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, 1 sprzeciw od decyzji GIOŚ oraz 6 skarg na beczynność organu.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w 2024 r. rozpatrzył 370 skarg (skargi złożone w 2024 r., jak i z lat ubiegłych) i podjął następujące rozstrzygnięcia, w:

- 223 sprawach oddalił skargę na rozstrzygnięcia GIOŚ,
- 49 sprawach odrzucił skargę,
- 49 sprawach uchylił rozstrzygnięcia GIOŚ,
- 21 sprawach uchylił decyzję GIOŚ i WIOŚ,
- 17 sprawach uchylił decyzję GIOŚ i WIOŚ i umorzył postępowanie,
- 8 sprawach umorzył postępowanie sądowe,

- 1 sprawie stwierdził nieważności decyzji GIOŚ i WIOŚ oraz umorzył postępowanie administracyjne,
- 1 sprawie uchylił postanowienie GIOŚ,
- 1 skardze oddalił sprzeciw.

Podsumowując, Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w 281 sprawach wydał rozstrzygnięcia korzystne dla Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, co stanowi 76 % zaskarżonych spraw.

Wykres 10. Liczba skarg złożonych do WSA na rozstrzygnięcie GIOŚ oraz wydanych rozstrzygnięć przez WSA

Ponadto Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie wydał w toku postępowania 187 następujących postanowień:

- 124 - postanowienia o odmowie wstrzymania wykonania zaskarżonej decyzji,
- 41 - postanowień o wstrzymaniu wykonania zaskarżonej decyzji,
- 7 - sprostowanie omyłki pisarskiej,
- 5 - odmowa przywrócenia terminu do uzupełnienia braków formalnych,
- 2 - odmowa przywrócenia terminu do wniesienia skargi,
- 2 - odrzucenie zażalenia,
- 1 - dopuszczenie do udziału w postępowaniu sądowym w charakterze uczestnika postępowania,
- 1 - odmowa przywrócenia stronie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku,
- 1 - odmowa zawieszenia postępowania sądowego,
- 1 - zawieszenie postępowania,
- 1 - podjęcie zawieszonego postępowania,
- 1 - przywrócenie terminu do wniesienia skargi,

W skargach na bezczynność organu Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w 2024 r. podjął następujące rozstrzygnięcia:

- 1 skarga – WSA stwierdził, że Główny Inspektor Ochrony Środowiska dopuścił się beczynności w rozpatrzeniu odwołania, stwierdził, że beczynność nie miała miejsca z rażącym naruszeniem prawa i oddalił skargę w pozostałym zakresie,
- 1 skarga – WSA zobowiązał Głównego Inspektora Ochrony Środowiska do rozpoznania wniosku w sprawie udostępnienia informacji o środowisku i jego ochronie, w terminie jednego miesiąca od dnia otrzymania odpisu prawomocnego wyroku wraz z aktami sprawy, stwierdził, że Główny Inspektor Ochrony Środowiska dopuścił się beczynności w prowadzeniu postępowania oraz stwierdził, że beczynność nie miała miejsca z rażącym naruszeniem prawa; w pozostałym zakresie skarga została oddalona. Główny Inspektor Ochrony Środowiska złożył skargę kasacyjną. Skarga Kasacyjna nie została jeszcze rozpatrzona.
- 1 skarga - WSA stwierdził, że Główny Inspektor Ochrony Środowiska dopuścił się beczynności w sprawie udostępnienia informacji o środowisku oraz stwierdził, że beczynność organu nie miała miejsca z rażącym naruszeniem prawa, a w pozostałym zakresie oddalił skargę,
- 1 skarga - WSA stwierdził, że Główny Inspektor Ochrony Środowiska dopuścił się beczynności w sprawie rozpatrzenia wniosku o udostępnienia informacji o środowisku oraz stwierdził, że beczynność organu nie miała miejsca z rażącym naruszeniem prawa.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska złożył 39 skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz 1 zażalenie na postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

Strony postępowania wniosły 108 skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroków Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie oraz 33 zażalenia na postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie.

W 2024 r. Naczelny Sąd Administracyjny rozpatrzył 77 skarg kasacyjnych od wyroków WSA oraz rozpatrzył 25 zażaleń na postanowienia WSA w tym:

- oddalił 49 skarg kasacyjnych złożonych przez stronę,
- oddalił 21 zażaleń na postanowienia WSA – zażalenie strony,
- uchylił 11 wyroków WSA oraz orzeczenie GIOŚ,
- oddalił 7 skarg kasacyjnych złożonych przez GIOŚ,
- uchylił 4 wyroki WSA oraz decyzję GIOŚ i WIOŚ,
- uchylił 4 wyroki WSA i oddalił skargę - skargi złożone przez GIOŚ,
- uchylił 2 wyroki WSA i przekazał do ponownego rozpoznania przez sąd I instancji - skargi złożone przez GIOŚ,
- umorzył 2 postępowania zażaleniowe GIOŚ,
- oddalił 1 zażalenie na postanowienie WSA – zażalenie GIOŚ,
- uchylił 1 postanowienie WSA i odmówił wstrzymania wykonania zaskarżonej decyzji – zażalenie GIOŚ.

III. TRANSGRANICZNE PRZEMIESZCZANIE ODPADÓW

Charakterystyka zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów

W 2024 r. do najważniejszych zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów należało: kontrola prawidłowości realizacji transgranicznego przemieszczania odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych, w szczególności poprzez kontrolę instalacji wytwarzających lub przetwarzających te odpady, a także prowadzenie wspólnych akcji inspekcyjnych z Krajową Administracją Skarbową, Strażą Graniczną, Inspekcją Transportu Drogowego i Policją.

Niezależnie od powyższego, Główny Inspektor Ochrony Środowiska wydawał decyzje na przywóz odpadów do kraju, ich wywóz za granicę oraz tranzyt przez Polskę, jak również prowadził postępowania w celu zwrotu odpadów nielegalnie przywiezionych do Polski lub ich zagospodarowania na terenie kraju. Główny Inspektor Ochrony Środowiska współpracował z właściwymi organami innych państw oraz organizacjami międzynarodowymi w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów, realizował zadania wynikające z udziału Polski w Konwencji Bazylejskiej, w tym prowadził Krajowy Sekretariat Konwencji Bazylejskiej.

1. Decyzje w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów

Główny Inspektor Ochrony Środowiska jest organem właściwym w sprawach udzielania zezwoleń na przywóz, wywóz i tranzyt odpadów, a także w sprawach udzielania zezwoleń wstępnych polskim instalacjom odzysku odpadów, przetwarzającym odpady z zagranicy. Większość zezwoleń na transgraniczne przemieszczanie odpadów przeznaczonych do odzysku, wydawanych przez GIOŚ, związana jest z zapotrzebowaniem rynku na odpady stosowane jako surowce wtórne przy produkcji (główny cel przywozu odpadów) lub wykorzystywane jako źródło energii (główny cel wywozu odpadów).

W 2024 r. wydano ogółem 282 decyzje (w 2023 r. – 216 decyzji), z których 158 (w 2023 r. – 130) dotyczyło przemieszczania odpadów niebezpiecznych.

W roku 2024 odnotowano wzrost liczby wydanych decyzji (282), tj. wydano o ponad 30% więcej decyzji w porównaniu z rokiem 2023 (216). Trend taki mógł być spowodowany sytuacją na rynku odpadów i dużym popytem na odpady używane jako surowce wtórne w przemyśle.

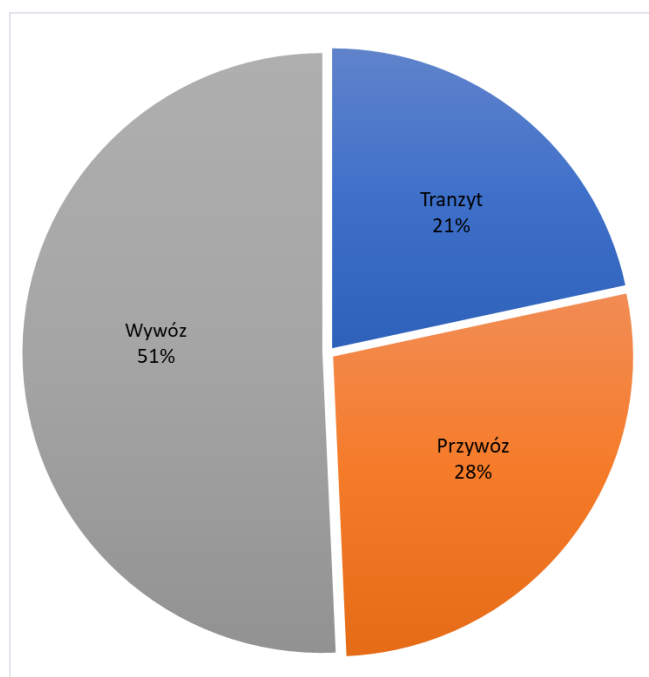
Decyzje zezwalające na międzynarodowe przemieszczanie odpadów mają charakter koncesji, tzn. podmiot otrzymujący zezwolenie na przemieszczanie określonej ilości odpadów nie ma obowiązku realizacji tego zezwolenia, a także może je zrealizować w części, przy czym nie może przekroczyć ilości odpadów określonej w decyzji GIOŚ.

W 2024 r. obowiązywało 6 zezwoleń wstępnych wydanych dla instalacji odzysku odpadów, w przypadku których GIOŚ stosował uproszczoną procedurę wydawania zezwoleń na przywóz odpadów.

Informacje o zgłoszeniach i wydanych decyzjach, a także instalacjach, które uzyskały zezwolenia wstępne, zawiera rejestr zgłoszeń i decyzji w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów oraz rejestr instalacji, którym udzielono zezwolenia wstępnego, prowadzony przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Oba rejestry są udostępnione na stronie internetowej GIOŚ <https://www.gov.pl/web/gios>.

Liczba decyzji	Rozstrzygnięcia Ogółem	Decyzje zezwalające na przemiesz- czanie odpadów	Decyzje sprzeciwiające się przemieszczaniu odpadów	Milczące zgody
Ogółem	282 (216)	265 (196)	6 (10)	11 (10)
Przywóz do kraju	78 (58)	78 (51)	0 (7)	-
Wywóz z kraju	143 (107)	138 (105)	5 (2)	-
Tranzyt	61 (51)	49 (40)	1 (1)	11 (10)

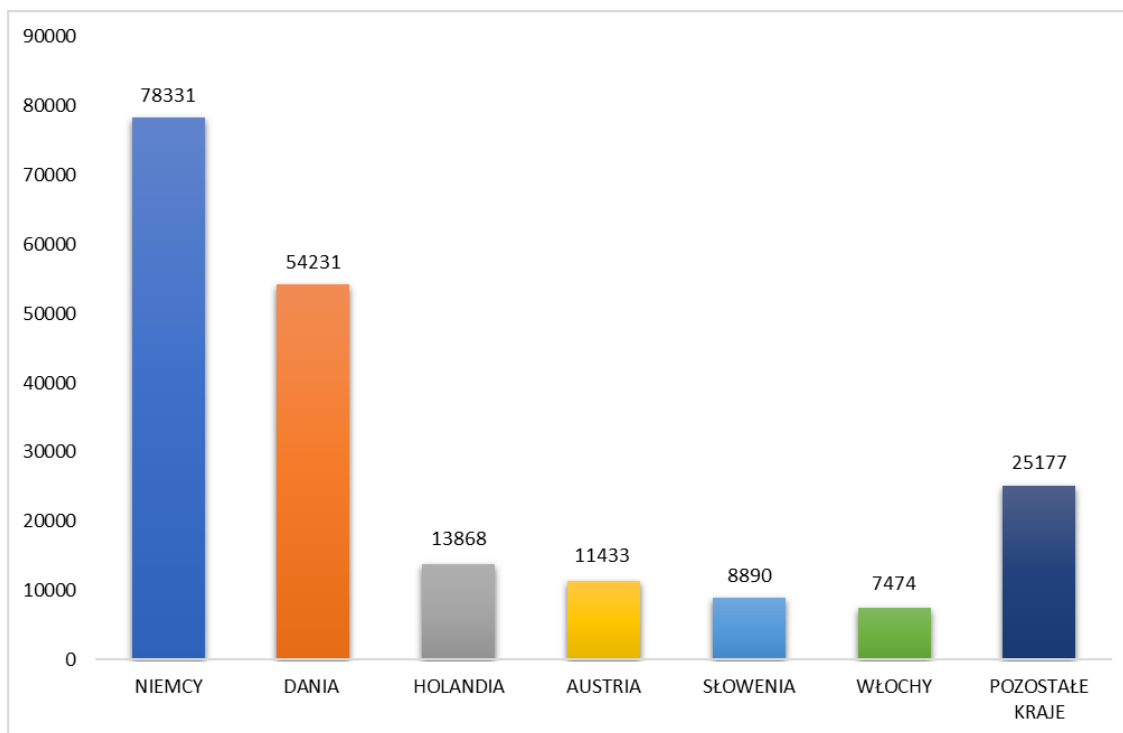
Tabela 7. Zestawienie liczby ostatecznych decyzji wydanych w 2024 r. w rozbiciu na rodzaje przemieszczeń (w nawiasach wartości z roku 2023)

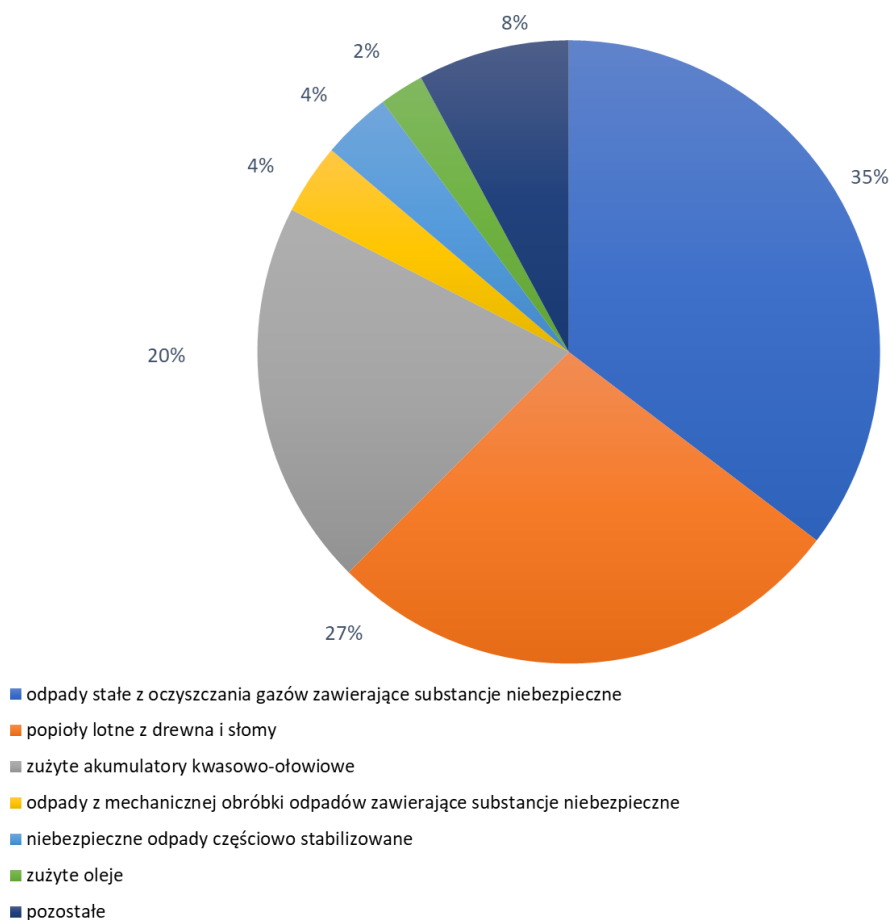
Wykres. 11. Wydane decyzje na transgraniczne przemieszczanie w 2024 r.

1.1 Przywóz odpadów do Polski

Główny Inspektor Ochrony Środowiska w 2024 r. wydał 78 decyzji dotyczących przywozu odpadów do instalacji zlokalizowanych na terenie Polski, z których 54 dotyczyło odpadów niebezpiecznych. Zezwolenia dotyczyły głównie przywozu odpadów z krajów Unii Europejskiej.

Wykres 12. Masa faktycznie przemieszczonych odpadów [Mg] wg kraju pochodzenia odpadów w 2024 r.

Wykres 13. Główne rodzaje odpadów przywiezione do Polski w 2024 r. (w % faktycznej masy)

W ramach realizacji zezwoleń GIOŚ na przywóz odpadów, w 2024 r. przywieziono do Polski ok. 199 tys. Mg odpadów.

Biorąc pod uwagę rodzaje odpadów, największy udział miały odpady stałe z oczyszczania gazów odlotowych wykorzystywane w Polsce do odzysku metali w hutach, odpady w postaci popiołów lotnych z drewna i słomy do produkcji nawozów i środków polepszających właściwości gleby, odpady akumulatorów ołowiowych, z których w hutach odzyskuje się ołów.

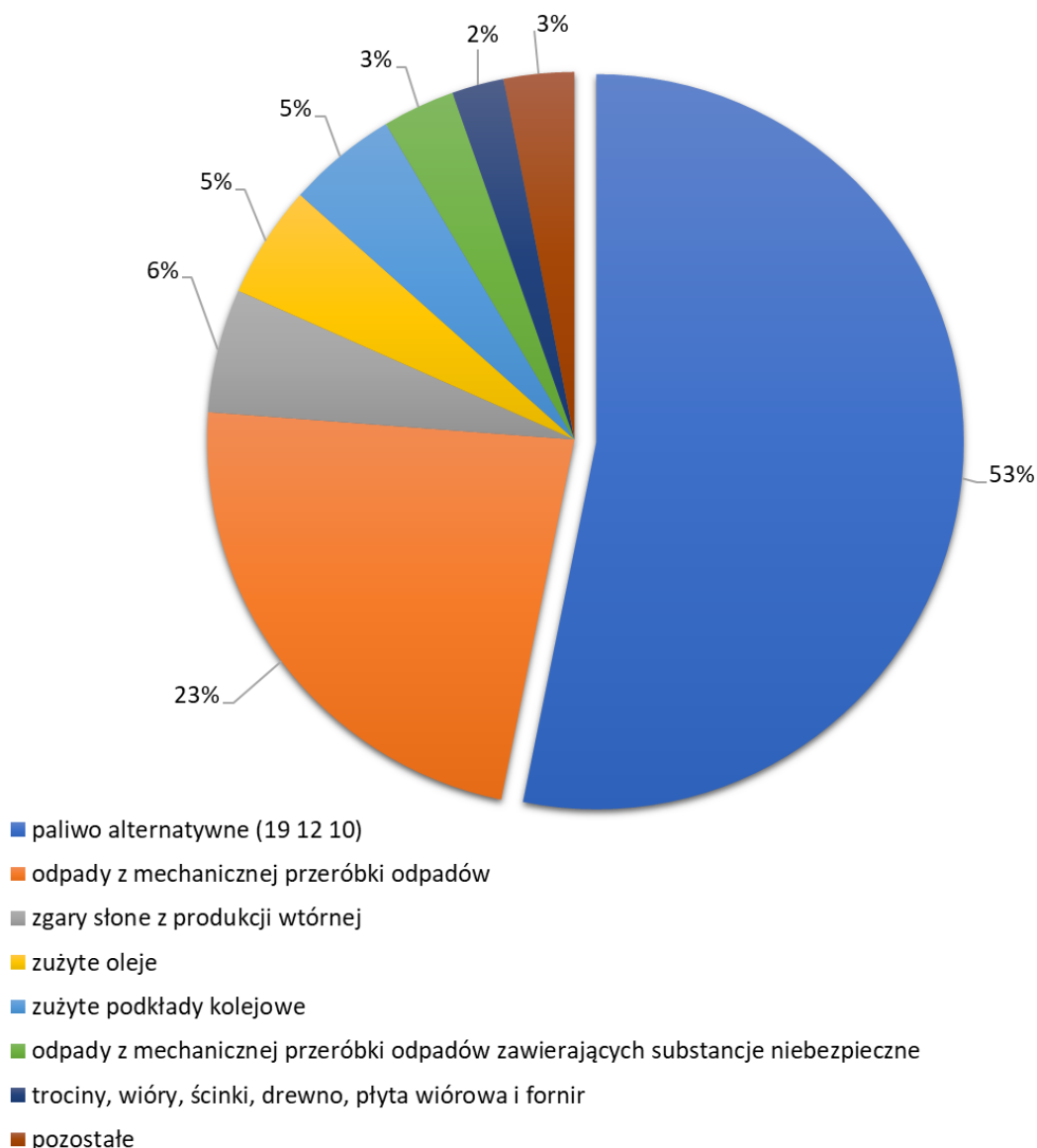
Analizując dane dotyczące rzeczywistej ilości przywożonych odpadów, należy wziąć pod uwagę, że GIOŚ wydaje zezwolenia przez cały rok. Ważność zezwoleń to zazwyczaj jeden rok kalendarzowy. Dlatego część odpadów przywiezionych do Polski w 2024 r. odnosi się do zezwoleń wydanych w latach poprzednich i podobnie zezwolenia wydane w 2024 r. realizowane mogą być w części w kolejnych latach.

1.2 Wywóz odpadów z Polski

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska wydał 138 zezwoleń dotyczących wywozu odpadów z kraju, z których 68 dotyczyło odpadów niebezpiecznych.

W ramach realizacji zezwoleń GIOŚ na wywóz odpadów, w 2024 r. wywieziono z Polski ponad 574 tys. Mg odpadów. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost o ok. 46% (w 2023 r. – ok. 393 tys. Mg odpadów).

Najwięcej wyeksportowano odpadów przeznaczonych do spalania z odzyskiem energii: paliwa alternatywnego oraz odpadów powstałych z mechanicznej obróbki odpadów.

Wykres 14. Główne rodzaje odpadów wywiezionych z Polski w 2024 r. (w % faktycznej masy)

Ponadto w 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska wniósł 5 decyzji wyrażających sprzeciw na wysyłkę odpadów o łącznej masie 43 500 Mg, z czego 4 sprzeciwy dotyczyły wysyłki z Polski do Niemiec 21 000 Mg odpadów pochodzących z mechanicznej obróbki odpadów oraz 20 000 Mg odpadów w postaci zużytych podkładów kolejowych, 1 sprzeciw na wysyłkę z Polski do Ukrainy 2 500 Mg odpadów opakowań z tworzyw sztucznych.

1.3 Tranzyt odpadów przez terytorium kraju

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska wydał 49 decyzji zezwalających na przewóz ponad 588 tys. Mg odpadów przez terytorium Polski, w tym 34 zezwolenia na przewóz prawie 115 tys. Mg odpadów niebezpiecznych oraz udzielił 11 milczących zgód.

Największe ilości odpadów do przemieszczenia przez terytorium Polski zgłosiła Wielka Brytania (100 tys. Mg paliwa alternatywnego do Szwecji).

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska wydał 1 decyzję wyrażającą sprzeciw na tranzyt przez teren kraju 4 800 Mg niesortowanych odpadów akumulatorowych z Węgier

do Republiki Korei. Przyczyną zgłoszenia sprzeciwu wobec wysyłki ww. odpadów przez terytorium Polski był fakt, że planowane przemieszczenie nie byłoby zgodne z obowiązującymi krajowymi przepisami.

2. Współpraca IOŚ z przedstawicielami innych służb (Krajowej Administracji Skarbowej, Straży Granicznej, Inspekcji Transportu Drogowego) w zakresie zwalczania nielegalnego transgranicznego przemieszczania odpadów (ntpo)

W 2024 r. GIOŚ zorganizował kolejny cykl szkoleń z zakresu transgranicznego przemieszczania odpadów, skierowany do pracowników Inspekcji Ochrony Środowiska oraz służb zaangażowanych w kontrolę transgranicznego przemieszczania odpadów, tj.: Krajowej Administracji Skarbowej, Inspekcji Transportu Drogowego, Policji i Prokuratury. Odbyły się 4 szkolenia, w których łącznie uczestniczyło 296 osób.

Wspólne akcje kontrolne przeprowadzane przez inspektorów wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska (WIOŚ) we współpracy z innymi organami kontrolnymi stanowiły istotny element skutecznego egzekwowania przepisów dotyczących transgranicznego przemieszczania odpadów. W ramach ww. działań, w 2024 r. skontrolowano łącznie 5 400 transportów, w wyniku których ujawniono 45 przypadków nielegalnego transgranicznego przemieszczania odpadów oraz 4 przypadki naruszeń decyzji GIOŚ i przepisów regulujących transgraniczne przemieszczanie odpadów.

Liczba skontrolowanych transportów i ujawnionych przypadków nielegalnego transgranicznego przemieszczania odpadów oraz naruszeń decyzji świadczy o potrzebie prowadzenia w przyszłości regularnych kontroli w tym obszarze.

Współpraca z innymi służbami była kluczowa dla skutecznego monitorowania i egzekwowania przestrzegania przepisów dotyczących ochrony środowiska i ograniczania nielegalnego transportu odpadów w strumieniu międzynarodowym.

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wspierali również inne współpracujące służby kontrolne poprzez dokonywanie oceny towarów, w stosunku do których istniało podejrzenie, że mogą one stanowić odpady.

W 2024 r. inspektorzy WIOŚ udzielili 286 pisemnych odpowiedzi na 297 wniosków o ocenę towaru oraz przeprowadzili 39 oględzin towarów – głównie na wniosek Krajowej Administracji Skarbowej (KAS).

Inspekcja Ochrony Środowiska we współpracy ze Światową Organizacją Celną wzięła udział w operacji DEMETER X, której celem było przeciwdziałanie nielegalnemu międzynarodowemu przemieszczaniu odpadów, substancji zubożających warstwę ozonową oraz fluoryzowanych gazów cieplarnianych. W akcji, która została zrealizowana w terminie od 15 lipca do 15 września 2024 r., udział wzięli funkcjonariusze administracji celno-skarbowej, Policji, Straży Granicznej i Inspekcji Transportu Drogowego oraz inspektorzy wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska. W ramach akcji kontrolnych operacji DEMETER X skontrolowano na terenie kraju 2 449 transportów, w wyniku czego ujawniono 29 przypadków nielegalnych przemieszczeń odpadów, natomiast w 4 przypadkach naruszenie decyzji GIOŚ oraz przepisów regulujących transgraniczne przemieszczanie odpadów.

Ponadto, w ramach pozostałych akcji kontrolnych, realizowanych we współdziałaniu z przedstawicielami ww. instytucji skontrolowano łącznie 2 951 transportów, w ramach których ujawniono 16 przypadków nielegalnych przemieszczeń odpadów.

3. Kontrole krajowych instalacji przetwarzania odpadów

W 2024 r. inspektorzy z wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska przeprowadzili 132 kontrole w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów, w tym w instalacjach odzysku odpadów. W ramach ww. kontroli zrealizowano m.in.:

- 17 kontroli sprawdzających przestrzeganie warunków decyzji GIOŚ,
- 14 kontroli przed sporządzeniem opinii WIOŚ na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów,
- 1 kontrolę przed wydaniem zezwolenia wstępnego.

W wyniku kontroli stwierdzono 153 naruszenia, w tym:

- 100 naruszeń przepisów dotyczących gospodarowania odpadami oraz warunków posiadanych decyzji w zakresie gospodarki odpadami,
- 51 naruszeń przepisów dotyczących międzynarodowego przemieszczania odpadów,
- 2 naruszenia dotyczące przestrzegania warunków decyzji GIOŚ w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów.

W efekcie stwierdzonych nieprawidłowości, w ramach działań pokontrolnych, inspektorzy z wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska:

- wydali 37 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowali 36 wniosków do innych organów, m.in. do urzędów celno-skarbowych, GIOŚ i marszałków województw,
- skierowali 16 wniosków do prokuratury,
- w 36 przypadkach podjęli inne działania pokontrolne.

4. Działania mające na celu zwrot odpadów nielegalnie wwiezionych do Polski

4.1. Nielegalne przemieszczanie odpadów w postaci uszkodzonych pojazdów

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska otrzymał 160 zgłoszeń dotyczących nielegalnego międzynarodowego przemieszczania odpadów w postaci pojazdów, z czego 44 przypadki nielegalnego przemieszczania odpadów zostały zgłoszone przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska w wyniku przeprowadzanych kontroli.

Zdjęcia 7 i 8. Odpady w postaci uszkodzonych pojazdów i części z pojazdów ujawnione przez służby kontrolne w 2024 r.

W 2024 r. ujawniono 144 przypadki nielegalnego przemieszczania odpadów pojazdów. Liczba zawiadomień o nielegalnym przemieszczaniu odpadów uległa niewielkiemu spadkowi w porównaniu z 2023 r. (177 przypadków) i 2022 r. (175 przypadków). Wzrosła natomiast liczba sztuk pojazdów, będących odpadami, względem lat poprzednich. W 2024 r. ogółem ujawniono 1 440 szt. pojazdów stanowiących odpady (dla porównania w 2023 r. ujawniono 545 szt. pojazdów, natomiast w 2022 r. 649 szt.), z czego 1 424 szt. pojazdów były przedmiotem nielegalnego przywozu do Polski (w 2023 r. 480 szt., w roku 2022 - 641 szt.).

W 2024 r. zaobserwowano natomiast spadek, w porównaniu do lat ubiegłych, ilości odpadów w postaci części samochodowych, które nielegalnie trafiły do Polski. Ujawniono 235,02 Mg tych odpadów (w 2023 r. ujawniono 526,88 Mg oraz 155 szt. części samochodowych).

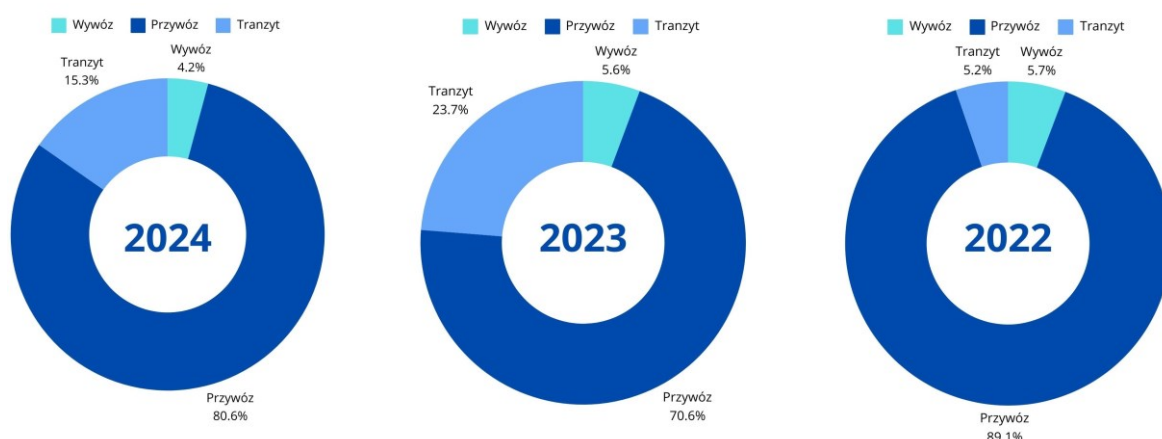

Z 1 440 szt. pojazdów przemieszczonych do Polski nielegalnie w 2024 r. 1296 szt. pojazdów zostało ujawnionych przez Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska.

Najwięcej odpadów w postaci pojazdów zostało sprowadzonych z terytorium Wielkiej Brytanii, Niemiec oraz USA; najczęściej naruszenia polegały na przywozie odpadów bez zgłoszenia i zezwolenia Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

Ujawniono łącznie 6 przypadków nielegalnej wysyłki odpadów, w tym 3 szt. pojazdów oraz 26,94 Mg części pochodzących z pojazdów. Dla porównania w 2023 r. ujawniono 10 przypadków, zaś 11 przypadków w 2022 r. nielegalnej wysyłki odpadów.

Ponadto w 2024 r. nastąpił spadek liczby przypadków nielegalnego tranzytu odpadów przez terytorium Polski. Ujawniono 22 takie przypadki - 13 szt. pojazdów oraz 155,54 Mg części pochodzących z pojazdów. W 2023 r. ujawniono 42 przypadki nielegalnego tranzytu odpadów - 30 szt. pojazdów oraz 325,24 Mg części, natomiast w 2022 r. 10 przypadków - 8 szt. pojazdów oraz 38 Mg części.

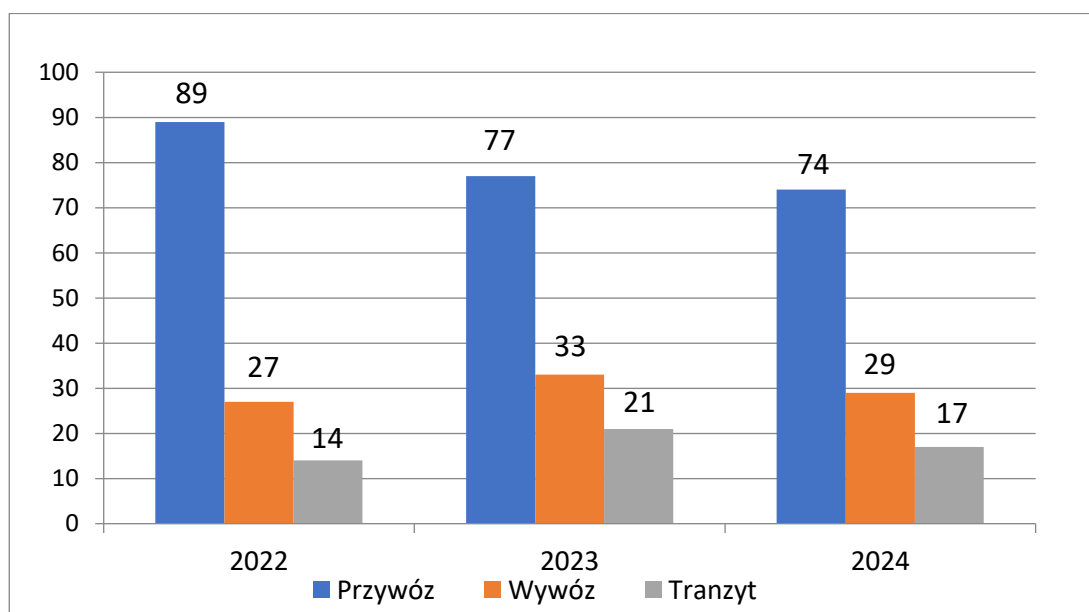
Wykres 15. Udział procentowy przypadków przywozu, wywozu i tranzytu odpadów w postaci pojazdów w ogólnej liczbie ujawnionych nielegalnych międzynarodowych przemieszczeń w latach 2022-2024.

4.2 Pozostałe odpady

W 2024 r. ujawniono 120 przypadków nielegalnego przemieszczania odpadów o łącznej masie 19 457,42 Mg, w tym przemieszczono 8 532,13 Mg w 2024 r., 9 099,06 Mg w 2023 r., 1 821,1 Mg w 2022 r. i 5,13 Mg w 2021 r.

Wśród ww. 120 przypadków nielegalnego przemieszczania odpadów odnotowano 74 przypadki nielegalnego przywozu odpadów do Polski, na łączną masę 14 608,52 Mg, w tym:

- 36 przypadków nielegalnego przywozu odpadów z listy zielonej o łącznej masie 6 028,36 Mg. Odpady z listy zielonej zostały przywiezione do Polski bez prawidłowo wypełnionego załącznika VII do rozporządzenia (WE) nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów lub zostały wysłane do odbiorców, którzy nie mieli zezwolenia na odzysk odpadów,
- 22 przypadki nielegalnego przywozu odpadów zaklasyfikowanych jako odpady spoza listy o masie 4 693,91 Mg, w tym 13 transportów zanieczyszczonej stłuczki szklanej o masie 313,07 Mg,
- 5 przypadków przywozu odpadów z listy bursztynowej o łącznej masie 3 580,95 Mg, w tym głównie odpady w postaci granulatu pokablowego o kodzie EU48 w ilości 3 523,68 Mg,
- 11 przypadków przywozu odpadów niebezpiecznych w ilości 305,3 Mg, w tym zużyte katalizatory wanadowe o masie 270,02 Mg.

Wykres 16. Liczba zawiadomień o nielegalnym przemieszczaniu odpadów

Ponadto stwierdzono:

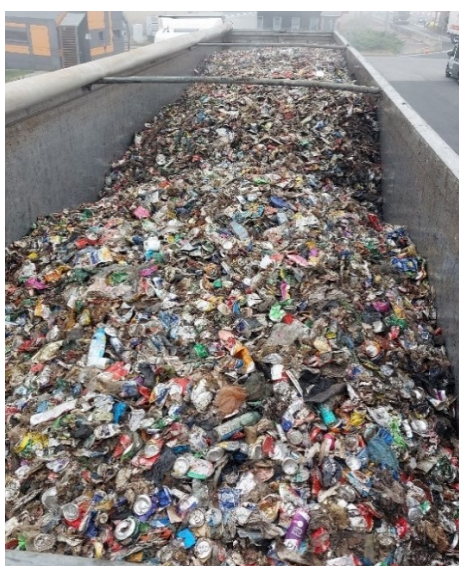
- 29 przypadków nielegalnej wysyłki odpadów z Polski o łącznej masie 4 477,82 Mg, w tym 74,74 Mg odpadów niebezpiecznych (50,71 Mg złomu elektronicznego), 2 174,22 Mg odpadów z listy zielonej (tworzyw sztucznych, odpadów metali, zużytych opon, papieru i tektury, odpadów tekstylnych) oraz 2 228,85 Mg odpadów spoza listy (2 046,69 Mg odpadów gleby i kamieni o kodzie 17 05 04).
- 17 przypadków nielegalnego tranzytu odpadów przez terytorium Polski o łącznej masie 371,08 Mg.

Zdjęcia 9 i 10. Odpady w postaci skrawków tkaniny obciowej („ekoskóry”) przywiezione nielegalnie z Niemiec do Polski

W 2024 r. odnotowano zmniejszenie masy nielegalnie przemieszczonych odpadów z 29 841,08 Mg w 2023 r. do 19 457,42 Mg w 2024 r. Było to związane z mniejszą liczbą ujawnionych przypadków nielegalnego przemieszczania odpadów w 2024 r. (120 przypadków) w porównaniu do 2023 r. (131 przypadków) i 2022 r. (130 przypadków). Ponadto wzrost masy nielegalnie przemieszczonych odpadów w 2023 r. (29 841,08 Mg) w porównaniu do 2024 r. (19 457,42 Mg) i 2022 r. (10 882,375 Mg) był związany m.in. z wykryciem w 2023 r. nielegalnych wysyłek odpadów niebezpiecznych w postaci przepracowanych olejów z Polski do Niemiec i Finlandii o łącznej masie 11 919 Mg, które miały miejsce w latach 2021-2022, zgłoszeniem nielegalnego przywozu z Niemiec do Polski odpadów tworzyw sztucznych o masie 2 493 Mg, które miały miejsce w latach 2021-2023, a także wykryciem nielegalnej wysyłki z Polski na Litwę i do Danii odpadów mieszaniny składającej się z oleju, mydeł oraz wody o masie 2 235 Mg, które miały miejsce w latach 2022-2023.

Wśród 74 przypadków nielegalnego przywozu odpadów do Polski w 2024 r. istotna część pochodziła z Niemiec, tj. 22 przypadki o łącznej masie 9 754,17 Mg. Podobnie było w 2023 r. - ujawniono 31 przypadków nielegalnego przemieszczania odpadów z Niemiec o łącznej masie 8 406,21 Mg.

Zdjęcia 11 i 12. Odpady "spoza listy" przywiezione nielegalnie jako odpady aluminium z Niemiec do Polski

W odniesieniu do nielegalnych wysyłek odpadów do Polski należy zauważyć, że w wielu przypadkach odpady były wysyłane do nieuprawnionych odbiorców. Podmioty z terenu Polski, które były wskazane w dokumentach transportowych jako odbiorcy odpadów, często nie posiadały wymaganych zezwoleń na gospodarowanie odpadami ani instalacji do odzysku przywiezionych odpadów. Inne nieprawidłowości dotyczyły przypadków, w których dokumentacja dołączana do transportów wysyłanych do Polski była albo niepełna, albo zawierała nieprawdziwe informacje odnośnie do charakteru wysyłanych do Polski odpadów. Nieprawidłowością było klasyfikowanie odpadów jako odpady z zielonej listy, którym w transporcie towarzyszył załącznik VII, podczas gdy faktycznie były to mieszaniny odpadów spoza listy, których przywóz do Polski wymaga uzyskania zezwolenia właściwych organów.

W 2024 r. odesłano do krajów wysyłki ponad 22 412 Mg odpadów, które nielegalnie trafiły do Polski, w tym zwrócono do Niemiec blisko 21 800 Mg odpadów w postaci żużli pocynkowych.

Zdjęcia 13 i 14. Odpady w postaci zanieczyszczonej stłuczki szklanej wywiezione nielegalnie z Polski do Czech

Rodzaj kontroli w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów	Liczba przeprowadzonych kontroli
przed wydaniem zezwolenia wstępnego	1
sprawdzające przestrzeganie warunków decyzji GIOŚ	17
przed sporządzeniem opinii WIOŚ na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o mpo	14
Inne	100
Ogółem	132

Tabela 8. Liczba przeprowadzonych kontroli w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów

Działania pokontrolne w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów	Liczba podjętych działań pokontrolnych
Wydane zarządzenia pokontrolne	37
Wnioski skierowane do innych organów, m.in. do KAS, GIOŚ i marszałków	36
Wnioski do prokuratury lub policji	16
Wydane decyzje w sprawie nałożenia kary pieniężnej	67
Inne działania pokontrolne	36
Ogółem	192

Tabela 9. Liczba podjętych działań pokontrolnych w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów

Obszar naruszeń	Klasa 1³³	Klasa 2³⁴	Razem
Naruszenia przepisów prawa dotyczących gospodarowania odpadami oraz warunków posiadanych decyzji w zakresie gospodarki odpadami	92	8	100
Naruszenia decyzji GIOŚ na transgraniczne przemieszczanie odpadów	2	0	2
Naruszenia przepisów dotyczących międzynarodowego przemieszczania odpadów	0	0	51

Tabela 10. Liczba stwierdzonych naruszeń

Organ kontrolny	Liczba skierowanych wniosków	Liczba przeprowadzonych oględzin	Liczba udzielonych pisemnych informacji
KAS	283	36	276
Straż Graniczna	10	0	10
ITD	4	3	0
Policja	0	0	0
Razem	297	39	286

Tabela 11. Wnioski innych służb o przeprowadzenie oceny zatrzymanych towarów skierowane do WIOŚ

³³ Klasa 1 — naruszenia, w wyniku których nie nastąpiło zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska, takich jak: stan faktyczny niezgodny z uregulowaniami formalnoprawnymi lub innymi wymaganiami, naruszenie warunków decyzji lub zgłoszenia niemających istotnego wpływu na stan środowiska, brak lub nierzetelne prowadzenie ewidencji lub sprawozdawczości.

³⁴ Klasa 2 — naruszenia, w wyniku których może nastąpić lub nastąpiło zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska, takich jak zanieczyszczenie środowiska.

Wspólne kontrole	Organy uczestniczące w kontroli	Liczba skontrolowanych ładunków	Liczba nielegalnych przemieszczeń odpadów	Liczba stwierdzonych naruszeń decyzji GIOŚ oraz przepisów dot. międzynarodowego przemieszczania odpadów
Akcja kontrolna „DEMETER X”	WIOŚ, ITD, SG, KAS, POLICJA	2449	29	4
Akcja kontrolna „Nielegalne Odpady 2024”	WIOŚ, ITD, KAS	2704	10	0
Inne	różne	247	6	0

Tabela 12. Wspólne kontrole transgranicznego przemieszczania odpadów WIOŚ z innymi służbami

Liczba wydanych decyzji w 2024 r. TPO ³⁵ legalne z naruszeniami	0
Liczba decyzji prawomocnych TPO spośród decyzji wydanych w 2024 r. legalne z naruszeniami	0
Liczba wydanych decyzji w 2024 r. NTPO ³⁶ odpadów pojazdów	52
Liczba decyzji prawomocnych NTPO spośród decyzji wydanych w 2024 r. odpadów pojazdów	16
Liczba wydanych decyzji w 2024 r. NTPO pozostałe odpady	15
Liczba decyzji prawomocnych NTPO spośród decyzji wydanych w 2024 r. pozostałe odpady	9
Wysokość nałożonych kar w 2024 r. TPO legalne z naruszeniami	0
Wysokość nałożonych kar w 2024 r. na podstawie decyzji prawomocnych TPO legalne z naruszeniami	0
Wysokość nałożonych kar w 2024 r. NTPO odpadów pojazdów	49 828 000 zł
Wysokość nałożonych kar w 2024 r. na podstawie decyzji prawomocnych NTPO odpadów pojazdów	308 000 zł
Wysokość nałożonych kar w 2024 r. prawomocnych NTPO pozostałe odpady	260 000 zł
Wysokość nałożonych kar w 2024 r. na podstawie decyzji prawomocnych NTPO pozostałe odpady	240 000 zł

³⁵ TPO – transgraniczne przemieszczanie odpadów.

³⁶ NTPO – nielegalne transgraniczne przemieszczanie odpadów.

Liczba odwołań od decyzji Odpady pojazdów	27
Liczba odwołań od decyzji Pozostałe odpady	3
Liczba postępowań egzekucyjnych	19
Kwota zapłaconych kar TPO legalne z naruszeniami	40 000 zł
Kwota zapłaconych kar NTPO odpadów pojazdów	1 196 977,90 zł
Kwota zapłaconych kar NTPO pozostałe odpady	132 031,42 zł

Tabela 13. Administracyjne kary pieniężne w zł w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów

Wyjaśnienia:

Tabela nie uwzględnia decyzji, które stały się prawomocne w 2024 r., ale zostały wydane w latach poprzednich. Z kolei kwota zapłaconych kar obejmuje wszystkie kwoty zapłacone w 2024 r., tj. również za administracyjne kary pieniężne wymierzone w latach poprzednich. Dodatkowo, w tabeli nie uwzględniono odwołań złożonych po terminie.

V. ZWALCZANIE PRZESTĘPCZOŚCI ŚRODOWISKOWEJ

1. Analiza problematyki przestępczości środowiskowej

1.1 Charakterystyka ujawnionych przestępstw przeciwko środowisku

Przestępczość środowiskowa, szczególnie w obszarze nielegalnego obrotu odpadami, stanowi istotny problem w Polsce. Nielegalne składowanie odpadów, w tym niebezpiecznych, na terenie do tego nieprzystosowanym i bez zapewnienia odpowiednich warunków może zagrozić życiu i zdrowiu człowieka lub powodować zniszczenie w świecie roślinnym i zwierzęcym.

Pośrednicy organizujący odbiór i transport odpadów działają na terenie różnych województw współpracując z firmami, które w bazie BDO deklarują przyjmowanie dużych ilości odpadów, podczas gdy te w rzeczywistości trafiają m.in. do wyrobisk poeksploatacyjnych, na teren opuszczonych działek czy innych miejsc nieprzeznaczonych do ich składowania. Znany jest również proceder mieszania odpadów niebezpiecznych z innymi niż niebezpieczne. Powstała mieszanka przekazywana jest pod niewłaściwym kodem odpadów, którego koszt zagospodarowania jest znacznie niższy. Takie działania w połączeniu z transgranicznym charakterem przeprowadzanych transakcji powoduje, że identyfikacja osób odpowiedzialnych stanowi coraz większe wyzwanie dla Inspekcji Ochrony Środowiska oraz organów ścigania i w niektórych przypadkach wymaga międzynarodowej współpracy.

Niektóre naruszenia środowiskowe mają charakter regionalny, jak nielegalny demontaż statków czy wypełnianie wyrobisk na terenach górniczych i pogórnich nieobojętymi odpadami. Przykrywanie odpadów warstwą ziemi czyni pozory normalnego ukształtowania terenu, co znacznie utrudnia identyfikację miejsca nielegalnego gospodarowania odpadami. Statystyki prowadzonych działań kontrolnych oraz działań wykonywanych na podstawie

uprawnień wynikających z art. 10b ustawy o IOŚ wskazują, iż szczególnie dotknięte problemem nielegalnych praktyk w zakresie gospodarki odpadami jest województwo śląskie.

Zdjęcie 15. Zdjęcie pogładowe terenu piaskowni. Weryfikacja przyjmowanych odpadów (woj. śląskie)

Zdjęcie 16. Nielegalny demontaż zełmowanych kutrów rybackich w woj. pomorskim

1.2 Zauważalne tendencje rozwoju przestępczości

Prognozowana jest możliwość wzrostu przestępczości środowiskowej, w szczególności w zakresie nielegalnego obrotu odpadami. Zwiększająca się liczba podmiotów pośredniczących w procederze, funkcjonujących w różnych lokalizacjach, zarówno na terenie kraju, jak i poza jego granicami, może znacznie utrudniać ujawnianie i wykrywanie przestępstw w tym obszarze. Celem skutecznego przeciwdziałania zjawisku niezbędna jest koordynacja działań Inspekcji Ochrony Środowiska z działaniami Policji oraz innych służb i instytucji,

zarówno krajowych, jak i zagranicznych, zaangażowanych w zwalczanie przestępczości środowiskowej.

2. Zadania w zakresie zwalczania przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku realizowane na podstawie uprawnień wynikających z art. 10b i 9 ust. 1b pkt 2 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska

2.1 Zgłoszenia o naruszeniach środowiskowych otrzymane przez Inspekcję Ochrony Środowiska w 2024 r.

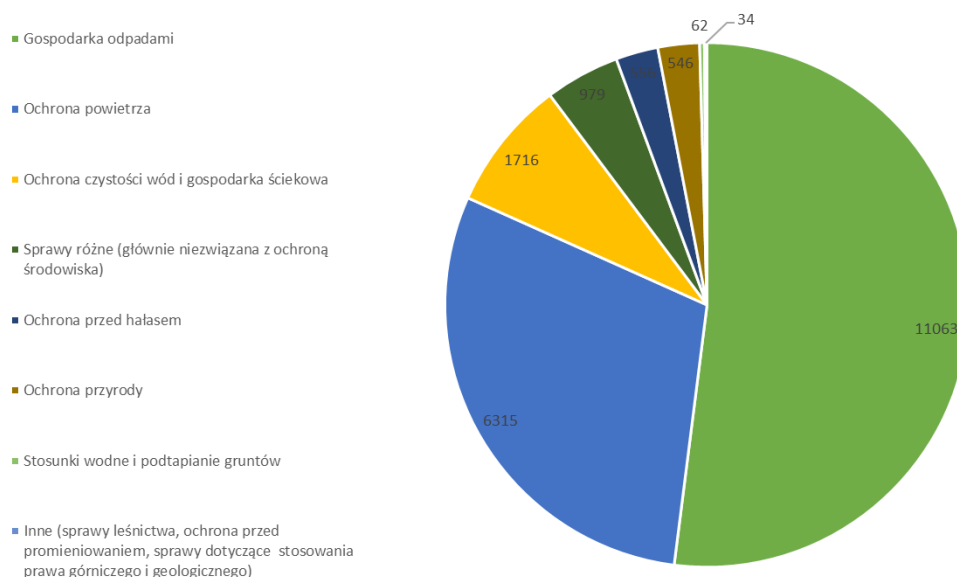
W 2024 r. wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska otrzymały łącznie 11 882 zgłoszenia o naruszeniach środowiskowych dotyczące zarówno możliwości popełnienia przestępstw, jak i wykroczeń przeciwko środowisku. Ze źródeł zewnętrznych uzyskano 11 326 informacji, natomiast na podstawie ustaleń własnych 556. Wpływ największej liczby zgłoszeń odnotowano na terenie województw: śląskiego, małopolskiego i łódzkiego.

W zakresie kompetencji wydziałów zwalczania przestępczości środowiskowej oraz grup zadaniowych, dedykowanych przeciwdziałaniu i wykrywaniu przestępstw przeciwko środowisku znajdują się m.in. wykonywanie kontroli pozaplanowych i interwencyjnych oraz działań wynikających z art. 10b ustawy o IOŚ podmiotów korzystających ze środowiska pod kątem właściwego gospodarowania odpadami, wykrywanie przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku oraz współdziałanie w zakresie ochrony środowiska z innymi organami w tym: organami kontrolnymi, organami ścigania i organami administracji publicznej.

W 2024 r. odnotowano wpływ 21 275 wniosków o interwencję, w tym:

- 4 131 przesłanych za pośrednictwem formularza elektronicznego działającego na stronie internetowej GIOŚ,
- 16 960 przesłanych przez aplikację mObywatel.
- 184 przekazanych pocztą elektroniczną, tradycyjną lub telefonicznie.

Spośród otrzymanych zgłoszeń, 11 063 dotyczyły gospodarki odpadami, 6 315 ochrony powietrza, 1 716 ochrony czystości wód i gospodarki ściekowej, a pozostałe innych komponentów, jak na przykład uciążliwości hałasowe lub ochrona przyrody albo spraw niezwiązanych z ochroną środowiska. Przedmiotowe zgłoszenia (po szczegółowej analizie ich treści), w oparciu o posiadane kompetencje ustawowe poszczególnych organów, niezwłocznie przekazywano do rozpatrzenia zgodnie z właściwością miejscową i rzeczową.

Wykres 17. Zestawienie liczbowe wpływających do GIOŚ wniosków o interwencję z podziałem na komponenty

2.2 Liczba zrealizowanych zgłoszeń/interwencji na podstawie art. 10b ustawy o IOŚ oraz na podstawie art. 9 ust. 1b pkt 2 ustawy o IOŚ

W 2024 r. Inspekcja Ochrony Środowiska zrealizowała łącznie 6 989 interwencji, w tym 2 350 w trybie art. 10b ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz 4 639 w trybie art. 9 ust. 1b. pkt 2 ustawy o IOŚ. Najwięcej działań Inspektorzy zrealizowali na terenie województw: śląskiego, wielkopolskiego, mazowieckiego i łódzkiego.

Liczba zrealizowanych zgłoszeń/interwencji na podstawie art. 10b ustawy o IOŚ	Liczba zrealizowanych zgłoszeń/interwencji na podstawie art. 9 ust. 1b pkt 2 ustawy o IOŚ
2 350	4 639

Tabela 14. Informacja dotycząca liczby interwencji zrealizowanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska w 2024 r.

2.3 Wykorzystanie środków technicznych do wykrywania przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku

Do wykrywania przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku wykorzystywany jest wysokiej klasy sprzęt techniki specjalnej, w tym m.in.: georadary, bezzałogowe statki powietrzne (BSP), fotopułapki, narzędzia geodezyjne. Przy jego użyciu pracownicy Inspekcji Ochrony Środowiska wykonują badania oraz pomiary terenu. W uzasadnionych przypadkach tworzone są również modele 3D. W 2024 r. w związku z realizacją ustawowych zadań IOŚ BSP wykorzystano blisko 1,5 tys. razy.

Wykorzystanie środków technicznych do wykrywania przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku z podziałem na:					
BSP (bezzałogowy statek powietrzny)		Georadar		wiertnia	fotopułapki
WIOŚ	GIOŚ	WIOŚ	GIOŚ		
1 251	158	5	21	29	40

Tabela 15. Wykorzystanie środków technicznych do wykrywania przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku

Zdjęcie 17. Wykorzystanie wiertni w celu wykrycia nielegalnego deponowania odpadów

2.4 Realizowane przez Inspekcję Ochrony Środowiska działania analityczne

Jedną z podstawowych czynności umożliwiających identyfikację nieprawidłowości w gospodarowaniu odpadami jest analiza danych, w szczególności danych zgromadzonych w bazie BDO. Zestawienie dotyczące łącznej liczby analiz przeprowadzonych przez Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska w 2024 r. przedstawia tabela nr 16.

Liczba analiz danych z bazy BDO przeprowadzonych w 2024 r.	Liczba analiz innych danych w tym danych np: ISK, KRS, CEiDG, rejestr.io, informacje zawarte w portalach aukcyjnych itp.
2 575	4 361

Tabela 16. Łączna ilość analiz wykonanych przez Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska w 2024 r.

W GIOŚ w ramach realizowanych zadań dotyczących wykrywania przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku w 2024 r. wykonanych zostało 188 analiz danych z bazy

BDO. Analizy realizowano zarówno na potrzeby działań podejmowanych we własnym zakresie, jak i na zlecenie organów IOŚ, organów ścigania i innych uprawnionych podmiotów.

Zauważa się wzrost liczby wykonywanych analiz z 5 379 w roku 2023 do 7 124 w roku 2024.

2.5 Ścignie przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku

Realizując zadania ustawowe związane ze ściganiem przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku WIOŚ w 2024 r.:

- w związku z ujawnionymi wykroczeniami zastosowały 1 305 pouczeń,
- nałożyły 1 247 mandatów karnych,
- złożyły 223 zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa do organów ścigania,
- złożyły 81 wniosków o ukaranie do sądu.

Liczba nałożonych mandatów karnych na podstawie ustawy o IOŚ		Liczba pouczeń (za ujawnione wykroczenia) na podstawie ustawy o IOŚ		Liczba złożonych wniosków o ukaranie na podstawie ustawy o IOŚ		Liczba złożonych (do organów ścigania) zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na podstawie ustawy o IOŚ	
art. 10b	art. 9	art. 10b	art. 9	art. 10b	art. 9	art. 10b	art. 9
199	1 048	184	1 121	5	76	62	161

Tabela 17. Ścignie ujawnionych przestępstw i wykroczeń

2.6 Informacja dotycząca decyzji merytorycznych podejmowanych przez organy ścigania w związku ze składanymi przez Inspekcję Ochrony Środowiska zawiadomieniami o podejrzeniu popełnienia przestępstwa

W związku ze składanymi w 2024 r. przez WIOŚ zawiadomieniami o podejrzeniu popełnienia przestępstwa organa ścigania:

- wydały 21 postanowień o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego,
- wydały 39 postanowień o umorzeniu postępowania przygotowawczego,
- 21 spraw skierowano z aktem oskarżenia do sądu.

Ponadto w związku z zawiadomieniami o podejrzeniu popełnienia przestępstwa złożonymi w latach wcześniejszych w 2024 roku 4 sprawy zakończyły się wyrokiem skazującym.

Dane liczbowe przedstawione w poniższej tabeli odnoszą się tylko do rozstrzygnięć spraw, o których organa ścigania poinformowały Inspekcję Ochrony Środowiska.

Liczba otrzymanych postanowień o odmowie wszczęcia postępowania (dotyczy zawiadomień z 2024 r.) na podstawie ustawy o IOŚ		Liczba otrzymanych postanowień o umorzeniu postępowania (dotyczy zawiadomień z 2024 r.) na podstawie ustawy o IOŚ		Liczba spraw skierowanych do sądów z aktem oskarżenia	Liczba spraw zakończonych wyrokiem skazującym
art. 10b	art. 9	art. 10b	art. 9	Ogółem	Ogółem
6	15	7	32	21	4 ³⁷

Tabela 18. Decyzje podjęte przez organa ścigania w związku ze złożonymi przez IOŚ zawiadomieniami o podejrzeniu popełnienia przestępstwa

2.7 Decyzje administracyjne wydane przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska oraz wystąpienia skierowane do innych organów w 2024 r. (w zakresie zwalczania przestępczości środowiskowej)

W 2024 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wydali łącznie 1 444 decyzje administracyjne oraz skierowały 2 984 wystąpienia do innych organów (wg posiadanych kompetencji). Najwięcej decyzji wydano na terenie województw: świętokrzyskiego, wielkopolskiego i opolskiego, natomiast najwięcej wystąpień skierowano na terenie województw: kujawsko-pomorskiego, wielkopolskiego i śląskiego.

Liczba wydanych decyzji administracyjnych	Liczba wystąpień skierowanych do innych organów (właściwych wg posiadanych kompetencji)
1 444	2 984

Tabela 19. Zestawienie wydanych decyzji administracyjnych oraz wystąpień skierowanych do innych organów (wg posiadanych kompetencji)

2.8 Wnioski o udostępnienie informacji uzyskanych w czasie prowadzenia czynności, o których mowa w art. 10b ust. 2 ustawy o IOŚ, skierowane do organów Inspekcji Ochrony Środowiska w 2024 r.

W 2024 r. do WIOŚ wpłynęło łącznie 229 wniosków o udostępnienie informacji uzyskanych w czasie prowadzenia czynności, o których mowa w art. 10b ust. 2 ustawy o IOŚ. Szczegółowe informacje, z podziałem na wnioski pochodzące od poszczególnych (uprawnionych) organów wnioskujących, przedstawia poniższa tabela.

³⁷ Sprawy zakończone w 2024 r., co do których zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa złożono w latach wcześniejszych.

Liczba wniosków o informacje uzyskane w czasie prowadzenia czynności, o których mowa w art. 10b ust. 2 ustawy o IOŚ od:			
Krajowej Administracji Skarbowej	sądu lub prokuratora – w związku z toczącym się postępowaniem	organów i służb uprawnionych do ścigania przestępstw i wykroczeń	organów nadzoru górniczego
28	56	135	10

Tabela 20. Wnioski uprawnionych organów o udostępnienie informacji uzyskanych w czasie prowadzenia czynności na podstawie art. 10 b ust. 2 ustawy o IOŚ

Wpływ największej liczby wniosków odnotowano na terenie województw: mazowieckiego, dolnośląskiego i łódzkiego. Najwięcej wniosków pochodziło od organów i służb uprawnionych do ścigania przestępstw i wykroczeń.

2.9 Kontrole przeprowadzone w 2024 r. w trybie art. 9 ustawy o IOŚ, wszczęte na podstawie ustaleń z art. 10b ustawy o IOŚ oraz ich efekty

W 2024 r. WIOŚ przeprowadziły łącznie 295 kontroli w trybie art. 9 ustawy o IOŚ, wszczętych na podstawie ustaleń z art. 10b ustawy o IOŚ. W wyniku 228 kontroli stwierdzono naruszenia skutkujące podjęciem działań przedstawionych w poniższej tabeli.

Liczba przeprowadzonych kontroli w trybie art. 9, wszczętych na podstawie ustaleń z art. 10b ustawy o IOŚ oraz zastosowane sankcje i działania pokontrolne						
Liczba kontroli ogółem	Liczba kontroli w wyniku których stwierdzono naruszenia	Liczba nałożonych mandatów	Liczba pouczeń	Liczba spraw, w których wydano zarządzenia pokontrolne	Liczba spraw skierowanych do innych organów (właściwych wg posiadanych kompetencji)	Liczba spraw, w których wydane zostały decyzje administracyjne
295	228	97	58	123	153	49

Tabela 21. Kontrole przeprowadzone w trybie art. 9 ustawy o IOŚ, wszczęte na podstawie ustaleń z art. 10b ustawy o IOŚ oraz zastosowane sankcje i działania pokontrolne

Najwięcej tego typu kontroli przeprowadzono na terenie województw: mazowieckiego, wielkopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego.

Wybrane przykłady zadań realizowanych na podstawie art. 10b i art. 9 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska zostały przedstawione w Załączniku nr 2.

3. Zadania prewencyjne oraz współpraca z innymi służbami i organami w zakresie zwalczania przestępczości środowiskowej

3.1. Współpraca z innymi organami i służbami w zakresie zwalczania przestępczości środowiskowej

W celu zwiększenia skuteczności w zakresie zwalczania przestępczości środowiskowej zacieśniana jest współpraca pomiędzy organami Inspekcji Ochrony Środowiska, a organami ścigania oraz innymi instytucjami kontrolnymi. W ramach realizacji zadań prewencyjnych Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska prowadzą zadania przy współudziale m.in. Policji, Inspekcji Transportu Drogowego oraz Urzędu Górniczego.

Zdjęcie 18. Kontrola transportu odpadów przeprowadzona wspólnie z Policją

W 2024 r. przeprowadzono działania kontrolne w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów w ramach międzynarodowej operacji celnej pod nazwą „DEMETER X” oraz „Nielegalne odpady”, w zakresie oceny prawidłowości realizowanego obrotu odpadami. Łącznie kontroli poddano 5 515 pojazdów, w wyniku których ujawniono 49 nielegalnych transportów odpadów.

Liczba wszystkich skontrolowanych pojazdów	Liczba skontrolowanych pojazdów przewożących odpady	Liczba ujawnionych nielegalnych transgranicznych transportów odpadów (TPO)	Liczba ujawnionych nielegalnych transportów odpadów w strumieniu krajowym	Liczba transportów skierowanych na parkingi	Liczba inspektorów biorących udział w działaniach
5 515	1 528	28	21	20	594

Tabela 22. Kontrole pojazdów w ramach akcji „Demeter X” i „Nielegalne odpady” oraz ich efekty.

Zdjęcie 19. Kontrola transportu odpadów przeprowadzona wspólnie z funkcjonariuszami Straży Granicznej

Inspektorzy Wydziału Zwalczania Przystępczości Środowiskowej Śląskiego WIOŚ brali udział w operacji JAD MIOBILE 7, organizowanej przez Europejską Agencję do Spraw Ochrony Granic FRONTEX w ramach projektu EMPACT 2.5. Działania były prowadzone na terenie Państw posiadających zewnętrzną granicę Unii Europejskiej oraz krajów Bałkanów Wschodnich. Założeniami akcji było zwalczanie przystępczości samochodowej, w tym możliwego niekorzystnego jej wpływu na środowisko naturalne poprzez powstawanie odpadów z nielegalnego demontażu pojazdów.

3.2 Działania informacyjne z zakresu przeciwdziałania przystępczości środowiskowej

Organy Inspekcji Ochrony Środowiska prowadzą działania informacyjne w zakresie przeciwdziałania przystępczości środowiskowej przygotowując materiały prasowe publikowane na stronach internetowych wioś i portalach społecznościowych, a także poprzez media o zasięgu lokalnym i ogólnokrajowym.

3.3 Szkolenia prowadzone dla organów i służb

Inspektorzy WIOŚ w 2024 roku przeprowadzili szkolenia dla Policji z zakresu zwalczania przestępczości środowiskowej. Podczas spotkań poruszano kwestie dotyczące rodzajów naruszeń środowiskowych, jak również omawiano modus operandi sprawców w obszarze nielegalnego obrotu odpadami, ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych.

Ponadto w związku z narastającym problemem nielegalnego magazynowania odpadów (w tym odpadów niebezpiecznych w miejscach na ten cel nieprzeznaczonych), zorganizowano szereg spotkań z funkcjonariuszami Policji i Państwowej Straży Pożarnej. Jednocześnie prowadzony jest monitoring i kontrola ujawnionych w latach poprzednich miejsc nielegalnego magazynowania odpadów, stwarzających zagrożenie dla środowiska.

Zdjęcie 20. Szkolenie przeprowadzone przez przedstawiciela Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Poznaniu

Podczas III Kongresu Kryminologicznego, który odbywał się na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, przedstawicielka Świętokrzyskiego WIOŚ wygłosiła referat pt. „Zielona kryminologia w praktyce”. Tego rodzaju wystąpienia niewątpliwie przyczyniają się do zwiększenia zainteresowania organów i instytucji tematyką zwalczania przestępczości środowiskowej, co w efekcie może przyczynić się do wzrostu wykrywalności tego rodzaju zdarzeń.

4. Wyzwania w obszarze zwalczania przestępczości środowiskowej

Rozwojowi „szarej strefy” w gospodarce odpadami oraz miejsc nielegalnego magazynowania odpadów sprzyja brak ustawowego ograniczenia ilości podmiotów kolejno przekazujących sobie odpady. Dotychczasowe czynności kontrolne WIOŚ dowodzą, że łańcuchy przekazywania odpadów, zwłaszcza problemowych (drogich w zagospodarowaniu), od ich wytwórcy do miejsca ostatecznego unieszkodliwienia bywają bardzo złożone (nawet kilkanaście lub kilkadziesiąt podmiotów usytuowanych w różnych lokalizacjach na terenie kraju). Czynności kontrolne realizowane przez IOŚ niejednokrotnie wykazały, że część ogniw z danego łańcucha jest fikcyjna.

Wprowadzenie bardziej restrykcyjnych regulacji oraz precyzyjnych mechanizmów monitorowania przestrzegania prawa, mogłoby spowodować zmniejszenie ryzyka związanego z nielegalnym magazynowaniem i transportem odpadów, które mają poważne, negatywne konsekwencje dla środowiska i zdrowia publicznego. W celu uszczelnienia systemu gospodarowania odpadami, GIOŚ we współpracy z WIOŚ zaproponował zmiany w systemie BDO, które aktualnie są procedowane. Kolejnym istotnym krokiem do skutecznej identyfikacji przypadków nielegalnego gospodarowania odpadami powinno być uzyskanie przez Inspekcję Ochrony Środowiska dostępu do systemów monitorujących transport drogowy np. e-Toll. Obecnie podejmowane są działania zmierzające do uzyskania stosownychostępów.

Od dnia 21 maja 2026 r., zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1157 z dnia 11 kwietnia 2024 r. w sprawie przemieszczania odpadów, zmiany rozporządzeń (UE) nr 1257/2013 i (UE) 2020/1056 oraz uchYLENIA rozporządzenia (WE) nr 1013/2006 z dnia 11 kwietnia 2024 r. (Dz.Urz. UE.L z 2024 r. str. 1157), w obrębie UE wykorzystywany będzie system DIWASS. System będzie służył do wymiany dokumentów i informacji związanych z transgranicznym przemieszczaniem odpadów, zarówno tych realizowanych na podstawie zezwalań jak i tych przemieszczeń realizowanych z wykorzystaniem załącznika VII. System da możliwość większej kontroli przemieszczeń.

V. MONITORING ŚRODOWISKA

1. Charakterystyka zadań Państwowego Monitoringu Środowiska

W 2024 r. GIOŚ realizował zadania Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ) zgodnie z Strategicznym Programem PMŚ na lata 2020–2025, zatwierdzonym przez Ministra Klimatu oraz opracowanymi na jego podstawie wykonawczymi programami monitoringu środowiska.

Dane o stanie środowiska wytwarzane w ramach PMŚ są źródłem informacji niezbędnych zarówno do bieżącego zarządzania zasobami środowiska, wykonywania ocen stanu poszczególnych komponentów środowiska, obserwowania i analizowania wieloletnich trendów zmian zachodzących w środowisku, jak i wykonywania wieloaspektowych zintegrowanych ocen stanu środowiska w powiązaniu ze zmianami społeczno-gospodarczymi.

Priorytetowym zadaniem w 2024 r. było zapewnienie danych i ocen stanu poszczególnych komponentów środowiska na poziomie wojewódzkim i krajowym, a także wypełnienia podpisanych i ratyfikowanych przez Polskę umów międzynarodowych.

W 2024 r. w GIOŚ prowadzone były pomiary w zakresie jakości powietrza, analiz fizyko-chemicznych prób opadów atmosferycznych, wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, poziomu hałasu i pól elektromagnetycznych (PEM) oraz wykonywane były oceny jakości poszczególnych komponentów środowiska za rok 2023.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska realizował jednocześnie krajowe programy badawcze w zakresie monitoringu jakości wód podziemnych, Morza Bałtyckiego, osadów dennych w rzekach i jeziorach, ichtiofauny, gleb, przyrody i skażeń promieniotwórczych oraz gromadził wyniki pomiarów i obserwacji w krajowych bazach danych. Na podstawie zgromadzonych danych wykonywał oceny jakości poszczególnych komponentów środowiska w skali kraju z zastosowaniem określonych prawem standardów imisyjnych lub – w przypadku ich braku – kryteriów opracowywanych przez jednostki naukowo-badawcze na potrzeby PMŚ.

Główny Inspektor przekazał wyniki badań i ocen właściwym organom odpowiedzialnym za zarządzanie i ochronę środowiska, do systemu statystyki publicznej oraz właściwym agendom międzynarodowym zgodnie z przepisami Unii Europejskiej (UE) i umowami międzynarodowymi.

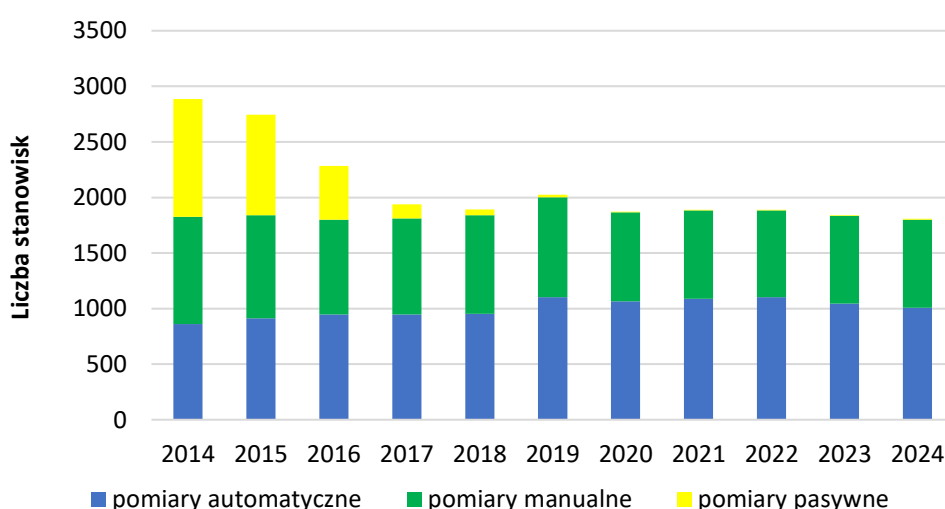
2. Monitoring jakości powietrza

2.1 Badania i ocena jakości powietrza

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska prowadził monitoring stężeń: dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenków azotu, benzenu, tlenku węgla, ozonu, pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} w powietrzu, a także pomiary ołowiu, arsenu, kadmu, niklu i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀³⁸.

Na wybranych stacjach miejskich GIOŚ wykonywał również pomiary składu pyłu zawieszonego PM₁₀ pod kątem zawartości wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA). Ponadto, na pięciu stacjach w Polsce były prowadzone badania składu pyłu zawieszonego PM_{2,5} pod kątem wybranych kationów i anionów oraz węgla organicznego i elementarnego.

Pomiary prowadzono metodami aspiracyjnymi na 1007³⁹ stanowiskach automatycznych i 794 stanowiskach manualnych oraz metodami pasywnymi na 8 stanowiskach (Wykresy 18 i 19). Sumaryczna liczba stanowisk pomiarowych w 2024 r. zmniejszyła się w stosunku do liczby stanowisk działających w 2023 r., ze względu na redukcję liczby stanowisk pomiarowych zanieczyszczeń, dla których nie występują przekroczenia poziomów dopuszczalnych/docelowych, podobnie jak to miało miejsce w 2023 r. w odniesieniu do roku 2022.

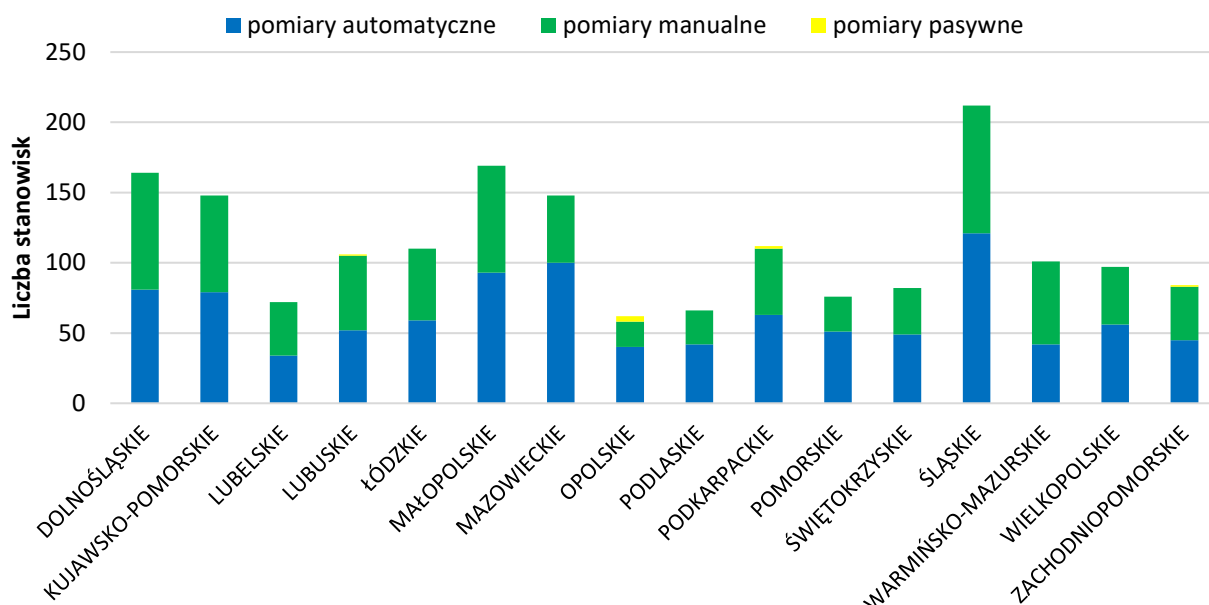

Wykres 18. Stanowiska pomiarowe monitoringu jakości powietrza Inspekcji Ochrony Środowiska⁴⁰ działające w ramach PMŚ w latach 2014–2024 z podziałem na metody pomiaru

³⁸ Zgodnie z art. 90 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2024 r. poz. 54, z późn. zm.) i rozporządzeniami wykonawczymi.

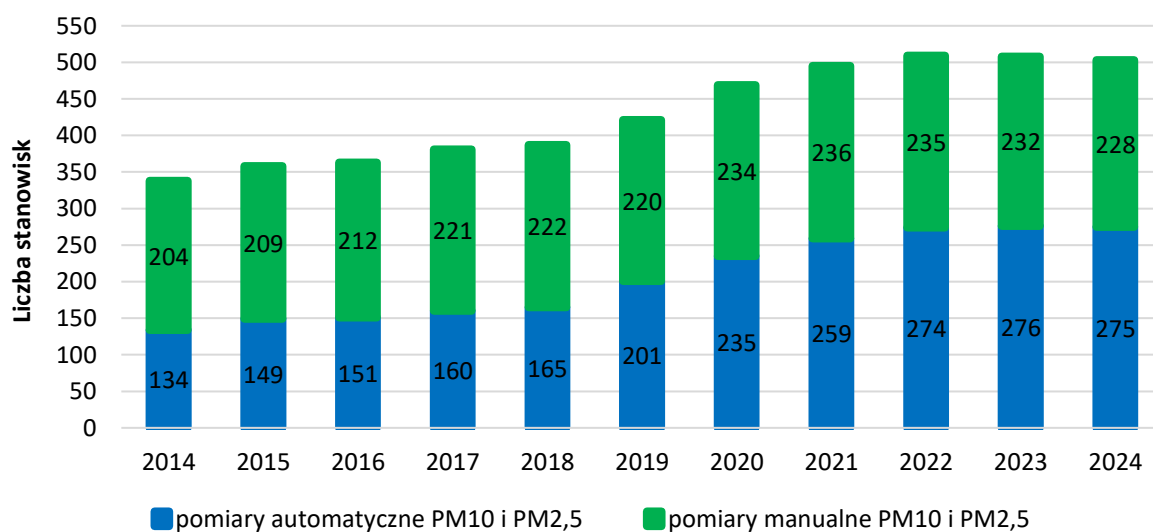
³⁹ Liczba stanowisk automatycznych nie uwzględnia stanowisk pomiarów prekursorów ozonu ze stacji „Zielonka”.

⁴⁰ Liczba stanowisk w latach 2015–2018 dotyczy wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska, liczba stanowisk w latach 2019–2024 dotyczy Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

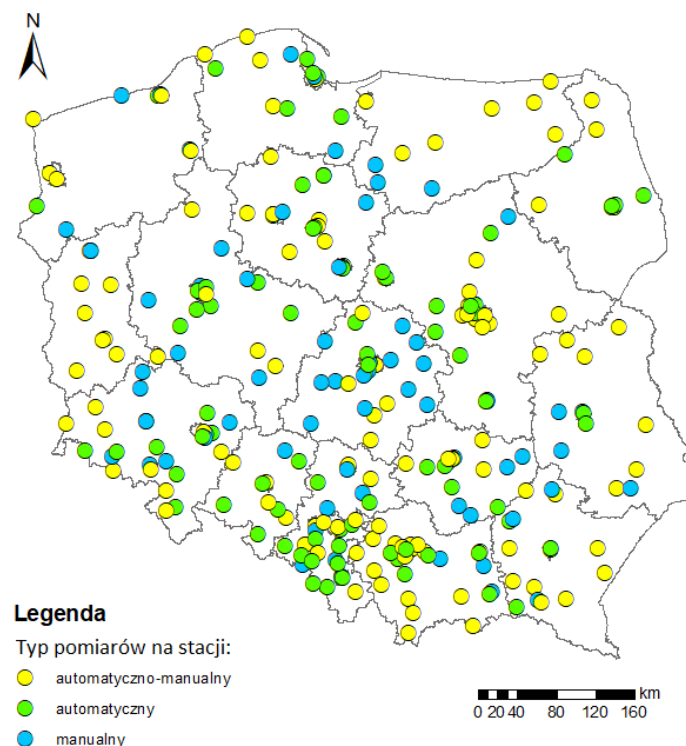
Wykres 19. Stanowiska pomiarowe monitoringu jakości powietrza Głównego Inspektora Ochrony Środowiska działające w ramach PMŚ w 2024 r. w podziale na województwa

Liczba stanowisk pomiarowych pyłu zawieszonego w roku 2024 była zbliżona do roku 2023 (Wykres 20).

Wykres 20. Stanowiska pomiarowe monitoringu stężenia pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 Głównego Inspektora Ochrony Środowiska działające w ramach PMŚ w latach 2014-2024, z podziałem na metody pomiaru

Liczba stanowisk do pomiarów jakości powietrza w poszczególnych województwach zależy przede wszystkim od wielkości tych województw, liczby mieszkańców i poziomu zanieczyszczenia powietrza (Ryc. 1). Zgodnie z wymogami dyrektyw i krajowego prawodawstwa na terenach, na których jakość powietrza jest dobra, monitoring jakości powietrza może być mniej intensywny.

Ryc. 1. Stacje pomiarowe w podziale na rodzaje stanowisk pomiarowych w 2024 r.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska na bieżąco gromadził dane o jakości powietrza w wojewódzkich bazach danych CAS. Dane te, były automatycznie przesyłane do krajowej bazy danych JPOAT2,0, którą w październiku 2024 r. zastąpiono nową wersją bazy - JPOAT3,0. Wdrożenie nowej wersji JPOAT było efektem realizacji prac obejmujących przepisanie bazy na nową technologię oraz rozwój funkcjonalności. Zmiana technologiczna miała na celu usprawnienie i unowocześnienie systemu. Gromadzone w bazie wyniki pomiarów ze stanowisk automatycznych, zgodnie z wymaganiami UE, były przesyłane w trybie on-line z JPOAT na serwer Europejskiej Agencji Środowiska (EEA).

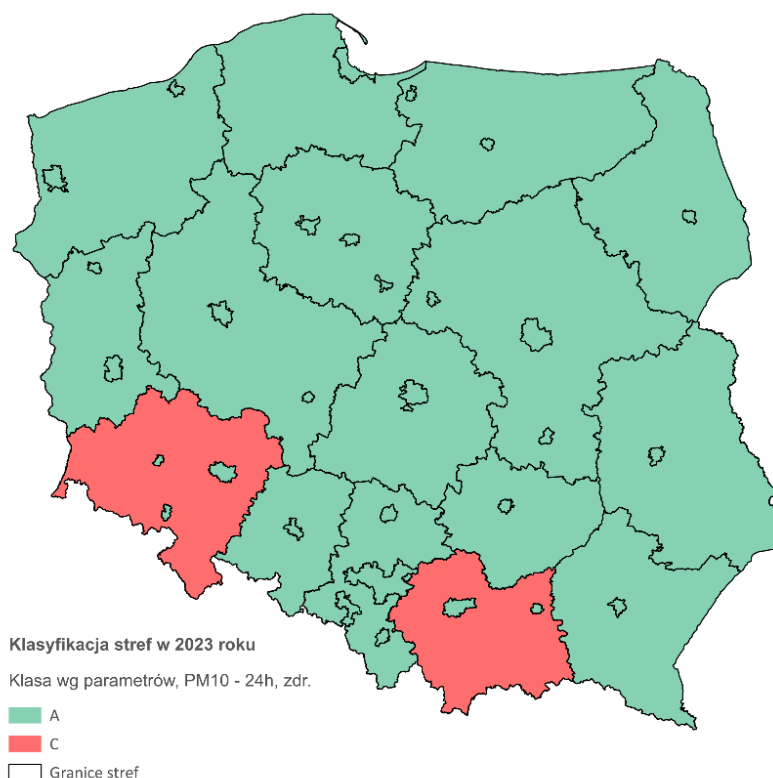
W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska dokonał oceny poziomu substancji w powietrzu za 2023 rok na poziomie wojewódzkim, oddzielnie dla kryteriów ochrony zdrowia ludzi i kryteriów ochrony roślin. Ocena została wykonana dla 46 stref, tj. dla: aglomeracji powyżej 250 tys. mieszkańców (12), dużych miast o liczbie 100 tys. mieszkańców lub większych (18) oraz pozostałych obszarów województw (16).

Następnie Główny Inspektor dokonał zbiorczej oceny jakości powietrza za 2023 r. w strefach w skali kraju. Z oceny tej wynika, że w 24 strefach na 46 podlegających rocznej ocenie ze względu na ochronę zdrowia ludzi, wystąpiły przekroczenia norm jakości powietrza dla jednego lub więcej niż jednego zanieczyszczenia.

Dwadzieścia dwie strefy położone w województwach: lubelskim, lubuskim, podlaskim oraz zachodniopomorskim uzyskały klasę A dla każdego z ocenianych zanieczyszczeń. Można stwierdzić znaczną poprawę w tym zakresie w porównaniu z rokiem 2022, w którym klasę C przypisano 34 strefom oraz z 2021 (40 stref z klasą C).

W ocenie za 2023 rok najwięcej przekroczeń odnotowano w odniesieniu do wartości normatywnej dla benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ – przekroczenia wystąpiły w 21

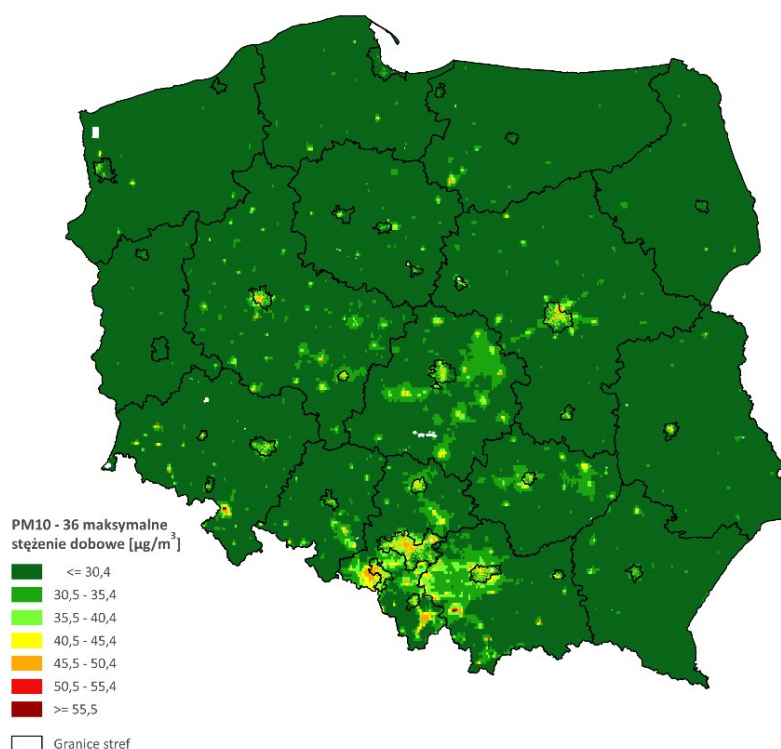
strefach. Przekroczenie stężeń pyłu zawieszonego PM10 wykazano na obszarze 2 stref z 46, dla których wykonano ocenę. W każdej z nich przyczyną zaliczenia strefy do klasy C było przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 określonego dla stężeń 24-godz. (Ryc. 2). W żadnej strefie w kraju nie wystąpiło w 2023 przekroczenie dopuszczalnego poziomu stężenia średniego rocznego pyłu PM10 w powietrzu. Obszary przekroczeń dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 w 2023 r. wystąpiły w województwach małopolskim i dolnośląskim (Ryc. 3).

Ryc. 2. Klasyfikacja stref w Polsce dla pyłu zawieszonego PM10 na podstawie oceny jakości powietrza za 2023 r. (klasa strefy, ochrona zdrowia)

Klasa A – poziom stężeń pyłu zawieszonego PM10 nie przekracza poziomu dopuszczalnego

Klasa C - poziom stężeń pyłu zawieszonego PM10 przekracza poziom dopuszczalny

Ryc. 3. Rozkład przestrzenny stężenia PM10 na obszarze Polski w 2023 roku, wyrażony jako 36-te maksymalne stężenie średnie dobowe, określony na podstawie modelowania matematycznego oraz obiektywnego szacowania

W ocenie pod kątem dotrzymania poziomu dopuszczalnego dla pyłu zawieszonego PM2,5 (faza II) za 2023 rok, po raz pierwszy od czasu jej prowadzenia, czyli od oceny za rok 2020, wszystkie strefy w kraju uzyskały klasę A1, wskazującą na brak wystąpienia sytuacji przekroczenia (Ryc. 4).

Ryc. 4. Klasyfikacja stref w Polsce dla pyłu zawieszonego PM2,5 na podstawie rocznej oceny jakości powietrza za 2023 r. (poziom dopuszczalny II faza, ochrona zdrowia)

Klasa A₁ – poziom stężeń pyłu zawieszonego PM2,5 nie przekracza poziomu dopuszczalnego

Utrzymujące się wciąż przekroczenia wartości normatywnych dla pyłu zawieszonego PM₁₀ i benzo(a)pirenu oznaczanego w pyłe zawieszonym PM₁₀ spowodowane są głównie wysokim poziomem emisji tych zanieczyszczeń i ich prekursorów z procesów spalania, zwłaszcza w piecach domowych.

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska przekazał wyniki ocen jakości powietrza za rok 2023 do poszczególnych zarządów województw, które odpowiadają za sporządzanie i aktualizację programów ochrony powietrza.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska, realizując obowiązki sprawozdawcze Ministra Klimatu i Środowiska wynikające z dyrektyw i decyzji⁴¹, opracował i przekazał do Komisji Europejskiej w 2024 r.: informacje o działającym w 2023 r. systemie oceny jakości powietrza, wyniki pomiarów zanieczyszczenia powietrza uzyskane na stacjach monitoringu jakości powietrza, wyniki modelowania matematycznego wykorzystane w rocznej ocenie jakości powietrza, a także wyniki rocznej oceny jakości powietrza za 2023 r. i raport dotyczący systemu oceny jakości powietrza planowanego na 2025 r. Jednocześnie w 2024 r. przekazywał na bieżąco (co godzinę) dane o zanieczyszczeniu powietrza z automatycznych stacji pomiarowych do EEA.

Wyniki rocznej oceny jakości powietrza i zweryfikowane wyniki pomiarów za 2023 r. zostały zamieszczone na portalu internetowym GIOŚ „Jakość powietrza”.

W 2024 r. została wykonana ocena pięcioletnia, która obejmowała lata 2019 – 2023 z uwzględnieniem podziału Polski na strefy określonego w załączniku do ustawy – Prawo ochrony środowiska. Pięcioletnia ocena jakości powietrza dotyczyła wszystkich substancji, dla których prowadzenie ocen jakości powietrza, wynika z rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu. Są to równocześnie substancje, dla których w prawie krajowym (rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu) i w dyrektywach UE (2008/50/WE i 2004/107/WE) określono normatywne stężenia w postaci poziomów dopuszczalnych/docelowych/celu długoterminowego w powietrzu, ze względu na ochronę zdrowia ludzi i ochronę roślin. Na jej podstawie została dokonana weryfikacja systemu pomiarów i ocen jakości powietrza w strefach na potrzeby ustalenia odpowiedniego sposobu wykonywania ocen rocznych.

Podstawowymi kryteriami w pięcioletniej ocenie jakości powietrza są wartości górnego i dolnego progu oszacowania. Stanowią one procentową część dopuszczalnego poziomu substancji w powietrzu, poziomu docelowego lub poziomu celu długoterminowego. Ich wartości zostały określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu.

Wyniki ocen pięcioletnich wykonanych dla poszczególnych województw podsumowano w raporcie pt. „Pięcioletnia ocena jakości powietrza w strefach w Polsce wykonana za lata

⁴¹ Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady: 2004/107/WE z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie arsenu, kadmu, rtęci, niklu i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w otaczającym powietrzu (Dz. Urz. L 23 z 26.01.2005 r.) i 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (Dz. Urz. L 152 z 11.06.2008 r.); Decyzja Komisji Europejskiej 2011/850/UE z dnia 12 grudnia 2011 r. ustanawiająca zasady stosowania dyrektyw 2004/107/WE i 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do systemu wzajemnej wymiany informacji oraz sprawozdań dotyczących jakości otaczającego powietrza (Dz. Urz. L 335 z 17.12.2011 r.).

2019-2023 według zasad określonych w art. 88 ustawy – Prawo ochrony środowiska. Zbiorczy raport krajowy z wynikami oceny”.

W przypadku prawie wszystkich zanieczyszczeń, zwłaszcza tych najbardziej problematycznych, stwierdzono poprawę sytuacji względem wyników uzyskanych w ramach poprzedniej oceny pięcioletniej, wykonanej w roku 2019. Dla części substancji poprawa ta była bardzo wyraźna. Należą do nich np. pył zawieszony PM_{2,5}, pył zawieszony PM₁₀ oraz benzen. Nieliczne, w skali kraju, były przypadki stref, w których wystąpiło pogorszenie klasy. Dotyczyło to pojedynczych stref w ocenie pod kątem ochrony zdrowia dla ozonu, dwutlenku siarki i dwutlenku azotu.

2.2 Wykorzystanie metod modelowania matematycznego w ocenach i prognozach jakości powietrza

2.2.1. Modelowanie na potrzeby rocznych ocen jakości powietrza, pięcioletniej oceny jakości powietrza oraz wyznaczenia reprezentatywności stanowisk pomiarowych

Modelowanie na potrzeby rocznej oceny jakości powietrza

W 2024 r. modelowanie matematyczne transportu i przemian substancji w powietrzu dla potrzeb rocznej oceny jakości powietrza⁴² za 2023 r. zostało wykonane dla wszystkich stref w kraju w zakresie takich zanieczyszczeń jak: ozonu troposferycznego, pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5}, SO₂, NO₂, NO_x oraz arsenu i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀. Modelowanie to zostało wykonane przez Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy⁴³ (IOŚ-PIB). Do obliczeń stężeń zanieczyszczeń przy powierzchni ziemi zastosowano model jakości powietrza GEM-AQ⁴⁴.

Na podstawie przeprowadzonej analizy wyników modelowania, do określenia rozkładów stężeń substancji w powietrzu, GIOŚ wykorzystał metodę obiektywnego szacowania w oparciu o wyniki modelowania matematycznego w odniesieniu do SO₂, NO₂, O₃, NO_x, pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu i arsenu w pyłe zawieszonym PM₁₀.

Dane o emisjach na potrzeby modelowania zapewnił Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami (KOBiZE) funkcjonujący w strukturach IOŚ-PIB.

W 2024 r. zespół GIOŚ do spraw weryfikacji danych emisyjnych i wyników modelowania matematycznego⁴⁵, którego celem jest zapewnienie systemu wsparcia weryfikacji danych o emisjach zanieczyszczeń do powietrza oraz wykorzystywania wyników modelowania do ocen jakości powietrza, wykonał prace związane z analizą informacji zawartych w Centralnej Bazie Emisyjnej (CBE), utworzonej przez KOBiZE, na potrzeby modelowania matematycznego i opracowywania ocen jakości powietrza za 2024 r.

Modelowanie na potrzeby pięcioletniej oceny jakości powietrza

Modelowanie stężeń wybranych zanieczyszczeń na potrzeby wsparcia pięcioletniej oceny jakości powietrza w strefach w Polsce⁴⁶, zgodnie z zapisami ustawy - Prawo Ochrony

⁴² Zgodnie z art. 88 ust. 6 pkt 1 ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 54, z późn. zm.).

⁴³ Zgodnie z art. 88 ust. 7 ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 54, z późn. zm.).

⁴⁴ Opracowany na bazie numerycznego modelu prognoz pogody GEM (*Global Environmental Multiscale*), rozwijanego i eksploatowanego operacyjnie przez Kanadyjskie Centrum Meteorologiczne.

⁴⁵ W związku ze zmianą ustawy z dnia 14 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz ustawy – Prawo Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 54, z późn. zm.).

⁴⁶ Zgodnie z art. 88 ust. 2 ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 54, z późn. zm.).

Środowiska, zostało wykonane przez IOŚ - PIB⁴⁷. Zakres wykonanego modelowania zgodnie z przepisami prawa⁴⁸ obejmował: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenki azotu, pył zawieszony PM10, pył zawieszony PM2,5, ozon oraz benzo(a)piren i arsen w pyłe zawieszonym PM10.

Do obliczeń stężeń zanieczyszczeń przy powierzchni ziemi na potrzeby pięcioletniej oceny jakości powietrza zastosowano model jakości powietrza GEM-AQ.

Modelowanie zostało przygotowane dla obszaru całej Polski dla lat 2019 – 2023 (odrębnie dla każdego roku) oraz w postaci zbiorczej wynikowej klasyfikacji pięcioletniej. Wynikowa klasyfikacja została wykorzystana w raporcie do określenia obszarów priorytetowych pod kątem intensywności metody oceny jakości powietrza.

Modelowanie wykonano z wykorzystaniem Centralnej Bazy Emisyjnej dla Polski przygotowanej przez Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami IOŚ-PIB. Dla obszarów poza Polską, wykorzystano dane o emisjach raportowane przez kraje członkowskie w ramach Konwencji LRTAP.

Modelowanie na potrzeby wyznaczenia reprezentatywności stanowisk pomiarowych

IOŚ-PIB przekazał Głównemu Inspektorowi wyniki modelowania matematycznego i ich analizę na potrzeby wyznaczania reprezentatywności stanowisk pomiarowych⁴⁹. Reprezentatywność w odniesieniu do: pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, SO₂, NO₂, NO_x, O₃, C₆H₆, CO oraz Pb, As, Cd, Ni i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 została wyznaczona łącznie dla 219 stanowisk pomiarowych (72 stacje).

W ramach realizacji modelowania matematycznego na potrzeby rocznej jak i pięcioletniej oceny jakości powietrza oraz wyznaczenia reprezentatywności stanowisk pomiarowych rocznej Główny Inspektor⁵⁰ przekazał do IOŚ-PIB:

- wyniki pomiarów stężeń zanieczyszczeń za 2023 r. w odniesieniu do: SO₂, NO₂, NO_x, pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, O₃, CO oraz benzo(a)pirenu i arsenu w pyłe zawieszonym PM10,
- informację o nowych stanowiskach pomiarowych pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, SO₂, NO₂, NO_x, O₃, benzenu, CO oraz Pb, As, Cd, Ni i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 funkcjonujących w 2023 r., dla których należało wyznaczyć reprezentatywność oraz informację o funkcjonujących stanowiskach pomiarowych pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, SO₂, NO₂, NO_x, O₃, benzenu, CO oraz Pb, As, Cd, Ni i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10, dla których należało wyznaczyć reprezentatywność na okres kolejnych pięciu lat.

⁴⁷ Zgodnie z art. 88 ust. 7 ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 54, z późn. zm.).

⁴⁸ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 lutego 2023 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. 2023 r. poz. 350).

⁴⁹ Zgodnie z art. 88 ust. 6 pkt 5 ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 54, z późn. zm.).

⁵⁰ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 lutego 2023 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. 2023 r. poz. 350).

2.2.2. Modelowanie na potrzeby prognoz krótkoterminowych

W 2024 r. modelowanie matematyczne transportu i przemian substancji w powietrzu⁵¹ dla potrzeb krótkoterminowych prognoz zanieczyszczenia powietrza⁵² było wykonywane przez IOŚ-PIB⁵³. Dane emisyjne do tego modelowania zapewnił KOBiZE.

W 2024 r. modelowanie obejmowało⁵⁴:

- pył zawieszony PM₁₀ (zakres czasowy realizacji prognoz – rok kalendarzowy),
- dwutlenek azotu NO₂ (zakres czasowy realizacji prognoz – rok kalendarzowy),
- dwutlenek siarki SO₂ (zakres czasowy realizacji prognoz – od 1 stycznia do 31 marca oraz od 1 października do 31 grudnia),
- ozon O₃ (zakres czasowy realizacji prognoz – od 1 kwietnia do 30 września).

IOŚ-PIB codziennie przygotowywał i przekazywał do GIOŚ (najpóźniej do godziny 8:30) wyniki modelowania matematycznego transportu i przemian substancji w powietrzu. Prognozy zanieczyszczeń powietrza były wykonane w siatce o rozdzielczości nominalnej 0,025 x 0,025 stopnia i były prezentowane na 3 kolejne doby. Krótkoterminowe prognozy zanieczyszczenia powietrza były prezentowane na portalu internetowym „Jakość powietrza” GIOŚ zarówno dla całego kraju, jak i odrębnie dla poszczególnych województw i służyły m.in. do przygotowywania przez GIOŚ informacji o ryzyku wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego i poziomu informowania dla pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz poziomu informowania dla ozonu (pkt. 2.3).

2.3 Informowanie o ryzyku wystąpienia przekroczenia lub wystąpieniu przekroczenia poziomu informowania, poziomu alarmowego, poziomu dopuszczalnego i poziomu docelowego substancji w powietrzu

W 2024 r. Główny Inspektor na bieżąco informował o ryzyku przekroczenia lub przekroczeniu norm jakości powietrza dla pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5}, SO₂, NO₂, NO_x, O₃, C₆H₆, CO oraz Pb, As, Cd, Ni i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀, czyli zanieczyszczeń podlegającym rocznej ocenie jakości powietrza. Zadanie to było realizowane przez GIOŚ przez cały rok, w tym w dni wolne od pracy.

W przypadku stwierdzenia w danym dniu ryzyka wystąpienia przekroczenia lub wystąpienia przekroczenia poziomu informowania, poziomu alarmowego, przekroczenia poziomu dopuszczalnego lub docelowego, Główny Inspektor przygotowywał powiadomienie, które było przekazywane do właściwego wojewódzkiego centrum zarządzania kryzysowego, zarządu województwa oraz Ministerstwa Klimatu i Środowiska.

Poziom alarmowy dla pyłu zawieszonego PM₁₀ (wartość średniodobowa) w 2024 r. został przekroczony 76 razy, a poziom informowania – 338 razy. W przypadku ozonu nie wystąpiło przekroczenie poziomu alarmowego, przekroczenie poziomu informowania wystąpiło 2 razy. W 2024 r. GIOŚ stwierdził jednocześnie wystąpienie 9 przypadków ryzyka przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla pyłu zawieszonego PM₁₀ i 10 przypadków przekroczenia tego poziomu, 1 przypadek ryzyka przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla pyłu zawieszonego PM_{2,5}, 2 przypadki ryzyka przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla

⁵¹ Zgodnie z art. 88 ust. 6 pkt 4 ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 54, z późn. zm.).

⁵² Zgodnie z art. 88 ust. 5 i 6 ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 54, z późn. zm.).

⁵³ Zgodnie z art. 88 ust. 7 ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 54, z późn. zm.).

⁵⁴ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 lutego 2023 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. 2023 r. poz. 350).

NO₂. Ponadto, GIOŚ stwierdził 77 przypadków ryzyka przekroczenia poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ oraz 1 przypadek ryzyka przekroczenia poziomu docelowego dla arsenu w pyłe zawieszonym PM₁₀.

W 2024 r. kontynuowano funkcjonowanie systemu wysyłania powiadomień przez GIOŚ do Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, w przypadku stwierdzenia w danym dniu ryzyka wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego dla pyłu zawieszonego PM₁₀. Powiadomienia te, były rozsyłane przez RCB, w formie wiadomości SMS na numery telefonów komórkowych znajdujących się na obszarze powiatu, którego dotyczyło ryzyko przekroczenia. W 2024 r. GIOŚ wysłał do RCB 26 powiadomień o ryzyku wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego dla pyłu zawieszonego PM₁₀.

2.4 Określanie tła substancji w powietrzu

Główny Inspektor Ochrony Środowiska w 2024 r. na podstawie danych wykorzystanych do rocznej oceny jakości powietrza za rok 2023 określił przestrzenny rozkład stężeń dla pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5}, SO₂, NO₂, C₆H₆, oraz Pb w pyłe zawieszonym PM₁₀ na potrzeby określania tła substancji w powietrzu. Informacje o tle substancji w powietrzu były udostępniane na potrzeby ocen oddziaływania przedsięwzięć na środowisko w procesie wydawania pozwoleń. Tło substancji w powietrzu w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2024 r. było określane w oparciu o wyniki oceny jakości powietrza za 2022 r., a w okresie od 1 maja do 31 grudnia 2024 r. - w oparciu o wyniki oceny jakości powietrza za 2023 r. W 2024 r. GIOŚ udzielił odpowiedzi na 8 761 wniosków o informacje o tle substancji w powietrzu.

2.5 Pomiary stanu zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym PM_{2,5} dla potrzeb monitorowania procesu osiągnięcia krajowego celu redukcji narażenia

W 2024 r. GIOŚ wykonywał pomiary pyłu zawieszonego PM_{2,5} pod kątem monitorowania krajowego wskaźnika średniego narażenia⁵⁵ i wskaźników średniego narażenia dla aglomeracji i miast powyżej 100 tys. mieszkańców⁵⁶.

Na podstawie pomiarów przeprowadzonych w latach 2021-2023, Główny Inspektor obliczył w 2024 r. krajowy wskaźnik średniego narażenia oraz wskaźniki średniego narażenia dla miast powyżej 100 tys. mieszkańców i aglomeracji dla roku 2023. Wskaźniki te zostały opublikowane w Monitorze Polskim⁵⁷. Dla potrzeb obliczania wskaźników średniego narażenia dla miast i aglomeracji oraz krajowego wskaźnika średniego narażenia dla roku 2023 wykorzystano 30 stanowisk. Przy czym, w aglomeracji warszawskiej i aglomeracji górnośląskiej pomiary dla potrzeb wyznaczenia ww. wskaźników były prowadzone na dwóch

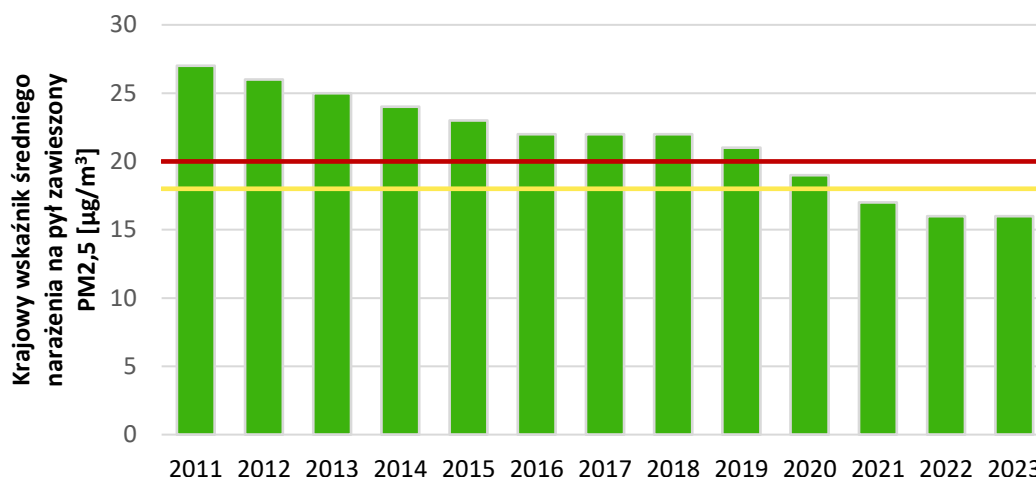
⁵⁵ Krajowy wskaźnik średniego narażenia – średni poziom substancji w powietrzu wyznaczony na podstawie pomiarów przeprowadzonych na obszarach tła miejskiego w miastach o liczbie mieszkańców większej niż 100 tys. i aglomeracjach na terenie całego kraju, wykorzystywany do określenia i dotrzymania krajowego celu redukcji narażenia oraz dotrzymania pułapu stężenia ekspozycji.

⁵⁶ Wskaźnik średniego narażenia dla miasta powyżej 100 tys. mieszkańców i aglomeracji – średni poziom substancji w powietrzu wyznaczony na podstawie pomiarów przeprowadzonych na obszarach tła miejskiego w mieście powyżej 100 tys. i aglomeracji.

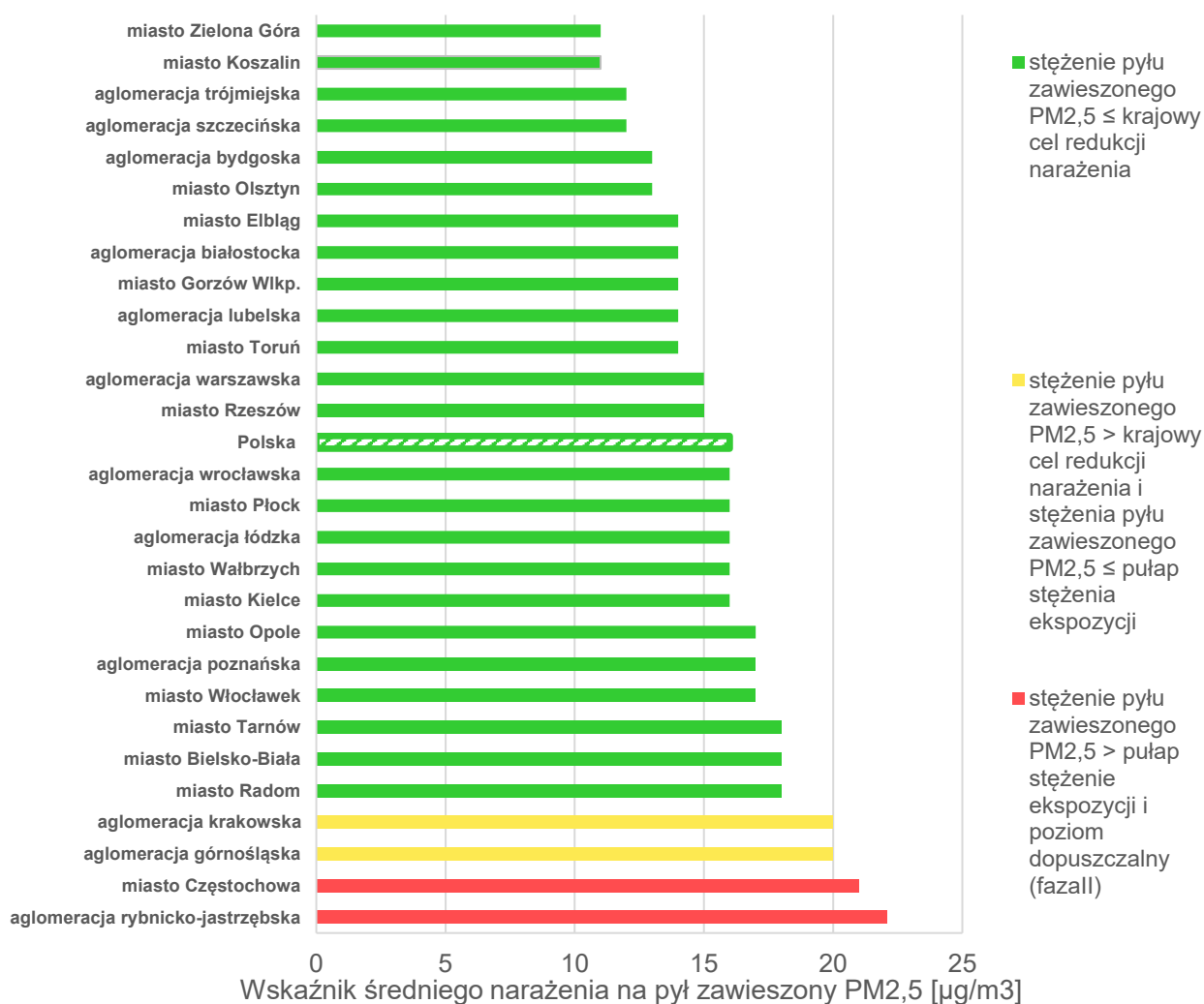
⁵⁷ Obwieszczenie Ministra Klimatu z dnia 7 lipca 2024 r. w sprawie wykazu miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy i aglomeracji, w których wartość wskaźnika średniego narażenia dla miasta o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy i aglomeracji przekracza wartość pułapu stężenia ekspozycji, oraz wykazu miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy i aglomeracji, w których wartość wskaźnika średniego narażenia dla miasta o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy i aglomeracji nie przekracza wartości pułapu stężenia ekspozycji (M.P. 2024 poz. 639).

stanowiskach pomiarowych, w pozostałych aglomeracjach i miastach powyżej 100 tys. mieszkańców pomiary były prowadzone na jednym stanowisku pomiarowym.

Krajowy wskaźnik średniego narażenia na pył zawieszony PM_{2,5} dla roku 2023 wyniósł 16 µg/m³. Rok 2023 był trzecim rokiem z rzędu, w którym krajowy wskaźnik średniego narażenia nie przekroczył krajowego celu redukcji narażenia na pył zawieszony PM_{2,5} (18 µg/m³) i czwartym kolejnym rokiem, w którym wskaźnik ten nie przekroczył pułapu stężenia ekspozycji (20 µg/m³) (Wykresy 21 i 22).

Wykres 21. Krajowe wskaźniki średniego narażenia na pył zawieszony PM_{2,5} w latach 2011-2023 w odniesieniu do: (a) krajowego celu redukcji narażenia (linia żółta); (b) pułapu stężenia ekspozycji (linia czerwona)

Wykres 22. Wartości wskaźnika średniego narażenia dla poszczególnych miast i aglomeracji oraz krajowy wskaźnik średniego narażenia dla 2023 roku (uszeregowane według wartości wskaźnika)

Wartość krajowego wskaźnika średniego narażenia dla 2023 r. jest o 20% mniejsza od pułapu stężenia ekspozycji ($20 \mu\text{g}/\text{m}^3$), będącego w tym względzie standardem jakości powietrza, który należy dotrzymywać od roku 2015.

Jednocześnie, wskaźnik ten jest o $2 \mu\text{g}/\text{m}^3$ mniejszy od krajowego celu redukcji narażenia na pył zawieszony PM2,5 ($18 \mu\text{g}/\text{m}^3$), który należało osiągnąć do roku 2020.

2.6 Monitoring tła regionalnego

W ramach monitoringu tła regionalnego w 2024 r. Główny Inspektor kontynuował pomiary:

- rtęci w stanie gazowym na stacjach: „Osieczów” w województwie dolnośląskim, „Zielonka” w województwie kujawsko-pomorskim, „Złoty Potok” w województwie śląskim i „Granica” w województwie mazowieckim,
- prekursorów ozonu na stacji „Zielonka”,
- składu pyłu zawieszonego PM10 pod kątem zawartości metali ciężkich i WWA oraz depozycji całkowitej tych zanieczyszczeń do podłoża na stacjach „Osieczów” i „Zielonka”,
- składu pyłu zawieszonego PM2,5 pod kątem podstawowych kationów i anionów na stacjach: „Osieczów”, „Złoty Potok” i „Zielonka”,

- zawartości węgla elementarnego i organicznego w pyłe zawieszonym PM_{2,5} na stacjach „Osieczów” i „Zielonka”.

Jednocześnie, Główny Inspektor kontynuował pomiary składu pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5}, rtęci w stanie gazowym oraz depozycji całkowitej pod kątem zawartości metali ciężkich i WWA na stacji „Puszcza Borecka”.

Badania na stacji „Puszcza Borecka” za 2024 r. zostały zrealizowane w ramach zewnętrznej umowy z wykonawcą, a analiza serii danych zostanie wykonana w I połowie bieżącego roku.

2.7 Badania tła zanieczyszczenia atmosfery na stacjach w Łebie, Jarczewie, Puszczy Boreckiej i Szymbarku według programów międzynarodowych

W 2024 r. Główny Inspektor kontynuował pomiary tła zanieczyszczenia atmosfery na stacjach w Łebie, Jarczewie, Puszczy Boreckiej, jednocześnie rozpoczął pomiary w ramach sieci EMEP na stacji w Szymbarku. Pomiary były realizowane według „Wspólnego programu monitoringu i oceny przenoszenia zanieczyszczeń powietrza na dalekie odległości” (EMEP). Dodatkowo – na stacji w Łebie – były wykonywane pomiary dla potrzeb Komisji Helsińskiej, a na stacji w Puszczy Boreckiej – dla potrzeb Komisji Europejskiej⁵⁸. Program badań obejmował pomiary stężeń substancji zakwaszających, fotoutleniających i toksycznych (WWA i metale ciężkie).

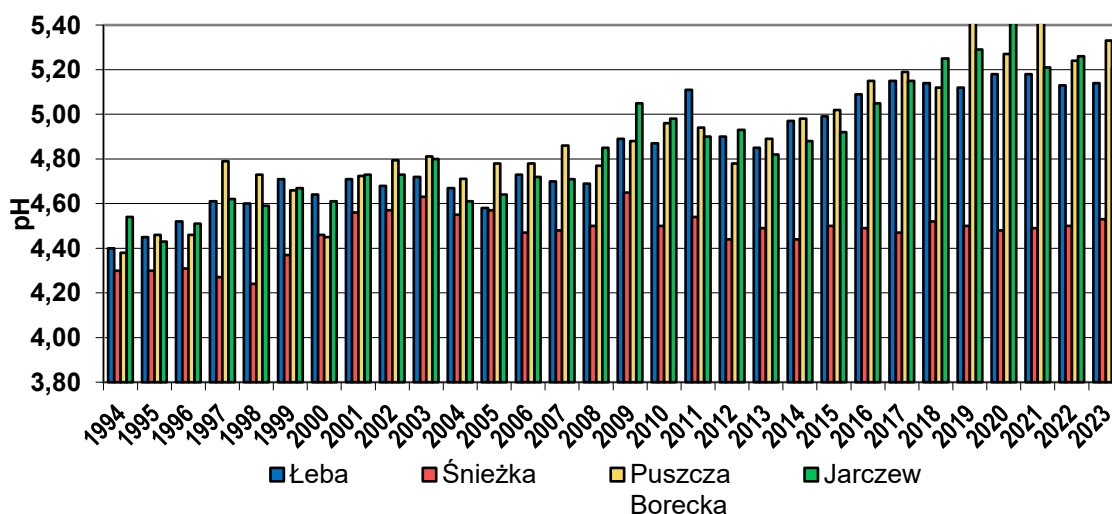
Ze stacji stowarzyszonej z EMEP – w Zielonce – przekazano do bazy danych EMEP dane dotyczące pyłu zawieszonego PM₁₀ i zawartych w nim metali ciężkich oraz WWA, a także dane dotyczące pyłu zawieszonego PM_{2,5} i zawartych w nim wybranych kationów i anionów oraz węgla organicznego i elementarnego za 2023 r.

W 2024 r. wykonano analizę serii danych uzyskanych w poprzednim roku i porównano je z wynikami uzyskanymi w latach wcześniejszych. Badania na stacjach w Łebie, Jarczewie i Puszczy Boreckiej za 2024 r. zostały zrealizowane w ramach zewnętrznych umów z wykonawcami, analizy serii danych zostaną wykonane w I połowie 2025 roku.

Analizy fizyko-chemiczne prób opadów ze stacji w Szymbarku w 2024 roku zostały wykonane przez Centralne Laboratorium Badawcze GIOŚ, z wyłączeniem dobowych pomiarów pH, które były wykonywane przez wykonawcę zewnętrznego. Przyczyną niewykonania pełnego zakresu analiz chemicznych była zbyt mała ilość opadu na stacji.

W 2024 r. wyniki pomiarów ze stacji EMEP za 2023 r. zostały przekazane do Chemicznego Centrum Koordynacyjnego EMEP w Norwegii. Dane zasiliły: Centrum Danych Programu Monitoringu Bałtyku (wyniki ze stacji w Łebie), Światowe Centrum Danych o Aerozolu GAW/WMO/WDCA w Norwegii i Światowe Centrum Danych o Składzie Chemicznym Opadów Atmosferycznych GAW/WMO/WDCPC w USA. Na bieżąco wyniki uzyskane w 2024 r. przekazywano również do Światowego Centrum Danych o Gazach Ciepłarnianych GAW/WMO/WDCGG w Japonii.

⁵⁸ W związku z przepisami dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 2004/107/WE z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie arsenu, kadmu, rtęci, niklu i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w otaczającym powietrzu (Dz. Urz. L 23 z 26.1.2005) i 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (Dz. Urz. L 152 z 11.6.2008 r.).

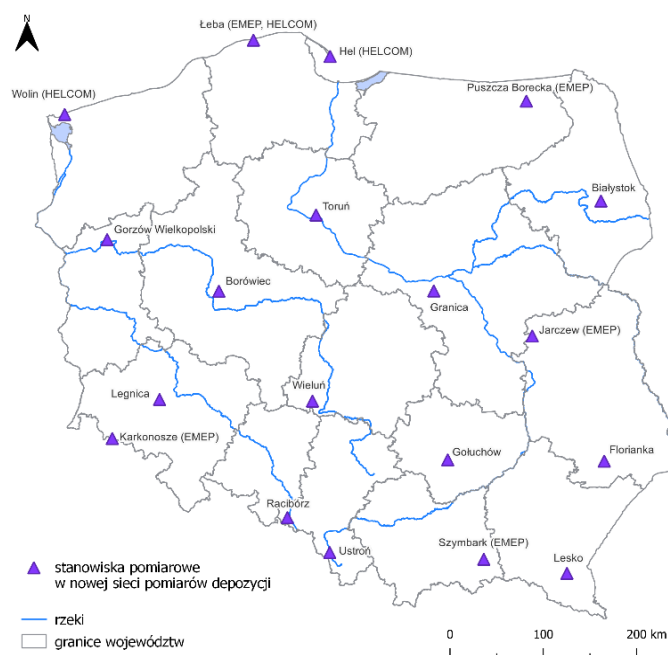

Wykres 23. Zmiany kwasowości opadów atmosferycznych na stacjach EMEP w latach 1994–2023

2.8 Badania chemizmu opadów atmosferycznych i ocena depozycji zanieczyszczeń do podłoża

Rok 2024 był pierwszym rokiem badań chemizmu opadów atmosferycznych w zmodernizowanej sieci krajowej. Jej koncepcja została opracowana w ramach projektu „Wzmocnienie oceny depozycji atmosferycznej w Polsce w oparciu o doświadczenia norweskie”, sfinansowanego ze środków MF EOG 2014 - 2021. Na ww. sieć składa się 19 stacji monitorujących chemizm opadów (Ryc. 5):

- 4 stacji (w Łebie, Jarczewie, Puszczy Boreckiej i Szymbarku) realizujących pomiary chemizmu opadów na rzecz programu EMEP trybie dobowym oraz miesięcznym (wg programu pomiarowego stacji EMEP),
- 15 stacji realizujących zakres pomiarowy wyłącznie w próbach miesięcznych.

Ryc. 5. Nowa sieć pomiarów depozycji atmosferycznej

W próbkach opadów atmosferycznych, pobieranych na 15 stacjach badania chemizmu opadów (próby analizowane w cyklu miesięcznym), były badane stężenia:

- anionów: SO_4^{2-} , NO_3^- , Cl^- ,
- kationów: NH_4^+ , Na^+ , Ca^{2+} , Mg^{2+} , K^+ ,
- azotu całkowitego i fosforu całkowitego

oraz były prowadzone pomiary pH i przewodności elektrolitycznej.

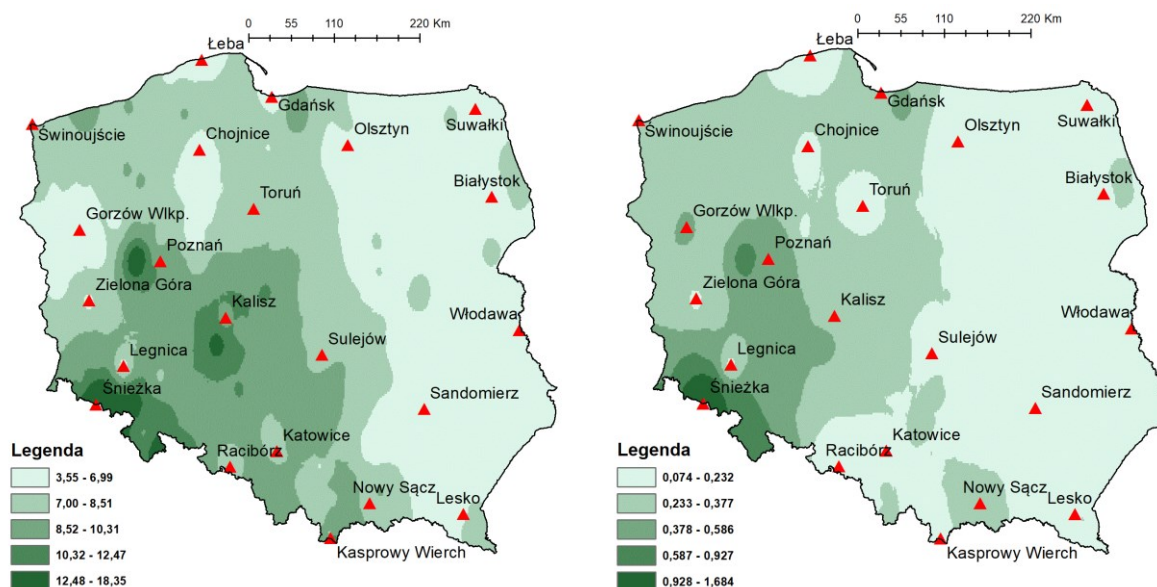
Jednocześnie, na 14 z 15 stacji badających opady wyłącznie w cyklu miesięcznym, były badane stężenia metali ciężkich tj.: arsen, kadm, chrom, miedź, ołów i cynk, na 12 stacjach badano rtęć, na 8 stacjach - nikiel, a na 2 stacjach – wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (WWA), heksachlorobenzen (HCB), α , β , γ - heksachlorocykloheksan (α , β , γ – HCH). Powyższe analizy fizyko-chemiczne prób opadów wykonywało Centralne Laboratorium Badawcze GIOŚ, z wyłączeniem prób opadu atmosferycznego ze stacji w Łebie, Jarczewie i Puszczy Boreckiej, jak również dobowych pomiarów pH na stacji Szymbark, które były wykonywane przez wykonawcę zewnętrznego. Powodem niewykonania pełnego zakresu analiz chemicznych na stacji Szymbark była zbyt mała ilość opadu.

Badania chemizmu opadów na stacjach w Łebie, Jarczewie i Puszczy Boreckiej za 2024 r. zostały zrealizowane w ramach zewnętrznych umów z wykonawcami, a analizy serii danych zostaną wykonane w I połowie 2025 r.

W 2024 r. Główny Inspektor dokonał oceny depozycji zanieczyszczeń w skali całego kraju za 2023 rok w oparciu o krajową sieć 22 stacji monitoringu chemizmu opadów, funkcjonującą w 2023 r., w tym przestrzennego rozkładu ładunków zanieczyszczeń wprowadzanych z opadami atmosferycznymi do podłoża w powiązaniu z kierunkami cyrkulacji mas powietrza. W ocenie wykazano, że największe obciążenie azotem ogólnym wystąpiło w województwie małopolskim, a najmniejsze – w województwie pomorskim. W przypadku fosforu ogólnego największe obciążenie wystąpiło w województwie wielkopolskim, a najmniejsze – w województwie lubelskim (Ryc. 6).

Depozycja związków biogennych, przyczyniających się do zmian warunków troficznych i stymulacji procesu eutrofizacji wód powierzchniowych w 2023 r., kształtowała się średnio na poziomie 8,33 kg/ha-rok azotu ogólnego i 0,248 kg/ha-rok fosforu ogólnego.

Główny Inspektor udostępnił dane o depozycji zanieczyszczeń m.in. Czeskiemu Instytutowi Hydrometeorologicznemu na potrzeby oceny sytuacji w rejonie przygranicznym południowo-zachodniej Polski.

azot ogólny [kg/ha]

fosfor ogólny [kg/ha]

▲ - stacja monitoringu chemizmu opadów atmosferycznych

Ryc. 6. Rozkład przestrzenny rocznych ładunków azotu ogólnego i fosforu ogólnego deponowanych wraz z opadami na obszarze Polski w 2023 r.

W 2024 roku zakończyła się realizacja projektu pt. „Wzmocnienie oceny depozycji atmosferycznej w Polsce w oparciu o doświadczenia norweskie”, w ramach programu „Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu” - obszar „Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków”, finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021, we współpracy z partnerem norweskim – Instytutem Badań Klimatu i Środowiska NILU. W ramach projektu w roku 2024 został uruchomiony nowy system pomiarów i ocen depozycji atmosferycznej w Polsce. W celu zapewnienia pełnej informacji o depozycji zanieczyszczeń w Polsce na początku w roku 2024 udostępniono stronę internetową do prezentowania danych o depozycji atmosferycznej, funkcjonującą jako dedykowany moduł portalu „Jakość Powietrza” wykonaną w 2023 r. w ramach ww. projektu.

W dniu 05 marca 2024 roku odbyła się zorganizowana przez GIOŚ konferencja podsumowująca realizację projektu, której towarzyszyła konferencja prasowa.

2.9 Badania stanu warstwy ozonowej oraz pomiary natężenia promieniowania UV-B nad Polską

Główny Inspektor Ochrony Środowiska w ramach umów z Polską Akademią Nauk (PAN) i Instytutem Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowym Instytutem Badawczym (IMGW-

PIB) realizował program pomiarowy zgodnie z Konwencją Wiedeńską⁵⁹ o ochronie warstwy ozonowej, który obejmował:

1. pomiary całkowitej zawartości i profilu pionowego ozonu:

- codzienne spektrofotometryczne pomiary całkowitej zawartości ozonu w atmosferze (spektrofotometry Dobsona i Brewera) oraz w wybrane dni - rozkładu pionowego ozonu metodą Umkehr, wykonywane na stacji PAN w Belsku. W 2024 r. wykonano 240 serii pomiarowych, przy pomocy spektrofotometru Brewera, pozwalających wyznaczyć rozkład pionowy ozonu w warstwie atmosfery leżącej poniżej 50 km (w dziesięciu warstwach o grubości około 5 km),
- pomiary profili ozonowych metodą sondażową wykonywane na stacji IMGW-PIB w Legionowie średnio raz w tygodniu. W 2024 r. wykonano 51 sondaże ozonu, osiągając średnią wysokość 29,6 km,
- codzienny monitoring całkowitej zawartości ozonu nad Europą Środkową metodą obserwacji satelitarnych prowadzonych przez IMGW-PIB z wykorzystaniem danych z czujnika OzoneMapping and Profiler Suite (OMPS) (Ryc. 7).

2. pomiary promieniowania UV-B:

- pomiary natężenia promieniowania UV-B wykonywano na stacji Instytutu Geofizyki PAN w Belsku i trzech stacjach IMGW-PIB w: Łebie, Legionowie i Zakopanem.

Analiza danych o całkowitej zawartości ozonu i jego rozkładu pionowego w atmosferze w Belsku, profili ozonowych w Legionowie i satelitarnego monitoringu ozonu pozwala stwierdzić, że w 2024 r. przeważały ujemne odchylenia (z wyjątkiem stycznia, kwietnia i maja) wartości średnich miesięcznych całkowitej zawartości ozonu od średniej wieloletniej z lat 1963-2023.

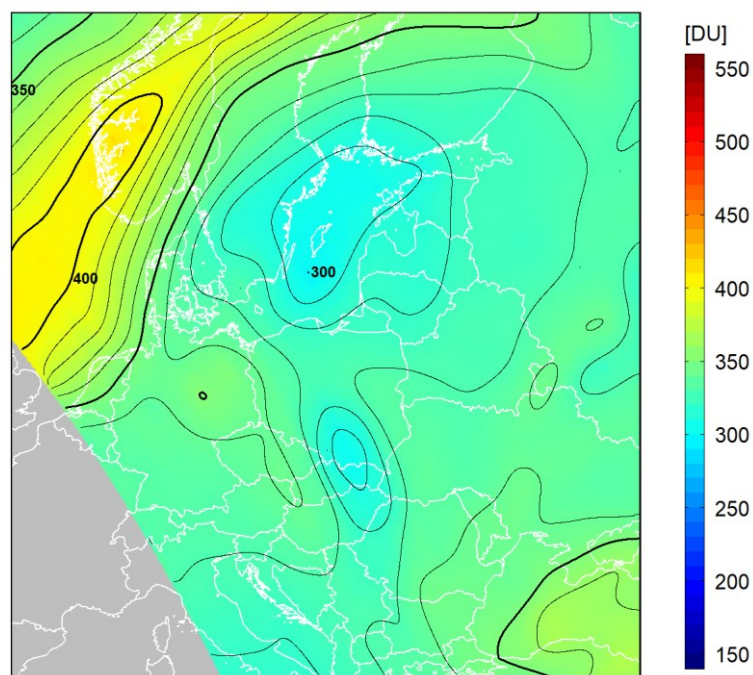
Wyniki pomiarów całkowitej zawartości ozonu i rozkładu pionowego ozonu wykonane metodą Umkehr na stacji w Belsku były systematycznie przekazywane do Światowego Centrum Danych o Ozonie i Promieniowaniu Ultrafioletowym (WOUDC) w Toronto w Kanadzie. Średnie dzienne wartości całkowitej zawartości ozonu przekazywano do WOUDC w Kanadzie i do Laboratorium Fizyki Atmosfery Uniwersytetu w Salonikach w Grecji, gdzie były wykorzystywane do sporządzania dobowych map ozonu dla półkuli północnej.

Wyniki pomiarów profili ozonu z IMGW-PIB zostały przekazane do: Instytutu Badań Klimatu i Środowiska NILU, Światowego Centrum Danych o Ozonie i Promieniowaniu Ultrafioletowym (WOUDC) w Kanadzie i Globalnej Sieci Detekcji Zmian Składu Atmosfery (NDACC) w USA.

⁵⁹ Konwencja Wiedeńska o ochronie warstwy ozonowej sporządzona w Wiedniu dnia 22 marca 1985 r. (Dz. U. z 1992 r. Nr 98, poz.488).

2024-06-30 godz. 10:37:07 - 10:45:43 UTC

Całkowita zawartość ozonu (O_3) w kolumnie atmosfery

dane satelitarne: Suomi-NPP/OMPS

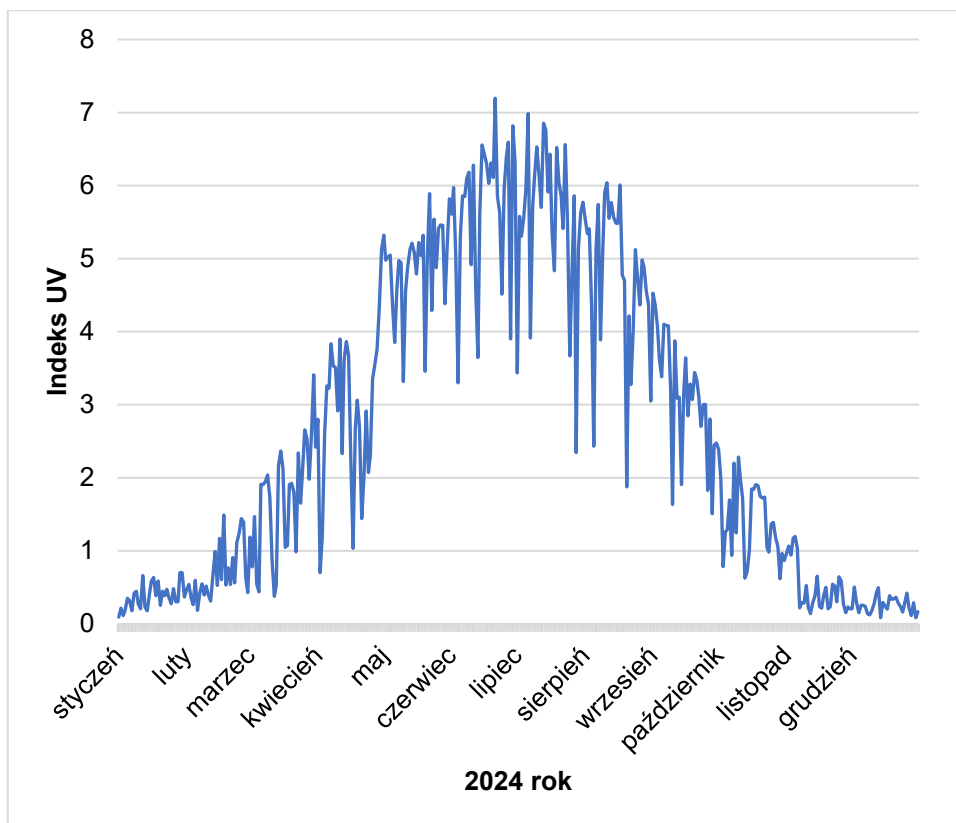
Ryc. 7. Satelitarny monitoring ozonu nad Polską z wykorzystaniem danych z czujnika OMPS. Mapa całkowitej zawartości ozonu z dnia 30 czerwca 2024 r. (przykład letniego ubytku ozonu)

W seriach pomiarowych promieniowania UV-B w 2024 r., w drugiej połowie lata oraz jesienią promieniowanie na wszystkich stacjach było większe od typowych dla tego okresu wartości. W pierwszej połowie roku występowało zróżnicowanie między stacjami. Dla stacji w Zakopanem i Łebie promieniowanie było typowe lub mniejsze od obserwowanego w latach ubiegłych, podczas gdy w środkowej części Polski, na ogół, było większe.

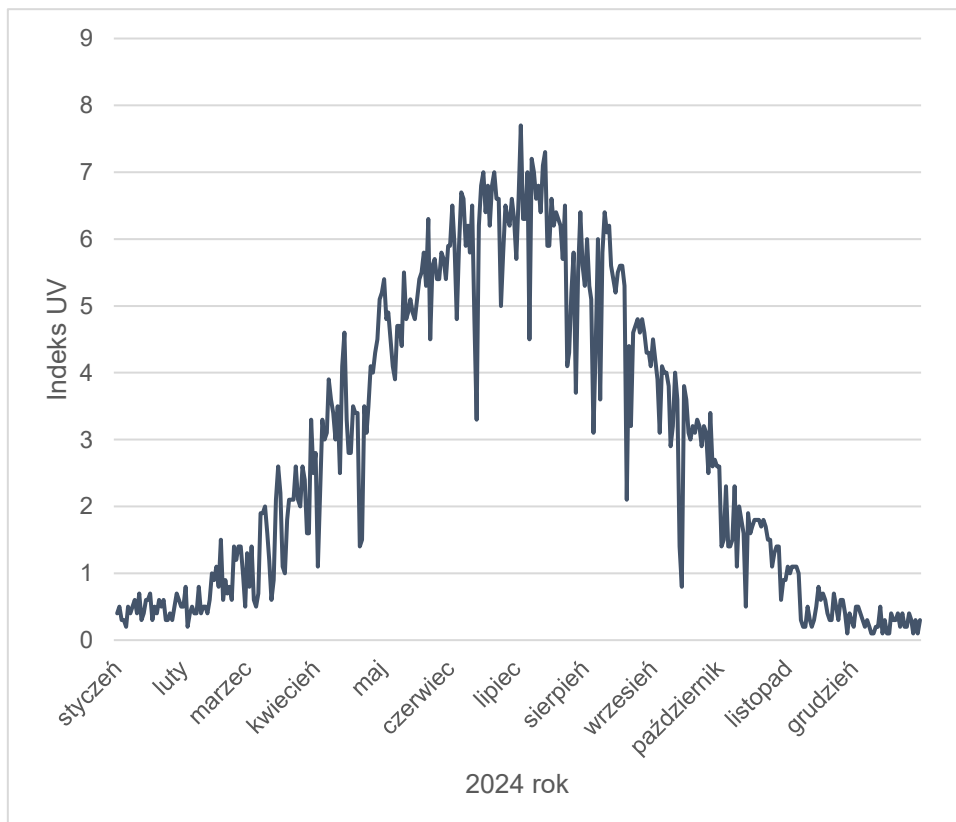
Największe wartości Indeksu UV⁶⁰ dla stacji zmierzono: w Belsku (UVI 7,7) w dniu 3 lipca, w Legionowie (UVI 7,2) w dniu 21 czerwca, w Łebie (UVI 6,8) w dniu 24 czerwca oraz w Zakopanem (UVI 6,4) w dniu 5 lipca (Wykres 19 i Wykres 20). Największe dawki dzienne rumieniowego promieniowania UV-B zanotowano: 21 czerwca w Legionowie (20,63 MED⁶¹), 24 czerwca w Łebie (19,60 MED), 7 lipca w Belsku (18,56 MED) oraz 19 czerwca w Zakopanem (17,72 MED).

⁶⁰ Indeks UV- maksymalna moc promieniowania UV-B wyrażona w[W/m²] zarejestrowana w danym dniu.

⁶¹ **MED - minimalna dawka rumieniowa (MinimalErythemaDosis)**; minimalna dawka promieniowania UV-B, powodująca wystąpienie rumienia.

Wykres 24. Monitoring promieniowania UV-B. Maksymalne wartości Indeksu UV zmierzone na stacji IMGW-PIB w Legionowie w 2024 roku

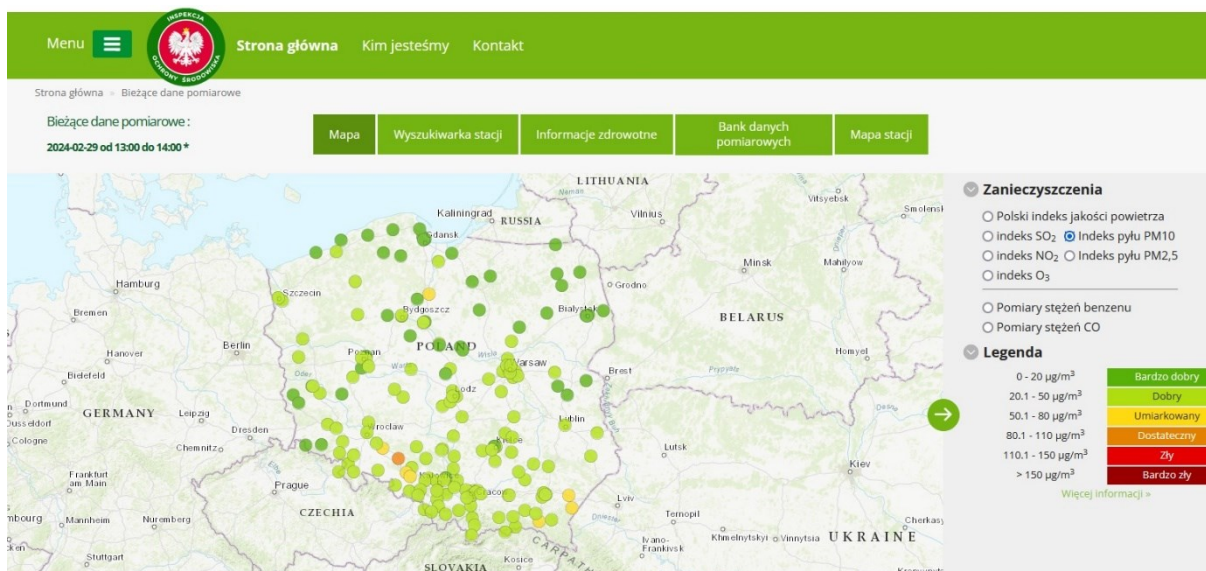

Wykres 25. Monitoring promieniowania UV-B. Przebieg dziennych wartości Indeksu UV zmierzonych na stacji IGF PAN w Belsku w 2024 roku

2.10 Prezentowanie informacji o jakości powietrza poprzez portal jakości powietrza i aplikacje mobilne

Udostępnianie informacji o jakości powietrza realizowane było poprzez dedykowane narzędzia informatyczne GIOŚ: portal „Jakość Powietrza” <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/> usługi API oraz aplikacje mobilne „Jakość Powietrza w Polsce”.

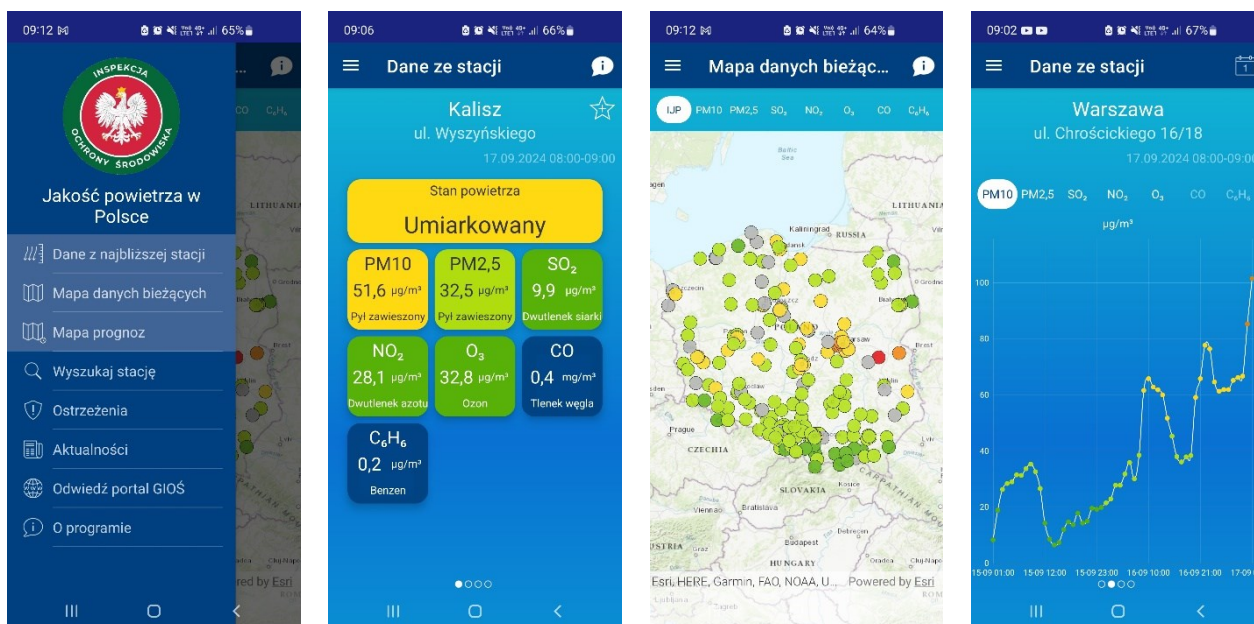
Informacje o jakości powietrza udostępniano w oparciu o dane pomiarowe z 284 stacji monitoringu jakości powietrza funkcjonujących w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, w tym 213 stacji automatycznych lub automatyczno-manualnych. 1-godzinne wyniki pomiarów ze stacji automatycznych prezentowano w postaci Polskiego Indeksu Jakości Powietrza oraz indeksów poszczególnych zanieczyszczeń na mapie „Bieżących danych pomiarowych” portalu (Ryc. 8) i w aplikacji mobilnej „Jakość Powietrza w Polsce”. Jednogodzinne wyniki pomiarów udostępniano również w formie tabel i wykresów obrazujących zmiany stężeń. Wyniki pomiarów średniodobowych, wykonywanych na stacjach manualnych, oraz archiwalne dane pomiarowe udostępniano do samodzielnego wyszukiwania, przeglądania i pobierania w module „Bank danych pomiarowych” portalu.

Ryc. 8. Mapa bieżących danych pomiarowych, portal „Jakość Powietrza”

Na portalu „Jakość Powietrza” oraz w aplikacjach mobilnych udostępniane były również prognozy zanieczyszczenia powietrza⁶², prezentowane jako statyczne mapy prognozowanych stężeń maksymalnych i średniodobowych, oraz jako dynamiczne animacje prognozowanych jednogodzinnych stężeń pyłu zawieszonego PM10, dwutlenku azotu, dwutlenku siarki (w sezonie zimowym) i ozonu (w sezonie letnim). Informacje dotyczące prognozowanej jakości powietrza opracowywane były przez Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy na dzień bieżący i dwa kolejne dni oraz były codziennie aktualizowane (pkt. 2.2.2).

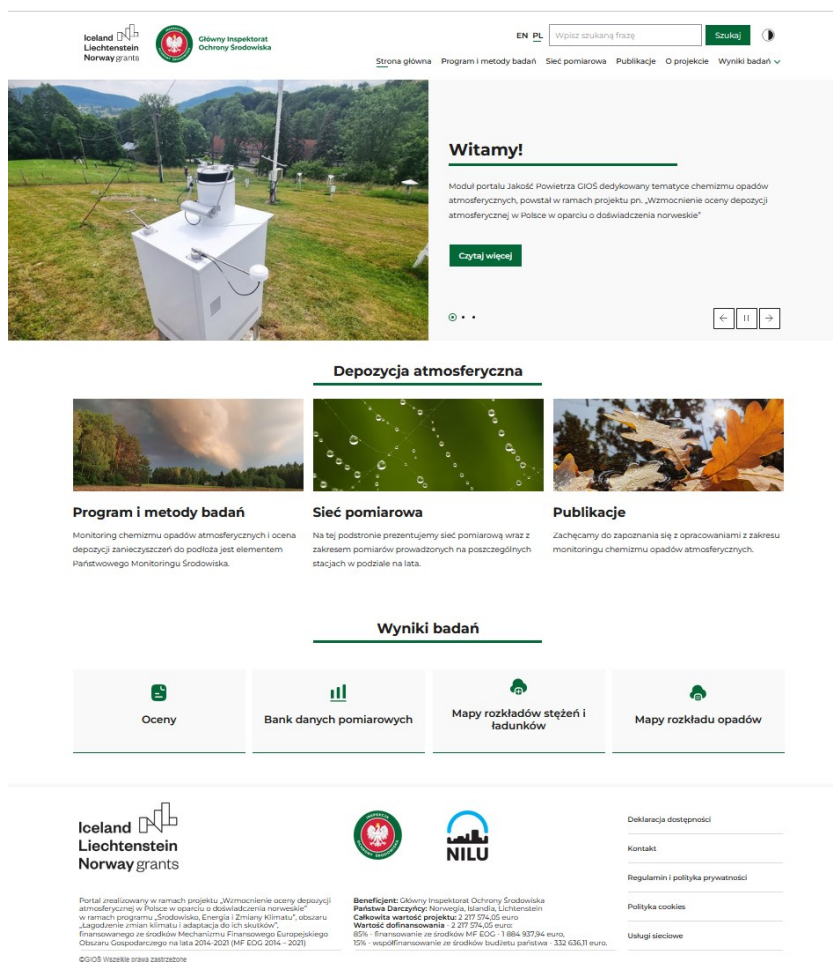
⁶² Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 lutego 2023 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. z 2023 r. poz. 350).

Ryc. 9. Aplikacja mobilna „Jakość powietrza w Polsce”

Na portalu prezentowano również powiadomienia o ryzyku i wystąpieniu przekroczenia poziomu informowania i alarmowego, komunikaty o aktualnym i prognozowanym stanie powietrza, wyniki ocen jakości powietrza, w tym wojewódzkie raporty z wykonanej w 2024 r. rocznej oceny jakości powietrza za 2023 rok, informacje o sieci pomiarowej, mapy rozkładów stężeń zanieczyszczeń, oraz wiele innych opracowań i map tematycznych.

W 2024 roku prowadzono dalsze prace rozwojowe narzędzi informatycznych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska służących do informowania społeczeństwa o jakości powietrza. Na początku 2024 roku udostępniono stronę internetową do prezentowania danych o depozycji atmosferycznej, funkcjonującą jako dedykowany moduł portalu „Jakość Powietrza”, wykonaną w 2023 roku w ramach projektu „Wzmocnienie oceny depozycji atmosferycznej w Polsce w oparciu o doświadczenia norweskie” (pkt. 2.8). Projekt realizowany był przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska we współpracy z partnerem norweskim – Instytutem Badań Klimatu i Środowiska NILU, i finansowany ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2014-2021 (MF EOG 2014 – 2021) (Ryc. 10.). Ponadto, w grudniu 2024 r. udostępniono nową szatę graficzną portalu Jakość Powietrza, zapewniającą lepszą czytelność treści i przejrzystość udostępnianych informacji. Zmieniona kolorystyka i wygląd poszczególnych elementów portalu były działaniem mającym na celu zwiększenie dostępności cyfrowej portalu dla użytkowników ze szczególnymi potrzebami.

Ryc. 10. Strona główna nowego modułu do prezentowania danych o depozycji atmosferycznej funkcjonującego w ramach portalu „Jakość Powietrza”

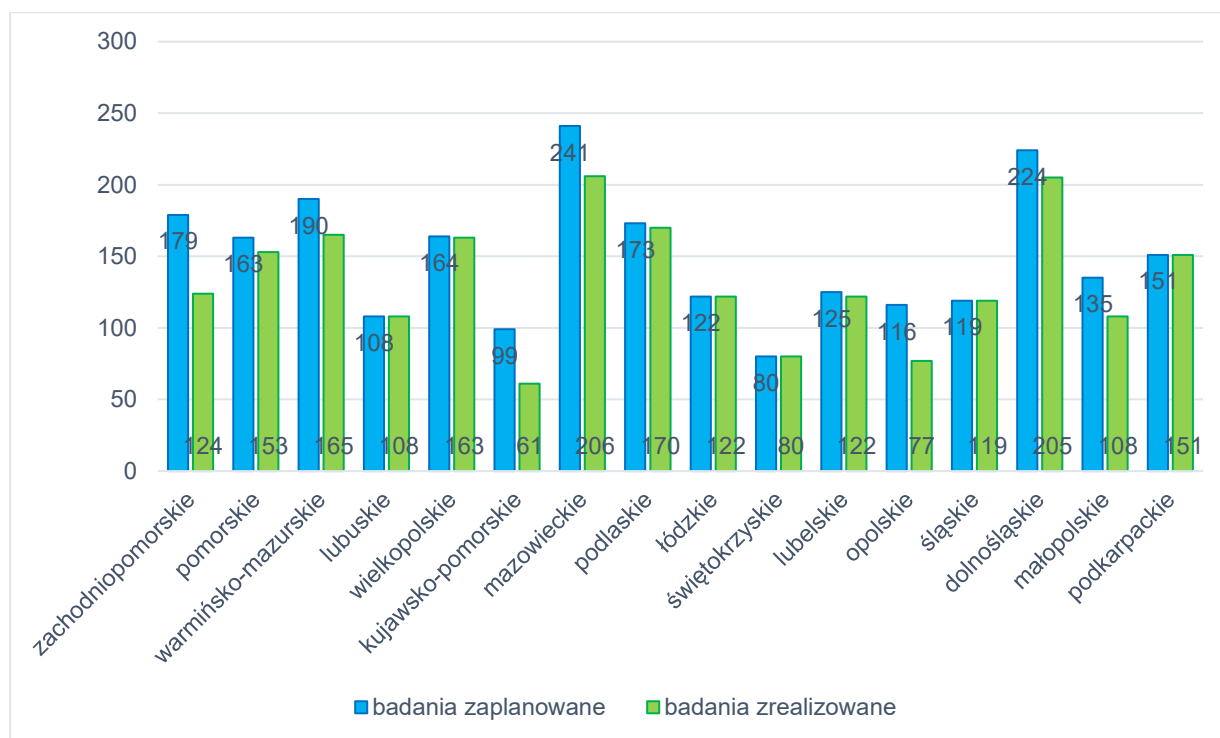
Usługi API portalu „Jakość Powietrza” GIOŚ od lat wykorzystywane są przez społeczeństwo i administrację publiczną m.in. do publikowania wyników pomiarów na tablicach informacyjnych, przystankach komunikacji miejskiej, portalach urzędów, w projektach naukowych, czy w aplikacjach mobilnych. Dzięki aktywności Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska w zakresie promowania wytwarzanych informacji o środowisku, dane udostępniane na portalu „Jakość Powietrza” cieszyły się dużym zainteresowaniem użytkowników, zarówno osób prywatnych, jak i pracowników administracji publicznej. Udostępniane maszynowo dane dzięki wysokiej jakości i rzetelności stanowią źródło wiarygodnych informacji o stanie środowiska i wykorzystywane są przez media, programy telewizyjne, czy w pracach naukowo-badawczych.

3. Monitoring jakości wód

3.1 Badania i ocena jakości wód w rzekach i zbiornikach zaporowych

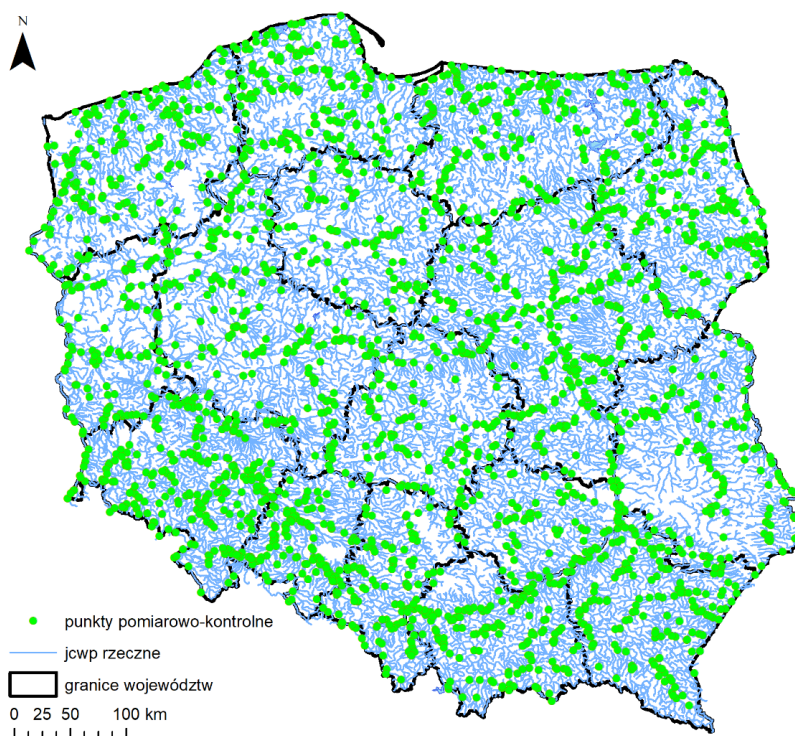
W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska zaplanował monitoring 2 389 jednolitych części wód powierzchniowych (jcwp) rzecznych w 2 413 punktach pomiarowo - kontrolnych (ppk) (2 370 ppk na rzekach i 43 ppk na zbiornikach zaporowych), zgodnie z programem obejmującym monitoring diagnostyczny, operacyjny i badawczy. Był to trzeci rok realizacji monitoringu wód w ramach czwartego cyklu gospodarowania wodami na lata 2022-2027.

Spośród zaplanowanych do badań na 2024 r. 2 389 jcwp (w 2 413 ppk), dla których zakres badań obejmował, zgodnie z rozporządzeniem monitoringowym⁶³ wskaźniki biologiczne (fitoplankton, fitobentos, makrofity i makrobezkręgowce bentosowe w ilości 2 607 oznaczeń), wskaźniki fizykochemiczne (w tym specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne) w ilości 320 276 oznaczeń oraz wskaźniki chemiczne (w tym substancje priorytetowe w dziedzinie polityki wodnej) w ilości 216 628 oznaczeń, poboru prób dokonano dla 2 134 jcwp.

Wykres 26. Liczba jcwp rzecznych, w których wykonano badania w 2024 r. w stosunku do liczby jcwp zaplanowanych do badań

⁶³ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz.U. poz. 1576).

Ryc. 11. Rozmieszczenie punktów pomiarowo-kontrolnych zaplanowanych do badań jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych w roku 2024 na tle podziału administracyjnego na województwa

Wykonanie obserwacji hydromorfologicznych zaplanowano w 814 jcw (741 jcw rzecznych i 20 zbiorników zaporowych) natomiast badania zrealizowano w 809 jcw (739 jcw rzecznych i wszystkich zbiornikowych). Brak obserwacji w 4 jcw rzecznych dotyczy województwa podlaskiego. I tak dla: jcw Istocznka (PLRW8000106229) w związku z tym, że ciek przebiega bezpośrednio przy granicy z Białorusią nie było możliwości obserwacji terenowych w tym obszarze. Dla jcw Kołonna (PLRW20001626113169) oraz Jałówka (PLRW200010261654) brak możliwości badań wynikał z tego że są to tereny podmokłe, wykluczające bezpieczne wykonanie obserwacji. Ostatnia jcw, w której nie wykonano badań to Jelonka (PLRW200015261214) - jest to ciek o długości 400 m po stronie polskiej, natomiast metodyka HIR wymaga odcinka 500 m. Dodatkowo jest to również obszar podmokły i niedostępny do wykonania bezpiecznych obserwacji.

W przypadku 1 jcw (Biała Głuchowska PLRW600003125989), zlokalizowanej na obszarze województwa opolskiego brak wykonania badań wynikał z powodu zniszczeń popowodziowych mostów oraz brzegu rzeki.

Oprócz badań wykonywanych przez CLB, na zlecenie DMS, przewidziano badania ichtiofauny w 1415 ppk, przy czym ze względu na warunki hydrologiczne (głównie brak wody lub wysoki stan wody po powodzi), badania wykonano w 1375 ppk.

W 2024 r., Główny Inspektor Ochrony Środowiska zlecił wykonanie badań substancji priorytetowych w tkankach organizmów żywych. Badania wykonano w 230 jcw rzecznych dla ryb i w 169 jcw rzecznych dla skorupiaków/mięczaków. W pobranych próbach oznaczono 11 substancji priorytetowych, w tym 9 substancji dla ryb: difenyletery bromowane, heksachlorobenzen (HCB), heksachlorobutadien (HCBd), rtęć i jej związki, dikofol, kwas perfluorooktanosulfonowy (PFOS), dioksyny, heksabromocyklododekan, heptachlor i epoksyd

heptachloru oraz 2 substancje dla skorupiaków/mięczaków: fluoranten, benzo(a)piren. Badania stężeń substancji priorytetowych w organizmach wodnych będą kontynuowane w następnych latach.

Ocenę przekroczeń dopuszczalnej normy dla stężenia w tkankach biologicznych (EQS) badań dokonano w 367 jcwp w 2023 roku. Analogicznie do lat ubiegłych zaczynając od 2016 r., największą częstotliwość przekroczeń wykazały 2 substancje priorytetowe. We wszystkich jcwp rzecznych przebadanych pod kątem bromowanych difenyloeterów w tkankach organizmów wodnych, stwierdzono przekroczenie EQS. W około 85% prób stwierdzono wartości powyżej dopuszczalnych norm dla rtęci i jej związków.

Warte odnotowania są również przekroczenia EQS dla: fluorantenu, benzo(a)pirenu i kwasu perfluorooktanosulfonowego (PFOS), które wynosiły odpowiednio jedynie: około 12%, około 2% i 2% przebadanych prób.

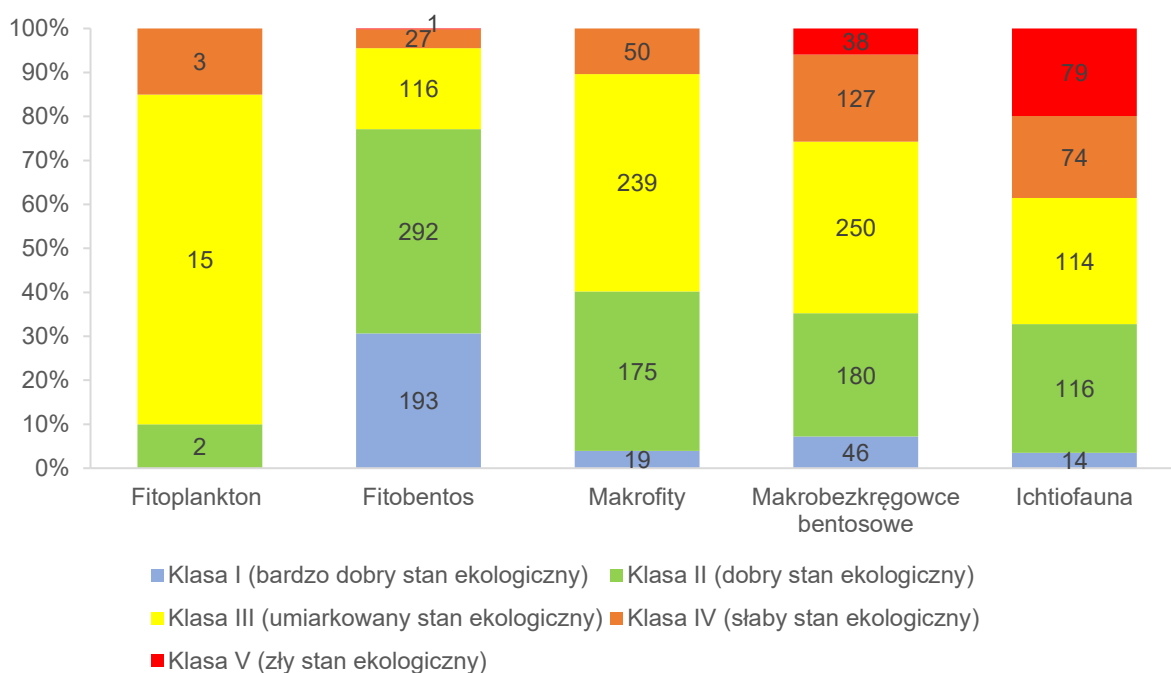
Dla pozostałych 6 substancji priorytetowych nie stwierdzono przekroczeń wartości EQS. Badania stężeń substancji priorytetowych w organizmach wodnych będą kontynuowane w następnych latach.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w 2024 r. wykonał klasyfikację wskaźników i grup wskaźników w jednolitych częściach wód powierzchniowych (jcwp) na obszarze kraju na podstawie zweryfikowanych danych monitoringowych z 2023 roku zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego⁶⁴ Klasyfikacja obejmuje wskaźniki stanu lub potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego jcwp. W skład wskaźników stanu lub potencjału ekologicznego wchodzi elementy biologiczne, hydromorfologiczne, fizykochemiczne, a także specyficzne syntetyczne i niesyntetyczne substancje zanieczyszczające. Na wskaźniki stanu chemicznego składa się lista zanieczyszczeń określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej 2000/60/WE mianem „substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej” oraz związki określone jako wskaźniki innych substancji zanieczyszczających.

Klasyfikację na podstawie monitoringu przeprowadzono dla 2 307 jcwp rzecznych oraz 41 jcwp rzecznych będących zbiornikami zaporowymi. Spośród przebadanych jcwp rzecznych będących ciekami 1 764 posiadało status jcwp naturalnej, a pozostałe 584 jcwp określono jako sztuczne lub silnie zmienione.

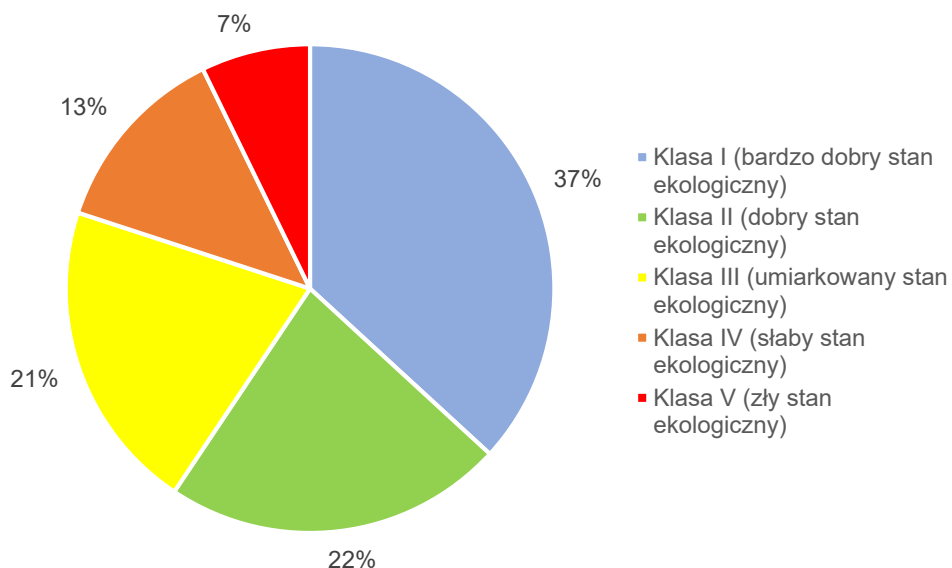
Elementy biologiczne stanu ekologicznego sklasyfikowano w 900 jcwp rzecznych. Najczęściej klasyfikowanymi wskaźnikami biologicznymi były makrobezkręgowce bentosowe (w 641 jcwp) i fitobentos (w 629 jcwp). Wskaźnikiem sklasyfikowanym w najmniejszej liczbie naturalnych jcwp rzecznych był fitoplankton (20 jcwp). Wynika to z faktu, że wskaźnik ten jest specyficzny tylko dla części typów abiotycznych rzek (Wykres 27).

⁶⁴ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. poz. 1475).

Wykres 27. Liczba jcwp rzecznych z klasyfikacją biologicznych wskaźników stanu ekologicznego w 2023 r.

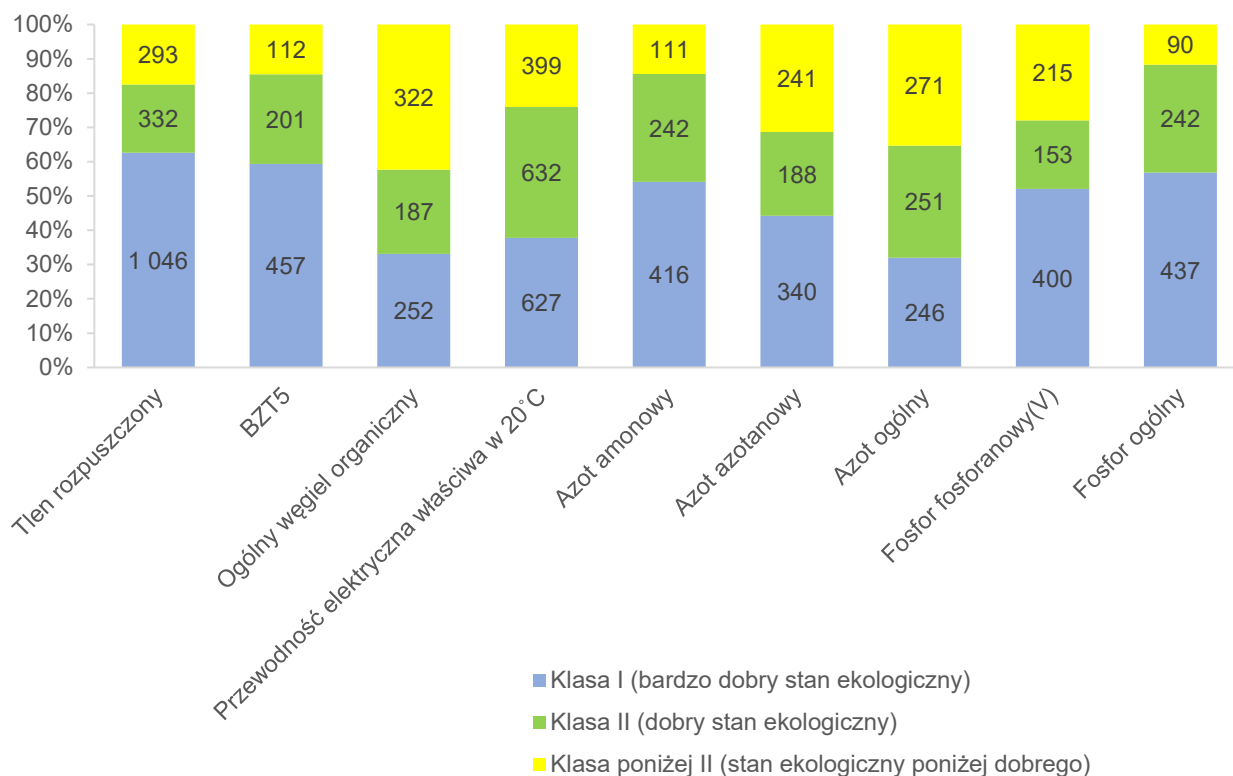
Klasyfikację na podstawie obserwacji hydromorfologicznej wykonano w 581 jcwp rzecznych. W większości wskazywała ona na dobry lub bardzo dobry stan ekologiczny (59%) (Wykres 28).

Wykres 28. Udział procentowy klasyfikacji elementów hydromorfologicznych stanu ekologicznego w jcw p rzecznych w 2023 r.

Na podstawie danych pomiarowych przeanalizowano łącznie 29 fizykochemicznych wskaźników jakości naturalnych jcw rzecznych. Dla 9 z nich przewidziano wartości graniczne norm środowiskowych, umożliwiające wykonanie klasyfikacji (dostosowanych do danego typu abiotycznego rzek). W dużej części ogólny węgiel organiczny był elementem pogarszającym

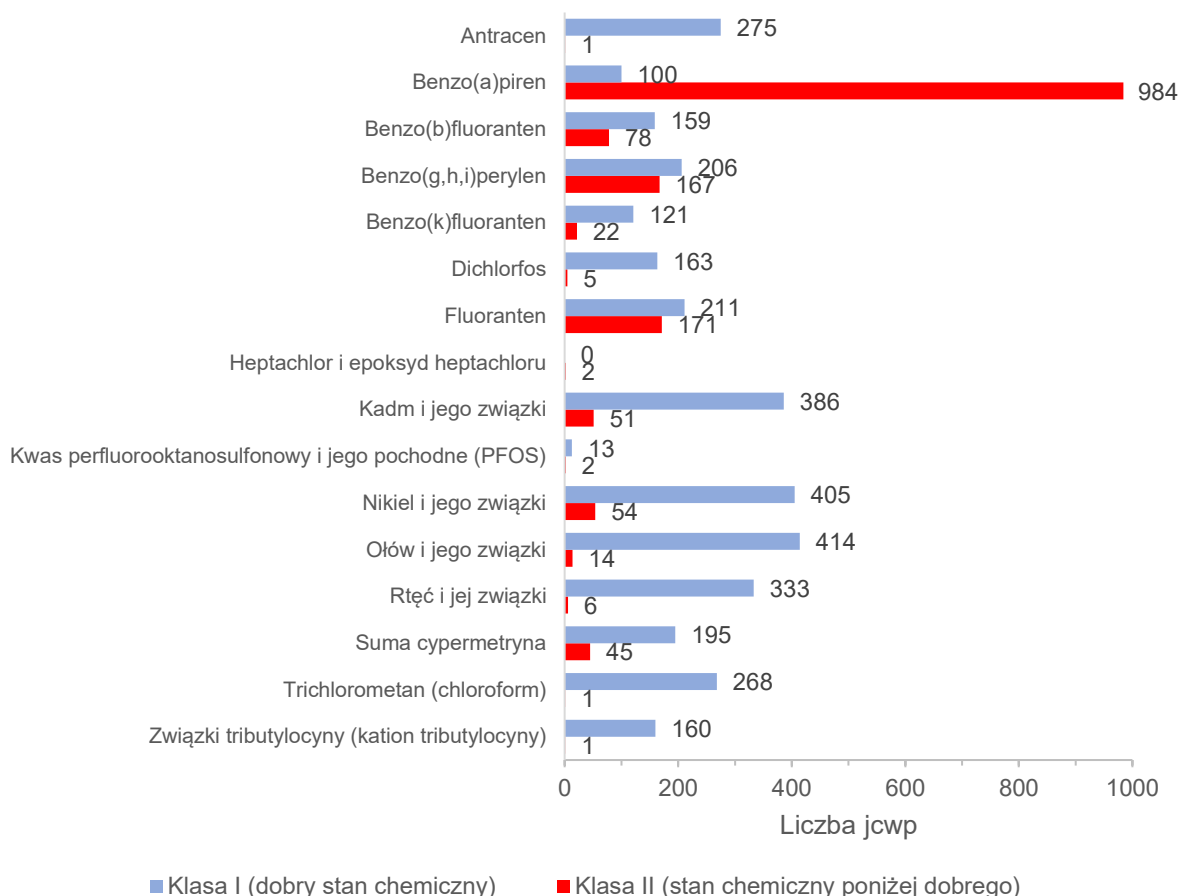
klasyfikację elementów fizykochemicznych, 42% jcwp z przekroczeniem granicy klasy stanu dobrego (Wykres 29).

Wykres 29. Liczba jcwp rzecznych z klasyfikacją fizykochemicznych wskaźników stanu ekologicznego w 2023 r.

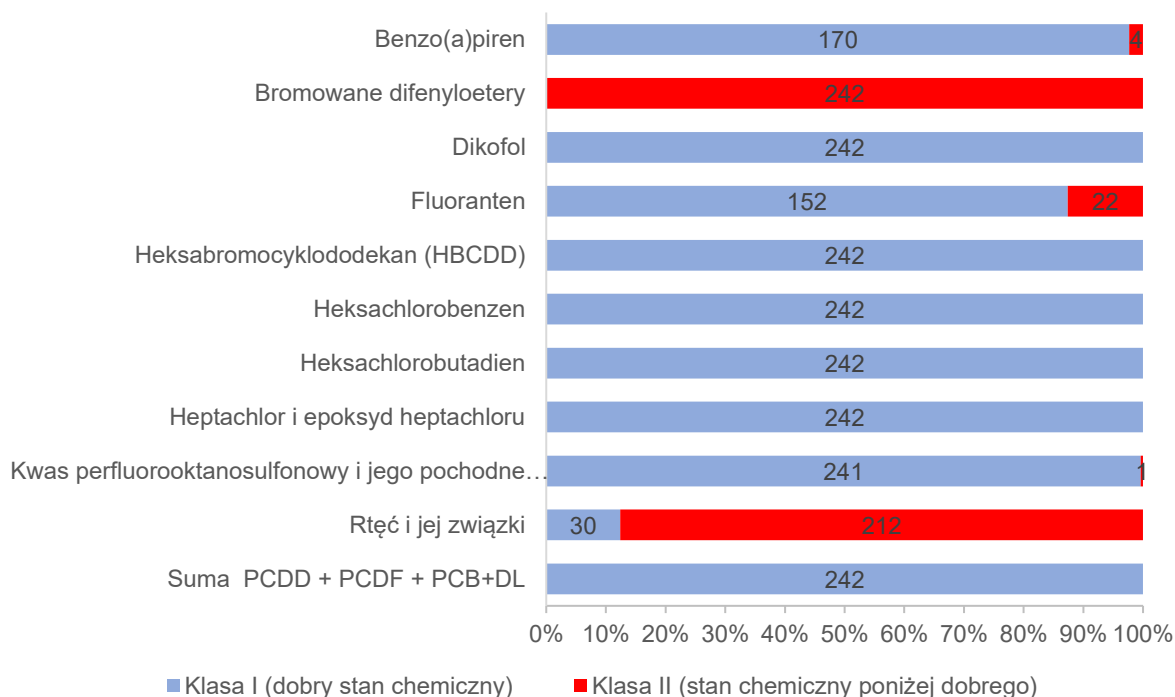
Śród 19 specyficznych, syntetycznych i niesyntetycznych substancji zanieczyszczających, przebadanych w 295 naturalnych jcwp rzecznych, normy środowiskowe określono dla pięciu: węglowodory ropopochodne, arsen, chrom sześciowartościowy, cynk oraz miedź. Klasyfikacja tych wskaźników w zdecydowanej większości przypadków wskazała na dobry lub bardzo dobry stan ekologiczny. Przekroczenia dopuszczalnych norm wykazano w przypadkach dla miedzi (8 jcwp), cynku (8 jcwp) oraz węglowodorów ropopochodnych (1 jcwp).

Wykonano klasyfikację wskaźników stanu chemicznego w 1 443 naturalnych jcwp rzecznych. Łącznie oceniono wyniki pomiarów wykonanych w wodzie dla 52 substancji priorytetowych i wskaźników innych substancji zanieczyszczających. Przekroczenia wartości granicznych dla dobrego stanu chemicznego stwierdzono w przypadku 16 wskaźników. Wskaźnikiem, który sklasyfikowano w klasie II w największej liczbie jcwp były wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne: benzo(a)piren – 91%, benzo(g,h,i)perylen – 45% oraz fluoranten – 45% (Wykres 30).

Wykres 30. Liczba naturalnych jcwp rzecznych z przekroczeniem dopuszczalnej środowiskowej normy jakości wskaźników stanu chemicznego badanych w wodzie w 2023 r.

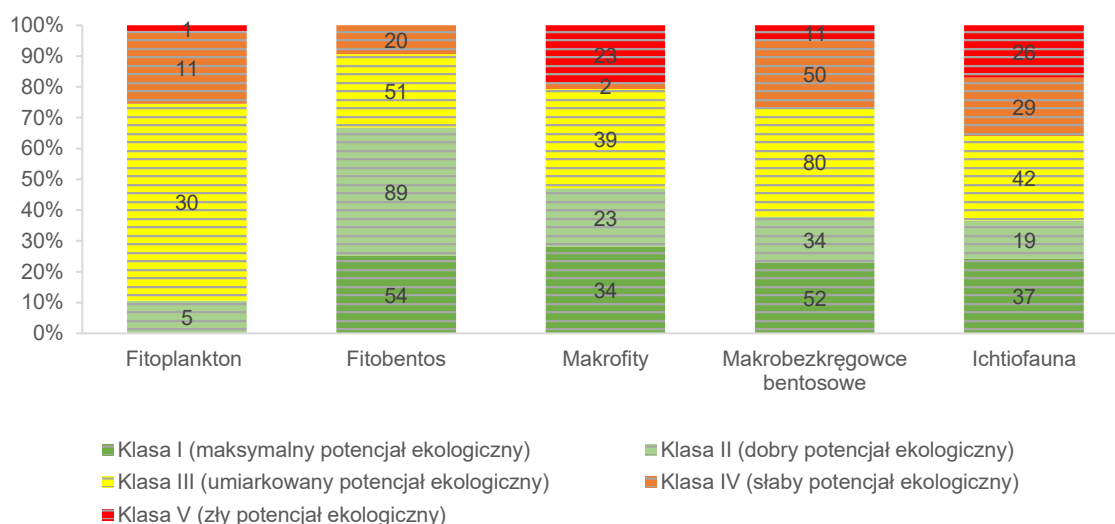
W 277 naturalnych jcwp rzecznych przebadano 11 wskaźników stanu chemicznego pod kątem ich akumulacji w tkankach zwierzęcych. Przekroczenia dopuszczalnych norm środowiskowych odnotowano dla pięciu wskaźników. Najwyższy procent przekroczeń w próbach stwierdzono dla bromowanych difenyleterów – 100% zbadanych jcwp oraz rtęci i jej związków – 88% (Wykres 31).

Wykres 31. Liczba naturalnych jcwp rzecznych z klasyfikacją wskaźników stanu chemicznego badanych w biocie w 2023 r.

Klasyfikacja wskaźników przeprowadzona w 2024 r. objęła 584 jcwp rzecznych wyznaczonych jako sztuczne lub silnie zmienione części wód, w tym 41 zbiorników zaporowych.

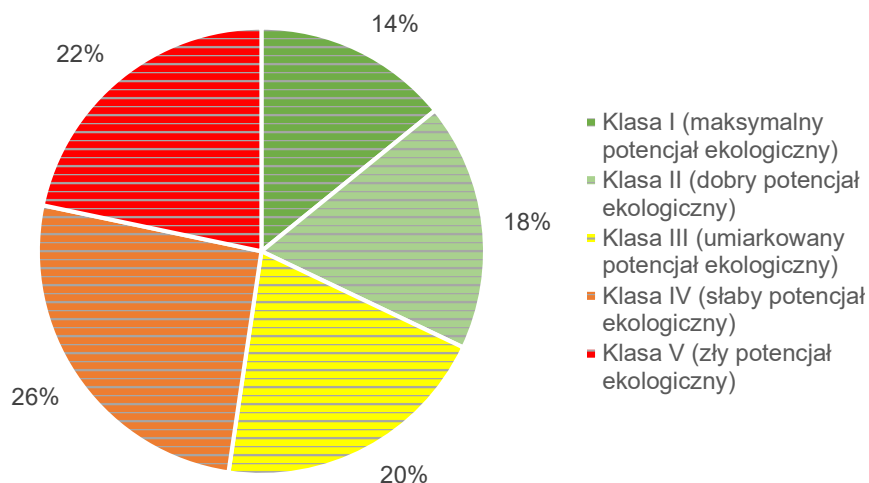
Podobnie jak w przypadku naturalnych jcwp rzecznych, najczęściej klasyfikowanym wskaźnikiem biologicznym były makrobezkręgowce bentosowe w 277 jcwp oraz fitobentos w 214 jcwp. Są one wskaźnikami jakości wód dla znacznie większej liczby typów abiotycznych rzek niż fitoplankton (Wykres 32).

Wykres 32. Liczba jcwp rzecznych z klasyfikacją biologicznych wskaźników potencjału ekologicznego w 2023 r.

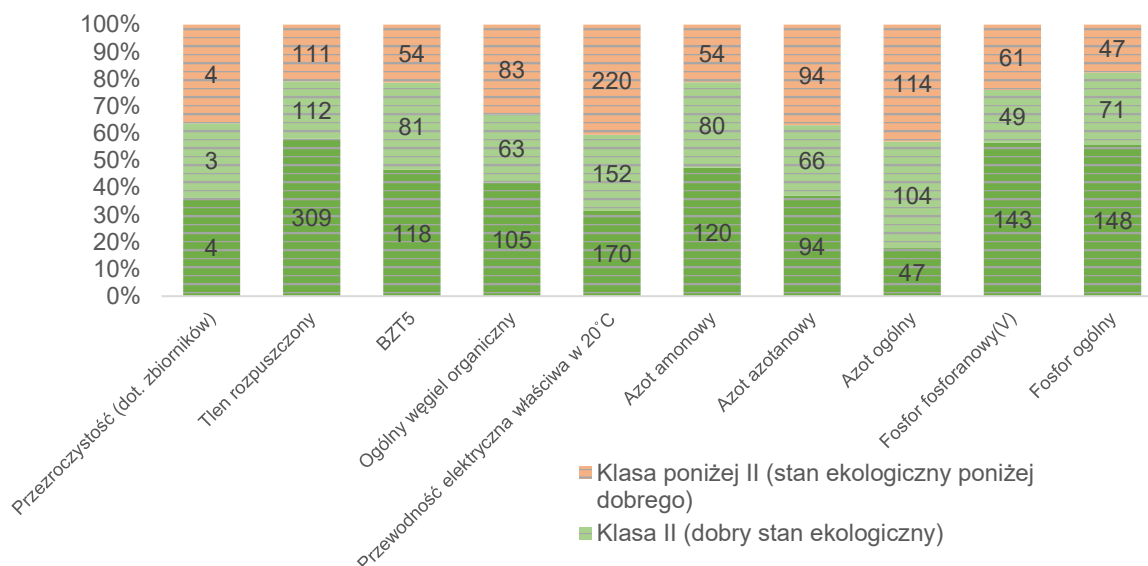
Przy klasyfikacji elementów hydromorfologicznych można zaobserwować znaczny wpływ antropopresji na silnie zmienione i sztuczne jcwp rzeczne w porównaniu do naturalnych.

W 2023 roku największy udział stanowił słaby potencjał ekologiczny – 26%, zły – 22% i umiarkowany 20% spośród 212 sklasyfikowanych jcwp (Wykres 33).

Wykres 33. Udział procentowy klasyfikacji elementów hydromorfologicznych potencjału ekologicznego w jcwp rzecznych w 2023 r.

Na podstawie danych pomiarowych przeanalizowano łącznie 26 fizykochemicznych wskaźników jakości silnie zmienionych i sztucznych jcwp rzecznych. Dla 10 z nich przewidziano wartości graniczne norm środowiskowych, umożliwiające wykonanie klasyfikacji. Na obniżenie klasyfikacji fizykochemicznych wskaźników potencjału ekologicznego wpływ miały takie parametry jak azot ogólny (43% jcwp poniżej dobrego potencjału) i przewodność elektryczna właściwa (41% jcwp). W przypadku zbiorników zaporowych stwierdzono przekroczenia wartości granicznych przeźroczystości dla 4 jcwp (Wykres 34).

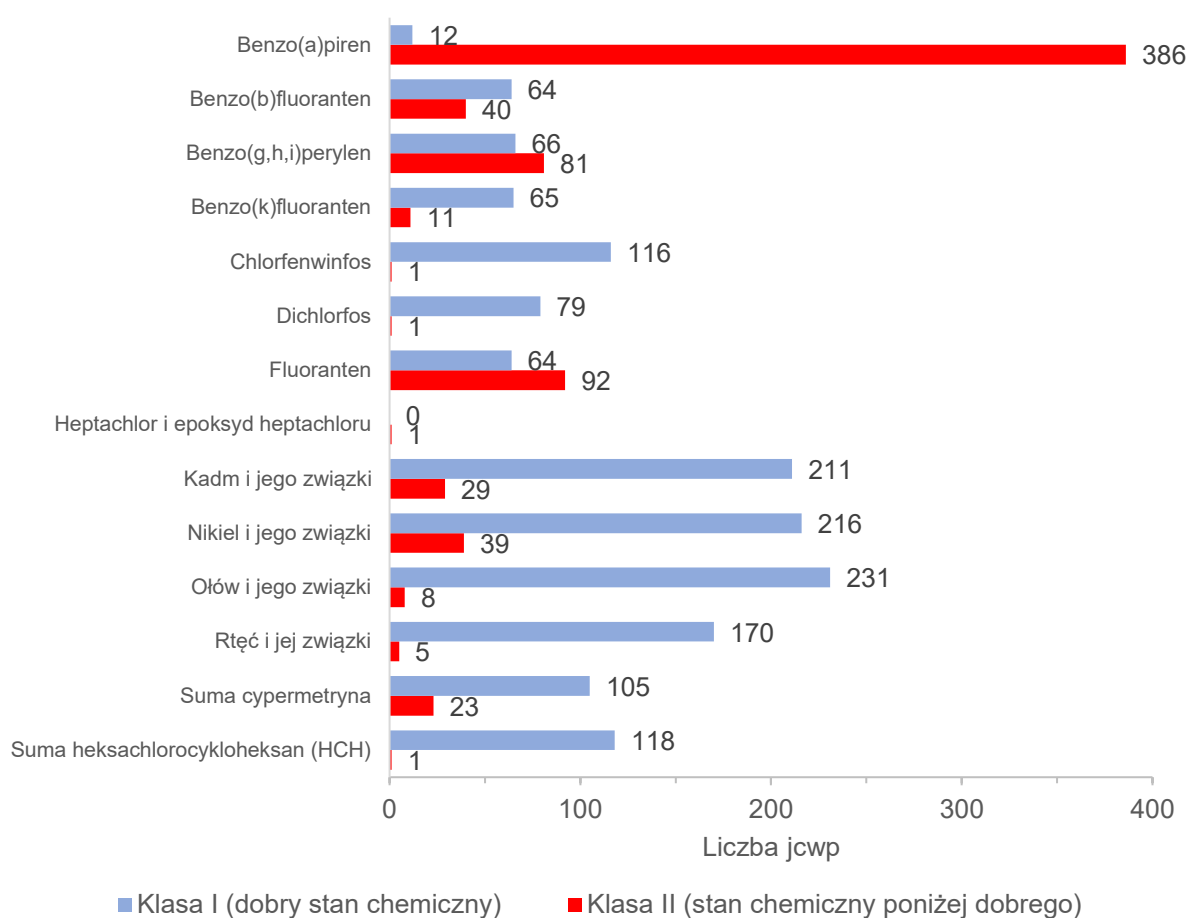

Wykres 34. Liczba jcwp rzecznych z klasyfikacją fizykochemicznych wskaźników potencjału ekologicznego w 2023 r.

Śród 13 specyficznych, syntetycznych i niesyntetycznych substancji zanieczyszczających, przebadanych w 146 silnie zmienionych i sztucznych jcwp rzecznych, normy środowiskowe określono dla pięciu: węglowodory ropopochodne, arsen, chrom

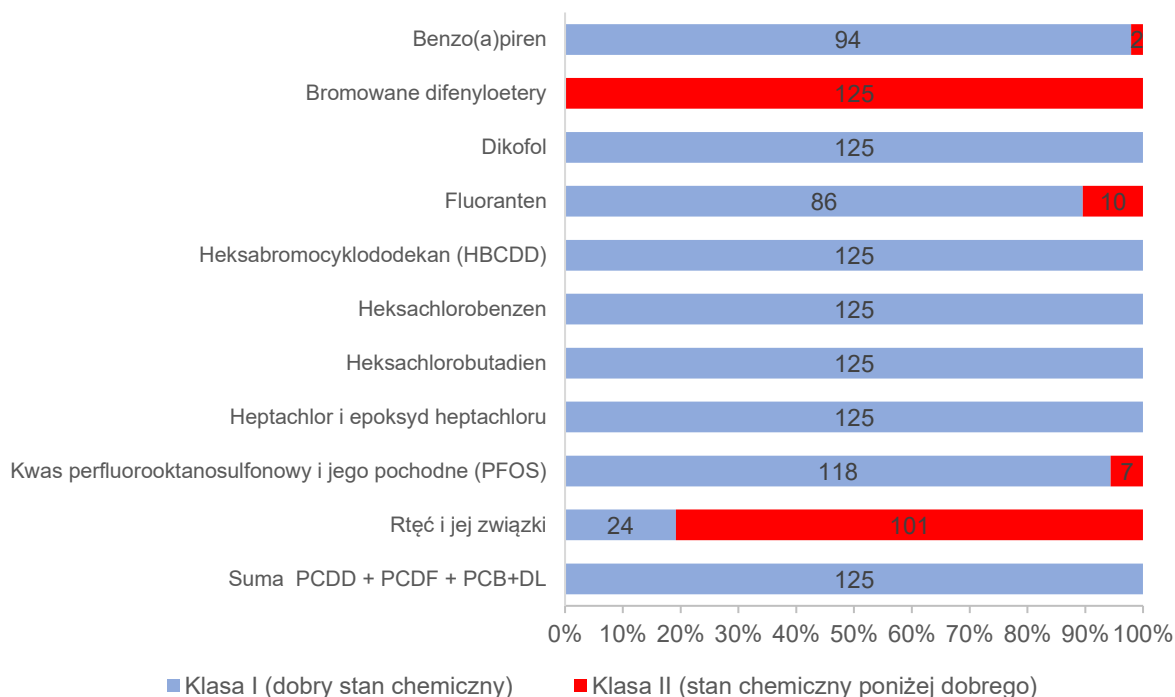
sześciowartościowy, cynk oraz miedź. Klasyfikacja tych wskaźników w zdecydowanej większości przypadków wskazała na maksymalny lub dobry potencjał ekologiczny. Przekroczenia dopuszczalnych norm wykazano w nielicznych przypadkach dla miedzi (4 jcwp), cynku (6 jcwp) oraz węglowodorów ropopochodnych (2 jcwp) i arsenu (1 jcwp).

Na podstawie zweryfikowanych danych pomiarowych wykonano klasyfikację wskaźników stanu chemicznego w 518 sztucznych i silnie zmienionych jcwp rzecznych. Łącznie oceniono wyniki pomiarów wykonanych w wodzie dla 52 substancji priorytetowych i wskaźników innych substancji zanieczyszczających. Przekroczenia wartości granicznych dla dobrego stanu chemicznego stwierdzono w przypadku 14 wskaźników. Wskaźnikiem, któremu przyporządkowano klasę II, w największej liczbie jcwp były wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne: benzo(a)piren – 97%, benzo(g,h,i)perylen – 55%, oraz fluoranten – 59% (Wykres 35).

Wykres 35. Liczba sztucznych i silnie zmienionych jcwp rzecznych z klasyfikacją wskaźników stanu chemicznego badanych w wodzie w 2023 r.

W 142 sztucznych i silnie zmienionych jcwp rzecznych przebadano 11 wskaźników stanu chemicznego pod kątem ich akumulacji w biocie. Przekroczenia dopuszczalnych norm środowiskowych odnotowano dla pięciu wskaźników. Najwyższy procent przekroczeń w zbadanych jcwp stwierdzono dla bromowanych difenylesterów – 100% oraz rtęci i jej związków – 88% (Wykres 36).

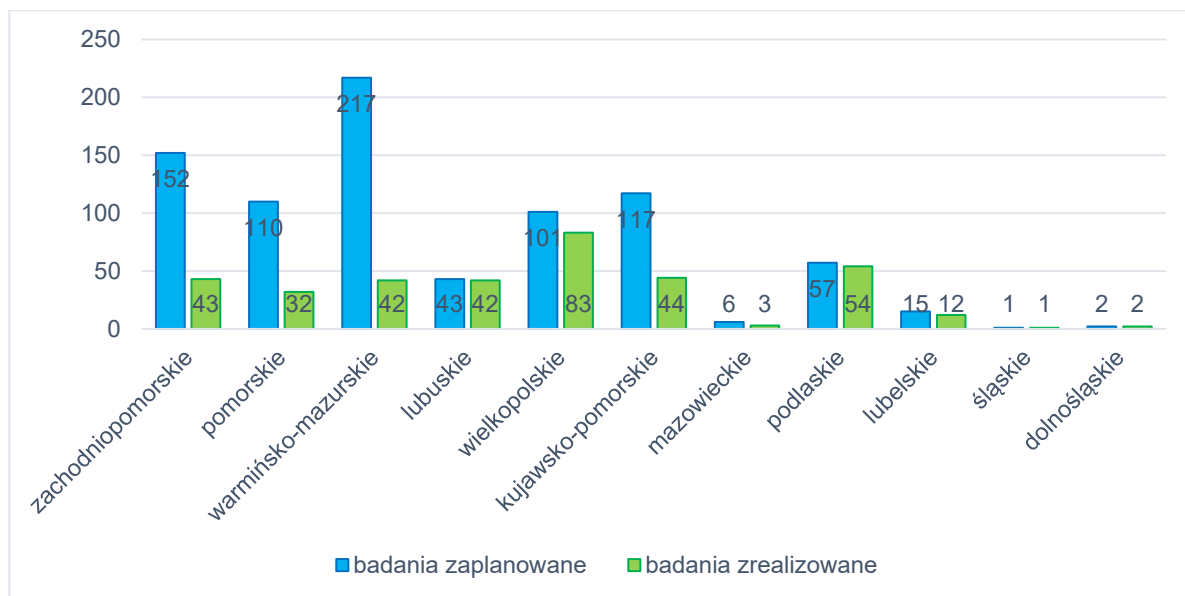

Wykres 36. Liczba sztucznych i silnie zmienionych jcwp rzecznych z klasyfikacją wskaźników stanu chemicznego badanych w biocie w 2023 r.

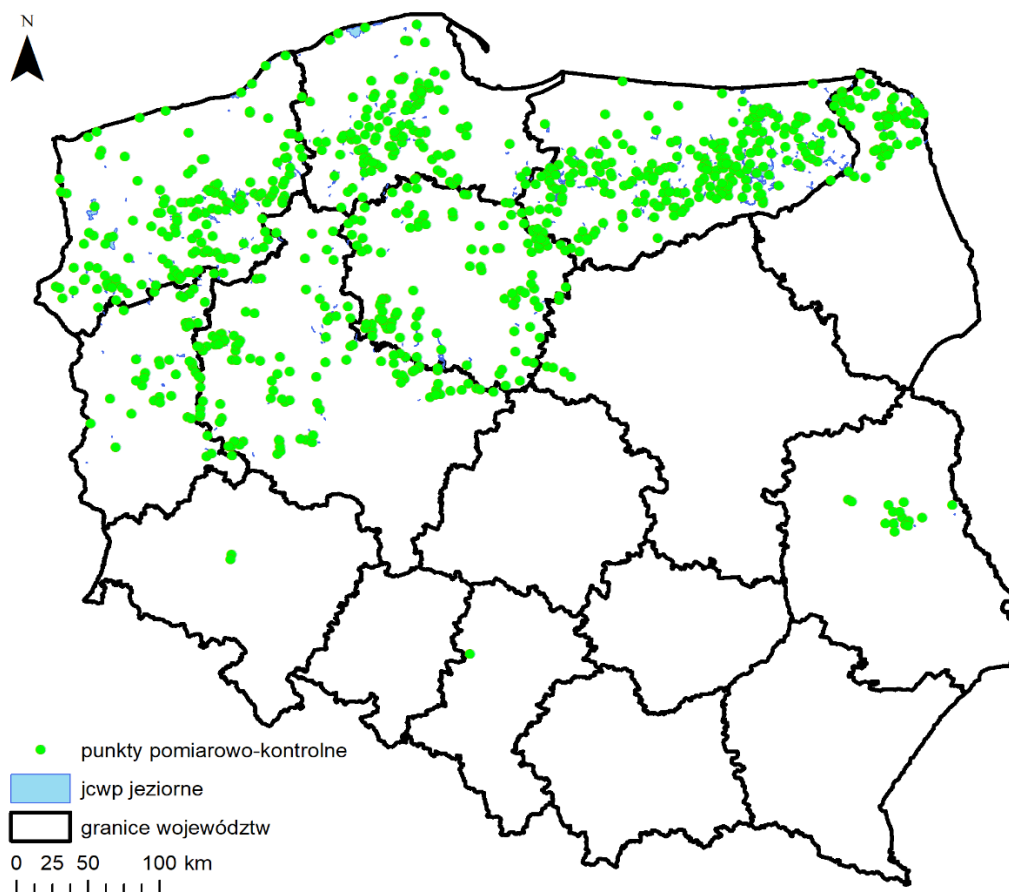
Uzyskane dane zostały opracowane w układzie zlewniowym i w układzie województw oraz zostały przygotowane zgodnie z wymaganiami sprawozdawczymi Europejskiej Agencji Środowiska na potrzeby Water Information System for Europe State of Environment (WISE SoE).

3.2 Badania i ocena jakości wód w jeziorach

W 2024 r. monitoring jcwp jeziornych zaplanowano w jedenastu województwach. Spośród 821 jcwp (w 821 ppk), dla których zakres badań obejmował, zgodnie z rozporządzeniem monitoringowym, wskaźniki biologiczne (fitoplankton, fitobentos, makrofity i makrobezkręgowce bentosowe w ilości 3 679 oznaczeń), wskaźniki fizykochemiczne (w tym specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne) w ilości 45 464 oznaczeń oraz wskaźniki chemiczne (w tym substancje priorytetowe w dziedzinie polityki wodnej) w ilości 87 420 oznaczeń poboru prób dokonano w 358 jcwp. Powody niewykonania badań w zaplanowanej ilości opisane są w rozdziale dotyczącym działalności Centralnego Laboratorium Badawczego.

Wykres 37. Liczba jcwp jeziornych, w których wykonano badania w 2024 r. w stosunku do liczby jcwp jeziornych zaplanowanych do badań

Ryc. 12. Rozmieszczenie punktów pomiarowo-kontrolnych zaplanowanych do badań jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych w roku 2024 na tle podziału administracyjnego na województwa

Badania elementów hydromorfologicznych zaplanowano w 209 jcwp, z czego badania zrealizowano w 205 jcwp. Powodem realizacji mniejszej ilości badań był: w przypadku 3 jezior

(Zusno (Łanowicze) PLLW30008, Ostrowin PLLW20076 i Piegża PLLW90240) brak możliwości dostępu do jezior (jeziora otoczone są bardzo szerokim pasmem szuwarów, a teren wokół jest podmokły) i wykonania badań zarówno z łodzi jak i lądu, natomiast w przypadku 1 jeziora - Mój PLLW30483, powodem niewykonania był fakt, że badania tego jeziora zostały zrealizowane w roku 2023.

Oprócz badań wykonywanych przez CLB, na zlecenie DMS wykonano badania ichtiofauny w 265 ppk, przy czym w 197 ppk wykonano badania polegające na odłowach monitoringowych (LFI-CEN_PL), a w pozostałych wykonano analizę danych z połowów gospodarczych (LFI+_PL).

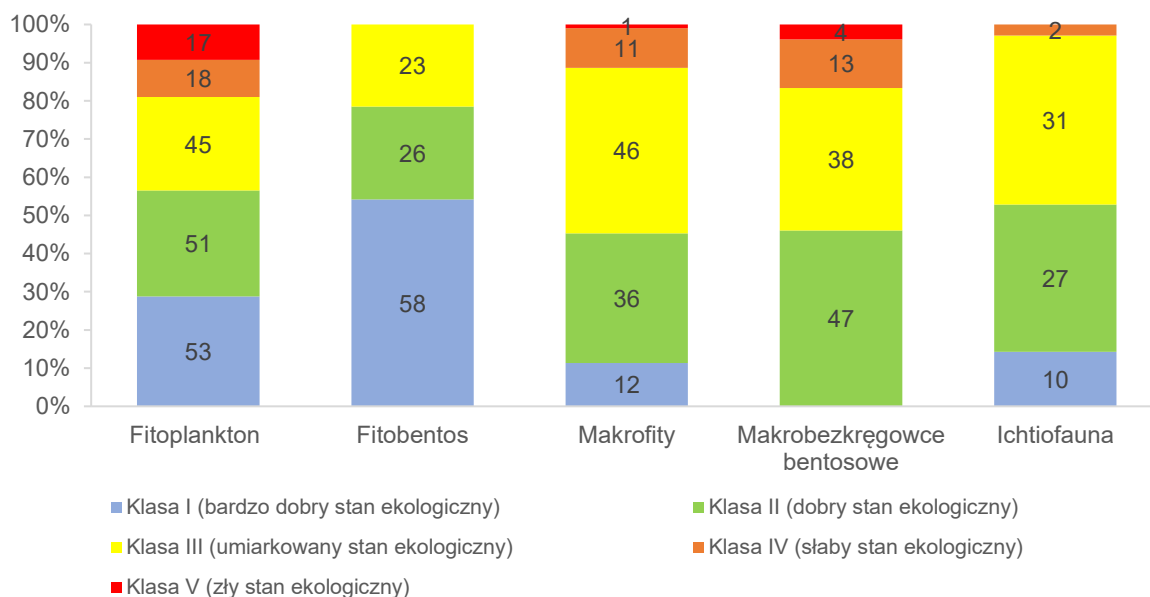
W 2024 r., Główny Inspektor Ochrony Środowiska zlecił wykonanie badań substancji priorytetowych w tkankach organizmów żywych. Badania wykonano w 130 jcwp jeziornych dla ryb i w 127 jcwp jeziornych dla skorupiaków/mięczaków. W pobranych próbach oznaczono 11 substancji priorytetowych, w tym 9 substancji dla ryb: difenyletery bromowane, heksachlorobenzen (HCB), heksachlorobutadien (HCBd), rtęć i jej związki, dikofol, kwas perfluorooktanosulfonowy (PFOS), dioksyny, heksabromocyklododekan, heptachlor i epoksyd heptachloru oraz 2 substancje dla skorupiaków/mięczaków: fluoranten, benzo(a)piren. Badania stężeń substancji priorytetowych w organizmach wodnych będą kontynuowane w następnych latach.

Ocenę przekroczeń dopuszczalnej normy dla stężenia w tkankach biologicznych (EQS) badań dokonano za 2023 rok. Analogicznie do lat ubiegłych zaczynając od 2016 r., największą częstotliwość przekroczeń wykazały 2 substancje priorytetowe. We wszystkich przebadanych 78 JCWP jeziornych stwierdzono przekroczenie EQS dla bromowanych difenyleterów w tkankach organizmów wodnych. W 59% prób wykazano wartości powyżej dopuszczalnych norm dla rtęci i jej związków.

Dla pozostałych 9 substancji priorytetowych stwierdzono pojedyncze przekroczenia wartości EQS bądź ich nie stwierdzono. Badania stężeń substancji priorytetowych w organizmach wodnych będą kontynuowane w następnych latach.

W 2024 roku wykonano klasyfikację wskaźników wód w 452 jeziorach. Analizę oparto o dane pomiarowe zebrane w 2023 roku. Spośród jezior, w których wykonano klasyfikację 382 posiada status naturalnej, a 70 – silnie zmienionej części wód.

W 223 jeziorach wykonano klasyfikację elementów biologicznych stanu ekologicznego. Najczęściej klasyfikowanym wskaźnikiem był fitoplankton (184 jcwp). Największy udział klasyfikacji w I i II klasie wykazał fitobentos, tj. 78% zbadanych jezior naturalnych. Pogorszenie klasyfikacji elementów biologicznych jezior naturalnych było uzależnione klasyfikacją makrofitów i makrobezkręgowców bentosowych w klasie III-V, 55% i 54% odpowiednio (Wykres 38).

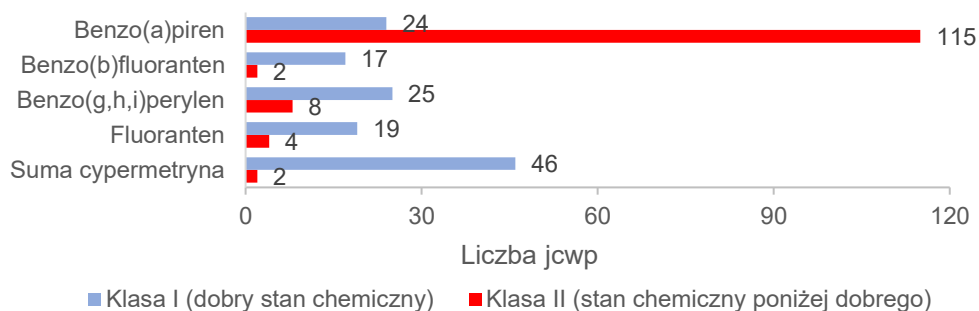
Wykres 38. Liczba jcwp jeziornych z klasyfikacją biologicznych wskaźników stanu ekologicznego w 2023 r.

Elementy hydromorfologiczne stanu ekologicznego oceniono w 141 jeziorach. Pierwszą klasę przypisano 52 jcwp (37%).

Na podstawie danych pomiarowych przeanalizowano 23 fizykochemiczne wskaźniki jakości naturalnych jcwp jeziornych. Dla 6 z nich przewidziano wartości graniczne norm środowiskowych, umożliwiające wykonanie klasyfikacji. Przekroczenia wartości granicznych dla klasy II najwięcej stwierdzono w przypadku trzech wskaźników: przeźroczystość – widzialność krążka Secchiego – 45% z 192 jcwp, azot ogólny – 34% i fosfor ogólny – 34%.

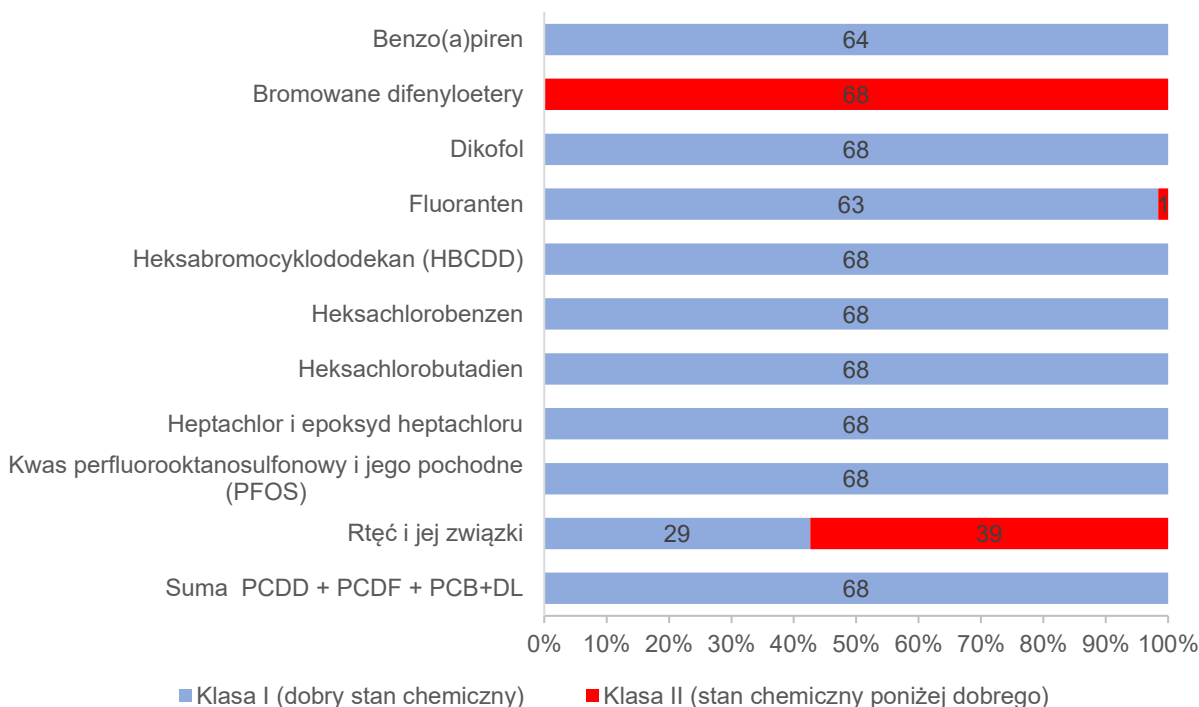
Spośród 9 specyficznych syntetycznych i niesyntetycznych substancji zanieczyszczających, przebadanych w naturalnych jcwp jeziornych, normy środowiskowe określono dla pięciu: węglowodory ropopochodne, arsen, chrom sześciowartościowy, cynk oraz miedź. Przekroczenia dopuszczalnych norm stwierdzono tylko dla miedzi (4 jcwp).

W 306 naturalnych jcwp jeziornych wykonano klasyfikację wskaźników stanu chemicznego. Łącznie oceniono wyniki pomiarów wykonanych w wodzie jezior dla 49 substancji priorytetowych i wskaźników innych substancji zanieczyszczających. Przekroczenia wartości granicznych dla dobrego stanu chemicznego stwierdzono w przypadku pięciu wskaźników. Wskaźnikiem, któremu przyporządkowano klasę II w największej liczbie jcwp były wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne: benzo(a)piren – 83% i benzo(g,h,i)perylen – 24% (Wykres 39).

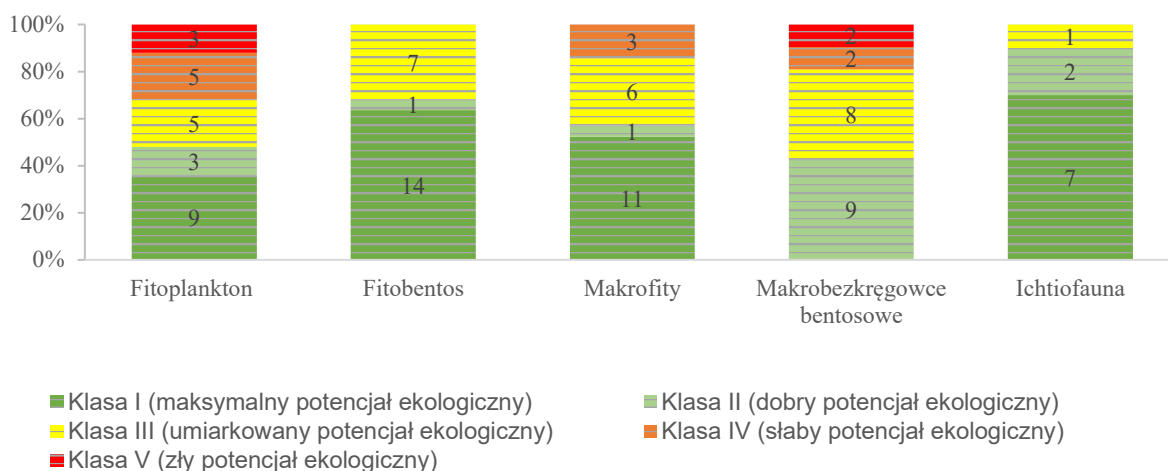
Wykres 39. Liczba naturalnych jcwp jeziornych z przekroczeniem dopuszczalnej środowiskowej normy jakości wskaźników stanu chemicznego badanych w wodzie w 2023 r.

W 69 naturalnych jcwp jezior przebadano 11 wskaźników stanu chemicznego pod kątem ich akumulacji w tkankach zwierzęcych. Przekroczenia dopuszczalnych norm środowiskowych odnotowano w przypadku trzech wskaźników. Najwyższy procent przekroczeń w zmonitorowanych jcwp stwierdzono dla bromowanych difenyloeterów – 100%, a także rtęci i jej związków – 57% (Wykres 40).

Wykres 40. Liczba naturalnych jcwp jeziornych z klasyfikacją wskaźników stanu chemicznego badanych w biocie w 2023 r.

Klasyfikacja elementów biologicznych potencjału ekologicznego w 2024 r. objęła 31 jezior określonych jako silnie zmienione części wód. Podobnie jak w przypadku jezior naturalnych, wskaźnikiem biologicznym klasyfikowanym w największej liczbie jcwp był fitoplankton (25 jcwp). Najlepiej ocenionym był fitobentos (14 jcwp miało maksymalny potencjał ekologiczny). Natomiast w ogólnej klasyfikacji elementów biologicznych silnie zmienionych jezior dominował umiarkowany potencjał ekologiczny, tj. 35% (Wykres 41).

Wykres 41. Liczba jcwp jeziornych z klasyfikacją biologicznych wskaźników potencjału ekologicznego w 2023 r.

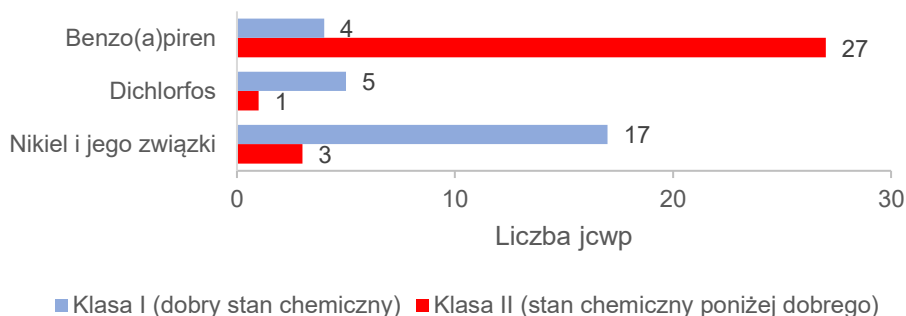
Elementy hydromorfologiczne oceniono w 23 silnie zmienionych jcwp jezior. Tylko dwie z nich miały pierwszą klasę.

W ramach klasyfikacji elementów fizykochemicznych potencjału ekologicznego zbadano 19 wskaźników jezior. Przekroczenia wartości granicznych norm środowiskowych zostały stwierdzone dla wszystkich wskaźników, umożliwiając wykonanie klasyfikacji:

- przejrzystość – widzialność krążka Secchiego (13 z 26 jcwp),
- przewodność elektryczna właściwa w 20°C (5 z 26 jcwp),
- azot ogólny (15 z 26 jcwp),
- fosfor ogólny (11 z 26 jcwp).

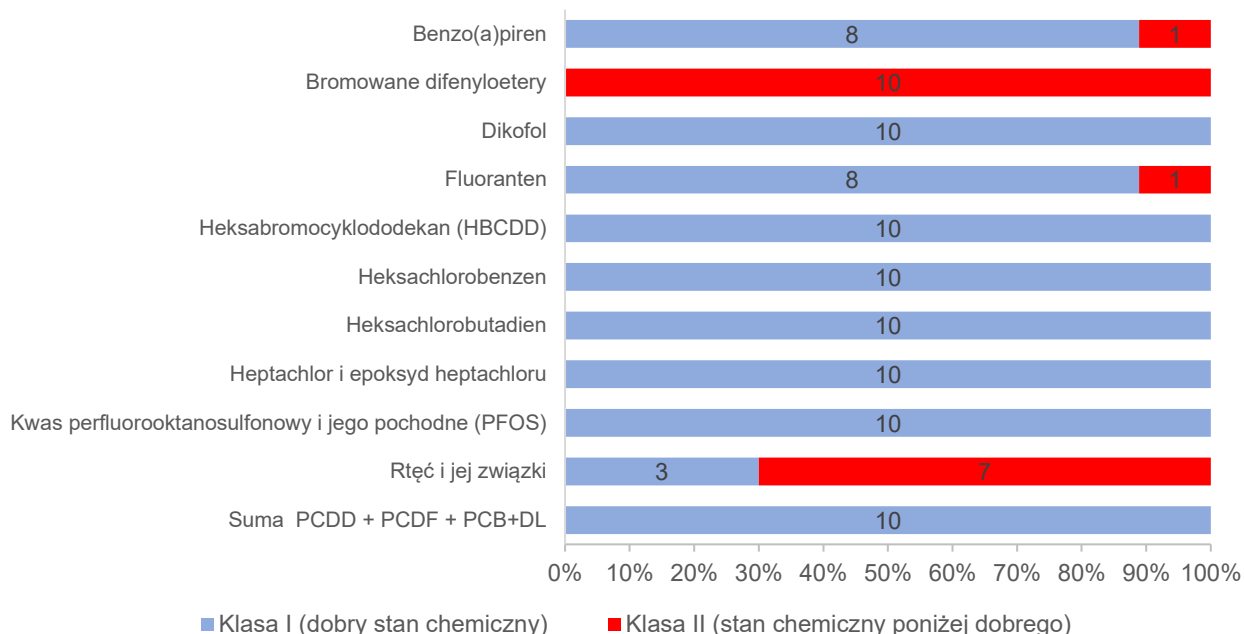
Przekroczenia dopuszczalnych norm nie stwierdzono dla elementów grupy specyficznych, syntetycznych i niesyntetycznych substancji zanieczyszczających w silnie zmienionych jcwp jeziornych w 2023 r.

W 65 silnie zmienionych jcwp jeziornych wykonano klasyfikację wskaźników stanu chemicznego. Sumarycznie oceniono wyniki pomiarów wykonanych w wodzie dla 48 substancji priorytetowych i wskaźników innych substancji zanieczyszczających. Przekroczenia wartości granicznych dla dobrego stanu chemicznego stwierdzono w przypadku trzech wskaźników. Wskaźnikiem któremu przyporządkowano klasie II w największej liczbie jcwp był benzo(a)piren – 27 jcwp. W przypadku pozostałych wskaźników stanu chemicznego odnotowano pojedyncze przypadki przekroczeń dla niklu i jego związków – 3 jcwp, dichlorfosu – 1 jcwp (Wykres 42).

Wykres 42. Liczba silnie zmienionych jcwp jeziornych z przekroczeniem dopuszczalnej środowiskowej normy jakości wskaźników stanu chemicznego badanych w wodzie w 2023 r.

W 10 silnie zmienionych jcwp jezior przebadano 11 wskaźników stanu chemicznego pod kątem ich akumulacji w tkankach zwierzęcych. Przekroczenia dopuszczalnych norm środowiskowych odnotowano w przypadku czterech wskaźników. Najwyższy procent przekroczeń w badanych próbkach stwierdzono dla bromowanych difenyloeterów – 100% i rtęci – 70% (Wykres 43).

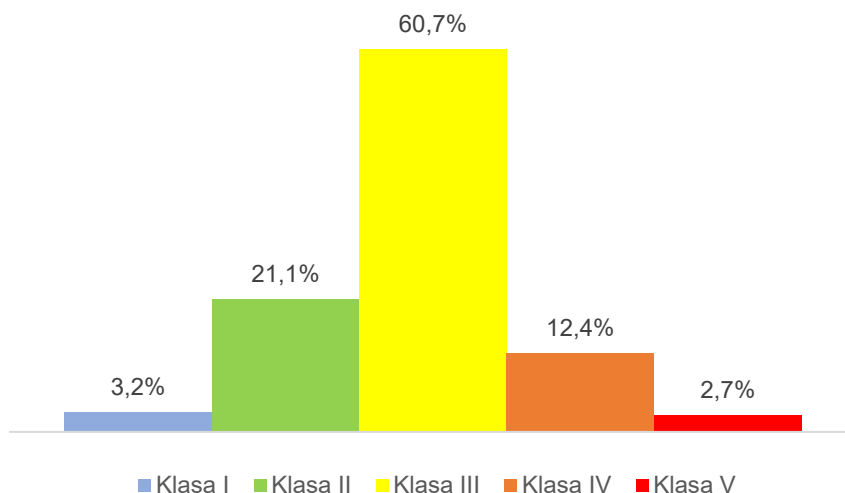
Wykres 43. Liczba silnie zmienionych jcwp jeziornych z klasyfikacją wskaźników stanu chemicznego badanych w biocie w 2023 r.

Ponadto uzyskane dane zostały opracowane w układzie zlewniowym i w układzie województw oraz zostały przygotowane zgodnie z wymaganiami sprawozdawczymi Europejskiej Agencji Środowiska na potrzeby Water Information System for Europe State of Environment (WISE SoE).

3.3 Ocena eutrofizacji wód w latach 2020-2023

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w 2024 roku dokonał oceny eutrofizacji wód za okres 2020-2023 na podstawie danych pomiarowych, uzyskanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Metoda oceny eutrofizacji wód polega na klasyfikacji wskaźników elementów biologicznych i elementów fizykochemicznych dla każdego punktu pomiarowo-kontrolnego (ppk). Tak przy ocenie eutrofizacji wód nadanie klasy I lub II wskazywało na nieeutroficzny stan wód, a III, IV lub V na eutroficzny stan wód.

W ogólnej ocenie wskaźników eutrofizacji dominowała przewaga III klasy (60,7% ppk). W ponad połowie zbadanych punktów zaobserwowano obniżoną zawartość makrofity (55,1% ppk powyżej II klasy) i zwiększone stężenie związków azotu (40,2% ppk przekraczało normę środowiskową dla azotu ogólnego) (Wykres 44).

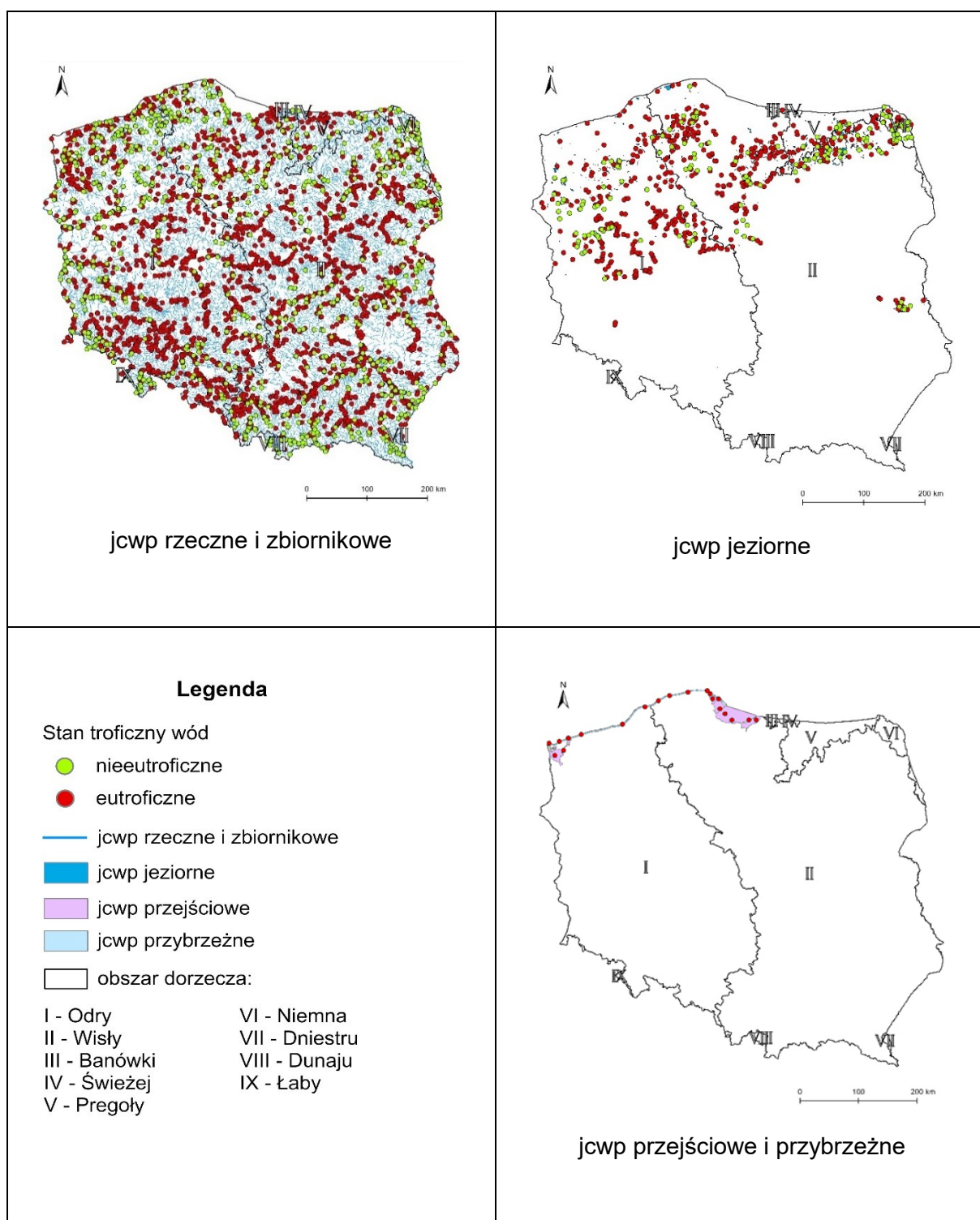

Wykres 44. Udział procentowy klas wskaźników w ocenie eutrofizacji 2020-2023

Z dokonanej oceny eutrofizacji wynika, że woda w 3 134 ppk była zeutrofizowana, co stanowi 75,8%. Odsetek wód eutroficznych wynosi ponad 65% dla wszystkich kategorii wód. Tylko w 1 003 z ocenionych ppk nie zachodził proces eutrofizacji, tj. 24,2% (Tab. 24, Ryc.13).

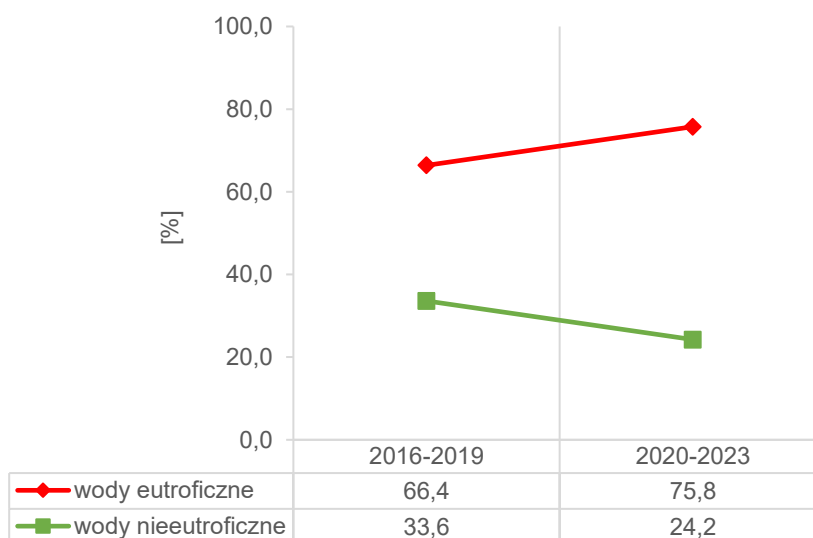
Ocenione kategorie wód [liczba ppk]		Eutroficzne		Nieeutroficzne	
		[liczba ppk]	[%]	[liczba ppk]	[%]
Jeziorne	658	493	74,9	165	25,1
Przełajowe	8	8	100,0	0	0,0
Przybrzeżne	12	12	100,0	0	0,0
Rzeczne	3 427	2 599	75,8	828	24,2
Zbiornikowe	32	22	68,8	10	31,3
Razem	4 137	3 134	75,8	1 003	24,2

Tab. 25. Ocena eutrofizacji wód z podziałem na kategorie w latach 2020-2023

Ryc. 13. Stan troficzny wód w latach 2020-2023

Analiza oceny eutrofizacji za lata 2020-2023 pokazała znaczący wpływ antropopresji na stan wód w Polsce. W porównaniu do poprzedniego okresu oceny eutrofizacji 2016-2019 odsetek wód eutroficznych zwiększył się o 9,4% (Wykres 45).

Wykres 45. Udział procentowy wód eutroficznych i nieeutroficznych dla wszystkich kategorii wód w ocenie eutrofizacji za lata 2016-2019 i 2020-2023

3.4 Badania osadów dennych w rzekach i jeziorach

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska zrealizował monitoring osadów dennych rzek i jezior w 2024 r., polegający na pobraniu próbek osadów, wykonaniu ich analiz laboratoryjnych oraz przygotowaniu zestawienia bazodanowego zawierającego wyniki pomiarów.

Badania przeprowadzono łącznie w 416 punktach pomiarowo-kontrolnych zlokalizowanych na rzekach, kanałach rzecznych i zbiornikach zaporowych (256 ppk) i jeziorach (160 ppk), znajdujących się na terenie całego kraju.

W ramach programu monitoringu, dla próbek osadów pochodzących ze wszystkich 416 punktów pomiarowo-kontrolnych wykonano oznaczenia laboratoryjne w zakresie obejmującym:

- pH i przewodność elektrolityczną,
- pierwiastki główne i śladowe: Ag, Al, As, Ba, Ca, Cd, Corg (OWO) Co, Cr, Cu, Hg, Mg, Mn, Mo, N, Ni, Pb, Sn, Sr, V, Zn, Fe, P, S, Ti, K,
- wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (acenaften, acenaftylen, antracen, benzo(a)antracen, benzo(a)fluoranten, benzo(b)fluoranten, benzo(k)fluoranten, benzo(ghi)perylen, benzo(a)piren, benzo(e)piren, chryzen, dibenzo(a, h)antracen, fenantren, fluoranten, fluoren, indeno(1,2,3-c,d)piren, naftalen, perylen, piren),
- polichlorowane bifenylole (kongenery o nr 28, 52, 101, 118, 138, 153, 180), heksachlorobenzen, α -HCH, β -HCH, γ -HCH, δ -HCH, pentachlorobenzen, heptachlor i epoksyd heptachloru, aldryna, endryna, dieldryna, izodryna, endosulfan, DDT (w tym izomer para-para), p,p'-DDE, p,p'-DDD.

Natomiast w wybranych 177 punktach pomiarowo-kontrolnych wykonano oznaczenia laboratoryjne w zakresie obejmującym dodatkowo następujące substancje:

alachlor, bromowane difenyloetery (kongenery nr 28, 47, 99, 100, 153, 154), chloroalkany C10-C13, chlorfenwinfos, chlorpiryfos, fluorki, ftalan di(2-etyloheksylu), heksachlorobutadien, nonylofenole (4-nonylofenol), oktylofenole (4-(1,1',3,3'-tetrametylobutylo)-fenol), pentachlorofenol, związki tributyllocyny (kation tributyllocyny),

trichlorobenzeny, trifluralina, dikofol, kwas perfluorooktanosulfonowy i jego pochodne (PFOS), chinoksyfen, dioksyiny i związki dioksynopodobne, aklonifen, bifenoks, cybutryna, cypermetryna, heksabromocyklododekan, chlordekon, heksabromodifenol, toksafen.

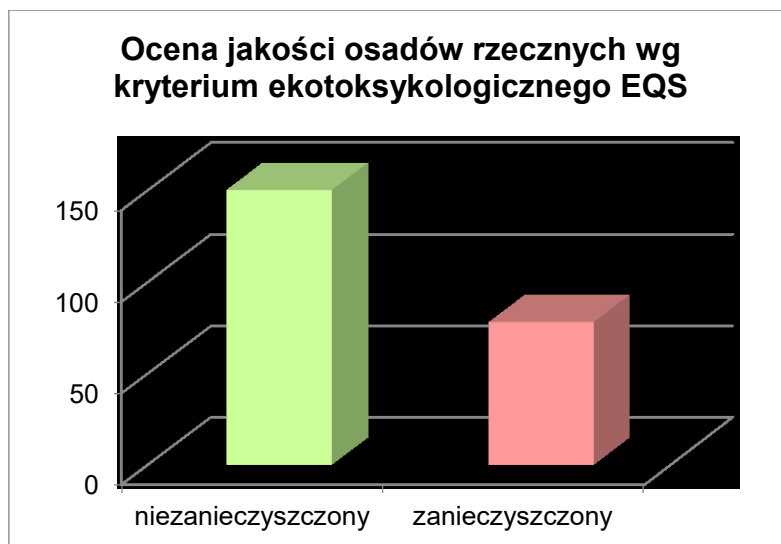
Wszystkie analizy wykonane zostały przy zastosowaniu technik analitycznych i procedur zapewniających odpowiedni poziom oznaczalności.

W 2024 r. ocena stanu zanieczyszczenia osadów dennych rzek i jezior za 2023 rok została dokonana drugi rok na nowych zasadach. Od 2022 roku ocena jakości osadów dennych jest przeprowadzana w oparciu o następujące dwa kryteria:

- kryterium ekotoksykologiczne EQS - podstawowe, umożliwiające ocenę stopnia wpływu zanieczyszczonych osadów na organizmy wodne na podstawie określonych wartości granicznych EQS, wykorzystywanych do rozdzielenia dobrego od złego stanu chemicznego osadów wodnych (wg GIOŚ 2015). Ocena jakości osadów dennych wg kryterium EQS została przeprowadzona jedynie dla tych prób osadów dennych, dla których zbadane zostały wszystkie wskaźniki wymagane w stosowanej metodyce, tj. wg kryterium EQS,
- kryterium ekotoksykologiczne (substancje organiczne) - dodatkowe, umożliwiające ocenę stopnia wpływu zanieczyszczonych osadów na organizmy wodne (wg D.D. MacDonald, C.G. Ingersol, T.A. Berger 2000; WT-732 2003).

Ocena jakości osadów pobranych z rzek i kanałów rzecznych zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym, umożliwiającym ocenę stopnia wpływu zanieczyszczonych osadów na organizmy wodne na podstawie określonych wartości granicznych EQS, wykorzystywanych do rozdzielenia dobrego od złego stanu chemicznego osadów wodnych (wg GIOŚ 2015).

Analiza wyników badań osadów dennych pobranych z rzek oraz kanałów rzecznych zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym dotyczyła oceny stanu ich czystości w zależności od zawartości wybranych metali oraz trwałych związków organicznych (TZO). Poziomy oceny osadów zostały przyjęte zgodnie z wartościami granicznymi określonymi w tabeli 23 przedmiotowego opracowania. Dla celu oceny jakości osadów rzecznych przyjęto, że osady, dla których wartości stężeń danego wskaźnika są niższe od wartości granicznej to osady niezanieczyszczone, natomiast stężenia przekraczające wartości graniczne określone dla danego wskaźnika – to osady zanieczyszczone. Jednocześnie ocena końcowa danego osadu jest negatywna (tzn. osad uznawany jest za zanieczyszczony), jeżeli choć jeden wskaźnik - tj. czynnik degradujący – przekracza wartość graniczną określoną dla osadów niezanieczyszczonych.

Wykres 46. Ocena jakości osadów rzecznych pochodzących z 228 stanowisk pomiarowych objętych badaniami w 2023 roku, zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym EQS – cieki

Oceną objęte było 228 próbek osadów dennych pobranych z rzek oraz kanałów rzecznych. W szerokim zakresie oceną objęto 67 stanowisk, dla których osady analizowane były w pełnym spektrum, obejmującym 38 wskaźników. W pozostałych 161 stanowiskach, osady analizowane były w zakresie częściowym. Na podstawie uzyskanych wyników stwierdza się, że dodatkowe parametry badane w szerokim spektrum (decydujące o zakresie szerokim) nie tylko nie przekraczały wartości granicznych wyznaczonych dla osadów niezanieczyszczonych, ale w większości znajdowały się także poniżej granicy oznaczalności za wyjątkiem 5 punktów w których wartość związków tributyllocyny (kation tributyllocyny) będącej częścią szerokiego spektrum wykazały przekroczenie.

W przypadku większości badanych prób osadów dennych (150 stanowisk) spełnione były kryteria określone dla osadów dennych niezanieczyszczonych, co oznacza, że nie powinny one wpływać niekorzystnie na organizmy wodne. W przypadku 78 stanowisk jakość osadów dennych określona została jako osady zanieczyszczone.

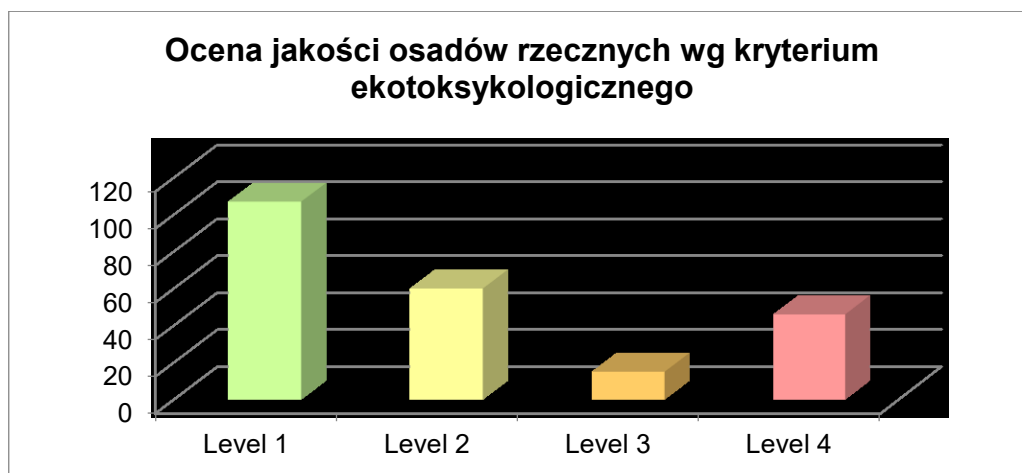
Ocena jakości osadów pobranych z rzek i kanałów rzecznych zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym, umożliwiającym ocenę stopnia wpływu zanieczyszczonych osadów na organizmy wodne (wg D.D. MacDonald, C.G. Ingersol, T.A. Berger 2000; WT-732 2003).

Analiza wyników badań osadów dennych pobranych z rzek oraz kanałów rzecznych zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym dotyczyła oceny stanu ich czystości w zależności od zawartości wybranych metali oraz trwałych zanieczyszczeń organicznych (TZO). Poziomy oceny osadów zostały przyjęte zgodnie z wartościami granicznymi określonymi w tabeli 24 przedmiotowego opracowania. Dla celu oceny jakości osadów rzecznych przyjęto, że osady, dla których wartości stężeń danego wskaźnika spełniają kryterium poziomu I (Level 1) to osady niezanieczyszczone, stężenia spełniające kryterium poziomu II (Level 2) to osady zanieczyszczone w niewielkim stopniu, osady spełniające kryterium poziomu III (Level 3) to osady zanieczyszczone w średnim stopniu, natomiast stężenia przekraczające wartości graniczne określone dla III poziomu to osady silnie zanieczyszczone (Level 4). Jednocześnie ocena końcowa danego osadu, tj. poziom jakości jest równy poziomowi wskaźnika o najmniej korzystnej ocenie – tzw. czynnik degradujący.

Oceną objęte było 228 próbek osadów dennych pobranych z rzek oraz kanałów rzecznych, 67 próbek osadów dennych oceniane były pod względem zawartości 48 wskaźników, pozostałe 161 próbek osadów podlegało ocenie w zakresie 42 wskaźników.

W przypadku większości badanych prób osadów dennych ich jakość (określona jako ocena końcowa) spełnia kryteria I poziomu jakości osadów.

Na poniższym wykresie przedstawiono klasyfikację stanowisk pomiarowych względem oceny jakości kryterium ekotoksykologicznego.

Level 1	- osady niezanieczyszczone	Level 3	- osady zanieczyszczone w średnim stopniu
Level 2	- osady zanieczyszczone w niewielkim stopniu	Level 4	- osady zanieczyszczone (silnie)

Wykres 47. Ocena jakości osadów rzecznych pochodzących z 228 stanowisk pomiarowych objętych badaniami w 2023 roku, zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym (pomocniczym) – cieki

W 107 stanowiskach pomiarowych pobrane osady ocenione zostały jako niezanieczyszczone (Level 1) tj. w przypadku wszystkich oznaczanych wskaźników spełnione były kryteria graniczne określone dla I poziomu.

Pozostałe 121 próbki osadów dennych pobrane z rzek lub kanałów rzecznych oceniono jako zanieczyszczone z uwagi na zawartość metali i/lub trwałych związków organicznych (TZO), w tym: 60 próbek oceniono jako zanieczyszczone w niewielkim stopniu, 15 próbek oceniono jako zanieczyszczone w średnim stopniu (Level 3) oraz 46 próbek oceniono jako silnie zanieczyszczone (Level 4).

W 24 z 46 stanowisk pomiarowych na zaklasyfikowanie osadu do kategorii silnie zanieczyszczonego (Level 4) zadecydował 1 wskaźnik degradujący.

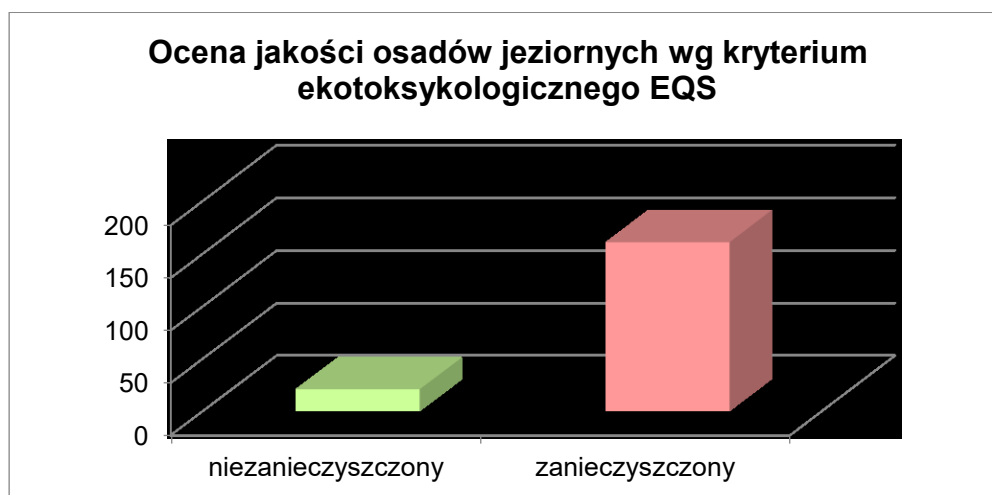
Ocena jakości osadów pobranych z jezior i zbiorników zaporowych zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym, umożliwiającym ocenę stopnia wpływu zanieczyszczonych osadów na organizmy wodne na podstawie określonych wartości granicznych EQS, wykorzystywanych do rozdzielenia dobrego od złego stanu chemicznego osadów wodnych (wg GIOŚ 2015)

Analiza wyników badań osadów dennych pobranych z jezior, podobnie jak w przypadku oceny przeprowadzonej dla osadów dennych pochodzących z rzek oraz kanałów rzecznych, zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym dotyczyła oceny stanu ich czystości w zależności

od zawartości wybranych metali oraz trwałych związków organicznych (TZO). Dla celu oceny jakości osadów jeziornych przyjęto, że osady, dla których wartości stężeń danego wskaźnika są niższe od wartości granicznej to osady niezanieczyszczone, natomiast stężenia przekraczające wartości graniczne określone dla danego wskaźnika – to osady zanieczyszczone. Jednocześnie ocena końcowa danego osadu jest negatywna (tzn. osad uznawany jest za zanieczyszczony), jeżeli choć jeden wskaźnik - tj. czynnik degradujący – przekracza wartość graniczną określoną dla osadów niezanieczyszczonych.

Oceną objęto 182 próbki osadów jeziornych. W szerokim zakresie badano 113 stanowisk, tj. z uwzględnieniem 38 wskaźników. Pozostałe 69 stanowisk analizowane były w zakresie częściowym, tj. 20 wskaźników.

W przypadku większości badanych prób osadów dennych (161 jezior) osady zakwalifikowane zostały jako zanieczyszczone. W przypadku 21 jezior jakość osadów dennych, określona została jako osady niezanieczyszczone.

Wykres 48. Ocena jakości osadów jeziornych pochodzących z 182 stanowisk pomiarowych objętych badaniami w 2023 roku, zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym EQS – jeziora

W nawiązaniu do powyższego wykresu 161 próbek wykazało, że ich jakość (określona jako ocena końcowa) nie spełnia kryteriów określonych dla osadów dennych niezanieczyszczonych, co oznacza, że z uwagi na swój skład mogą wpływać niekorzystnie na organizmy wodne.

W 44 próbkach osadów czynnikiem degradującym, decydującym o klasyfikacji próby osadu jako zanieczyszczonego, było przekroczenie wartości granicznej EQS dla 1 wskaźnika oraz w 46 próbkach czynnikiem degradującym było przekroczenie wartości granicznej EQS dla 2 wskaźników.

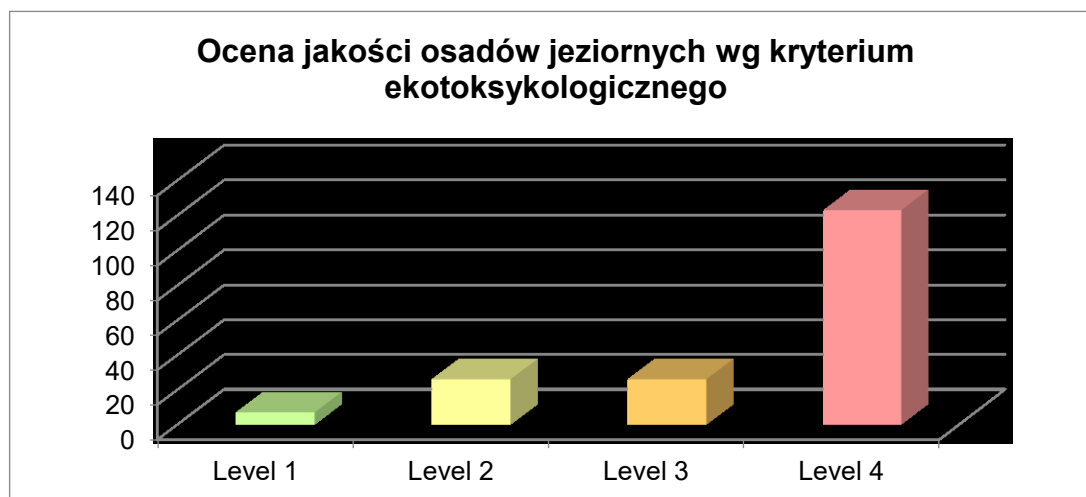
W 33 próbkach osadów czynnikiem degradującym, decydującym o klasyfikacji próby osadu jako zanieczyszczonego, było przekroczenie wartości granicznej EQS dla 3 wskaźników, w 24 próbkach osadów czynnikiem degradującym, decydującym o klasyfikacji próby osadu jako zanieczyszczonego, było przekroczenie wartości granicznej EQS dla 4 wskaźników.

Ocena jakości osadów pobranych z jezior zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym, umożliwiającym ocenę stopnia wpływu zanieczyszczonych osadów na organizmy wodne (wg D.D. MacDonald, C.G. Ingersol, T.A. Berger 2000; WT-732 2003).

Analiza wyników badań osadów dennych pobranych z jezior zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym dotyczyła oceny stanu ich czystości w zależności od zawartości wybranych metali oraz trwałych związków organicznych (TZO). Poziomy oceny osadów zostały przyjęte zgodnie z wartościami granicznymi określonymi w tabeli 24 przedmiotowego opracowania. Podobnie jak w przypadku oceny jakości osadów rzecznych przyjęto, że osady, dla których wartości stężeń danego wskaźnika spełniają kryterium poziomu I to osady niezanieczyszczone, stężenia spełniające kryterium poziomu II to osady zanieczyszczone w niewielkim stopniu, osady spełniające kryterium poziomu III to osady zanieczyszczone w średnim stopniu, natomiast stężenia przekraczające wartości graniczne określone dla III poziomu to osady silnie zanieczyszczone. Jednocześnie ocena końcowa danego osadu, tj. klasa czystości jest równa poziomowi wskaźnika o najmniej korzystnej ocenie – tzw. czynnik degradujący.

Oceną objęte były 182 próbki osadów dennych pobieranych z jezior, 113 próbek osadów dennych oceniane było pod względem zawartości 48 wskaźników, pozostałe 69 próbek osadów podlegało ocenie w zakresie 42 wskaźników.

Jak wynika z poniższego wykresu, w przypadku 93 przebadanych próbek osadów dennych ich jakość (określona jako ocena końcowa) spełnia kryteria IV poziomu jakości osadów (osad silnie zanieczyszczony).

Level 1
Level 2

- osady niezanieczyszczone
- osady zanieczyszczone w niewielkim stopniu

Level 3
Level 4

- osady zanieczyszczone w średnim stopniu
- osady zanieczyszczone (silnie)

Wykres 49. Ocena jakości osadów jeziornych pochodzących z 182 stanowisk pomiarowych objętych badaniami w 2023 roku, zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym (pomocniczym) – jeziora

W 7 stanowiskach pomiarowych pobrane osady ocenione zostały jako niezanieczyszczone (Level 1) tj. w przypadku wszystkich oznaczanych wskaźników spełnione były kryteria graniczne określone dla I poziomu.

Pozostałe 175 próbek osadów dennych pobranych z jezior oceniono jako zanieczyszczone z uwagi na zawartość metali i / lub trwałych związków organicznych (TZO), w tym: 26 próbek oceniono jako zanieczyszczone w małym stopniu, 26 próbek oceniono jako zanieczyszczone w średnim stopniu oraz 123 próbki oceniono jako silnie zanieczyszczone.

Badania osadów dennych w roku 2023 wykazały zróżnicowanie w ocenie jakości osadów w odniesieniu do poszczególnych dorzeczy, zarówno w ciekach jak i w jeziorach.

Cieki

W 78 spośród 228 badanych próbek, ocena osadów dennych w ciekach wykazała osady zanieczyszczone. Najbardziej zanieczyszczonym punktem pomiarowo – kontrolnym był Kłodnica Gliwice ul. Edisona, w którym wartości graniczne zostały przekroczone w przypadku 11 badanych wskaźników.

W dorzeczu Odry stwierdzono najwyższy odsetek osadów zanieczyszczonych, tj. 63%, w dorzeczu Wisły 33% oraz w dorzeczych Niemna, Łaby i Pregoly po 1%.

Jeziora

W badanych jeziorach, w 161 spośród 182 badanych próbek ocena osadów dennych wykazała osady zanieczyszczone. Najbardziej zanieczyszczonym ppk wśród osadów był ppk jez. Skąpe (na NE od Miastka) - na E od m. Dretynek, w którym 7 wskaźników przekroczyło wartości graniczne.

W przypadku jezior najwyższy odsetek osadów zanieczyszczonych stwierdzono w dorzeczu Wisły – 47%. W dorzeczu Odry stwierdzono odsetek osadów zanieczyszczonych, na poziomie 42%, w dorzeczu Pregoly 9% oraz w dorzeczu Niemna 2%.

3.5 Badania i ocena jakości wód przejściowych i przybrzeżnych oraz Morza Bałtyckiego

W 2024 r. Inspekcja Ochrony Środowiska realizowała równolegle dwa programy monitoringu:

- monitoring strefy płytkowodnej Bałtyku w obrębie wód przejściowych i przybrzeżnych⁶⁵ wykonywany przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Centralne Laboratorium Badawcze oddziały w Szczecinie, Gdańsku i Olsztynie oraz odpowiadające im Regionalne Wydziały Monitoringu Środowiska:
 - monitoring wód przejściowych,
 - monitoring wód przybrzeżnych w strefie do jednej mili morskiej;
- monitoring strefy głębokomorskiej Bałtyku⁶⁶ uwzględniający wytyczne HELCOM COMBINE wykonywany przez instytuty naukowo-badawcze na zlecenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska:
 - monitoring strefy głębokowodnej,
 - uzupełniający program badań strefy przybrzeżnej, zatok i zalewów.

W 2024 r. badania jakości wód przejściowych i przybrzeżnych były prowadzone według programu monitoringu operacyjnego i badawczego, w ramach których były badane parametry biologiczne, elementy jakości fizykochemicznej oraz chemicznej wód. Zgodnie z uaktualnionym wykazem wód na cykl gospodarowania wodami 2022-2027, pobranie prób w wodach przejściowych i przybrzeżnych było wykonywane w oddziałach i pracowniach CLB w 11 punktach pomiarowo-kontrolnych i odpowiadających im stanowiskach.

W województwie zachodniopomorskim monitoring wód przejściowych i przybrzeżnych był realizowany w ramach monitoringu operacyjnego i badawczego, w tym badawczego na

⁶⁵ Zgodnie z art. 350 ust. 1 pkt 1), art. 349 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne i rozporządzeniami wykonawczymi.

⁶⁶ Zgodnie z art. 351 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne.

wodach transgranicznych. Zaplanowany program badań został zrealizowany we wszystkich czterech jednolitych częściach, to jest dwóch jednolitych częściach wód przejściowych oraz dwóch jednolitych częściach wód przybrzeżnych zgodnie z „Programem wykonawczym monitoringu wód powierzchniowych na 2024 r.”.

W województwie pomorskim monitoring wód przejściowych i przybrzeżnych był realizowany w ramach monitoringu operacyjnego i badawczego. Zaplanowany program badań był zrealizowany w każdej z sześciu jednolitych części wód w tym czterech jednolitych częściach wód przybrzeżnych oraz dwóch jednolitych częściach wód przejściowych w oparciu o „Program wykonawczy monitoringu wód powierzchniowych na 2024 r.”. Ze względu na brak możliwości zapewnienia jednostki pływającej nie zostały zrealizowane badania substancji priorytetowych w JCWP polskie wody przybrzeżne Basenu Gotlandzkiego.

W województwie warmińsko-mazurskim monitoring wód przejściowych był realizowany w ramach monitoringu diagnostycznego, operacyjnego i badawczego. Zaplanowany program badań został zrealizowany zgodnie z „Programem wykonawczym monitoringu wód powierzchniowych na 2024 r.”

Ponadto na potrzeby oceny stanu ekologicznego wód zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w 2024 r. przeprowadził badania ichtiofauny w siedmiu jcwp przejściowych (Zalew Wiślany, Zalew Pucki, Zatoka Pucka zewnętrzna, ujście Wisły przekop, Zatoka Gdańska Wewnętrzna, Zalew Szczeciński, Zalew Kamieński).

Przeprowadzone zostały również badania zmian chorobowych u jednego gatunku ryb – stroni. Badania przeprowadzono w dwóch rejonach Bałtyku (Basen Gdański, Basen Bornholmski).

W 2024 r. wykonano klasyfikację⁶⁷ wskaźników stanu ekologicznego oraz wskaźników stanu chemicznego wód przejściowych i przybrzeżnych badanych w 2023 roku. Elementy biologiczne uzyskały klasę od umiarkowanej (3) poprzez słabą (3) do złej (5), natomiast elementy fizykochemiczne uzyskały klasę poniżej dobrej we wszystkich jednolitych częściach wód.

W 2024 roku w ramach monitoringu strefy głębokomorskiej (8 stacji badawczych w rejonie Głębi Gotlandzkiej, Bornholmskiej i Gdańskiej, Rynnie Słupskiej) i uzupełniającego programu badań strefy przybrzeżnej, zatok i zalewów (16 stacji badawczych w rejonie Zatoki Gdańskiej i Pomorskiej oraz Zalewu Wiślanego) oraz wysokiej częstotliwości (1 stacja w rejonie Zatoki Puckiej zewnętrznej), wykonano pomiary parametrów fizycznych, jak również pobrano próby i wykonano analizy chemiczne w wodach polskiej strefy głębokomorskiej Bałtyku w zakresie zawartości soli biogenicznych oraz określono warunki tlenowe. W ramach wdrożonej aktualizacji programu monitoringu wód morskich⁶⁸ kontynuowano, rozpoczęte w 2015 roku, pomiary hałasu podwodnego na 6 stacjach. Na podstawie analizy dotychczas zebranych danych w 2024 roku została przesunięta lokalizacja jednej stacji monitoringu hałasu podwodnego ciąglego zlokalizowanej w Basenie Gdańskim ze względu na zbyt niskie wartości rejestrowanego dźwięku i brak odzwierciedlenia rzeczywistych poziomów presji związanej z działalnością człowieka. Wykonano obserwacje odpadów na powierzchni morza na 6 stacjach i 2 transektach, a także liczenie odpadów na brzegu morza na plaży

⁶⁷ Klasyfikacja wykonana na podstawie wytycznych Głównego Inspektora oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1475).

⁶⁸ Uchwała nr 38 Rady Ministrów z dnia 22 marca 2021 roku w sprawie wyrażenia zgody na przedłożenie Komisji Europejskiej aktualizacji programu monitoringu wód morskich (M.P. z 2021 r. poz. 414).

na wyznaczonych 10 transektach, w skład których wchodzi 15 odcinków. Pobrano stratyfikowane osady denne do oznaczeń substancji szkodliwych na 6 stacjach. Pobrano również próby do oznaczeń zmiennych biologicznych (fitoplanktonu, zooplanktonu, makrozoobentosu, fitobentosu oraz ichtiofauny) w ramach realizacji zobowiązań Polski względem HELCOM na podstawie zrewidowanego programu monitoringu Morza Bałtyckiego HELCOM COMBINE uwzględniającego nowe wymagania Ramowej Dyrektywy ws. Strategii Morskiej, zgodnie z aktualizacją programu monitoringu wód morskich obejmującego lata 2020-2025. Kontynuowano rozpoczęte w 2020 roku badania osadów oraz ryb w celu oznaczenia mogących uwalniać się do wód morskich produktów rozpadu broni chemicznej oraz substancji pochodzących z paliwa z zatopionych wraków statków. Na podstawie oznaczeń próbek pobranych w 2023 roku, w 2024 roku wykonano po raz czwarty ocenę stanu środowiska polskich obszarów morskich ze względu na produkty rozpadu broni chemicznej oraz substancje pochodzące z paliwa z zatopionych wraków statków.

W 2024 r. Główny Inspektor w terminie od 20 stycznia do 9 lutego poddał konsultacjom społecznym projekt drugiej aktualizacji wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich, włączając projekt opracowania drugiej aktualizacji analizy presji oraz projekt opracowania drugiej aktualizacji analizy społeczno-ekonomicznej wód morskich oraz projekt drugiej aktualizacji zestawu właściwości typowych w zakresie oceny cech stanu. Po uzgodnieniu sposobu uwzględnienia uwag, jakie wpłynęły do opracowań drugich aktualizacji z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej oraz ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej, ministrem właściwym do spraw rybołówstwa, odpowiednio zgodnie z art. 151 pkt 2) oraz art. 154 ust. 5 ustawy – Prawo wodne oba dokumenty zostały przekazane w kwietniu 2024 roku do ministra właściwego ds. gospodarki wodnej do dalszego procedowania.

W 2024 r. opracowano dane dotyczące monitoringu Bałtyku z rejsów wykonanych w 2023 roku. Wykonano i opublikowano na stronie GIOŚ dedykowanej ramowej dyrektywie w sprawie strategii morskiej – rds.m.gios.gov.pl, ocenę stanu środowiska morskiego Bałtyku pt. „Ocena stanu środowiska morskiego polskich obszarów morskich Bałtyku na podstawie danych monitoringowych z 2023 roku na tle dziesięciolecia 2013–2022”. W publikacji przedstawiono ocenę polskich obszarów morskich na podstawie danych hydrochemicznych, chemicznych i biologicznych za 2023 rok. Ocenie poddano akweny, zdefiniowane w ramach współpracy regionalnej w związku z wdrażaniem RDSM. Ze względu na eutrofizację (cecha 5) ani jeden z ocenianych akwenów nie osiągnął stanu dobrego. Ryby i owoce morza przeznaczone do spożycia (cecha 9) ze względu na metale osiągnęły stan dobry we wszystkich ocenianych akwenach, podczas gdy dla trwałych zanieczyszczeń organicznych – w ani jednym akwenie nie osiągnęły stanu dobrego.

Dane fizyko-chemiczne oraz biologiczne, jak również dane w zakresie zawartości trwałych zanieczyszczeń organicznych oraz metali ciężkich w wodzie ze strefy głębokomorskiej oraz wód przejściowych i przybrzeżnych oraz zawartość substancji szkodliwych w tkankach organizmów i osadach dennych za 2023 rok przekazano w 2024 r. do bazy danych HELCOM, prowadzonej przez Międzynarodową Radę Badań Morza (ICES) w Kopenhadze. Dane odpadów w środowisku morskim za 2023 rok zostały przekazane do bazy danych Komisji Europejskiej prowadzonej w EMODNet. Dane hałasu podwodnego ciągłego, przetworzone do odpowiedniego formatu, przekazano do bazy danych prowadzonej w ICES.

W 2024 roku kontynuowano prace w Międzyresortowym Zespole do spraw Materiałów Niebezpiecznych Zalegających na Obszarach Morskich Rzeczypospolitej Polskiej, powołanym

Zarządzeniem Nr 345 Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 października 2022 r. (MP 2022 poz. 1042). W ramach prac Międzyresortowego Zespołu uczestniczono w spotkaniach roboczych. Przekazano wkład oraz uczestniczono w opracowywaniu projektu ustawy o zmianie ustawy o obszarach morskich Rzeczypospolitej i administracji morskiej (UD76) poprzez udział w spotkaniach Międzyresortowego Zespołu wypracowujących zapisy projektu ustawy o zmianie ustawy oraz uczestniczono w posiedzeniach Komisji Prawniczej.

W 2024 r. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska współpracował z HELCOM w zakresie zapewnienia obsługi merytorycznej stałych grup roboczych: GEAR, BioDiv, Source to sea, Sea-based pressures. GIOŚ współpracował w następujących grupach eksperckich HELCOM: MSFD, Foodweb, Benthic, Phyto, Zoo, Coastal Fish, MaMa, JWG Bird, Eutro, Haz, MoRS, Marine Litter, Noise, JEG NIS, JWG Bird, CLIME oraz projekcie Red List II. GIOŚ uczestniczył także w pracach grup roboczych Komisji Europejskiej WG GES, WG DIKE oraz grupy technicznej TG DATA. W ramach współpracy z Joint Research Center eksperci wykonawców monitoringu współpracowali w grupach technicznych: TG Noise, TG Litter, TG Seabed, TG Biodiversity.

3.6 Monitoring jakości wód podziemnych

Monitoring jakości wód podziemnych w 2024 r. był realizowany na poziomie krajowym oraz na poziomie regionalnym⁶⁹.

W 2024 r. na potrzeby spełniania wymagań Ramowej Dyrektywy Wodnej został przeprowadzony dwukrotnie (wiosną i jesienią) na poziomie krajowym monitoring operacyjny stanu chemicznego wód podziemnych, którym zostały objęte 42 jednolite części wód podziemnych (jcwpd) uznane za zagrożone nieosiągnięciem określonych dla nich celów środowiskowych (w cyklu planistycznym na lata 2022 – 2028). W ramach monitoringu operacyjnego próbki wody zostały pobrane wiosną z 361 punktów pomiarowych, a jesienią z 357 punktów pomiarowych. Zakres wskaźników fizyczno-chemicznych (nieorganicznych) badanych w próbkach wód podziemnych był adekwatny do rodzaju presji występującej na obszarze zagrożonych jcwpd i wynosił ok. 40 wskaźników. Ponadto w próbkach wody z 92 punktów pomiarowych wiosną i z 91 punktów jesienią wykonano dodatkowo oznaczenia następujących substancji organicznych: pestycydy (260 wskaźniki), trichloroeten, tetrachloroeten, indeks fenolowy, wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne - WWA (17 wskaźników) oraz lotne węglowodory aromatyczne – BTX (6 wskaźników).

Ponadto jeden punkt pomiarowy nr 2194 (wg ID monitoring) zlokalizowany na obszarze zagrożonej jcwpd nr 44 w rejonie byłych Zakładów Chemicznych „Zachem” w Bydgoszczy został objęty dodatkowymi badaniami ze względu na zagrożenie wynikające z rozprzestrzeniania się w wodach podziemnych zanieczyszczeń pochodzących z ww. zakładów chemicznych. Badania przeprowadzone w tym punkcie w 2024 roku (wiosną i jesienią) nie wykazały przekroczeń wartości progowych żadnego z badanych wskaźników, podobnie jak w roku 2023.

⁶⁹ Monitoring jest realizowany zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz.U. z 2021 r., poz. 1576).

Zwierciadło wody	Liczba punktów pomiarowych	DOBRY STAN CHEMICZNY WÓD PODZIEMNYCH			SŁABY STAN CHEMICZNY WÓD PODZIEMNYCH	
		I klasa jakości	II klasa jakości	III klasa jakości	IV klasa jakości	V klasa jakości
Swobodne	158	1,27%	27,85%	34,80%	29,75%	6,33%
Napięte	203	1,97%	32,02%	40,39%	20,20%	5,42%
Suma	361	1,66%	30,19%	37,95%	24,38%	5,82%

Załącznik 4.2

MONITORING STANU CHEMICZNEGO WÓD PODZIEMNYCH

KLASY JAKOŚCI WÓD PODZIEMNYCH W PUNKTACH POMIAROWYCH MONITORINGU OPERACYJNEGO STANU CHEMICZNEGO WÓD PODZIEMNYCH W 2024 ROKU

Objaśnienia:

Klasa jakości wód podziemnych
w punkcie monitoringu stanu chemicznego*

Zwierciadło swobodne	Zwierciadło napięte
▲ klasa I	● klasa I
▲ klasa II	● klasa II
▲ klasa III	● klasa III
▲ klasa IV	● klasa IV
▲ klasa V	● klasa V

granica i numer JCWPd (174)**
 granica dorzecza
 granica państwa ***

* - składowy w zwierciadło nr 41
 ** - dorzecze: dorzecze nr 174 JCWPd (dla PSZ)
 *** - na podstawie paralelogramu granic (PRG)

Zatrudnił: Zarząd Inspekcji Ochrony Środowiska
 (z siedzibą w Opatowie, ul. Rynek 10)
 Ekspert: Państwowy Instytut Geologiczny
 Wykonano: Państwowy Instytut Geologiczny
 Monitoring stanu chemicznego oraz ocena stanu JCWPd
 w latach 2023-2025 (ETAP II)
 Numer raportu: 202401.2/2017.1
 Opatów, 20.11.2024
 Opracowanie: Anna Rępa, Karolina Polonik, Urszula Comarowska-Jasnowska

Wyniki badań i ocen klas jakości wód podziemnych w punktach pomiarowych z 2024 r. zostały zgromadzone w bazie danych Monitoringu Wód Podziemnych (zostaną zamieszczone na stronie internetowej monitoringu jakości wód podziemnych w I kwartale 2025 roku w ramach

115

jej corocznej aktualizacji). Ponadto uzyskane dane zostały opracowane w układzie zlewniowym (na potrzeby RZGW) i w układzie województw. Poza tym zebrane dane zostały przygotowane zgodnie z wymaganiami sprawozdawczymi Europejskiej Agencji Środowiska na potrzeby Water Information System for Europe State of Environment (WISE SoE) oraz zgodnie z wymaganiami dyrektywy INSPIRE.

W uzupełnieniu do badań wykonanych na poziomie krajowym zostały zrealizowane uzupełniające badania jakości wód podziemnych na poziomie regionalnym. Badania zostały przeprowadzone na terenie województwa dolnośląskiego, lubelskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, śląskiego, wielkopolskiego oraz zachodniopomorskiego.

Badania regionalne objęły 36 jednolitych części wód podziemnych, 28 głównych zbiorników wód podziemnych (w woj. dolnośląskim, woj. lubelskim, woj. łódzkim, woj. małopolskim, woj. śląskim), 9 źródeł (w woj. lubelskim, woj. śląskim). Badania regionalne były prowadzone w rejonach 21 obiektów stwarzających zagrożenie dla jakości wód podziemnych lub będących ogniskami zanieczyszczeń wód podziemnych - składowiska odpadów przemysłowych i komunalnych, instalacje do unieszkodliwiania odpadów, zbiorniki odpadów toksycznych i poflotacyjnych oraz zakłady przemysłowe (w woj. dolnośląskim i śląskim). Kontynuowano także badania na obszarze wybranych byłych OSN-ów w województwie dolnośląskim, śląskim i zachodniopomorskim.

Badania monitoringowe zostały przeprowadzone w 2024 r. łącznie w 213 punktach pomiarowych, w tym 141 studniach na ujęciach wód podziemnych. Częstotliwość badań i zakres badanych wskaźników były zróżnicowane w zależności od celów prowadzenia badań oraz rodzaju i skali presji na wody podziemne. Częstotliwość prowadzenia badań wyniosła od 1 do 4 razy w roku, a liczba badanych wskaźników w pojedynczej próbie wody wyniosła od 7 do 42 wskaźników.

Ze wstępnej analizy wyników badań wynika, że przekroczenia wartości progowych dla dobrego stanu chemicznego stwierdzono głównie w punktach pomiarowych zlokalizowanych w rejonach obiektów będących źródłem zanieczyszczenia wód podziemnych (składowiska odpadów przemysłowych i komunalnych oraz zakłady przemysłowe) w województwach śląskim i dolnośląskim. Natomiast w odniesieniu do przekroczeń dopuszczalnych zawartości związków azotu stwierdzono ich występowanie głównie w punktach pomiarowych zlokalizowanych na terenie byłych obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego, co świadczyłoby o niewystarczającej efektywności działań realizowanych w ramach programu mającego na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami ze źródeł rolniczych. Kompletne oceny klas jakości wód podziemnych w badanych punktach pomiarowych będą dostępne w II kwartale 2025 r.

Mapę z lokalizacją punktów pomiarowych, w których prowadzono badania w 2024 r. w ramach monitoringu regionalnego wód podziemnych jest przedstawiona poniżej.

Ryc. 15. Lokalizacja punktów pomiarowych regionalnego monitoringu jakości wód podziemnych objętych badaniami w 2024 roku

4. Monitoring jakości gleb i ziemi

Badania gleb w krajowej sieci monitoringu w ramach Monitoringu chemizmu gleb ornych realizowane są w 5-letnich odstępach czasowych począwszy od 1995 roku. Celem badań jest śledzenie zmian różnych cech gleb użytkowanych rolniczo zachodzących w określonych przedziałach czasu pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka. W ramach monitoringu wykonywane są oznaczenia fizykochemiczne próbek glebowych pobranych z warstwy 0–20 cm w 216 stałych punktach pomiarowych zlokalizowanych na gruntach użytkowanych rolniczo na terenie całego kraju.

W 2024 r. nie prowadzono żadnych prac w ramach monitoringu chemizmu gleb ornych, ponieważ zaplanowany kolejny cykl pomiarowy będzie realizowany w 2025 roku.

Fakultatywne wojewódzkie lub regionalne monitoringi gleb realizowane są stosownie do specyficznych potrzeb regionu. Programy dostosowane są do indywidualnych uwarunkowań w województwie i realizowane są w zależności od dostępności środków finansowych i zasobów ludzkich. W 2024 roku w ramach PMŚ kontynuowane były badania gleb na obszarach uprzemysłowionych i narażonych na oddziaływanie punktowych źródeł zanieczyszczeń na terenie województwa dolnośląskiego.

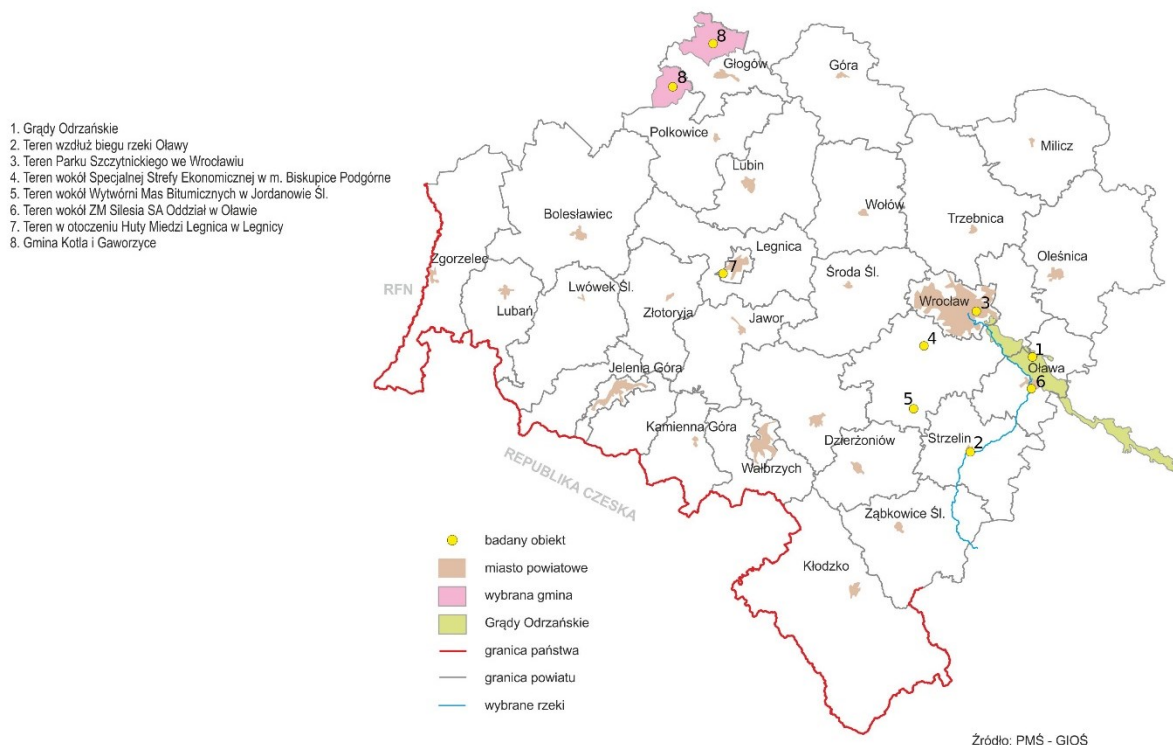
W pracach uczestniczyli pracownicy Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska we Wrocławiu oraz CLB oddział we Wrocławiu. Oznaczenia w pobranych próbkach gleb wykonała także Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza we Wrocławiu.

Do badań pobrano 58 próbek gleb wokół 8 obiektów. Rozpoczęcie poborów poprzedziły prace związane z omówieniem metodyki poboru próbek gleb, stworzeniem harmonogramu badań, wyznaczeniem miejsc poboru próbek, jak i zebraniem informacji o badanych obiektach.

Lp.	Obiekt	Zakres badań	Ilość ppk
Zadanie - badanie gleb obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000			
1.	Grądy Odrzańskie (m. Wrocław, powiaty: wrocławski, oławski)	odczyn, C org., skład granulometryczny, Zn, Pb, Cd, Ni, Cu, Cr, As, Hg, S-SO ₄ , B(a)P	8
2.	Teren wzdłuż biegu rzeki Oławy (powiaty: wrocławski, oławski, strzeliński i ząbkowicki)	odczyn, C org., skład granulometryczny, Zn, Pb, Cd, Ni, Cu, Cr, As, Hg, S-SO ₄ , B(a)P	8
3.	Teren Parku Szczytnickiego we Wrocławiu (m. Wrocław)	odczyn, C org., skład granulometryczny, Zn, Pb, Cd, Ni, Cu, Cr, As, Hg, S-SO ₄ , B(a)P	8
Zadanie - badanie gleb wokół zakładów przemysłowych, w tym szczególnie tych które emitują węglowodory			
4.	Teren wokół Specjalnej Strefy Ekonomicznej w m. Biskupice Podgórne (gmina Kobierzyce, powiat wrocławski)	odczyn, C org., skład granulometryczny, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, Hg, As, S-SO ₄ , WWA w tym B(a)P, BTX i etylobenzen oraz styren	8
5.	Teren wokół Wytwórni Mas Bitumicznych w Jordanowie Śl., ul. Jesionowa 7 (gmina Jordanów Śl., powiat wrocławski)	odczyn, C org., skład granulometryczny, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, Hg, As, S-SO ₄ , WWA w tym B(a)P, BTX i etylobenzen oraz styren	5
6.	Teren wokół ZM Silesia SA Oddział w Oławie (m. Oława, powiat oławski)	odczyn, C org., skład granulometryczny, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, Hg, As, S-SO ₄ , B(a)P	5
Zadanie - ocena stopnia zanieczyszczenia gleb arsenem			
7.	Teren w otoczeniu Huty Miedzi Legnica w Legnicy (m. Legnica, powiat legnicki)	odczyn, C org., skład granulometryczny, Zn, Pb, Cd, Cu, Cr, Ni, As, Hg, S-SO ₄ , B(a)P	8
8.	Gmina Kotla i Gaworzyce (powiaty: głogowski, polkowicki)	odczyn, C org., skład granulometryczny, Zn, Pb, Cd, Cu, Cr, Ni, As, Hg, S-SO ₄ , B(a)P	8

Tab. 29. Badania w ramach monitoringu regionalnego gleb na obszarach bezpośrednio zagrożonych zanieczyszczeniami w 2024 roku - województwo dolnośląskie

Nie pobrano wszystkich próbek gleb zaplanowanych w programie na 2024 r., ponieważ na etapie zlecenia na wykonanie badań ustalono z Centralnym Laboratorium Badawczym, że zakres prac nie obejmie badań gleb wokół 5 obiektów w 28 punktach pomiarowych łącznie. Przyczyną był brak możliwości wykonawczych CLB Oddział we Wrocławiu.

Ryc. 16. Lokalizacja obiektów badanych w monitoringu regionalnym gleb w województwie dolnośląskim w 2024 roku

5. Monitoring przyrody

5.1 Monitoring ptaków

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska kontynuował realizację programu Monitoringu Ptaków Polski⁷¹ (MPP). Badania monitoringowe przeprowadzono w ramach programów przedstawionych w poniższej tabeli:

Program	Liczba gatunków *	Całkowita liczba powierzchni	Liczba pow. w granicach OSOP
monitoring populacji lęgowych			
Monitoring Czapli Siwej i Białej (MCZ)	2	199	123
Monitoring Dubelta (MDU)	1	83	70
Monitoring Flagowych Gatunków Ptaków (MFGP)	7	48	28
Monitoring Kraski (MKR)	1	10	6

⁷¹ Na podstawie art. 112 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U z 2023 r. poz. 1336 z późn. zm.).

Monitoring Kormorana (MKO)	1	80	52
Monitoring Lęgowych Sów Leśnych (MLSL)	4+(2)	45	26
Monitoring Łabędzia Krzykliwego (MLK)	1+(1)	110	63
Monitoring Łąkowych Siewek (MLS) (dawny Monitoring Kulika Wielkiego (MKW))	4	150	112
Monitoring Mewy Czarnogłowej (MMC)	1+(5)	54	33
Monitoring Orlika Grubodziobego (MOG)	1	20	18
Monitoring Orła Przedniego (MOP)	1	35	31
Monitoring Podgorzałki (MPO)	1	26	24
Monitoring Pospolitych Ptaków Lęgowych (MPPL)	ok. 110	845	164
Monitoring Pospolitych Ptaków Miast (MPPM)	ok. 50	233	5
Monitoring Produktyności Bielika (MPB)	1	50	44
Monitoring Ptaków Drapieżnych (MPD)	14	49	33
Monitoring Ptaków Gór (MPG)	2+(4)	48	46
Monitoring Ptaków Mokradeł (MPM)	ok. 50	46	26
Monitoring Ptaków Wybrzeża i Rzek (MPWR)	4+(3)	172	152
Monitoring Puszczyka Mszarnego (MPS)	1	10	6
Monitoring Rybitw Bagiennych (MCH)	3+(4)	217	178
Monitoring Rybitwy Czubatej (MRC)	1	2	2
Monitoring Rybołowa (MRY)	1	41	34
Monitoring Rzadkich Dzięciołów (MRD)	2	160	110
Monitoring Sów Krajobrazu Rolniczego (MSKR)	3+(1)	60	16
Monitoring Ślepowrona (MSL)	1	18	15
Monitoring Wodniczki (MWO) <i>transekty + powierzchnie</i>	1	100+48	100+37
Monitoring Żołą (MZO)	1+(1)	120	41
monitoring populacji przelotnych			
Monitoring Gęsi Zbożowej (MGZ)	1	27	20

Monitoring Noclegowisk Gęsi - 4 liczenia (MNG)	2+(2)	83** (J: 33, Z: 67, W1: 52, W2: 50)	67** (J: 24; Z: 42; W1: 43, W2: 41)
Monitoring Noclegowisk Żurawia (MNZ)	1	99	76
monitoring populacji zimujących			
Monitoring Zimujących Ptaków Morskich (MZPM) - transekty	10+(5)	56	46
Monitoring Zimujących Ptaków Wodnych (MZPW)	14+(16)	560	277
Monitoring Zimujących Ptaków Wód Przejściowych (MZPWP)	14+(16)	39	29

*w nawiasie podano liczbę gatunków dodatkowych, liczonych w ramach monitoringu

** w Monitoringu Noclegowisk Gęsi liczba monitorowanych powierzchni zależna jest od pory roku liczenia. Kontrole prowadzi się jesienią (J), zimą (Z) oraz wiosną (W1 i W2). Podana przed nawiasem liczba stanowi wszystkie powierzchnie liczone w danym cyklu monitoringu

Tabela 27. Badania monitoringowe MPP (OSOP – obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000)

W Monitoringu Noclegowisk Gęsi (MNG) w 2023 r. nastąpiła zmiana sposobu definicji powierzchni. Dawne powierzchnie poligonowe, obejmujące zbiorniki wodne i podmokłe tereny, zostały zamienione na punktowe stanowiska, które zostały wpisane w powierzchnie 10×10 km. Konsekwencją zmiany było pozorne zmniejszenie liczby powierzchni, spowodowane tym, że w ramach jednej powierzchni 10×10 km może być zlokalizowanych kilka stanowisk.

Przeprowadzone prace monitoringowe dostarczyły wiarygodnych informacji na temat wartości wskaźników liczebności i rozpowszechnienia gatunków oraz ich trendów, na podstawie których można ocenić stan krajowej populacji dla ok. 180 gatunków ptaków lęgowych, 5 gatunków przelotnych i ok. 30 zimujących. Na podstawie badań cenzusowych dla 18 gatunków lęgowych określono całkowitą liczebność i rozmieszczenie populacji.

W 2024 r. na podstawie danych uzyskanych w MPPL wyliczono wskaźniki liczebności ptaków krajobrazu rolniczego FBI22⁷² (*Farmland Bird Index*) oraz ptaków leśnych ForBI⁷³ (*Forest Bird Index*), odzwierciedlające stan bioróżnorodności odpowiednio na terenach

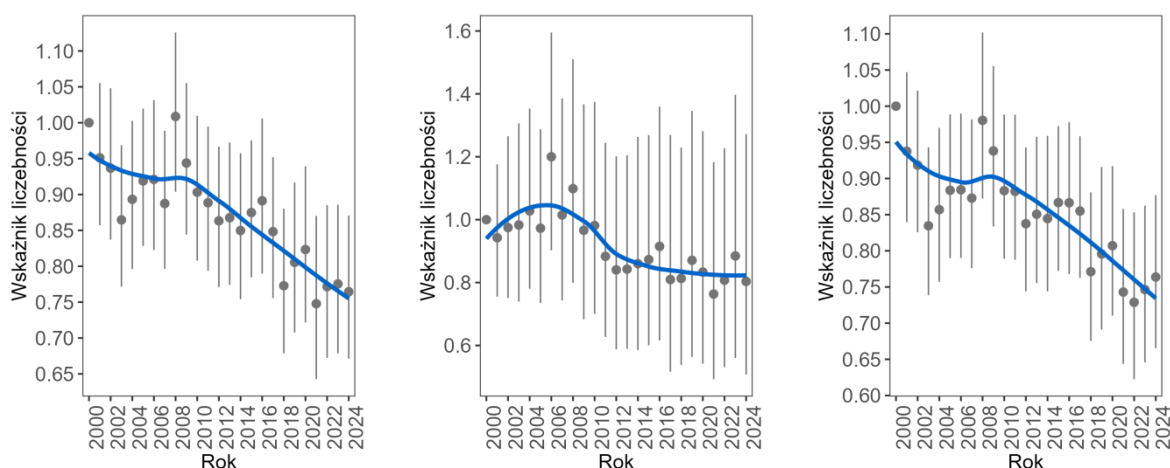
⁷² Został on zatwierdzony w październiku 2004 roku przez Komisję Europejską jako jeden z oficjalnych wskaźników strukturalnych przemian krajów członkowskich UE (structural indicators). Indeks FBI22 charakteryzuje liczebność ptaków określoną w stosunku do roku bazowego, którym w przypadku Polski jest rok 2000. Dla roku bazowego przyjmuje się wartość 1. Przykładowa wartość wskaźnika wynosząca 0,70 oznacza, że w danym roku FBI jest o 30% niższy niż w roku bazowym. FBI22 jest średnią geometryczną wskaźników gatunków składowych, do których zaliczane są: bocian biały, czajka, cierniówka, dzierlatka, dudek, dymówka, gawron, kłaskawka, kulczyk, makolągwa, mazurek, ortolan, pliszka żółta, pokląskwa, potrzesezcz, pustułka, skowronek, szpak, świergotek łąkowy, trznadel, turkawka i rycyk. W przypadku Polski FBI nie obejmuje danych dla gawrona, gdyż jest to gatunek kolonijny, występujący skupiskowo. W trakcie prac terenowych MPPL rejestrowane są głównie ptaki z frakcji nielegowej lub żerujące z daleka od kolonii. Takie dane nie są reprezentatywne dla sytuacji gawrona w Polsce, a dobre wyniki dla tego gatunku uzyskuje się metodą cenzusową zastosowaną w Monitoringu Flagowych Gatunków Ptaków.

⁷³ Forest Bird Index – wskaźnik zmian liczebności pospolitych ptaków leśnych jest jednym z oficjalnie stosowanych wskaźników stanu środowiska w krajach członkowskich Unii Europejskiej. Agreguje zmiany liczebności, w przypadku Polski, dla 34 gatunków ptaków typowych dla siedlisk leśnych. Jest on traktowany jako wskaźnik stanu "zdrowia" ekosystemów leśnych, stanowiących niemal 30% powierzchni naszego kraju. W przypadku Polski gatunkami wchodzącymi w skład ForBI są: raniuszek, świergotek drzewny, pełzacz ogrodowy, pełzacz leśny,

rolniczych i leśnych. W 2024 r. wartość wskaźnika zmian liczebności pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego wynosiła 0,7631 i była to wartość zbliżona do najniższych wyników w całym okresie badań MPPL, uzyskiwanych w latach 2018–2023 (z najniższym wynikiem 0,7478 w 2021 roku). Uzyskane wyniki wskazują na spadek liczebności ptaków krajobrazu rolniczego o 21% ($p < 0,01$) w ciągu 25 lat badań ($\lambda = 0,9903$, $SE = 0,0016$). Umiarkowany spadek liczebności tej grupy ptaków obserwowany był zarówno w OSOP Natura 2000 ($\lambda = 0,9887$, $SE = 0,0051$) oraz w pozostałych powierzchniach ($\lambda = 0,9908$, $SE = 0,0018$). Zmiany wskaźników liczebności ptaków krajobrazu rolniczego przedstawiono graficznie na wykresie (Wykres 50).

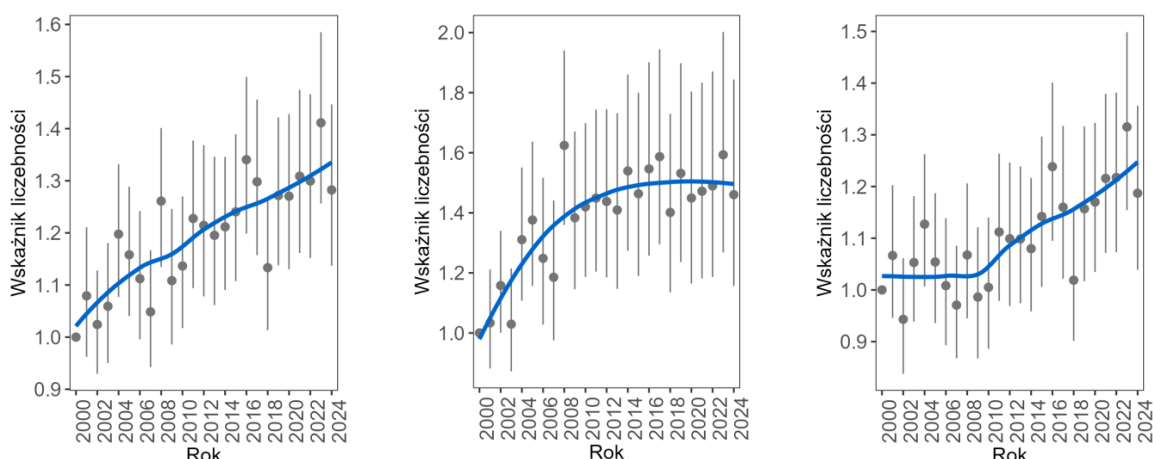
Wartość wskaźnika ForBI wyniosła 1,286. W latach 2000–2024 odnotowano umiarkowany wzrost liczebności ptaków z tej grupy, a średni procentowy wzrost wynosił 31% ($p < 0,01$). Na przestrzeni 25 lat badań średnie tempo zmian liczebności wynosiło 1,03% rocznie ($\lambda = 1,0103$, $SE = 0,0015$), natomiast w ostatnich 12 latach wzrost ten nie był już tak silny, a średnie roczne tempo zmian wynosiło 0,86% ($\lambda = 1,0086$, $SE = 0,005$), a krótkoterminowy trend określono jako stabilny.

Umiarkowany wzrost liczebności ptaków z tej grupy odnotowano w OSOP Natura 2000 ($\lambda = 1,0146$, $SE = 0,0027$), jak i na pozostałych obszarach ($\lambda = 1,0087$, $SE = 0,0016$). W ciągu 25 lat badań pospolite ptaki leśne zwiększyły liczebność na obszarach chronionych w ramach sieci OSOP Natura 2000 o 51% ($p < 0,01$), a poza tymi obszarami o 21% ($p < 0,01$). Zmiany wskaźników liczebności pospolitych ptaków leśnych przedstawiono graficznie na wykresie (Wykres 51).

Wykres 50. Zmiany wskaźnika liczebności pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego Farmland Bird Index (FBI, 22 gatunki) w latach 2000–2023 na obszarze całego kraju (lewy wykres) oraz w podziale na powierzchnie leżące w OSOP Natura 2000 (środkowy wykres) i poza nimi (prawy wykres). Skala osi Y na każdym wykresie ma inny zakres. Linią zaznaczono trend dopasowany za pomocą funkcji „loess”.

grubodziób, siniak, dzięcioł średni, dzięcioł czarny, rudzik, muchotłówka żałobna, muchotłówka mała, zięba, sówka, czubatka, lerka, bogatka, sosnówka, pleszka, pierwiosnek, świstunka leśna, piecuszek, czarnogłówek, sikora uboga, pokrzywnica, gil, zniczek, mysikrólik, kowalik, czyż, kapturka, strzyżyk, kos, śpiewak i paszkoć.

Wykres 51. Zmiany wskaźnika liczebności pospolitych ptaków leśnych Forest Bird Index (ForBI, 34 gatunki) w latach 2000–2023 na obszarze całego kraju (lewy wykres) oraz w podziale na powierzchnie leżące w OSOP Natura 2000 (środkowy wykres) i poza nimi (prawy wykres). Skala osi Y na każdym wykresie ma inny zakres. Liniją zaznaczono trend dopasowany za pomocą funkcji „loess”.

W 2024 r. zaktualizowano stronę internetową (<https://monitoringptakow.gios.gov.pl>), Portal Mapowy GIS (<http://monitoringptakow.gios.gov.pl/PM-GIS>) i bazę danych MPP o wyniki wymienionych na wstępie programów monitoringowych. Wynikami zasilono też węzeł GIOŚ INSPIRE (<https://inspire.gios.gov.pl/portal/>). Ponadto prowadzono również prace nad udoskonaleniem Bazy Danych Monitoringu Ptaków Polski oraz narzędzia *Workflow* do wprowadzenia danych przez Obserwatorów bezpośrednio do systemu informatycznego.

Przeprowadzono również kontrole prac terenowych Wykonawcy w 3 programach: Monitoringu Czapli Siwej i Czapli Białej, Monitoringu Kormorana oraz Monitoringu Ślepowrona. Wszystkie czynności zrealizowane przez Wykonawcę w ramach tych programów zostały przeprowadzone prawidłowo.

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska opracował projekty drugiej aktualizacji wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich obejmującej okres 2016-2021 oraz drugiej aktualizacji właściwości typowych dla dobrego stanu środowiska wód morskich w zakresie wskaźników oceny RDSM ptaków zimujących, lęgowych oraz bielika. Projekty obu drugich aktualizacji zostały poddane konsultacjom społecznym w okresie 20 stycznia-9 lutego. W ramach współpracy z Komisją Europejską oraz HELCOM uczestniczono w pracach grupy do spraw różnorodności biologicznej oraz wspólnej grupy roboczej do spraw awifauny. Ponadto, w ramach bieżącej współpracy opiniowano w zakresie awifauny projekty dokumentów przedstawiane na posiedzeniach grupy KE oraz HELCOM.

W 2024 roku wydano również 28 numer Biuletynu Monitoringu Przyrody, który w całości poświęcony jest wynikom Monitoringu Ptaków Polski z lat 2021-2024.

Dane zbierane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska – Monitoringu Ptaków Polski służą do przygotowania informacji do cyklicznego raportu, składanego co 6 lat do Komisji Europejskiej na podstawie art. 12 dyrektywy ptasiej⁷⁴. W 2024 roku kontynuowano prace nad opracowaniem ww. raportu, wykorzystując m.in. dane GIOŚ oraz dane udostępnione przez Dyрекcję Generalną Lasów Państwowych oraz parki narodowe. Ponadto w ramach prac nad raportem zostały również obliczone trendy długo- i krótkoterminowe dla 110 pospolitych

⁷⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U. L 20 z 26.1.2010, s. 7).

gatunków ptaków. Przeprowadzono również testy portalu służącego do raportowania, tzw. REPORTNET 3.0., w zakresie dotyczącym sprawozdawczości z art. 12 dyrektywy ptasiej.

5.2 Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych

W 2024 r. kontynuowano realizację cyklu monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych (MGSP), obejmującego lata 2023-2025. W MGSP do monitoringu⁷⁵ wskazano głównie te gatunki i siedliska przyrodnicze, które są uważane za zagrożone w Unii Europejskiej albo w Polsce, a więc wymienione w załącznikach do dyrektywy siedliskowej⁷⁶ i/lub w polskich czerwonych listach i księgach. Wyniki MGSP stanowią podstawę do opracowania sprawozdania do Komisji Europejskiej z wdrażania dyrektywy siedliskowej i zostaną wykorzystane do przygotowania kolejnego raportu w 2025 roku. Ponadto, dane gromadzone w Systemie Informatycznym Monitoringu Gatunków i Siedlisk Przyrodniczych (SI MGSP) wykorzystywane są przez podmioty wykonujące zadania z zakresu ochrony przyrody, m.in. regionalne dyrekcje ochrony środowiska i parki narodowe, np. przy zarządzaniu obszarami Natura 2000.

W ramach prowadzonego monitoringu, na poszczególnych stanowiskach monitoringowych, badaniu podlegają wskaźniki dotyczące wielkości i struktury populacji gatunków, jakości siedliska, w którym występują oraz powierzchni i stopnia zachowania charakterystycznych cech siedlisk przyrodniczych. Podczas wykonywania monitoringu gromadzone są również informacje o różnego rodzaju zagrożeniach, a także stosowanych sposobach ochrony, pozwalające na określenie perspektyw zachowania gatunków i siedlisk w ciągu najbliższych 10-20 lat. Dodatkowo, na każdym stanowisku badawczym zbierane są informacje o występowaniu gatunków obcych.

W 2024 r. w ramach projektu MGSP realizowano prace terenowe, które objęły:

- 45 typów siedlisk przyrodniczych badanych na 3 443 stanowiskach,
- 33 gatunki zwierząt badane na 931 stanowiskach,
- 17 gatunków roślin badanych na 229 stanowiskach.

Monitoringiem objęto następujące typy siedlisk przyrodniczych i gatunki:

- siedliska przyrodnicze: 1210 Kidzina na brzegu morskim, 1340 Śródlądowe słone łąki, pastwiska i szuwały (*Glaucopuccinellietalia* część – zbiorowiska śródlądowe), 2110 Inicjalne stadia nadmorskich wydmy białych, 2120 Nadmorskie wydmy białe (*Elymo-Ammophiletum*), 2130 Nadmorskie wydmy szare, 2140 Nadmorskie wrzosowiska bażynowe, 2180 Lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich, 2190 Wilgotne zagłębienia międzywydmowe, 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi, 3130 Brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z *Littorelletea*, *Isoëto-Nanojuncetetea*, 3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea*, 3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*, 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis*, 3270 Zalewane muliste brzegi rzek, 40A0 Zarośla wisienki stepowej *Prunetum fruticosae*, 6110 Skały wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (*Alyssosedion*), 6120 Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*), 6130 Murawy galmanowe, 6190

⁷⁵ Na podstawie art. 112 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U z 2024 r. poz. 1478, z późn. zm.).

⁷⁶ Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. L 206 z 22.07.1992, str. 7).

Murawy panońskie (*Stipo-Festucetalia pallentis*), 6230 Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardetalia* – płaty bogate florystycznie), 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*), 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*), 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*), 65XX Eutroficzne łąki wilgotne (zw. *Calthion*), 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska, 7210 Torfowiska nakredowe (*Cladietum marisci*, *Caricetum buxbaumi*, *Schoenetum nigricantis*), 7220 Źródlika wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati*, 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, 8110 Piargi i gołoborza krzemianowe, 8120 Piargi i gołoborza wapienne ze zbiorowiskami *Papaverion tatricum* lub *Arabidion alpinae*, 8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis*, 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii*, 8230 Pionierskie murawy na skałach krzemianowych (*Arabidopsidion thalianae*), 8310 Jaskinie niedostępne do zwiedzania, 9110 Kwaśne buczyny, 9130 Żyzne buczyny, 9140 Górskie jaworzyny ziołoroślowe, 9150 Ciepłolubne buczyny storczykowe, 9160 Grąd subatlantycki, 9190 Kwaśne dąbrowy, 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe, 91XX Olsy, 9410 Górskie bory świerkowe, 9420 Górski bór limbowo-świerkowy.

- gatunki zwierząt: biegacz urozmaicony (*Carabus variolosus*), biegacz Zawadzkiego (*Carabus zawadzki*), bogatek wspaniały (*Buprestis splendens*), chomik europejski (*Cricetus cricetus*), darniówka tatrzańska (*Microtus taticus*), gniewosz plamisty (*Coronella austriaca*), konarek tajgowy (*Phryganophilus ruficollis*), kozica tatrzańska (*Rupicapra rupicapra tatica*)⁷⁷, kozioróg dębosz (*Cerambyx cerdo*), ksylomka striks (*Xylomoia strix*), łątka ozdobna (*Coenagrion ornatum*), mopek (*Barbastella barbastellus*), nadobnica alpejska (*Rosalia alpina*), nocek Bechsteina (*Myotis bechsteinii*), nocek duży (*Myotis myotis*), nocek łydkowłosy (*Myotis dasycneme*), nocek orzęsiony (*Myotis emarginatus*), osadnik wielkooki (*Lopina achine*), poczwarówka zwężona (*Vertigo angustior*), podkowiec mały (*Rhinolophus hipposideros*), ponurek Schneidera (*Boros schneideri*), postojak wiesiołkowiec (*Proserpinus proserpina*), rak szlachetny (*Astacus astacus*), rozmiazg kolweński (*Pytho kolwensis*), skójka gruboskorupowa (*Unio crassus*), strzebla błotna (*Rhynchocypris percunus*), suseł moregowany (*Spermophilus citellus*), suseł perełkowany (*Spermophilus suslicus*), ślimak winniczek (*Helix pomatia*), wąż Eskulapa (*Zamenis longissimus*), zatoczek łamliwy (*Anisus vorticulus*), żaba zwinka (*Rana dalmatina*), żółw błotny (*Emys orbicularis*),

- gatunki roślin: bezlist okrywowy (*Buxbaumia viridis*), dziewięciśł popłocholistny (*Carlina onopordifolia*), dzwonecznik wonny (*Adenophora liliifolia*), jęczyczka syberyjska (*Ligularia sibirica*), kaldezja dziewięciornikowata (*Caldesia parnasifolia*), koleantus delikatny (*Coleanthus subtilis*), lindernia mułowa (*Lindernia procumbens*), lipiennik Loesela (*Liparis loeselii*), marsylia czterolistna (*Marsilea quadrifolia*), mieczyk błotny (*Gladiolus paluster*), obuwik pospolity (*Cypripedium calceolus*), przytulia krakowska (*Galium cracoviense*), pszonak pieniński (*Erysimum piennicum*), sasanka słowacka (*Pulsatilla slavica*)⁷⁸, selery błotne (*Apium repens*), skalnica torfowiskowa (*Saxifraga hirculus*), śnieżyczka przebiśnieg (*Galanthus nivalis*).

Dane pozyskane w trakcie prac terenowych na stanowiskach zostały wprowadzone do Systemu Informatycznego Monitoringu Gatunków i Siedlisk Przyrodniczych.

⁷⁷ Wyniki monitoring pozyskano od Tatrzańskiego Parku Narodowego.

⁷⁸ Wyniki monitoring pozyskano od Tatrzańskiego Parku Narodowego.

W 2024 r. opracowano również sprawozdania podsumowujące wyniki prac monitoringowych przeprowadzonych w latach 2023-2024, zawierające ocenę stanu ochrony badanych gatunków i siedlisk przyrodniczych, obejmujące:

- 39 sprawozdań dla 37 gatunków roślin: bezlist okrywowy (*Buxbaumia viridis*), bielistka siwa (*Leucobryum glaucum*), brzoza karłowata (*Betula nana*), bylica pontyjska (*Artemisia pontica*), bylica skalna (*Artemisia eriantha*), chrobotki (*Cladonia* spp., subgenus *Cladina*), dziewięciolip popłocholistny (*Carlina onopordiifolia*), dzwonecznik wonny (*Adenophora liliifolia*), goryczuszka czeska (*Gentianella bohemica*), jęczyzka syberyjska (*Ligularia sibirica*), kaldezja dziewięciornikowata (*Caldesia parnasifolia*), koleantus delikatny (*Coleanthus subtilis*)⁷⁹, lindernia mułowa (*Lindernia procumbens*)⁸⁰, lipiennik Loesela (*Liparis loeseli*), Inica wonna (*Linaria odora*), marsylia czterolistna (*Marsilea quadrifolia*), mieczyk błotny (*Gladiolus paluster*), obuwik pospolity (*Cypripedium calceolus*), ponikło kraińskie (*Eleocharis carniolica*), przytulia krakowska (*Galium cracoviense*), pszonak pieniński (*Erysimum piennicum*), rogownica alpejska (*Cerastium alpinum*), rzepik szczeciniasty (*Agrimonia pilosa*), sasanka otwarta (*Pulsatilla patens*), sasanka słowacka (*Pulsatilla slavica*), selery błotne (*Apium repens*), skalnica torfowiskowa (*Saxifraga hirculus*), szyplin jedwabisty (*Dorycnium germanicum*), śnieżyczka przebiśnieg (*Galanthus nivalis*) tojad morawski (*Aconitum firmum* subsp. *moravicum*), warzucha tatrzańska (*Cochlearia tatrae*), wawrzynek główkowy (*Daphne cneorum*), widlicz alpejski (*Diphasiastrum alpinum*), widłaki (*Lycopodium* spp.), włosocień delikatny (*Vandenboschia speciosa*), zmienka górską (*Cryptogamma crispa*), żmijowiec czerwony (*Pontechium maculatum* subsp. *maculatum*),

- 23 gatunki zwierząt: barczatka kataks (*Eriogaster catax*), czerwończyk fioletek (*Lycaena helle*), krasopani hera (*Euplagia quadripunctaria*), kreślinek nizinny (*Graphoderus bilineatus*), łątka ozdobna (*Coenagrion ornatum*), modraszek arion (*Maculinea arion*), modraszek nausitous (*Maculinea nausithous*), modraszek telejus (*Maculinea telejus*), niepylak mnemosyna (*Parnassius mnemosyne*), pływak szerokobrzeżek (*Dytiscus latissimus*), poczwarówka Geyera (*Vertigo geyeri*), poczwarówka jajowata (*Vertigo moulinsiana*), przeplatka aurinia (*Euphydryas aurinia*), przeplatka maturna (*Euphydryas maturna*), sichrawa karpacka (*Pseudogaurotina excellens*), smużka stepowa (*Sicista subtilis*), strzępotek edypus (*Coenonympha oedippus*), strzępotek hero (*Coenonympha hero*), szlaczkoń szafraniec (*Colias myrmidone*), trzepla zielona (*Ophiogomphus cecilia*), zagłębek bruzdkowany (*Rhysodes sulcatus*), zalotka większa (*Leucorrhinia pectoralis*), zgniotek cynobrowy (*Cucujus cinnaberinus*),

- 1 siedlisko przyrodnicze: 1230 Klify na wybrzeżu Bałtyku

Dodatkowo, sporządzony został *Raport z badania rozmieszczenia niedźwiedzia brunatnego w Polsce*⁸¹ za rok 2023 r. oraz *Raport z przeprowadzonych prac i uzyskanych wyników dotyczących badania rozmieszczenia wilka i rysia*⁸² za sezon 2023/2024. Monitoring rozmieszczenia niedźwiedzia (*Ursus arctos*), rysia (*Lynx lynx*) i wilka (*Canis lupus*)

⁷⁹ Dla gatunku opracowano dwa sprawozdania tj. sprawozdanie z monitoringu przeprowadzonego w 2023 r. oraz sprawozdanie z monitoringu przeprowadzonego w 2024 r.

⁸⁰ Dla gatunku opracowano dwa sprawozdania tj. sprawozdanie z monitoringu przeprowadzonego w 2023 r. oraz sprawozdanie z monitoringu przeprowadzonego w 2024 r.

⁸¹ T. Berezowska-Cnota, A. Olszańska, A. Sergiel 2024. Raport z badania rozmieszczenia niedźwiedzia brunatnego w Polsce. Monitoring gatunków zwierząt z uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000, lata 2023-2025. Etap V. Zadanie 4. Badanie rozmieszczenia niedźwiedzia. GIOŚ.

⁸² K. Bojarska, K. Schmidt, W. Król 2024. Raport z przeprowadzonych prac i uzyskanych wyników dotyczących badania rozmieszczenia wilka i rysia. Monitoring gatunków zwierząt z uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000, lata 2023-2025. Etap VII. Zadanie 3. Badanie rozmieszczenia wilka i rysia. GIOŚ.

przeprowadzono we współpracy z Lasami Państwowymi, parkami narodowymi i regionalnymi dyrekcjami ochrony środowiska.

W 2024 r., w związku z niezrealizowaniem liczeń świstaka tatrzańskiego (*Marmota marmota latirostris*) przez Tatrzański Park Narodowy, nie wykonano oceny stanu ochrony tego gatunku w ramach PMŚ. Realizacja monitoringu świstaka jest zależna od warunków pogodowych, co uwzględniono w metodyce monitoringu. Z powyższych względów nie możliwe jest precyzyjne określenie, w których latach zostaną wykonane liczenia.

Ponadto w 2024 r. ramach zadania związanego z doskonaleniem organizacyjno-metodycznym monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych opracowano i skonsultowano m.in. modyfikację metodyki monitoringu gatunków: bezlist okrywowy, dzwoniecznik wonny, lipiennik Loesela, przytulia krakowska, selery błotne, śnieżyczka przebiśnieg, chomik europejski, gniewosz plamisty, kozioróg dębosz, osadnik wielkooki, ponurek Schneidera, postojak wiesiołkowiec, żaba zwinka.

Informacje o prowadzonych pracach i wyniki monitoringu są regularnie udostępniane na stronie internetowej: <http://siedliska.gios.gov.pl>.

W 2024 r. prowadzono również prace w zakresie doskonalenia narzędzia, jakim jest System Informatyczny Monitoringu Gatunków i Siedlisk Przyrodniczych (SI MGSP), poprzez rozbudowę bazy o nowe funkcjonalności oraz usprawnienie już istniejących. W ramach realizowanego zadania kontynuowano m.in. prace nad stworzeniem aplikacji mobilnej do SI MGSP, umożliwiającej wprowadzanie danych monitoringowych na urządzeniach mobilnych przez ekspertów wykonujących badania terenowe. Ponadto prowadzono prace nad rozwinieniem modułu użytkownika zewnętrznego oraz modułu do zarządzania stanowiskami monitoringowymi. Wyżej wymienione moduły zapewniają bezpośredni dostęp do wyników monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych oraz do harmonogramu prac prowadzonych w ramach tegoż monitoringu użytkownikom spoza GIOŚ, w tym m.in. przedstawicielom Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, regionalnych dyrekcji ochrony środowiska, regionalnych dyrekcji lasów państwowych, nadleśnictw, urzędów morskich oraz parków narodowych. Dodatkowo, moduł do zarządzania stanowiskami umożliwia ww. podmiotom planowanie monitoringu na poszczególnych stanowiskach objętych również monitoringiem w ramach PMŚ. W 2024 r. z SI MGSP regularnie korzystało 154 użytkowników zewnętrznych (tj. użytkowników spoza GIOŚ i grona wykonawców realizujących monitoring), reprezentujących 89 instytucji.

5.3 Monitoring gatunków i siedlisk morskich

W 2024 r. kontynuowano dedykowany monitoring foki szarej *Halichoerus grypus* i foki pospolitej *Phoca vitulina* w ramach zadania pn. „Monitoring gatunków ssaków w latach 2022-2025 – foki i morświn”. Informacja o prowadzeniu monitoringu gatunków fok została zamieszczona na stronie internetowej <http://morskiesiedliska.gios.gov.pl/pl/>. Dane pozyskane w ramach zadania zostały wprowadzone do bazy danych systemu informatycznego monitoringu gatunków i siedlisk morskich (SI MGISM), utrzymywanej w GIOŚ. Ponadto w 2024 r. rozpoczęto badania siedliska 1150 Zalewy i jeziora przymorskie, laguny, a także badania minoga rzeczno *Lampetra fluviatilis*.

Badania przeprowadzone w 2024 r. posłużyły do podjęcia działań zmierzających do doskonalenia monitoringu gatunków morskich poprzez m.in. weryfikację metodyk badawczych dla monitorowanych gatunków fok.

W ramach monitoringu gatunków i siedlisk morskich realizowano również zadania wynikające z harmonogramu prac HELCOM oraz zobowiązań nałożonych Ramową Dyrektywą w sprawie Strategii Morskiej. Zadania obejmowały m.in. analizę i opiniowanie dokumentów, zapewnienie obsługi merytorycznej projektów realizowanych przez GIOŚ, a także opracowanie wsadu w zakresie ssaków morskich do projektu drugiej aktualizacji wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich wraz z zestawem właściwości typowych dla dobrego stanu środowiska wód morskich. Projekty dokumentów zostały poddane 21-dniowym konsultacjom społecznym i zostały zamieszczone na stronie <https://rdsm.gios.gov.pl/pl/konsultacje-spoeczne>.

5.4 Monitoring lasów

Monitoring lasów prowadzony był zgodnie z zasadami określonymi w Międzynarodowym Programie Koordynującym ICP-Forests⁸³, w oparciu o sieć stałych powierzchni obserwacyjnych (SPO) założonych w drzewostanach w wieku powyżej 20 lat, w lasach wszystkich kategorii własności. W 2024 r. łączna liczba SPO I rzędu wynosiła 2 377 (w tym: 2 058 to powierzchnie czynne z obserwacjami, 319 – powierzchnie oczekujące), a SPO II rzędu – 148 (w tym: 133 to powierzchnie czynne z obserwacjami, 15 – powierzchnie oczekujące). 12 spośród SPO II były powierzchniami monitoringu intensywnego (SPO MI).

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w 2024 r. odpowiadał za realizację badań stanu zdrowotnego lasów na 1 222 SPO I rzędu, wszystkich SPO II rzędu, w tym SPO MI. W gestii Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych (DGLP) pozostawały badania na pozostałych 836 SPO I.

W ramach badań wykonanych w 2024 r. na SPO I rzędu i SPO II rzędu zostały przeprowadzone obserwacje cech morfologicznych koron drzew (przede wszystkim defoliacja i odbarwienie aparatu asymilacyjnego drzew) oraz obserwacje symptomów uszkodzeń drzew. W celu zapewnienia jakości obserwacji na 5% SPO I rzędu kontrolna grupa obserwatorów przeprowadziła powtórne szacunki oceny stanu zdrowotnego drzew próbnych. Na 12 powierzchniach obserwacyjnych monitoringu intensywnego⁸⁴ prowadzono ciągłe pomiary parametrów meteorologicznych, wykonano pomiary koncentracji SO₂ i NO₂ w powietrzu metodą pasywną oraz pomiary chemizmu wód opadowych na otwartej przestrzeni, wód opadowych pod okapem drzewostanów oraz roztworów glebowych. Ponadto w 2024 r. na 133 czynnych SPO II rzędu wykonano monitoring przyrostów drzew.

W 2024 r. wykonana została ocena stanu zdrowotnego lasów za rok 2023. Podstawę do jej wykonania stanowiły wyniki badań monitoringowych będących w gestii zarówno GIOŚ, jak i Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. W rezultacie powstało opracowanie pt. „Stan zdrowotny lasów w Polsce w 2023 roku na podstawie badań monitoringowych”, któremu towarzyszyła również wersja syntetyczna w języku polskim i angielskim. Ponadto, w 2024 r. została opracowana nowa wersja strony internetowej poświęconej monitoringowi lasów w Polsce. Prace obejmowały m.in. przeniesienie dotychczasowej strony do nowoczesnego

⁸³ Program funkcjonuje w ramach Konwencji w sprawie transgranicznego przemieszczania się zanieczyszczeń powietrza na dalekie odległości sporządzonej w Genewie dnia 13 listopada 1979 r. (Dz. U. z 1985 r., Nr 60, poz. 311).

⁸⁴ W przypadku 5 stacji wyniki pomiarów meteorologicznych pozyskano ze stacji DGLP.

systemu zarządzania treścią, dzięki czemu strona jest bardziej przejrzysta i intuicyjna w obsłudze (<https://monlas.gios.gov.pl/>).

Kondycja zdrowotna drzew oceniona została na podstawie: procentowego udziału drzew zdrowych (klasa 0, defoliacja 0-10%), procentowego udziału drzew uszkodzonych (klasy 2 do 4, defoliacja >25% i drzewa martwe) oraz średniej defoliacji. Zgodnie z wykonaną w 2024 r. oceną, średnia defoliacja wszystkich gatunków drzew razem w 2023 r. wynosiła 21,9%, w tym drzew iglastych – 22,1%, a drzew liściastych 21,5%. Gatunki liściaste charakteryzowały się wyższym udziałem drzew zdrowych (14,2%) oraz wyższym udziałem drzew uszkodzonych (17,2%) niż gatunki iglaste (odpowiednio: 8,5% i 16,1%). Średnia defoliacja wszystkich gatunków razem (21,9%) w 2023 r. była tylko nieznacznie wyższa niż w roku 2022 (21,2%). Choć warunki pogodowe w 2023 r. były nieco mniej korzystne dla drzewostanów niż w latach 2021-2022, to jednak można je uznać za względnie dobre, niewielkie niedobory wody występowały jedynie w centralnej i północno-wschodniej Polsce.

Podobnie jak w latach poprzednich wyniki badań stanu zdrowotnego lasów z 2023 roku zostały przesłane za pośrednictwem Instytutu Badawczego Leśnictwa do Centrum Koordynacyjnego programu ICP-Forests na potrzeby raportu o stanie lasów w Europie pt. „Forest Condition in Europe. The 2024 Assessment”.

5.5 Zintegrowany Monitoring Środowiska Przyrodniczego

Program Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego (ZMŚP) był realizowany w 2024 r. na dwunastu stacjach bazowych: Wigry, Puszcza Borecka, Parsęta (dawna nazwa Storkowo), Pojezierze Chełmińskie (d. Koniczynka), Kampinos, Łysogóry (d. Święty Krzyż), Beskid Niski (d. Szymbark), Wolin, Roztocze, Karkonosze, Poznań-Morasko (d. Różany Strumień) oraz Pogórze Karpackie. Przedmiotem badań w ramach ZMŚP były zlewnie rzeczne (względnie jeziorne) obejmujące różne typy geoekosystemów reprezentatywnych dla struktur krajobrazowych Polski.

Stacje bazowe realizowały w 2024 r. program badawczo-pomiarowy ZMŚP obejmujący badania elementów abiotycznych i biotycznych geoekosystemów, takie jak: pomiary meteorologiczne, badania zanieczyszczenia powietrza, chemizmu opadów atmosferycznych, chemizmu opadu podkoronowego i spływu po pniach, chemizmu roztworów glebowych, chemizmu opadu organicznego, badania wód powierzchniowych i podziemnych, badania gatunków inwazyjnych roślin obcego pochodzenia, badania uszkodzeń drzew i drzewostanów. Program ZMŚP w 2024 r. prowadzony był przez stacje łącznie na 762 stanowiskach pomiarowych.

W stacjach bazowych ZMŚP w 2024 r. wykonywane były programy eksperckie, które dotyczyły określenia stanu środowiska przyrodniczego, głównie w odniesieniu do programów biotycznych realizowanych w różnych interwałach czasowych. We wszystkich stacjach zrealizowano badania na potrzeby określenia zanieczyszczenia mchów i porostów metalami ciężkimi i siarką. W stacjach bazowych: Poznań-Morasko, Wolin, Beskid Niski, Karkonosze wykonano badania makrofitów w rzekach wraz z oceną hydromorfologiczną koryta rzeczno, a w stacji bazowej Parsęta – kartowanie glebowe. Dokonano również analizy i oceny usług geoekosystemów w stacjach bazowych: Łysogóry, Roztocze, Pogórze Karpackie, Beskid Niski. Zostały także przeprowadzone międzylaboratoryjne badania porównawcze metod oznaczania składników chemicznych w próbkach wody oraz szkolenie przedstawicieli stacji bazowych ZMŚP. W celu prezentacji i upowszechniania wyników ZMŚP odbyło się 31. Sympozjum ZMŚP, pt. „Indywidualność regionalna przemian środowiska przyrodniczego Polski w warunkach zmian klimatu i narastającej antropopresji”. Sympozjum zostało

zorganizowane przez Stację Bazową ZMŚP Roztocze jako część konferencji jubileuszowej Roztoczańskiego Parku Narodowego „Wyrastamy z tradycji i historii regionu – 50 lat Roztoczańskiego Parku Narodowego w służbie przyrody i człowieka”.

Równocześnie w 2024 r. utrzymywano bazę danych ZMŚP. Baza została zasilona wynikami pomiarów zrealizowanych w Stacjach Bazowych ZMŚP w 2023 r. Zgromadzone dane zostały poddane weryfikacji formalnej i merytorycznej (m.in. poprzez analizę wartości odstających, analizę bilansu jonowego, analizę trendów). Na podstawie zweryfikowanych danych zostało wykonane coroczne opracowanie o stanie geoeosystemów Polski w 2023 roku, przygotowane w oparciu o 12 rocznych raportów z poszczególnych stacji bazowych ZMŚP. Opracowano również ocenę zanieczyszczenia powietrza na podstawie zawartości siarki i metali ciężkich w porostach i mchach w 2023 r.

Dane pozyskane w ramach ZMŚP w 2023 r. zostały przekazane w 2024 r. do międzynarodowego programu Integrated Monitoring funkcjonującego w ramach Konwencji w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości. Aktualny raport o stanie geoeosystemów i informacje o sieci pomiarowej zostały zaprezentowane na stronie internetowej <http://zmstp.gios.gov.pl/>.

6. Monitoring hałasu

Celem funkcjonowania podsystemu monitoringu hałasu jest gromadzenie, przetwarzanie i rozpowszechnianie informacji o stanie akustycznym środowiska. W 2024 r. realizowano zadania wynikające z Wykonawczego programu monitoringu hałasu na rok 2024.

Centralne Laboratorium Badawcze (CLB) GIOŚ w 2024 r. wykonało pomiary hałasu drogowego, szynowego oraz lotniczego łącznie w 234 punktach, tj. o 2 punkty więcej niż zostało zaplanowanych. Szczegółowe informacje na temat wykonania programu przedstawiono w tabeli.

WOJEWÓDZTWO	LICZBA PUNKTÓW POMIAROWYCH (wykonane/zaplanowane)			
	HAŁAS DROGOWY		HAŁAS SZYNOWY	HAŁAS LOTNICZY
	Pomiary krótkookresowe	Pomiary długookresowe	Pomiary krótkookresowe	
Dolnośląskie ⁸⁵	16/15	3	7/6	0
Kujawsko-pomorskie	10	5	1	2
Lubelskie	18	2	-	-
Lubuskie	8	2	1	0
Łódzkie	7	2	1	-
Małopolskie	14	2	1	1
Mazowieckie ⁸⁶	13/12	3	2	1/2
Opolskie	6	2	1	-
Podkarpackie	7	3	1	-
Podlaskie	11	2	-	-
Pomorskie	8	2	2	-

⁸⁵ w województwie dolnośląskim wykonano dodatkowo pomiary hałasu drogowego w Modliszowie, na wniosek Komendy Powiatowej Policji w Świdnicy, oraz pomiary hałasu kolejowego w Lubinie, na wniosek Starostwa Powiatowego w Lubinie

⁸⁶ w województwie mazowieckim wykonano dodatkowy pomiar hałasu drogowego w miejscowości Radziejowie Parcel w związku z wykonywaniem badań hałasu lotniczego w Pomiechówku pow. nowodworski

Śląskie	10	3	3	2
Świętokrzyskie	6	2	1	-
Warmińsko-mazurskie	11	2	-	-
Wielkopolskie	14	2	2	-
Zachodniopomorskie	7	2	-	-
Razem	166/164	39	23/22	6/7

Tabela 28. Liczba punktów pomiarowych hałasu w roku 2024 w ramach PMŚ dla poszczególnych rodzajów hałasu

Ponadto w 2024 r. gromadzono dane z:

- pomiarów hałasu komunikacyjnego wykonanych przez zarządzających, na podstawie art. 175 ustawy Poś,
- pomiarów wynikających z analiz porealizacyjnych,
- pomiarów hałasu przemysłowego wykonywanych w ramach kontroli oraz przez prowadzących instalacje i użytkowników urządzeń, zgodnie z art. 147 ustawy Poś.

W 2024 roku wszystkie wyniki z pomiarów hałasu wykonane przez CLB w ramach PMŚ zostały wprowadzone do bazy EHAŁAS-P zgodnie z planem. Wyniki pomiarów wykonanych przez inne, prawnie zobowiązane podmioty lub organy, nie zostały wprowadzone przez pracowników GIOŚ do bazy EHAŁAS-P w terminie, ponieważ mimo wysyłania przez GIOŚ pism w sprawie terminowego przesyłania sprawozdań z pomiarów, niektóre organy i instytucje przekazywały wyniki pomiarów z dużym opóźnieniem.

Pracownicy DMS w 2024 r., na podstawie danych zgromadzonych za rok 2023, wykonali dla każdego województwa oceny stanu akustycznego środowiska oraz lokalne mapy hałasu. Opracowania dostępne są na stronie <https://www.gov.pl/web/gios/hasas-dane-regionalne>.

W 2024 r. w ramach obowiązku sprawozdawczego wynikającego z Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej przekazane zostały do GUS dane dotyczące poziomu hałasu w środowisku. Ponadto, dane dotyczące stanu akustycznego środowiska wykorzystano do udostępniania informacji o środowisku.

Programy ochrony środowiska przed hałasem

W 2024 r. urzędy marszałkowskie sporządziły w terminie do dnia 18 lipca programy ochrony środowiska przed hałasem, które zostały przekazane do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska za pośrednictwem bazy EHAŁAS-M, które GIOŚ opiniował w zakresie zgodności ze strategicznymi mapami hałasu.

7. Monitoring pól elektromagnetycznych

Program pomiarowy w zakresie monitoringu pól elektromagnetycznych (PEM) zaplanowany w *Wykonawczym programie monitoringu pól elektromagnetycznych na rok 2024* został w pełni zrealizowany. CLB GIOŚ w 2024 r. wykonało pomiary poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w 1 154 punktach pomiarowych w całej Polsce, w tym 787 pomiarów w ramach stałej sieci monitoringu oraz 367 pomiarów w ramach monitoringu badawczego. W żadnym sprawozdaniu z monitoringu PEM za rok 2024 nie odnotowano przekroczenia wartości dopuszczalnej pól elektromagnetycznych w środowisku, która dla

częstotliwości objętych monitoringiem, tj. 80 MHz – 40 GHz, wynosi 28 V/m. Wskaźnik WM_E ⁸⁷ w żadnym punkcie nie przekroczył wartości 1, w związku z czym dopuszczalne poziomy PEM w obszarze pomiarowym uznaje się za dotrzymane.

Lokalizacje punktów pomiarowych PEM wskazanych w ww. programie zostały zweryfikowane w terenie przez pracowników CLB. W wyniku tej weryfikacji w 1 punkcie pomiarowym, w miejscowości Ksawerów (gmina Ksawerów, powiat pabianicki, województwo łódzkie) zmieniono lokalizację z powodu braku możliwości wykonania pomiaru w zaplanowanym w programie miejscu. Ponadto w 109 punktach zweryfikowano współrzędne stosownie do miejsca wykonania pomiaru.

W 2024 r. wszystkie wyniki z pomiarów PEM wykonane w 2023 roku zostały wprowadzone do bazy JELMAG zgodnie z planem do 31 marca. W 2024 roku dla obszaru całego kraju na podstawie badań wykonanych w 2023 r. wykonano opracowanie pn. *Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w Polsce w roku 2023*. Wykonano również 16 wojewódzkich ocen poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. Poziom pól elektromagnetycznych w środowisku (tło elektromagnetyczne) na terenie Polski utrzymuje się na niskim poziomie, zbliżonym do lat poprzednich.

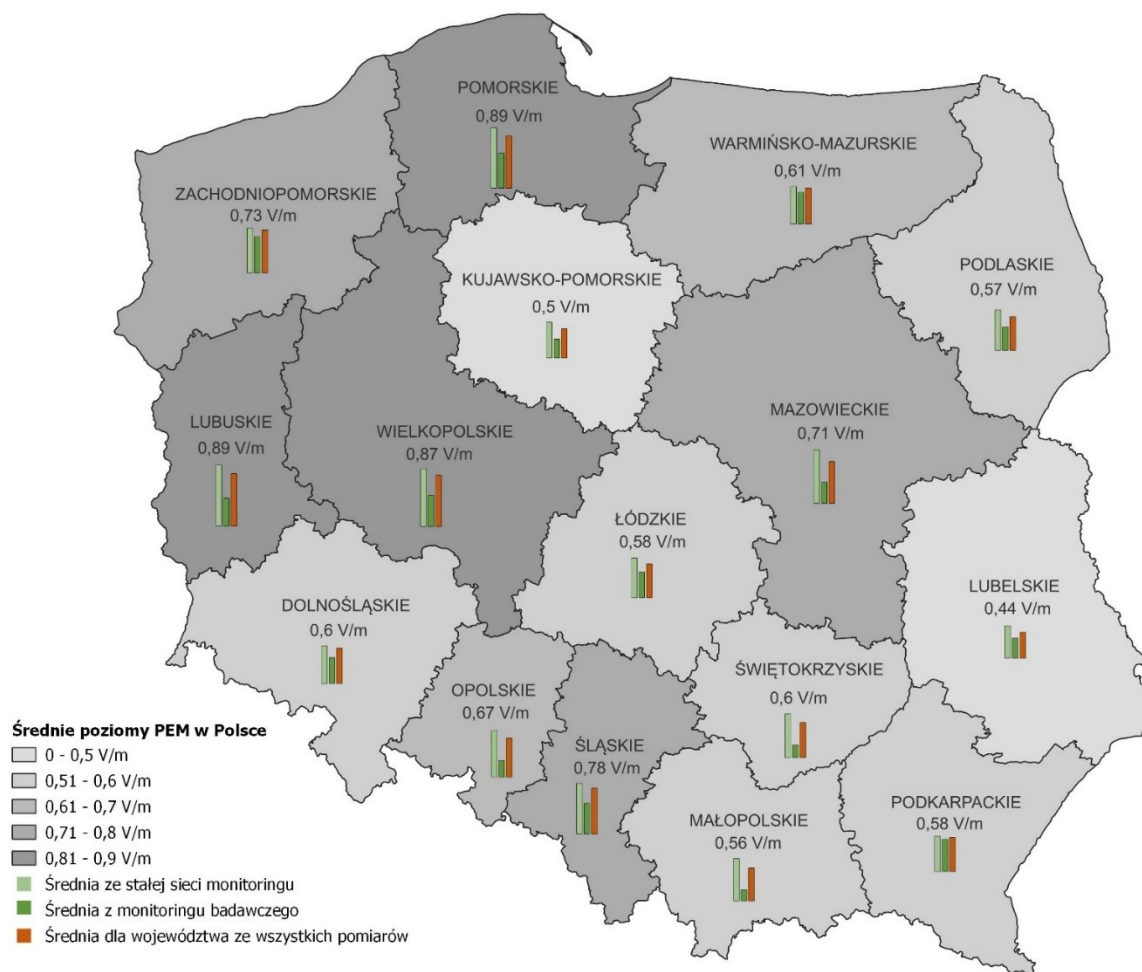
Średnia arytmetyczna ze wszystkich pomiarów wykonanych w roku 2023 wyniosła 0,67 V/m, w tym:

- dla stałej sieci monitoringu – 0,79 V/m,
- dla monitoringu badawczego – 0,42 V/m.

Najwyższą wartość w 2023 r. w stałej sieci monitoringu zmierzono we Wrocławiu, ul. Krępicka (woj. dolnośląskie) i wyniosła ona 4,6 V/m, co stanowi 16,43% wartości dopuszczalnej poziomu PEM w środowisku. W monitoringu badawczym najwyższa wartość

⁸⁷ Wskaźnik WM_E , zgodnie z załącznikiem nr 3 do rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2020 r. poz.2311) jest wartością wskaźnikową poziomu emisji pól elektromagnetycznych dla miejsc dostępnych dla ludności. Pozwala określić, czy dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych, określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2019 r. poz. 2448), są dotrzymane. Zgodnie z metodyką pomiarową dla każdego punktu pomiarowego wyznacza się wskaźnik WM_E z obliczeń W w przypadku pomiarów monitoringowych, wyznaczany jest na podstawie maksymalnej wartości chwilowej (E_{max}) uzyskanej w trakcie 0,5-godzinnego pomiaru. Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych uznaje się za dotrzymane w obszarze pomiarowym, jeśli udokumentowano, że wartość wskaźnikowa nie przekracza wartości 1.

wyniosła 3,34 V/m, co stanowi 11,93% wartości dopuszczalnej poziomu PEM w środowisku, i została zmierzona w Jarosławcu, ul. Bałtycka (woj. zachodniopomorskie).

Ryc. 17. Średnie natężenie PEM w środowisku w 2023 r. na podstawie pomiarów wykonanych w ramach państwowego monitoringu środowiska

W 2024 r. w ramach obowiązku sprawozdawczego wynikającego z Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej przekazane zostały do GUS dane dotyczące poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku. Wypełniając również obowiązek ustawy⁸⁸ wyniki pomiarów zgromadzone w bazie JELMAG za rok 2023 zostały przekazane do Systemu Informacyjnego o Instalacjach Wytwarzających Promieniowanie Elektromagnetyczne (SI2PEM). Ponadto, dane z monitoringu pól elektromagnetycznych były wykorzystywane do udostępniania informacji o środowisku.

W 2024 r. został zaktualizowany Rejestr terenów z przekroczeniem pól elektromagnetycznych za rok 2023. Rejestr zawiera informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, z wyszczególnieniem przekroczeń dotyczących terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludności. Główny Inspektorat Ochrony

⁸⁸ Ustawa z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 311).

Środowiska udostępnia ww. rejestr na stronie internetowej, pod adresem: <https://www.gov.pl/web/gios/rejestr-terenow-z-przekroczeniem-pol-elektromagnetycznych>.

Wyniki pomiarów wykonanych w ramach państwowego monitoringu środowiska udostępniane są na stronie: <https://www.gov.pl/web/gios/monitoring-pol-elektromagnetycznych>.

8. Monitoring promieniowania jonizującego

W 2024 r. w ramach monitoringu promieniowania jonizującego kontynuowano realizację poniższych programów:

- wykonywanie pomiarów na stacjach wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych IMGW–PIB,
- monitoring skażeń promieniotwórczych wód powierzchniowych i osadów dennych,
- monitoring stężenia cezu-137 w glebie.

Zadania zaplanowane w Wykonawczym programie monitoringu promieniowania jonizującego na rok 2024 zostały wykonane. Jednak ze względu na brak środków finansowych nie rozpoczęto w 2024 r. kontynuacji kolejnego cyklu pomiarowego monitoringu stężenia cezu-137 w glebie.

Pomiary na stacjach wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych IMGW–PIB

Na 9 stacjach wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych IMGW–PIB w 2024 r. były prowadzone odpowiednio ciągłe pomiary mocy dawki promieniowania gamma na wysokości 1 m od podłoża, średnich dobowych aktywności aerozoli powietrza, aktywności beta opadu całkowitego, aktywności cezu-137 i wybranych naturalnych radioizotopów gamma promieniotwórczych oraz aktywności strontu-90 opadu całkowitego. W 2024 r. został opracowany raport przedstawiający wyniki i analizy za rok 2023. Wyniki prowadzonych pomiarów wskazują na utrzymywanie się wartości mierzonych parametrów w granicach wartości notowanych w latach ubiegłych.

Monitoring skażeń promieniotwórczych wód powierzchniowych i osadów dennych

W ramach monitoringu skażeń promieniotwórczych wód powierzchniowych i osadów dennych w 2024 r. pobrano dwukrotnie – w sezonie wiosennym i jesiennym – próbki wody i osadów dennych w 18 punktach, zlokalizowanych w dorzeczu Wisły, w dorzeczu Odry oraz w sześciu jeziorach (Wielkie Partęczyny, Drawsko, Wadąg, Rogóźno, Niesłysz, Wigry). W pobranych próbkach wody wykonano analizy cezu-137 i strontu-90 oraz w próbkach osadów dennych wykonano analizy cezu-137, plutonu-238, plutonu-239,240. W 2024 r. został opracowany raport przedstawiający wyniki i analizy za rok 2023. Uzyskane wyniki pozwalają na stwierdzenie, że zawartość cezu-137 i strontu-90 w wodach powierzchniowych jest niewielka i kształtuje się na poziomie z lat ubiegłych. Również zawartość cezu-137 i plutonu-239,240 w osadach dennych pozostaje na niskim poziomie.

Monitoring stężenia cezu-137 w glebie

Monitoring stężenia cezu-137 w glebie jest prowadzony w 2-letnim cyklu pomiarowym. W 2024 r. opracowany został raport za 2022 r. wraz z analizą wieloletnią, przedstawiający depozycję cezu-137 oraz stężenia radionuklidów naturalnych (rad-226, aktyn-228, potas-40) w powierzchniowej warstwie gleby. Raport opracowano na podstawie wyników pomiarów spektrometrycznych 149 próbek gleb pobranych jesienią 2022 r. w 144 punktach z terenu siedmiu województw: dolnośląskiego, lubelskiego, małopolskiego, mazowieckiego,

opolskiego, śląskiego i świętokrzyskiego. W 2024 r. nie rozpoczęto kolejnego cyklu pomiarowego, związanego z jesiennym poborem próbek gleby.

Dane i opracowania z monitoringu promieniowania jonizującego udostępniane są ramach współpracy Prezesowi Państwowej Agencji Atomistyki. Również w ramach obowiązku sprawozdawczego wynikającego z Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej do GUS przekazane zostały dane dotyczące promieniowania jonizującego.

9. GIOŚ INSPIRE

W 2024 r. utrzymano funkcjonujący węzeł infrastruktury informacji przestrzennej GIOŚ INSPIRE, z którego podobnie jak w latach ubiegłych skorzystało ponad 30 000 użytkowników.

Dostęp do poszczególnych elementów infrastruktury informacji przestrzennej GIOŚ zapewniony jest poprzez portal informacyjny GIOŚ INSPIRE <https://inspire.gios.gov.pl/portal/>

W 2024 r. w ramach prac własnych, tam gdzie to było wykonalne zaktualizowano zharmonizowane zbiory danych przestrzennych i metadane. W ramach innych prowadzonych prac rozszerzono zakres danych przestrzennych udostępnionych poprzez usługę OGC API Features.

W celu kontynuacji prac w zakresie dyrektywy INSPIRE oraz wypełnienia zadań wynikających z dyrektywy otwarte dane⁸⁹ GIOŚ od roku 2023 podejmował starania o zapewnienie w kolejnych latach dalszego funkcjonowania i rozwoju węzła GIOŚ INSPIRE. Działania te dotyczyły zaplanowanego do realizacji przedsięwzięcia pn. „Utrzymanie i rozwój węzła infrastruktury informacji przestrzennej GIOŚ INSPIRE z uwzględnieniem potrzeb w zakresie otwartych danych”. Prace te miały m.in. na względzie Rozporządzenie Komisji (UE) 2023/2431 z dnia 24 października 2023 r. zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 1089/2010 w sprawie wykonania dyrektywy 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie interoperacyjności zbiorów i usług danych przestrzennych oraz Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) 2023/138 z dnia 21 grudnia 2022 r. ustanawiające wykaz szczególnych zbiorów danych o wysokiej wartości oraz warunki ich publikacji i ponownego wykorzystywania.

GIOŚ, jako organ wiodący w zakresie tematu „Urządzenia do monitorowania środowiska”, realizując w 2024 r. obowiązki wynikające z ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej⁹⁰, czynnie uczestniczył w pracach Rady Infrastruktury Informacji Przestrzennej (Rady IIP) m.in. współdziałał z Głównym Geodetą Kraju oraz innymi organami wiodącymi w opracowaniu planu funkcjonowania i rozwoju infrastruktury informacji przestrzennej w latach 2024-2026. Plan ten został przyjęty do stosowania przez ograny wiodące z dniem 13 września 2024 r.

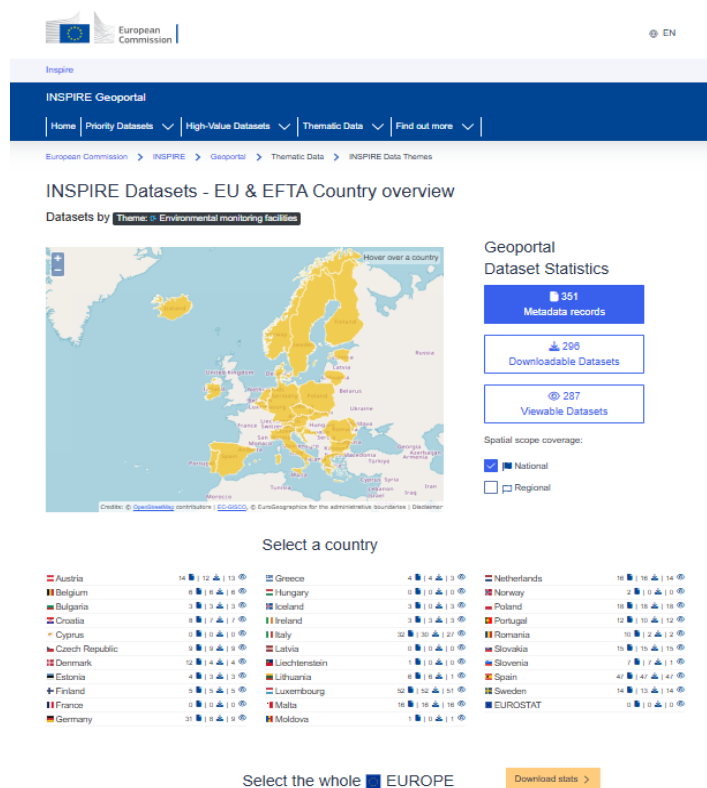
Na potrzeby wypełnienia obowiązków sprawozdawczych wynikających z dyrektywy INSPIRE GIOŚ zapewnił wkład do sprawozdania pn.: „Status wdrożenia Dyrektywy INSPIRE – Karta informacyjna 2024 Karta informacyjna Polska”, współpracując w tym zakresie z Ministerstwem Klimatu i Środowiska (MKiŚ) oraz Głównym Geodetą Kraju.

Mając na uwadze coroczny proces monitorowania wdrażania INSPIRE, realizowany przez Komisję Europejską, automatycznie obliczane są stosowne wskaźniki, według stanu metadanych zbiorów i usług danych przestrzennych utworzonych i opublikowanych przez państwa członkowskie w terminie do 15 grudnia każdego roku. Do obliczania ww. wskaźników uwzględniane są również dostosowane do wymagań INSPIRE zasoby GIOŚ.

⁸⁹ Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1024 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (Dz. Urz. UE L 172 z 26.06.2019, str. 56)

⁹⁰ Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 242).

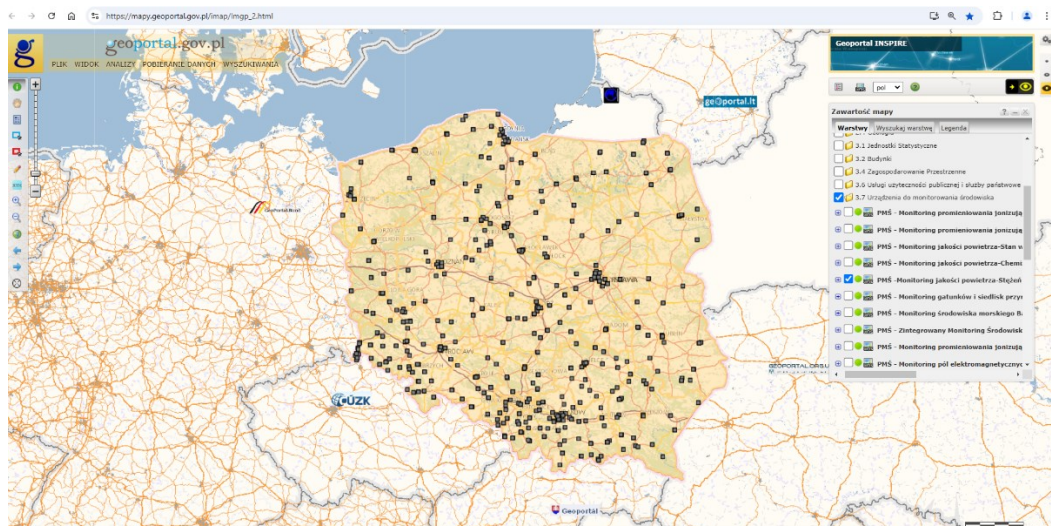
Powyższe działania realizowane są w związku z wymaganiami dyrektywy INSPIRE⁹¹ oraz rozporządzeń wykonawczych do dyrektywy, Decyzji wykonawczej Komisji (UE) 2019/1372 z dnia 19 sierpnia 2019 r. w sprawie wykonania dyrektywy 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie monitorowania i sprawozdawczości.

Ryc. 18. Serwis Komisji Europejskiej „INSPIRE Geoportal” zapewniający dostęp do metadanych zbiorów danych przestrzennych i usług sieciowych. Zestawienie zbiorów danych państw członkowskich w zakresie tematu „Urządzenia do monitorowania środowiska”

Jednocześnie dostosowane do wymagań INSPIRE zasoby danych przestrzennych GIOŚ dostępne są również w ramach geoportalu krajowego (krajowej infrastruktury informacji przestrzennej) prowadzonego przez Głównego Geodetę Kraju.

⁹¹ Dyrektywa 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 marca 2007 r. ustanawiająca infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (INSPIRE) (Dz. Urz. UE. L 2007 Nr 108, str. 12019.06.26).

Ryc. 19. Geoportal krajowy (geoportal.gov.pl) - przykład zharmonizowanego zbioru danych przestrzennych PMŚ dostępnego w ramach krajowej infrastruktury informacji przestrzennej

W 2024 r. przedstawiciele GIOŚ czynnie uczestniczyli w szkoleniach on-line organizowanych przez MKiŚ dotyczących zagadnień powiązanych z INSPIRE i GIS. Szkolenia te przeprowadzono z wykorzystaniem otwartego oprogramowania m.in. QGIS.

Na podstawie zawartego w 2024 r. porozumienia pomiędzy GIOŚ a MKiŚ ws. wsparcia eksperckiego dotyczącego zagadnień INSPIRE, GIOŚ wykorzystał przyznaną przez MKiŚ pulę godzin eksperckich na prace w zakresie tematyki INSPIRE.

Inne działania

Informacje o otwartych danych GIOŚ, w tym zasobach dostosowanych do wymagań INSPIRE są publikowane na rządowym portalu dane.gov.pl i dostępne z poziomu europejskiego portalu data.europa.eu. Na potrzeby udostępnienia otwartych danych w ramach portalu **dane.gov.pl**, tam gdzie to było możliwe zaktualizowano informacje o udostępnianych przez GIOŚ zasobach PMŚ.

W 2024 r. GIOŚ współpracował z MKiŚ (Pełnomocnikiem ds. otwartości danych w MKiŚ) w związku z zadaniami wynikającymi z ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego⁹², oraz w zakresie sprawozdawczości wynikającej z ww. Rozporządzenia Wykonawczego Komisji 2023/138.

VI LABORATORIA

W strukturze Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska istnieją trzy niezależne laboratoria: Centralne Laboratorium Badawcze (CLB), Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości powietrza atmosferycznego (KLRP) oraz Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości wód powierzchniowych (KLRW).

1) Centralne Laboratorium Badawcze

Centralne Laboratorium Badawcze, działające w oparciu o 16 Oddziałów, realizuje badania i pomiary (w tym pobieranie próbek) w zakresie Państwowego Monitoringu

⁹² Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz.U. z 2023 r. poz. 1524).

Środowiska oraz na potrzeby działalności kontrolnej Inspekcji Ochrony Środowiska. Zakres działań CLB obejmuje monitoring jakości wód powierzchniowych, podziemnych, powietrza atmosferycznego, natężenia pól elektromagnetycznych, hałasu komunikacyjnego, lotniczego, gleb oraz badania i pomiary na potrzeby działań kontrolnych Inspekcji Ochrony Środowiska w obszarze emisji zanieczyszczeń do powietrza, ścieków, wody, hałasu, PEM, odpady oraz gleby przez podmioty korzystające ze środowiska. Ponadto realizuje pobieranie próbek i badania związane ze zdarzeniami o znamionach poważnych awarii.

Wszystkie Oddziały CLB posiadają wdrożony system zarządzania zgodny z wymaganiami normy PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02 potwierdzony certyfikatami akredytacji wydanymi przez Polskie Centrum Akredytacji.

CLB w swojej działalności stosuje szereg klasycznych i nowoczesnych technik pomiarowych, wykorzystując do tego celu najnowocześniejszy sprzęt zapewniający największą z możliwych dokładność. Prowadzone badania są zgodne z metodykami referencyjnymi lub równoważnymi referencyjnym, określonymi w rozporządzeniach, a także wytycznymi zalecanymi przez GIOŚ. Niezależnie od wyboru sposobu analizy, badania są wykonywane metodami wiarygodnymi i zweryfikowanymi lub zwalidowanymi, a jakość otrzymanych wyników badań i pomiarów zapewnia doświadczony i kompetentny personel.

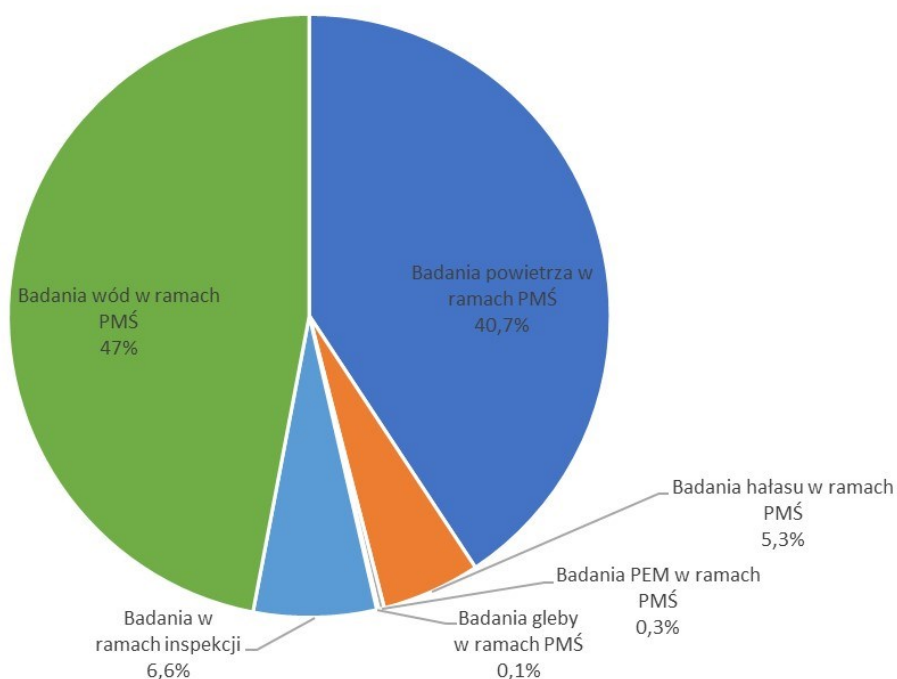
W 2024 r. CLB w oparciu o Program Państwowego Monitoringu Środowiska i zadania na potrzeby działań kontrolnych IOŚ wykonało ogółem 1 563 622 pomiarów/ oznaczeń.

Obiekt	Liczba pobranych próbek w ramach PMŚ	Liczba pobranych próbek w ramach kontroli Inspekcji Ochrony Środowiska
Woda, ścieki	36 503	6 114
Powietrze atmosferyczne	350 927	869
Gleby	59	717
Odpady	0	239
RAZEM	387 489	7 939

Obiekt	Liczba oznaczeń wykonanych w ramach PMŚ	Liczba oznaczeń w ramach kontroli Inspekcji WIOŚ
Woda, ścieki	735 538	68 547
Powietrze atmosferyczne	637 098	4 349
Hałas	83 274	10 018
PEM	4 316	4 431
Gleby	953	11 246
Odpady	0	3 852
RAZEM	1 461 179	102 443

Tabela 29. Badania wykonane w 2024 roku przez CLB.

BADANIA W PODZIALE NA KOMPONENTY W ROKU 2024

W ramach PMŚ w zakresie ochrony wód CLB oznacza łącznie ponad 120 różnych parametrów, w tym dodatkowe izomery wpływające na sumę niektórych wskaźników. W 2024 r. przełożyło się to na konieczność wykonania 735 538 oznaczeń w 36 503 próbkach wszystkich rodzajów wód. Do badań wykonywanych przez CLB w zakresie monitoringu wód powierzchniowych należą elementy biologiczne: makrofity, fitoplankton, fitobentos oraz makrobezkręgowce bentosowe i chlorofil „a”, elementy fizykochemiczne, grupa wskaźników chemicznych charakteryzujących występowanie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (m.in. substancje priorytetowe w dziedzinie polityki wodnej), grupa wskaźników charakteryzujących występowanie innych substancji chemicznych (tj. żelazo ogólne, mangan).

W ramach realizacji programu PMŚ w zakresie wód powierzchniowych na 2024 r., CLB podczas wykonywania w rzekach badania fitoplanktonu prowadziło obserwacje pod kątem występowania *Prymnesium parvum* w analizowanych próbkach wody. Na bieżąco analizowane były wyniki pomiarów terenowych w zakresie wskaźników: temperatura wody, tlen rozpuszczony, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C i odczyn pH. Wyniki analiz były podstawą do oceny, czy w danym punkcie zaistniało potencjalne ryzyko wystąpienia zakwitu „złotej algi”.

Zdjęcie 21. Przygotowanie do wypłynięcia w celu realizacji badań biologicznych

Badania monitoringowe wód podziemnych w zakresie wybranych wskaźników fizykochemicznych realizowane są w województwach: śląskim, małopolskim, lubelskim, łódzkim, wielkopolskim, zachodniopomorskim, lubuskim, dolnośląskim.

Zdjęcie 22. Pobieranie próbek wód podziemnych do badań

Dodatkowo, w województwie dolnośląskim prowadzony był monitoring gleb w 59 punktach.

W 2024 r., dla potrzeb monitorowania stanu jakości powietrza w ramach realizacji PMŚ, CLB prowadziło pomiary i badania na automatycznych i manualnych stacjach monitoringu zanieczyszczeń powietrza. Badania prowadzono na stałych stacjach kontenerowych, stacjach mobilnych oraz w punktach, w których pracowały wolnostojące poborniki pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 (razem 286 punktów pomiarowych zlokalizowanych poza siedzibami CLB na terenie kraju). Łącznie na stacjach monitoringu powietrza w skali roku wykonano 637 098 oznaczeń i pobrano 350 927 próbek). Dane z analizatorów automatycznych były przesyłane do laboratorium, a następnie weryfikowane i na bieżąco prezentowane na stronach

internetowych, informując społeczeństwo o jakości powietrza. W laboratorium wykonywano również analizy na obecność w pyłe zawieszonym PM10 metali ciężkich i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA).

Oddziały CLB wykonują również pomiary monitoringowe natężenia pól elektromagnetycznych, hałasu komunikacyjnego, lotniczego oraz przemysłowego. W ramach monitoringu pól elektromagnetycznych w 2024 r. w skali kraju realizowano pomiary na 1 129 stanowiskach pomiarowych, a w ramach monitoringu hałasu na 232 stanowiskach. Sumarycznie w ramach obu monitoringów zrealizowano w skali roku 87 590 pomiarów (w tym 83 274 pomiary hałasu i 4 316 pomiarów PEM).

Na bieżąco realizowane są badania zgodnie z rekomendacjami Międzyresortowego Zespołu ds. Przeciwdziałania Sytuacjom Kryzysowym i Zagrożeniom Środowiskowym na Rzece Odrze przy MKiŚ w ramach monitoringu interwencyjnego rzeki Odry, jej dopływów, kanałów i starorzeczy oraz dopływu rzeki Wisły, w oparciu o *Procedurę monitorowania interwencyjnego *Prymnesium parvum* „złotej algi”*.

Obecnie monitoring interwencyjny jest realizowany w 12 pomiarowo-kontrolnych punktach związanych z Odrą oraz w 1 punkcie zlokalizowanym na dopływie Wisły w zakresie badań wskaźników fizyko–chemicznych, tj. temperatura wody, zawartość tlenu rozpuszczonego, nasycenie tlenem, przewodnictwo elektrolityczne właściwe, pH, fosfor ogólny ($P_{og.}$), azot Kjeldahla ($N_{Kjeld.}$), azot azotynowy (N_{NO_2}), azot azotanowy (N_{NO_3}), azot ogólny ($N_{og.}$), siarczany i chlorki oraz biologicznych – fitoplankton pod kątem *Prymnesium cf. parvum* tj. „złotej algi”. Dla potrzeb ww. badań laboratorium w 2024 r. pobrało 1 236 próbek i wykonało 13 188 oznaczeń. Ponadto, do dnia 2 maja 2024 r. CLB realizowało systematyczny nadzór nad działaniem automatycznej sondy w ramach monitoringu rzeki Odry, zlokalizowanej w miejscowości Krapkowice.

W związku z realizacją zadania pn. „Zadania związane z prowadzeniem kontroli i monitoringu wód w zakresie dyrektywy 91/676/EWG dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego”, CLB GIOŚ prowadziło nadzór nad funkcjonowaniem automatycznych stacji monitoringu środowiska wodnego zlokalizowanych na 14 jeziorach na terenie województw: pomorskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego i wielkopolskiego.

Zdjęcie 23. Stacja monitoringu środowiska wodnego na jeziorze Popielewskim

CLB w 2024 r. wykonywało badania, w tym pobierało próbki, na potrzeby działań kontrolnych prowadzonych przez WIOŚ oraz Departamenty GIOŚ. W ramach otrzymywanych zleceń, Laboratorium realizowało badania oraz pomiary próbek wód powierzchniowych, ścieków, odpadów (w tym osadów ściekowych), emisji do powietrza, badań hałasu komunikacyjnego, przemysłowego oraz impulsowego oraz gleby. W przypadku braku możliwości realizacji zlecenia w pełnym zakresie laboratorium podzlecało badania uzupełniające do jednostek zewnętrznych posiadających akredytację w danym zakresie.

Dodatkowo, dla potrzeb kontrolnych WIOŚ, CLB przeprowadziło postępowania na wykonanie badań LZO (lotnych związków organicznych w farbach i lakierach) oraz na oznaczenie zawartości siarki w ciężkim oleju opałowym wykorzystywanym w instalacjach energetycznych i w paliwie do statków żeglugi śródlądowej.

Zdjęcie 24. Interwencyjne pobieranie próbek zanieczyszczonych wód powierzchniowych

Zdjęcie 25 Pobieranie próbek w ramach gotowości do udziału w zdarzeniach o znamionach poważnych awarii

Zdjęcie 26. Pomiary emisji gazów i pyłów z instalacji

W 2024 r. w ramach działań kontrolnych, Laboratorium pobrało 7 939 próbek środowiskowych i wykonało 102 443 analizy i pomiary. W przypadku zgłoszeń dotyczących zdarzeń o znamionach poważnej awarii pracownicy CLB pobierali próbki lub wykonywali pomiary jakościowe przy użyciu wyposażenia do szybkiej oceny ryzyka wystąpienia poważnej awarii.

CLB współpracowało z Departamentem/Wydziałami Zwalczania Przestępczości Środowiskowej w ramach działań związanych m.in. z nielegalnym magazynowaniem lub składowaniem odpadów np. pobierane były próbki odpadów (wykonywano odwierty) z wyrobisk pożwirowych. W celu dostosowania działalności pomiarowo-badawczej dla realizacji celów kontrolnych IOŚ, CLB w 2024 r. wdrożyło i rozszerzyło zakres akredytacji o pomiary emisji gazów odlotowych - oznaczanie stężeń związków organicznych - metoda aspiracyjna - w Oddziałach w Białymstoku, Lublinie i Wrocławiu oraz oznaczanie składu granulometrycznego gleby w Oddziale w Kielcach.

W celu zrationalizowania funkcjonowania CLB, podejmowane są działania zmierzające do wprowadzenia zmian w dwóch głównych obszarach: merytorycznym oraz logistycznym. W działalności merytorycznej jednym z priorytetów CLB jest dalsza specjalizacja w wykonywaniu badań i pomiarów w oparciu o specyfikę lokalizacji, w powiązaniu z rzeczywistym obciążeniem poszczególnych oddziałów. Z uwagi na szeroki zakres działania i związanych z tym potrzeb, a w szczególności zakupów towarów i usług, niezbędne jest zapewnienie w CLB wystarczających zasobów, koniecznych do jego funkcjonowania.

Utrzymującym się wyzwaniem dla Laboratorium, są badania wykonywane w ramach monitoringu jezior. W 2024 roku CLB było w stanie przyjąć do realizacji ok. 49% spośród zleconych 767 jezior. Brak możliwości realizacji programu w całości wynika przede wszystkim

ze specyfiki i czasochłonności pobierania próbek i wykonywania pomiarów terenowych oraz niewystarczających środków finansowych.

CLB wspólnie z KLRW i KLRP bierze udział w projektach unijnych z programu FENIKS mających na celu unowocześnienie bazy badawczo-pomiarowej i wzmocnienie zdolności pomiarowych w realizowanych badaniach.

2) Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości powietrza atmosferycznego

W 2024 r. Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości powietrza atmosferycznego realizowało, na potrzeby laboratoriów, które wykonują badania / pomiary i dostarczają dane na cele Państwowego Monitoringu Środowiska, zadania w obszarze nadzoru nad jakością badań powietrza atmosferycznego.

Podstawowe zrealizowane zadania obejmowały:

- organizację dwóch sesji międzylaboratoryjnych badań biegłości dla zanieczyszczeń gazowych – jedną sesję dla zanieczyszczeń SO₂, CO, O₃, NO_x oraz jedną sesję dla C₆H₆,
- organizację międzylaboratoryjnych badań porównawczych pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2.5} oraz oznaczania metali ciężkich (As, Cd, Ni, Pb) i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀,
- sprawdzenia układów poboru prób i kalibracje analizatorów na stacjach monitoringu jakości powietrza w województwach: łódzkim, wielkopolskim, śląskim – w sumie sprawdzeniu poddano 31 stacji monitoringu jakości powietrza,
- organizację seminarium szkoleniowego dla operatorów sieci monitoringu jakości powietrza, które zrealizowane zostało w dniach 29-30 października 2024 r.,
- wykonywanie wzorcowania analizatorów ozonu, masowych kontrolerów przepływu w kalibratorach wielogazowych, sprawdzenia przepływomierzy, recertyfikacji butli z gazami wzorcowymi,
- rozpoczęcie badań wyznaczania współczynników korekcyjnych dla mierników do pomiarów ciągłych pyłu zawieszonego PM₁₀/PM_{2.5} – badania realizowane były w trzech lokalizacjach: Krakowie, Zabrzu i Belsku.

3) Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości wód powierzchniowych

Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości wód powierzchniowych (KLRW) w 2024 r. pełniło nadzoru nad jakością badań i analiz w zakresie wskaźników badanych w wodach powierzchniowych w ramach PMŚ, wykonywanych przez CLB, w szczególności poprzez:

- organizację ośmiu badań biegłości (PT) oraz czterech porównań międzylaboratoryjnych (ILC) – łącznie sprawdzono 49 wskaźników badanych w wodach powierzchniowych,
- organizację jednodniowego szkolenia on-line dla laboratoriów GIOŚ posiadających GC-MS/MS i LC-MS/MS w zakresie oprogramowania LabSolution Insight i LabSolution Connect MRM,
- gromadzenie informacji dotyczących metod badawczych stosowanych przez laboratoria referencyjne państw członkowskich Unii Europejskiej do oznaczania związków priorytetowych, które są planowane do wdrożenia w nowej Dyrektywie Wodnej.

Zgodnie z Informacją o realizacji zadań IOŚ w 2023 r., wydano w I kwartale 2024 r. sprawozdanie z międzynarodowego porównania międzylaboratoryjnego pn. „7. Eksperyment polowy (porównanie międzylaboratoryjne) ILC/3/2023 Polska-Niemcy-Czechy”, które odbyło się we Wrocławiu w 2023 r. w zakresie pomiarów terenowych, jak i badań laboratoryjnych,

KLRW działa w oparciu o wymagania określone w nowym wydaniu normy PN-EN ISO/IEC 17043:2023 „Ocena zgodności. Ogólne wymagania dotyczące kompetencji organizatorów badania biegłości”.

KLRW w ramach *Procedury monitorowania interwencyjnego *Prymnesium parvum* „złotej algi”*, sporządziło 89 analiz stopnia zagrożenia dla próbek pobranych w 2024 r., przypisując odpowiedni poziom ryzyka wystąpienia zakwitów *Prymnesium parvum*.

Zgodnie z rekomendacjami MZdsO z października 2024 r., KLRW GIOŚ przy współpracy z Departamentem Strategii i Analiz MKiŚ prowadziło prace nad opracowaniem wydania czwartego *Procedury monitoringu interwencyjnego *Prymnesium parvum* „złotej algi”*. Zmiany miały obejmować wprowadzenia pięciu różnych typów punktów (pierwszorzędne, drugorzędne, trzeciorzędne, czwartorzędne i pięciorzędne), dla których przypisana będzie odmienna częstotliwość pomiarów. Ze względów logistycznych, procedura została rozbudowana o dodatkowy załącznik (załącznik nr 4) w którym wskazano dla zbiorników i kanałów oraz odrębnie dla rzeki i starorzecza: lokalizacje objęte monitoringiem interwencyjnym z podziałem na typy punktów. Poszczególne typ punktów przypisano do danych lokalizacji objętych monitoringiem interwencyjnym, z zaznaczeniem kaskady aktywacji kolejnych punktów, w przypadku wykrycia zagrożenia związanego z obecnością *Prymnesium parvum*. Czwarte wydanie procedury pozwoli na prowadzenie monitoringu interwencyjnego w sposób bardziej elastyczny, czyli będzie uruchamiany stopniowo, adekwatnie do poziomu zagrożenia oraz okresu wegetacyjnego organizmów fitoplanktonowych.

4) Wykaz aparatury pomiarowej zakupionej przez laboratoria w roku 2024

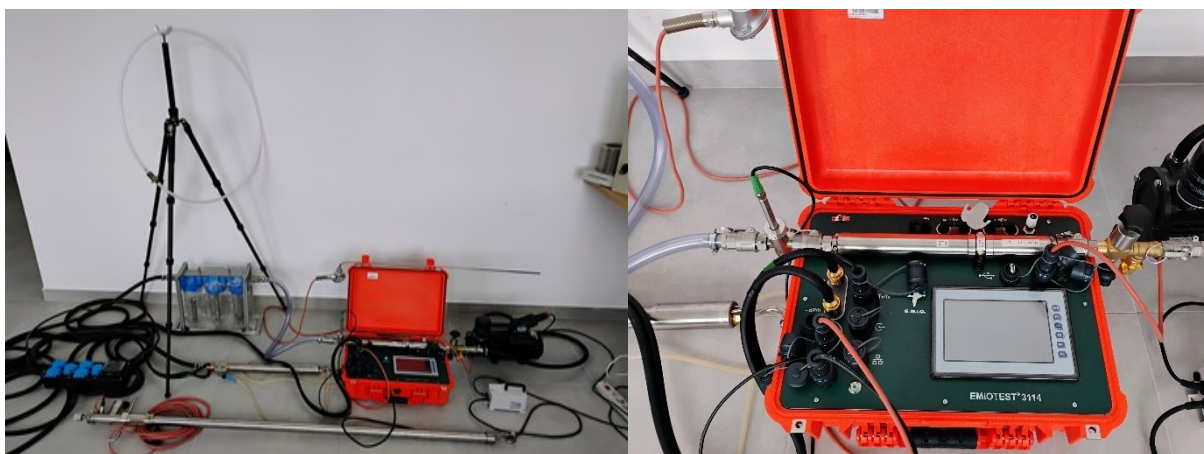
CLB GIOŚ pozyskało nowe wyposażenie pomiarowe i pomocnicze:

- mierniki wieloparametrowe z oprzyrządowaniem – pomiary jakości wód – 43 szt.,
- sondy wieloparametrowe do równoczesnego pomiaru pH, temperatury, tlenu rozpuszczonego, przewodności elektrolitycznej właściwej – 10 szt.,
- pyłomierze grawimetryczne do pomiarów stężeń pyłu w gazach odlotowych - 2 szt.,
- zestaw pomiarowy – laserowy analizator frakcji cząstek pyłu zawieszonego – 1 szt.,
- listwy ekstrakcyjne- zestawy do fazy stałej (metoda SPE) - 11 szt.,
- pompy do ekstrakcji – 11szt.,
- tlenomierze laboratoryjne z czujnikiem elektrochemicznym – 3 szt.

Ponadto, w 2024 r. baza transportowa CLB została uzupełniona o łodzie wraz z przyczepami transportowym – 5 szt.

Zdjęcie 27. Łódź wraz z przyczepą transportową

Zdjęcie 28. Pyłomierz grawimetryczny do pomiarów stężeń pyłu w gazach odlotowych

Zdjęcie 29. Laserowy analizator frakcji cząstek pyłu zawieszonego

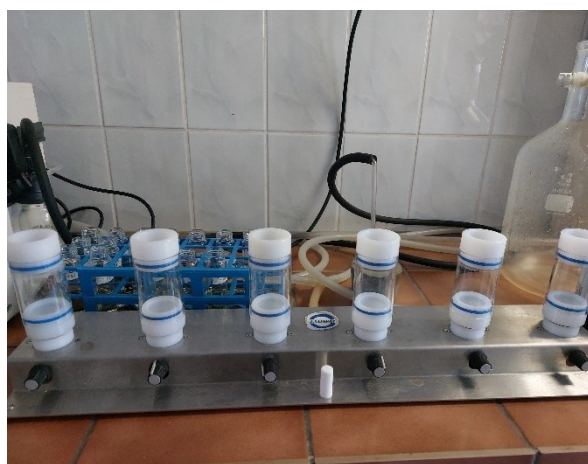
Zdjęcie 30. Miernik wieloparametrowy z oprzyrządowaniem

Zdjęcie 31. Sonda wieloparametrowa

Zdjęcie 32. Pompa próżniowa

Zdjęcie 33. Zestaw do ekstrakcji fazy stałej

KLRW w 2024 r. zakupiło zestaw chromatografu cieczowego sprzężonego ze spektrometrem mas typu QTOF, który służy do analizy próbek wód powierzchniowych. Sprzęt został zainstalowany w pomieszczeniu zlokalizowanym w Giżycku (w budynku w którym

znajduje się siedziba KLRW), który został dostosowany w 2024 r. ze środków NFOŚiGW do wymagań laboratoryjnych ze szczególnym uwzględnieniem wymagań sprzętowych.

Zdjęcie 34. Zestaw chromatografu cieczonego sprzężonego ze spektrometrem mas typu QTOF

5) Badania biegłości i porównania międzylaboratoryjne (PT/ILC)

Zgodnie z wymaganiami wdrożonego systemu zarządzania zgodnego z wymaganiami normy PN-EN ISO /IEC 17025, CLB utrzymuje kompetencje techniczne do realizacji badań i pomiarów w każdym z badanych komponentów środowiska, co potwierdzają wyniki ocen przeprowadzonych cyklicznie przez Polskie Centrum Akredytacji. CLB bierze regularnie udział w porównaniach międzylaboratoryjnych i badaniach biegłości mających na celu potwierdzenie kompetencji do realizacji badań. W 2024 r. CLB wzięło udział w PT/ILC organizowanych przez KLRP oraz KLRW , jak również przez organizatorów zewnętrznych.

Uzyskane wyniki potwierdziły kompetencje pracowników Centralnego Laboratorium Badawczego do realizacji badań wykonywanych zarówno w ramach PMŚ jak i w ramach realizacji zleceń na potrzeby działalności kontrolnej IOŚ.

W 16 programach badań biegłości organizowanych przez dostawców zewnętrznych w zakresie realizowanych przez CLB badań różnych komponentów, takich jak: woda, ścieki, gleby, osady ściekowe, powietrze oraz próbki gazów odlotowych, udział wzięło łącznie 21 Pracowni z 16 Oddziałów CLB GIOŚ. Badania biegłości obejmowały:

- pobieranie próbek ścieków metodą manualną i automatyczną, pomiary terenowe,
- identyfikację związków organicznych w wodzie,
- badanie powietrza w zakresie zawartości benzenu i octan butylu w próbkach powietrza pobranych na węgiel aktywny,
- 2 programy badania próbek gazów odlotowych w zakresie
 - stężenia acetonu, styren, BTEX,
 - węglowodory aromatyczne, węglowodory alifatyczne, aceton, octany,
- 3 programy badania ścieków w zakresie:
 - stężenia cyjanków wolnych,

- stężenia wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych,
- indeksu oleju mineralnego,
- 5 programów badania gleby w zakresie:
 - pH w KCl i H₂O,
 - sucha masa, straty prażenia, zawartość wody,
 - zawartość metali: Zn, Cu, Cr, Ni, Hg, Pb, Cd, As,
 - zawartość azotu Kjeldahla,
 - zawartość wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych,
 - zawartość polichlorowanych bifenyli,
 - zawartość węglowodorów ropopochodnych (C₆ – C₁₂),
 - zawartość substancji organicznych/substancji mineralnych,
- 3 programy badania osadów ściekowych, w zakresie:
 - pH,
 - sucha masa/sucha pozostałość, zawartość wody, straty prażenia/zawartość substancji organicznych,
 - zawartość metali: Ca, Mg, Pb, Cd, Ni, Zn, Cu, Cr, Hg,
 - zawartość azotu Kjeldahla i azotu amonowego,
 - zawartość fosforu ogólnego,
 - obecność żywych jaj pasożytów jelitowych *Ascaris* sp., *Trichuris* sp, *Toxocara* sp,
 - obecność bakterii *Salmonellii* spp.

CLB wzięło również udział w programach badań biegłości w zakresie badania opadu atmosferycznego oraz powietrza:

- Oddziały w Lublinie i we Wrocławiu uczestniczyły w PT organizowanym przez EMEP NILU dla depozycji mokrej, w zakresie badania:
 - pH,
 - przewodności elektrycznej właściwej,
 - stężenia siarczanów, azotanów, chlorków,
 - stężenia azotu amonowego,
 - stężenia metali: Ca, Na, K, Mg, As, Cd, Ni, Pb, Cr, Cu, Zn,
- Oddział we Wrocławiu uczestniczył w PT organizowanym przez European Reference Laboratory for Air Pollution w zakresie zawartości węgla całkowitego, elementarnego, organicznego w pylenie PM_{2,5}.

Oprócz ww. badań biegłości, w 2024 r., CLB GIOŚ Oddziały w Łodzi, Warszawie, Białymstoku oraz Wrocławiu zorganizowały oraz przeprowadziły wewnętrzne porównania międzylaboratoryjne w zakresie:

- pomiarów hałasu przemysłowego i komunikacyjnego,
- pobierania próbek gazów odlotowych oraz pomiarów, w zakresie
 - stężenia TVOC,
 - wilgotności,
 - strumienia objętości/prędkości gazów,
 - stężenia LZO,
- pobierania próbek odpadów oraz pobierania próbek do badań interwencyjnych.

W roku 2024 KLRP zorganizowało i jednocześnie uczestniczyło w:

- badaniach biegiłości dla analizatorów zanieczyszczeń gazowych: SO₂, CO, O₃, NO_x (w dniach 08-11 kwietnia), w których uczestniczyło 6 oddziałów CLB (Lublin, Łódź, Olsztyn, Poznań, Szczecin, Warszawa) oraz Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy,
- badaniach biegiłości dla analizatorów zanieczyszczeń gazowych C₆H₆ (w dniach 14-16 października), w których uczestniczyło 7 oddziałów CLB (Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Łódź, Rzeszów, Wrocław),
- międzylaboratoryjnych badaniach porównawczych pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2.5} oraz oznaczania metali ciężkich (As, Cd, Ni, Pb) i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ (sesja letnia w dniach: 11-25.06, sesja jesienno-zimowa w dniach: 19.11-03.12), w których uczestniczyło 15 oddziałów CLB GIOŚ, Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy oraz Przedsiębiorstwo Usług Laboratoryjnych i Geologicznych Petrogeo.

W 2024 r. KLRW zorganizowało badania biegiłości i porównania międzylaboratoryjne obejmujące: 15 metali, 11 parametrów chemicznych (chromatograficznych) i 5 parametrów fizykochemicznych oraz 2 parametry biologiczne oznaczane w jeziorach, 3 parametry biologiczne oznaczane w rzekach i zbiornikach zaporowych, 1 parametr biologiczny oznaczany w wodach przybrzeżnych i przejściowych. Ze względu na brak możliwości wykonania oznaczeń wskaźników oraz sprawdzenia ich jednorodności i stabilności, KLRW podzleciło wykonanie obiektów badań wraz z badaniem jednorodności i stabilności firmie zewnętrznej. Szczegółowy zakres PT/ILC zorganizowanych przez KLRW przedstawiono w tabeli poniżej.

Lp.	Zakres	Liczba uczestników
1.	<u>PT/1/2024- metale</u> (bar, glin, kobalt, wanad, tytan, molibden, selen, antymon, tal, beryl, chrom ogólny)	18
2.	<u>PT/2/2024- chromatografia</u> (chlorfenwinfos, chlorpiryfos, heksachlorobenzen, chinoksyfen, terbutryna, bromowane difenyletery PBDE - suma kongenerów: 28, 47, 99, 100, 153, 154, heptachlor, epoksyd heptachloru (cis), epoksyd heptachloru (trans) ^a	17
3.	<u>PT/3/2024- metale</u> (rtęć, ołów, bor, kadm) ^a	20
4.	<u>PT/4/2024- parametry biologiczne-</u> Oznaczenie taksonomiczne- makrozoobentosu w rzekach i zbiornikach zaporowych- analiza jakościowa	35- makrozoobentos w rzekach 21- makrozoobentos w zbiornikach zaporowych
5.	<u>PT/5/2024- parametr biologiczny-</u> Oznaczenie taksonomiczne- makrozoobentos w jeziorach- analiza jakościowa	23

6.	<u>PT/6/2024- parametr biologiczny- Oznaczenie taksonomiczne- makrozoobentos w wodach przejściowych i przybrzeżnych- analiza jakościowa</u>	4
7.	<u>PT/7/2024- parametry fizykochemiczne (trichlorobenzeny: 1,2,3-trichlorobenzen, 1,2,4-trichlorobenzen, 1,3,5-trichlorobenzen, heksachlorobutadien)^a</u>	16
8.	<u>PT/8/2024- parametry fizykochemiczne (azot mineralny- suma: azotu amonowego, azotu azotynowego i azotu azotanowego)^a</u>	7
9.	<u>ILC/6/2023- parametr biologiczny- Fitobentos (multimetryczny indeks okrzemkowy dla jezior (IOJ))</u>	18
11.	<u>ILC/1/2024-parametr fizykochemiczny- indeks fenolowy</u>	19
12.	<u>ILC/2/2024- parametry chromatograficzne- dikofol, heksabromocyklododekan</u>	3
13.	<u>ILC/3/2024- parametry biologiczne- Fitoplankton w rzekach i zbiornikach zaporowych – biomasa fitoplanktonu</u>	19- rzeki 10- zbiorniki zaporowe
14.	<u>ILC/4/2024- parametry biologiczne- Fitobentos w rzekach i zbiornikach zaporowych – multimetryczny indeks okrzemkowy (IO)</u>	33- rzeki 16- zbiorniki zaporowe

Tabela 30. Zestawienie PT i ILC organizowanych przez KLRW w 2024 roku.

^a – badania biegłości, w których KLRW podzleciło zewnętrznemu laboratorium część etapu porównania (przygotowanie obiektu badań biegłości, dystrybucja próbek do uczestników, badanie jednorodności i stabilności obiektu badań), pozostałe etapy, tj. program, instrukcję postępowania z próbkami do badań, karty wyników, ocenę statystyczną oraz wydanie sprawozdania realizowało KLRW.

6) Inne zadania podjęte w 2024 r.

W 2024 r. CLB kontynuowało współpracę między innymi z Instytutem Ochrony Roślin - Państwowym Instytutem Badawczym i Instytutem Ogrodnictwa - Państwowym Instytutem Badawczym w zakresie pobierania próbek wód powierzchniowych do badań na obecność zanieczyszczeń, w tym pozostałości środków ochrony roślin, Uniwersytetem Łódzkim w zakresie pobierania próbek makrozoobezkręgowców bentosowych i okrzemek, Głównym Inspektoratem Rybołówstwa Morskiego, Strażą Graniczną, Urzędem Morskim w Szczecinie i Gdyni oraz Uniwersytetem Gdańskim w zakresie pobierania próbek wód przejściowych i przybrzeżnych na potrzeby badań fizykochemicznych i biologicznych.

W ramach współpracy z Politechnika Krakowską, nieodpłatnie i niekomercyjnie CLB przekazywało do Laboratorium Analiz Śladowych im. Profesora A. Grochowalskiego filtry z pyłem zawieszonym PM10 z trzech stacji krakowskich sieci monitoringu jakości powietrza.

Celem badań Laboratorium Analiz Śladowych, w ramach ww. współpracy, jest oznaczanie zawartości m.in. dioksyn i furanów w przekazanym przez CLB pyłe PM10 i tym

samym w powietrzu atmosferycznym miasta Krakowa, związków o udowodnionym szkodliwym wpływie na organizm ludzki.

Pracownicy CLB oraz pracownicy KLRP w 2024 r. brali udział w realizacji projektu pt. „*Rozwój i modernizacja wyposażenia do badań jakości powietrza oraz wspieranie ocen jakości powietrza*” w ramach Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027.

Zadania realizowane przez KLRP w ramach projektu polegały na udziale w opracowaniu studium wykonalności, harmonogramu realizacji projektu, planów zakupowych aparatury pomiarowo-badawczej, opracowywaniu specyfikacji technicznej dla nowo zakupywanych urządzeń.

KLRW wraz z CLB w 2024 r. złożyło Wniosek o Dofinansowanie projektu pn: *Rozwój i modernizacja systemu badań i oceny jakości wód oraz wzmocnienie potencjału Krajowego Laboratorium Referencyjnego ds. monitoringu wód w zakresie wskaźników biologicznych, fizykochemicznych i chemicznych*, działanie FENX.02.04 Adaptacja do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom w ramach programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat i Środowisko. Realizacja projektu w strukturach GIOŚ ma na celu unowocześnienie, doposażenie i modernizację infrastruktury pomiarowo-badawczej w laboratoriach GIOŚ. Umożliwi to sprawniejsze i łatwiejsze prowadzenie badań i pomiarów, otrzymywanie wiarygodnych wyników, zachowanie spójności pomiarowej w ramach stosowanych metod analitycznych oraz doskonalenie wdrożonego systemu zarządzania jakością w laboratorium.

VII. UPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O ŚRODOWISKU I DZIAŁALNOŚCI INSPEKCJI OCHRONY ŚRODOWISKA

1. Wprowadzenie

Art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska⁹³ zobowiązuje Głównego Inspektora Ochrony Środowiska do zapewnienia informowania społeczeństwa o stanie środowiska oraz nieodpłatnego udostępniania organom administracji publicznej informacji określonych w przepisach prawa. Określone obowiązki w zakresie upowszechniania i udostępniania informacji nakładają również: ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej⁹⁴ oraz ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko⁹⁵.

Ponadto, dane i informacje dotyczące stanu środowiska uzyskane w ramach realizacji programów państwowego monitoringu środowiska rozpowszechniane są zarówno na indywidualny wniosek, jak i w postaci raportów, biuletynów, komunikatów oraz usług internetowych, opracowywanych i rozpowszechnianych przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska.

W 2024 r., zgodnie z ustawą o dostępie do informacji publicznej oraz ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie organy Inspekcji dostarczyły społeczeństwu, organom administracji publicznej, uczelniom, organizacjom ekologicznym

⁹³ t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 425.

⁹⁴ t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 902.

⁹⁵ t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.

i innym zainteresowanym podmiotom informacji o działalności Inspekcji oraz o środowisku, w tym wyniki badań i obserwacji oraz oceny stanu środowiska, jak również rezultaty kontroli przestrzegania przepisów przez podmioty korzystające ze środowiska. Popularyzowano również działania podejmowane przez organy Inspekcji podczas różnego rodzaju spotkań, konferencji i imprez masowych.

Systematycznie prowadzone były prace edytorsko-redakcyjne dotyczące rozwoju stron internetowej i intranetowej oraz Biuletynu Informacji Publicznej.

2. Informacje udzielone na podstawie wniosków

Udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie

W 2024 r. do organów Inspekcji Ochrony Środowiska wpłynęło 12 268⁹⁶ wniosków o informacje o środowisku i jego ochronie, w zakresie i formie wskazanej przez wnioskodawców. Zdecydowana większość z nich (9 127) dotyczyła stanu jakości powietrza (w tym 8 761 tła substancji w powietrzu).

W zakresie monitoringu jakości powietrza w ramach ww. informacji udzielono 366 odpowiedzi. Pytania najczęściej dotyczyły informacji o aktualnej jakości powietrza, informacji w zakresie funkcjonowania i lokalizacji stacji pomiarowych, wyników pomiarów jakości powietrza oraz zasobów danych dotyczących monitoringu jakości powietrza.

W zakresie monitoringu jakości wód w 2024 r. odpowiadano na 406 wniosków o udostępnienie danych. Wnioski dotyczyły prośby o przekazanie danych z monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych, informacji na potrzeby opracowania profili wody w kąpieliskach, a także informacji dotyczących środowiska morskiego Bałtyku. Wnioski pochodziły od instytucji rządowych, a także od firm prywatnych, które zajmowały się sporządzaniem ocen oddziaływania na środowisko. Ponadto w roku 2024 zaopiniowano 411 projektów uchwał w sprawie określenia sezonu kąpielowego oraz wykazu kąpielisk, a także przygotowano 199 opinii w sprawie zgłoszenia utworzenia miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpeli. Dodatkowo w 2024 r. w ramach nowych zadań sporządzono 321 pism informujących o przekroczeniu maksymalnych dopuszczalnych stężeń substancji chemicznych badanych w wodzie (MAC-EQS), 560 pism informujących o spadku tlenu rozpuszczonego do wartości poniżej 4 mg O₂/l oraz 2 pisma informujące o jednoczesnym przekroczeniu ustalonych poziomów dla trzech parametrów terenowych: tlen rozpuszczony – powyżej 13,5 mg O₂/l, odczyn pH – powyżej 8,5, przewodność – powyżej 1300 µS/cm.

W zakresie monitoringu przyrody rozpatrzono 166 wniosków o udostępnienie informacji o środowisku i jego ochronie. Wnioski najczęściej dotyczyły monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych, monitoringu gatunków i siedlisk morskich, monitoringu ptaków, monitoringu lasów oraz zintegrowanego monitoringu środowiska przyrodniczego.

W odniesieniu do monitoringu pól elektromagnetycznych udzielono informacji na 15 wniosków, monitoringu hałasu 47 wniosków, monitoringu gleb 17 wniosków (dotyczące jakości gleby i ziemi) oraz 1 wniosek dotyczący monitoringu promieniowania jonizującego.

Ponadto udzielono 364 odpowiedzi w sprawie wniosków dotyczących więcej niż jednego komponentu. Najczęściej wnioski dotyczyły informacji o stanie jakości środowiska na potrzeby opracowania programów ochrony środowiska (w gminach i powiatach na potrzeby gminnych i powiatowych programów ochrony środowiska) oraz przygotowania raportów z ich realizacji,

⁹⁶ Liczba ta nie uwzględnia wniosków przedstawicieli mediów.

a także na Sesje Rad Powiatów/Gmin, stanu środowiska naturalnego w miejscowościach wypoczynkowych.

Wnioski kierowane do Inspekcji Ochrony Środowiska dotyczyły również, m.in., próśb o udostępnienie protokołów kontroli podmiotów korzystających ze środowiska i dokumentacji pokontrolnej, informacji o kontrolach przeprowadzonych w konkretnych podmiotach gospodarczych, informacji o występowaniu poważnych awarii i zdarzeniach o znamionach poważnej awarii na wskazanym terenie, informacji o obecności na danym terenie zakładów zaliczanych do zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR) lub o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii (ZZR), informacji o wydanych decyzjach administracyjnych wymierzających pieniężne kary administracyjne.

Udostępnianie informacji publicznej

W 2024 r. do organów Inspekcji Ochrony Środowiska wpłynęło 701 wniosków o udostępnienie informacji publicznej.

Wnioski te dotyczyły w szczególności: rocznych planów kontroli danego wojewódzkiego inspektoratu ochrony środowiska, stanu zatrudnienia oraz wynagrodzeń w danym Inspektoracie.

Ponadto, w 2024 r. GIOŚ przeprowadził konsultacje społeczne opracowanego zgodnie z art. 151 ust. 13 projektu ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku – Prawo wodne „Opracowania drugiej aktualizacji wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich”, realizując obowiązek wynikający z art. 151 ust. 8 ww. ustawy, jak również konsultacje społeczne opracowanego zgodnie z art. 154 ust. 11 ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku – Prawo wodne „Opracowania drugiej aktualizacji zestawu właściwości typowych dla dobrego stanu środowiska wód morskich”, realizując obowiązek wynikający z art. 154 ust. 3 ustawy.

3. Informacje upowszechnione za pomocą mediów społecznościowych i serwisów internetowych

W roku 2024 dużym zainteresowaniem cieszyła się strona internetowa GIOŚ, która była jednym z podstawowych narzędzi komunikacji ze społeczeństwem.

W 2024 r. profil GIOŚ na Facebooku odnotował 72 206 odwiedzin. Na koniec roku profil GIOŚ na Facebooku odnotował 3 820 obserwujących (wzrost o blisko 20% w porównaniu z 2023 r.).

Kanał GIOŚ na Youtube odnotował 22,8 tys wyświetleń oraz 505 obserwujących (wzrost o ponad 15% w porównaniu z 2023 r.).

Konto na portalu X odnotowało w 2024 roku 437 nowych obserwujących, a ogółem konto obserwuje 3 270 użytkowników (wzrost o ponad 15% w porównaniu z 2023 r.).

Profil GIOŚ na Instagramie odnotował 1 100 obserwujących (wzrost o ponad 80% w porównaniu z 2023 r.).

W 2024 r. GIOŚ udostępniał informacje poprzez usługi mapowe i produkty internetowe takie jak:

- portal „Jakość powietrza” (<https://powietrze.gios.gov.pl>), stanowiący kompleksowe źródło informacji w zakresie monitoringu jakości powietrza. Na portalu udostępniane były dane pomiarowe z ok. 284 stacji pomiarowych funkcjonujących w sieci Państwowego Monitoringu Środowiska, rozmieszczonych na terenie całego kraju. Około 213 z nich to stacje automatyczne lub automatyczno-manualne, prezentujące bieżącą informację

o jakości powietrza na podstawie wyników pomiarów z ostatniej pełnej godziny. Informacja o aktualnym stanie jakości powietrza prezentowana była również na mapie danych pomiarowych w postaci wskazań indeksu jakości powietrza. Na portalu „Jakość Powietrza” udostępniano także m.in. powiadomienia o ryzyku i wystąpieniu przekroczenia poziomu informowania lub alarmowego dla pyłu zawieszonego PM₁₀, komunikaty o aktualnym i prognozowanym stanie jakości powietrza, informacje o sieci pomiarowej, wyniki ocen jakości powietrza, analizy i raporty z przeprowadzonych w ramach PMŚ badań jakości powietrza, informacje na temat uchwalonych programów ochrony powietrza oraz wiele map tematycznych, w tym m.in. mapy rozkładów stężeń zanieczyszczeń. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 lutego 2023 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza⁹⁷) na portalu „Jakość Powietrza” publikowano również trzydniowe prognozy jakości powietrza, prezentowane w postaci statycznych i dynamicznych map dla obszaru całej Polski, opracowywane przez Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy. Na początku 2024 roku udostępniono stronę internetową do prezentowania danych o depozycji atmosferycznej, funkcjonującą jako dedykowany moduł portalu „Jakość Powietrza”. wykonaną w 2023 r. w ramach projektu „Wzmocnienie oceny depozycji atmosferycznej w Polsce w oparciu o doświadczenia norweskie”, realizowanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska we współpracy z partnerem norweskim – Instytutem Badań Klimatu i Środowiska NILU, finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2014-2021 (MF EOG 2014 – 2021). Ponadto, w grudniu 2024 r. udostępniono modernizowaną szatę graficzną portalu Jakość Powietrza, zapewniającą lepszą czytelność treści i przejrzystość udostępnianych informacji. Zmieniona kolorystyka i wygląd poszczególnych elementów portalu były działaniem mającym na celu zwiększenie dostępności cyfrowej portalu dla użytkowników ze szczególnymi potrzebami.

- usługi API portalu Jakość Powietrza - interfejs API portalu "Jakość Powietrza" GIOŚ zapewniający publiczny maszynowo odczytywalny dostęp do danych dotyczących jakości powietrza w Polsce, wytwarzanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska i gromadzonych w bazie EKOINFONET – JPOAT.
- aplikacja mobilna „Jakość powietrza w Polsce” na urządzenia z systemem Android i iOS, prezentująca bieżące dane o jakości powietrza (dane aktualizowane co godzinę), mapy prognoz jakości powietrza opracowywane przez Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy, informacje o przekroczeniach oraz aktualności.
- portal dedykowany realizacji projektu „Wzmocnienie oceny depozycji atmosferycznej w Polsce w oparciu o doświadczenia norweskie” (<https://mfeog.gios.gov.pl/index.php/pl/>) w ramach programu „Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu”, obszaru „Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków”, finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2014-2021 (MF EOG 2014 – 2021). Projekt realizowany był w latach 2021 - 2024 przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, we współpracy z partnerem norweskim – Norweskim Instytutem Badań Powietrza (NILU).
- zmodernizowano stronę monitoringu Morza Bałtyckiego (<https://rdsm.gios.gov.pl>). Modernizacja polegała na przeniesieniu strony ze starej struktury do nowoczesnego systemu zarządzania treścią. Dzięki temu strona jest bardziej przejrzysta i intuicyjna

⁹⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 350.

w obsłudze oraz dostępna zgodnie z Ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Zaktualizowano merytoryczne treści udostępniane na stronie.

- zaktualizowano (merytorycznie) stronę monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych <http://siedliska.gios.gov.pl/pl/>.
- zaktualizowano (merytorycznie): strony Monitoringu Ptaków Polski <https://monitoringptakow.gios.gov.pl/> oraz Portal Mapowy PM GIS <http://monitoringptakow.gios.gov.pl/PM-GIS/>.
- zaktualizowano (merytorycznie) stronę monitoringu gatunków i siedlisk morskich <http://morskiesiedliska.gios.gov.pl/> bez wprowadzania nowych/nowoczesnych narzędzi.
- zaktualizowano (merytorycznie) stronę ZMŚP <http://zmstp.gios.gov.pl/> bez wprowadzania nowych/nowoczesnych narzędzi.
- zmodernizowano stronę monitoringu lasów (<https://www.gios.gov.pl/monlas/> → <https://monlas.gios.gov.pl/>). Modernizacja polegała na przeniesieniu strony ze starej struktury do nowoczesnego systemu zarządzania treścią. Dzięki temu strona jest bardziej przejrzysta i intuicyjna w obsłudze oraz dostępna zgodnie z Ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Zaktualizowano merytoryczne treści udostępniane na stronie.
- portal GIOŚ INSPIRE - <https://inspire.gios.gov.pl/portal/>. Portal zapewnia dostęp do zharmonizowanych zbiorów i usług danych przestrzennych oraz metadanych w zakresie zasobów PMŚ, SEVESO, PRTR. W 2024 r. w ramach portalu rozszerzono zakres prezentowanych informacji i danych. Więcej informacji na temat GIOŚ INSPIRE znajduje się w rozdziale Monitoring Środowiska.
- strona internetowa Corine Land Cover (CLC) <https://clc.gios.gov.pl/> - dedykowana krajowym projektom Corine Land Cover. W ramach tej strony zapewniona jest możliwość pobrania krajowych baz danych pokrycia terenu Corine Land Cover.

4. Informacje udzielone przedstawicielom tradycyjnych mediów - prasa, radio i telewizja

W 2024 r. organy Inspekcji Ochrony Środowiska udzieliły 578 wywiadów i odpowiedzi na zapytania w prasie oraz 329 wywiadów w radio i telewizji. Przedmiotem zainteresowania przedstawicieli mediów były w szczególności: nielegalne składowiska i magazynowanie odpadów, transport nielegalnych odpadów, przypadki pojawiania się śniętych ryb w rzekach i zbiornikach wodnych, stan rzeki Odry, zanieczyszczenia wód powierzchniowych, zanieczyszczenie i stan jakości powietrza w konkretnych lokalizacjach, import wyrobów drewnianych, jak również stan jakości wód powierzchniowych.

5. Działalność wydawnicza

W 2024 r. organy Inspekcji opracowały i udostępniły społeczeństwu w wersji drukowanej lub elektronicznej 147 publikacji oraz 3 biuletyny dotyczące głównie monitoringu środowiska, 34 materiały informacyjno-edukacyjne, jak również 1 589 komunikatów dotyczących, m.in., ważnych zdarzeń środowiskowych i działań organów Inspekcji, przekroczeń (lub ich braku) dopuszczalnych poziomów zanieczyszczenia powietrza, przekroczeń poziomu alarmowego oraz progu informowania dla pyłu zawieszonego PM10 i ozonu, a także wyników pomiarów hałasu, monitoringu pól elektromagnetycznych, stanu czystości wód rzek i jezior oraz

informacji na temat składowisk odpadów, gospodarki komunalnymi osadami ściekowymi, współpracy z innymi organami, m.in. Europejską Agencją Środowiska.

W 2024 r. w IOŚ zostało opracowanych i upowszechnionych 147 publikacji, takich jak np.:

1. Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport wojewódzki za rok 2023.
Tego typu raporty zostały również opracowane dla pozostałych 15 województw.
2. Pięcioletnia ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport wojewódzki za lata 2019-2023.
Tego typu raporty zostały również opracowane dla pozostałych 15 województw.
3. Zanieczyszczenie powietrza wielopierścieniowymi węglowodorami aromatycznymi na stacjach tła miejskiego w 2023 roku.
4. Ocena jakości powietrza w strefach w Polsce za rok 2023. Zbiorczy raport krajowy z rocznej oceny jakości powietrza w strefach wykonanej przez GIOŚ według zasad określonych w art. 89 ustawy - Prawo ochrony środowiska.
5. Pięcioletnia ocena jakości powietrza w strefach w Polsce wykonana za lata 2019-2023 według zasad określonych w art. 88 ust. 2 ustawy – Prawo ochrony środowiska. Zbiorczy raport krajowy z wynikami oceny.

Ryc. 20. Przykładowe strony tytułowe publikacji tematycznych

6. Raport problemowy na temat jakości powietrza w uzdrowiskach w Polsce w roku 2023.
7. Ocena zanieczyszczenia powietrza rtęcią na stacjach tła regionalnego w Polsce za 2023 rok.
8. Monitoring chemizmu opadów atmosferycznych i ocena depozycji zanieczyszczeń do podłoża w 2023 roku. Raport roczny z badań monitoringowych w 2023 roku.
9. Ocena zanieczyszczenia powietrza na stacjach monitoringu tła regionalnego w Polsce w roku 2023 w zakresie składu pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz depozycji metali ciężkich i WWA.
10. Monitoring tła zanieczyszczenia atmosfery w Polsce dla potrzeb EMEP, GAW/ WMO i Komisji Europejskiej. Raport syntetyczny 2023.
11. Monitoring prekursorów ozonu na stacji tła regionalnego Zielonka w Borach Tucholskich – raport za rok 2023.

12. Jakość powietrza w Polsce w roku 2023 w świetle wyników pomiarów prowadzonych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ).
13. Monitoring całkowitej zawartości ozonu w atmosferze oraz natężenia promieniowania UV-B na stacji Belsk w latach 2023-2025. Raport o stanie warstwy ozonowej w 2023 roku.
14. Monitoring rozkładu pionowego ozonu, całkowitej zawartości ozonu nad Polską i Europą Środkową oraz promieniowania UV-B w Polsce w latach 2023 – 2025. Raport syntetyczny o stanie warstwy ozonowej i natężenia promieniowania UV-B za 2023 rok.
15. Monitoring rozkładu pionowego ozonu, całkowitej zawartości ozonu nad Polską i Europą Środkową oraz promieniowania UV-B w Polsce w latach 2023 – 2025. Raport o stanie warstwy ozonowej i natężenia promieniowania UV-B za 2023 r.
16. Analiza wyników modelowania na potrzeby oceny udziału źródeł transgranicznych w Polsce w roku 2023, wykonana przez Instytut Ochrony Środowiska - Państwowy Instytut Badawczy.
17. Informacja o jakości powietrza w Świeciu w 2023 roku.
18. Informacja o jakości powietrza atmosferycznego w Solcu Kujawskim w latach 2021-2022.
19. Wyniki pomiarów pasywnych benzenu w województwie opolskim w 2023 roku.
20. Analiza stężeń formaldehydu uzyskanych w latach 2012-2023 na wybranych stacjach pomiaru jakości powietrza województwa lubuskiego.
21. „Jakość powietrza na obszarze Wrocławia. Informacja za rok 2023 na podstawie Państwowego Monitoringu Środowiska”, Urząd Miasta Wrocławia, pozostali zainteresowani - portal GIOŚ Jakość powietrza.
22. „Jakość powietrza na obszarze powiatu kłodzkiego. Informacja za rok 2023 na podstawie Państwowego Monitoringu Środowiska”, Starostwo Powiatowe w Kłodzku, pozostali zainteresowani - portal GIOŚ Jakość powietrza.
23. „Jakość powietrza we Wrocławiu po przyjęciu uchwały antysmogowej”, Zielona Planeta nr 6 (177).
24. Cztery „Informacje o jakości powietrza w miastach: Wrocław, Legnica, Jelenia Góra i Wałbrzych” opublikowane w kwartalnych „Biuletynach statystycznych województwa dolnośląskiego”.
25. "Powódź to nie tylko wielka masa przemieszczającej się wody. Dlaczego jest żółto-brązowa?".
26. "Wirus karasi spowodował śnięcie ryb w Jeziorze Słupckim".
27. "Zanieczyszczenia z nieba – opady atmosferyczne i monitoring ich chemizmu".
28. "Copper as a Complex Indicator of the Status of the Marine Environment Concerning Climate Change".
29. Stan czystości Jeziora Wikaryjskiego w 2021 r.
30. Stan czystości wód jeziora Sosno w 2021 r.
31. Stan czystości jeziora Gwiazda w 2021 r.
32. „Data-sharing for improved water management in the Oder / Odra River basin” W: „Good Practices and Lessons Learned in Data-sharing in Transboundary Basins”, United Nations, Geneva, 2024.
33. Ocena jakości wód podziemnych na podstawie wyników regionalnego monitoringu wód podziemnych uzyskanych w 2023 roku z terenu województwa dolnośląskiego – strona internetowa GIOŚ.
Tego typu raporty zostały również opracowane dla województwa lubelskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, śląskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego.

34. Stan geoekosystemów Polski w 2023 r.
35. Stan zdrowotny lasów w Polsce w 2023 roku na podstawie badań monitoringowych.
36. Synteza pt. Stan zdrowotny lasów Polski w 2023 r. (w języku polskim i angielskim).
37. Sprawozdanie z prac terenowych i opracowanie wyników uzyskanych w sezonie lęgowym w 2024 roku.
38. Sprawozdanie z prac terenowych i opracowania wyników uzyskanych w okresie migracji i zimowania w sezonie 2023/2024.
39. Sprawozdania z monitoringu gatunków roślin monitorowanych w 2023 i 2024 roku.
40. Sprawozdanie z monitoringu siedliska przyrodniczego monitorowanego w 2023 roku.
41. Sprawozdania z monitoringu gatunków zwierząt monitorowanych w 2023 roku.
42. Raport z przeprowadzonych prac i uzyskanych wyników dotyczących badania rozmieszczenia wilka i rysia za sezon 2023/2024.
43. Raport z badania rozmieszczenia niedźwiedzia brunatnego w Polsce za rok 2022.
44. Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2023 w województwie podlaskim.
Tego typu raporty zostały również opracowane dla pozostałych 15 województw.
45. Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w Polsce w roku 2023.
46. Wykonywanie pomiarów w sieci wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych - Raport przedstawiający wyniki i analizy za rok 2023.
47. Monitoring skażeń promieniotwórczych wód powierzchniowych i osadów dennych - Raport za rok 2023.
48. Raport roczny za 2022 rok przedstawiający depozycję cezu-137 oraz stężenia radionuklidów naturalnych w powierzchniowej warstwie gleby wraz z analizą wieloletnią obejmującą lata 1988-2022.
49. Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa mazowieckiego w roku 2023.
Tego typu raporty zostały również opracowane dla pozostałych 15 województw.
50. Badania monitoringowe gleb w województwie dolnośląskim w 2023 roku – strona internetowa GIOŚ.

INFORMACJE WIELOKOMPONENTOWE

1. Informacja o stanie środowiska Torunia w 2023 roku..
2. Informacja o stanie środowiska w powiecie polickim w roku 2023.
3. Informacja o stanie środowiska w powiecie kołobrzeskim w roku 2023.
4. Informacja o stanie środowiska w powiecie choszczeńskim w roku 2023.

Biuletyny opracowane i upowszechnione przez IOŚ w 2024 roku:

1. Biuletyn informacyjny nr 5/2024 poświęcony projektowi pt. Wzmocnienie oceny depozycji atmosferycznej w Polsce w oparciu o doświadczenia norweskie finansowanemu ze środków MF EOG 2014 – 2021.

Ryc. 21. Zdjęcie pierwszej strony biuletynu: <https://mfeog.gios.gov.pl/index.php/pl/publikacje/biuletyny>

2. "Ocena stanu środowiska polskich obszarów morskich Bałtyku na podstawie danych monitoringowych z roku 2023 na tle dziesięciolecia 2013-2022".
3. Biuletyn Monitoringu Przyrody nr 28-2024. Monitoring Ptaków Polski w latach 2021-2024.

Materiały informacyjno-edukacyjne opracowane i upowszechnione przez IOŚ w 2024 roku:

1. „Stan jezior w Polsce na podstawie badań państwowego monitoringu środowiska w latach 2016-2021” (plakat) – RWMŚ w Zielonej Górze.

6. Inne formy upowszechniania informacji w społeczeństwie

W roku 2024 pracownicy Inspekcji Ochrony Środowiska angażowali się w wiele inicjatyw i przedsięwzięć, podczas których była możliwość edukowania i informowania społeczeństwa o najważniejszych problemach związanych ze stanem i ochroną środowiska. Były to m.in. konferencje i seminaria o zasięgu zarówno ogólnopolskim, jak i lokalnym oraz różnego rodzaju debaty, posiedzenia, sesje organów władz lokalnych i/lub otwarte dla szerszych grup odbiorców, podczas których wygłoszono łącznie około 120 prezentacji.

Przykładowe tytuły prezentacji:

1. Prezentacja pt.: Informacja Głównego Inspektora Ochrony Środowiska o jakości powietrza w Polsce w latach 2022 i 2023 na XIV spotkaniu polsko-czeskiej grupy roboczej ds. Jakości powietrza w Warszawie.
2. Prezentacja pt.: Decyzja Komisji 2017/848 – nowe wymagania dotyczące monitorowania i oceny stanu siedlisk bentosowych, na konferencji „Mapowanie siedlisk dennych polskich obszarów morskich z wykorzystaniem metody mozaikowego sonarowania dna w latach 2021-2023”.
3. Prezentacja pt.: System ostrzeżeń o przekroczeniach poziomów informowania, alarmowych i poziomów dopuszczalnych na spotkaniu Grupy Roboczej ds. Ochrony Powietrza w ramach projektu Krajowa Sieć Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju.
4. Prezentacje dotyczące efektów realizacji projektu pn. Wzmocnienie oceny depozycji atmosferycznej w Polsce w oparciu o doświadczenia norweskie w ramach programu Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu, obszaru Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021, prezentowane na konferencji podsumowującej

realizację ww. projektu przez przedstawicieli Departamentu Monitoringu Środowiska GIOŚ.

5. Prezentacja pt. Informacja Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska o jakości powietrza w Polsce w latach 2022 i 2023 na VII spotkaniu Polsko-Niemieckiej Grupy Roboczej ds. Jakości powietrza.
6. Wystąpienie dotyczące wykorzystywania produktów CAMS w realizacji ustawowych zadań GIOŚ, szczególnie w zakresie informowania społeczeństwa i władz o wysokich stężeniach zanieczyszczeń, wygłoszone podczas III spotkania Serwisu Monitoringu Atmosfery Copernicus (CAMS) w Polsce – Warszawa.
7. Prezentacja na temat monitoringu jakości powietrza w Polsce w świetle nowych regulacji prawnych UE, przedstawiona podczas XIII Konferencji Naukowej Ochrona Powietrza w Teorii i Praktyce, Zakopane.
8. Prelekcja podczas panelu dyskusyjnego pn. „Jak zmieniać świadomość mieszkańców? – Edukacja, informacja, monitoring jakości powietrza” w ramach Konferencji pn. „Polska na drodze do czystego powietrza – wyzwania i sukcesy”, Rybnik.
9. Prelekcja podczas debaty pn. Klimat – Środowisko - Zdrowie. Gdzie zmierzamy?” przeprowadzonej w ramach Konferencji pn. „Wyzwania Środowiskowe i Klimatyczne a Zdrowie Publiczne”, Warszawa.
10. Prelekcja podczas debaty pn. „Dane o jakości powietrza - skąd wiemy, że działania antysmogowe są skuteczne?” zorganizowanej w ramach Konferencji „Forum Czystego Powietrza” w Warszawie.
11. Prelekcja wygłoszona na spotkaniu Komitetu Samorządowego pn. „Air Quality Monitoring and the Growth of Low Emission Zones” zorganizowanym w ramach I Kongresu Nowej Mobilności (Łódź, 25-27 września 2024 r.).
12. Prezentacja wygłoszona podczas Konferencji podsumowującej realizację przez GIOŚ projektu pn. „Wzmocnienie oceny depozycji atmosferycznej w Polsce w oparciu o doświadczenia norweskie w ramach programu Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu, obszaru Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021.”.
13. "River monitoring, how to get it done properly?", Uniwersytet Rzeszowski.
14. Prezentacja pn. "Jak rozumieć informację, że stan wód w Polsce jest prawie w 100% zły" – podczas Ogólnopolskiej Konferencji Hydrologicznej "Hydrologia i człowiek. Interakcje i wyzwania".
15. "Dlaczego stan wód w Polsce jest prawie w 100% oceniany jako zły" podczas Konferencji Woda - kluczowy czynnik rozwoju cywilizacji.
16. "Gospodarka ściekowa w Polsce i sekwencyjne systemy biofiltracji ścieków" podczas IX Ogólnopolskiej Konferencji Nauk o Życiu BioOpen.
17. „Jakość powietrza w województwie kujawsko-pomorskim” podczas debaty pn. „Uchwała antysmogowa – dobro czy zło?”, zorganizowanej przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego.
18. Prezentacja „Jakość powietrza w województwie kujawsko-pomorskim”, wygłoszona podczas Konferencji szkoleniowej straży miejskich i gminnych województwa kujawsko-pomorskiego pt. „Uchwała antysmogowa jako narzędzie przeciwdziałania niskiej emisji”.

19. "Water quality of Bydgoszcz Canal – the state environmental monitoring", World Canals Conference 2024.
20. „Działania podejmowane w celu ochrony Kanału Gliwickiego po katastrofie w dorzeczu Odry w 2022 r.” – prezentacja przedstawiona podczas spotkania dedykowanego wyzwaniom społeczno-gospodarczo-środowiskowym Kanału Gliwickiego i Rzeki Odry.
21. Prezentacja „Jakość powietrza na terenie województwa śląskiego, na podstawie badań w ramach państwowego monitoringu środowiska”, wygłoszona podczas VII Mysłowickiej Konferencji dotyczącej niskiej emisji i zagrożeń z nią związanych.
22. Prezentacja pn. „Monitorowanie jakości powietrza na obszarze woj. świętokrzyskiego”, przedstawiona podczas Posiedzenia Plenarnego Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego.
23. „Roczna ocena jakości powietrza w województwie opolskim. Raport wojewódzki za rok 2023” (wygłoszona 3 razy) sesja Rady Miasta Kędzierzyn-Koźle, posiedzenie Komisji Rodziny, Zdrowia, Środowiska i Spraw Społecznych Sejmiku Województwa Opolskiego, posiedzenie Sejmiku Województwa Opolskiego.
24. „Monitorowanie zanieczyszczeń powietrza w okresie zimowym”, posiedzenie Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego nt. przygotowania administracji publicznej oraz przedsiębiorców energetycznych województwa opolskiego do sezonu zimowego 2024/2025.
25. „Stan jakości powietrza w województwie podkarpackim”, prezentacja przygotowana na konferencję otwierającą projekt LIFE „Podkarpackie – żyj i oddychaj” zorganizowaną przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego.
26. „Jakość powietrza w województwie podkarpackim na przestrzeni ostatnich lat”, prezentacja przygotowana na konferencję zorganizowaną przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego pn. „Zarządzanie jakością powietrza w województwie podkarpackim”.
27. „Wyniki monitoringu jakości wody w Zatoce Pomorskiej w roku 2023”, Spotkanie grupy ekspertów ds. badania wód Zalewu Szczecińskiego i Zatoki Pomorskiej.
28. „Stan wód powierzchniowych na terenie miasta Zielona Góra w ramach państwowego monitoringu środowiska”, Seminarium podsumowujące kampanię informacyjno-edukacyjną organizowane przez Urząd Miasta Zielona Góra pn.: „Zielona Góra wodą płynącą- Woda w przyrodzie, środowisku i społeczeństwie”.
29. „Informacja o stanie środowiska w mieście Zielona Góra na tle wyników badań monitoringowych przeprowadzonych w 2023 r. i w latach poprzednich”, IX sesja Rady Miasta Zielona Góra.
30. „Ocena stanu jezior Polski na podstawie państwowego monitoringu środowiska oraz omówienie wybranych metod badań, czyli co nurkowanie ma wspólnego z PMŚ”, Konferencja Naukowych Badań Podwodnych, organizowana przez Fundację Naukowe Badania Podwodne III edycja „Rola płetwonurków w ochronie ekosystemów wodnych”.
31. „Ocena stanu jezior Polski na podstawie państwowego monitoringu środowiska”, Seminarium Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego.
32. „Wielkopowierzchniowe zanieczyszczenie związkami chloroorganicznymi na obszarze przygranicznym pomiędzy Forst i Sacro, (Niemcy, Brandenburgia), a Zasiekami i Janiszowicami (Polska, województwo lubuskie)”, 31. posiedzenie Polsko-Niemieckiej Komisji do spraw Wód Granicznych.

33. „Przedstawienie działań i roli GIOŚ w informowaniu międzynarodowych grup oraz realizowanym monitoringu wód”, Spotkanie robocze na temat zanieczyszczenia wód podziemnych w rejonie miejscowości Forst.
34. Jakość powietrza we Wrocławiu w świetle badań Państwowego Monitoringu Środowiska. Roczna ocena za 2023 r., Posiedzenie Zespołu roboczego ds. jakości powietrza i efektywności energetycznej we Wrocławiu.
35. Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych granicznych w świetle badań PMŚ, 14. narada Polsko-Czeskiej grupy roboczej WFD, we Wrocławiu.
36. „Zielona kryminologia w praktyce, czyli krótka charakterystyka działania Wydziału Zwalczania Przestępczości Środowiskowej Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Kielcach”, III Kongres Kryminologiczny, Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.
37. „Obowiązki rolnika w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Najczęstsze uchybienia” w ramach konferencji „Ochrona środowiska w gospodarstwie rolnym” zorganizowanej przez Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu.
38. „Kontrola realizacji działań określonych w Programach ochrony powietrza i Planach działań krótkoterminowych”, Konferencja dla Gmin „Zarządzanie jakością powietrza w województwie podkarpackim”.

W 2024 r. przedstawiciele organów Inspekcji Ochrony Środowiska brali również udział w innych wydarzeniach, seminariach, sympozjach i imprezach masowych, takich jak np.:

- 1) Konferencja przedstawiająca wyniki monitoringu Morza Bałtyckiego pn. „Mapowanie siedlisk dennych polskich obszarów morskich z wykorzystaniem metody mozaikowego sonarowania dna w latach 2021-2023”;
- 2) XXXI Sympozjum Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego „Indywidualność regionalna przemian środowiska przyrodniczego Polski w warunkach zmian klimatu i narastającej antropopresji” w ramach Jubileuszowej Konferencji Naukowej pt. „Wyrastamy z tradycji i historii regionu. 50 lat Roztoczańskiego Parku Narodowego w służbie przyrody i człowieka”;
- 3) World Canals Conference 2024, Bydgoszcz;
- 4) Konferencja Hydrologiczna 2024. Hydrologia i Człowiek. Interakcje i Wyzwania, organizowana przez Uniwersytet Łódzki, Wydział Nauk Geograficznych, Instytut Klimatologii i Hydrologii, Zakład Hydrologii i Gospodarki Wodnej wraz z Komisją Hydrologiczną Polskiego Towarzystwa Geograficznego i Stowarzyszeniem Hydrologów Polskich;
- 5) Seminarium podsumowujące kampanię informacyjno-edukacyjną organizowane przez Urząd Miasta Zielona Góra pn.: „Zielona Góra wodą płynąca- Woda w przyrodzie, środowisku i społeczeństwie”;
- 6) Rodzinny Festyn Ekologiczny podsumowujący kampanię „Nowa Sól na fali czystego powietrza – edukacja ekologiczna w mieście”, którego organizatorem było Miasto Nowa Sól.

Kampanie edukacyjno-informacyjne i inne działania o charakterze promocyjnym

W 2024 r. zarówno Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, jak i wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska, w celu upowszechniania informacji o środowisku

i o działalności Inspekcji, angażowały się w wiele działań o charakterze informacyjnym, edukacyjnym i promocyjnym, jak np.:

- 1) „Zarządzanie poprzez działanie w ochronie środowiska” – realizowany przez WIOŚ w Szczecinie projekt edukacyjny, na który składały się następujące elementy:
 - 7 specjalistycznych warsztatów, które zgromadziły łącznie 128 uczestników. Warsztaty obejmowały szeroki zakres tematów, takich jak:
 - 1) Przekaz informacji do społeczeństwa – formy i sposoby prezentacji;
 - 2) Wykorzystanie materiałów foto i wideo w pracy inspektora;
 - 3) Zastosowanie dronów w ochronie środowiska;
 - 4) Badania georadarowe w analizie odpadów;
 - 5) Monitoring rzeki Odry i ocena zagrożeń;
 - 6) Nowoczesne techniki mikroskopowe zebranego materiału i ich możliwości zastosowania w praktyce kontrolnej;
 - 7) Analiza fizykochemiczna wody za pomocą miernika wieloparametrowego;
 - Konkurs na reportaż Ekologiczny „Widzę, reaguję, uświadamiam”,
 - Konferencja naukowa.
- 2) Program edukacyjny „Aktywni Błękitni - Szkoła przyjazna wodzie”, mający na celu zapoznanie uczniów z różnymi aspektami dotyczącymi racjonalnej regionalnej gospodarki, ochrony przed powodzią i suszą oraz zasad bezpieczeństwa w trakcie rekreacji nad wodą. Wsparcie organizacyjne i czynny udział w pikniku edukacyjnym podsumowującym program, obejmujący przeprowadzenie warsztatów i pokaz działań związanych z wykorzystaniem bezzałogowych statków powietrznych zapewnił WIOŚ w Katowicach.
- 3) Spotkania informacyjno-edukacyjne ze studentami, m.in., Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytetu Opolskiego, Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu i Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- 4) Zajęcia edukacyjne z zakresu ochrony środowiska prowadzone w przedszkolach, szkołach podstawowych, średnich i szkołach zawodowych.

Zdjęcie 35. Dzień Dziecka w KPRM

Zdjęcie 36. Działania edukacyjne

7. Informacje o przekazanych i udostępnianych danych związanych ze środowiskiem i jego ochroną, z uwzględnieniem danych otwartych w rozumieniu ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego

Dane i informacje dotyczące stanu środowiska, wytwarzane m.in. w ramach PMŚ i/lub w ramach prac Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji Środowiska EIONET, przekazywane są także do innych instytucji, w tym m.in. do Komisji Europejskiej i Europejskiej Agencji Środowiska (EEA). Udostępniane i przetwarzane są m.in. w produktach, w tym licznych publikacjach i narzędziach internetowych, tworzonych przez EEA i konsultowanych z GIOŚ. Zapewniają one każdemu obywatelowi dostęp do kompleksowej oceny stanu środowiska Europy, w tym oddziałujących na niego presji i powiązanej z nim jakości życia, oraz dokonywania porównań między państwami. Na poziomie krajowym GIOŚ przekazuje dane m.in. do GUS. Więcej informacji w rozdziałach „Monitoring środowiska” oraz „Współpraca międzynarodowa”.

Otwarte dane – informacje o udostępnianych danych związanych ze środowiskiem

W 2024 r. w ramach portalu **dane.gov.pl**, <https://dane.gov.pl/pl>, w zakresie kategorii „Środowisko” zostały zaktualizowane zasoby danych Państwowego Monitoringu Środowiska GIOŚ.

Udostępnianie danych:

W 2024 r., jak co roku, GIOŚ zapewnił dostęp do zharmonizowanych zbiorów danych przestrzennych za pomocą usług sieciowych (WMS, WFS, ATOM, SOS), zgodnie z wymaganiami dyrektywy INSPIRE. Tam gdzie to było wykonalne zaktualizował zasoby danych i metadane, udostępnione w ramach Węzła GIOŚ INSPIRE. Jednocześnie kontynuował prace w zakresie zwiększenia zakresu zbiorów danych przestrzennych INSPIRE dostępnych poprzez usługę pobierania OGC API Features.

W ramach katalogu metadanych GIOŚ, jak co roku, zapewnił dostęp do metadanych zharmonizowanych zbiorów i usług danych przestrzennych INSPIRE.

W 2024 r. portal GIOŚ INSPIRE, w tym Geoportal GIOŚ INSPIRE i katalog metadanych odwiedziło ponad 30 000 użytkowników.

GIOŚ zapewnia również dostęp do krajowych baz danych o pokryciu terenu Corine Land Cover. Zasoby te są powszechnie wykorzystywane przez różnego typu organy, podmioty,

instytucje naukowe i osoby fizyczne. W 2024 r. odnotowano ponad 10 000 użytkowników strony internetowej Corine Land Cover, z czego zdecydowana większość to użytkownicy odwiedzający stronę po raz pierwszy.

GIOŚ udzielał konsultacji na temat danych przestrzennych udostępnionych za pomocą usług sieciowych INSPIRE oraz krajowych baz danych Corine Land Cover.

VIII. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

I. Charakterystyka zadań

Współpraca międzynarodowa GIOŚ w roku 2024 była skoncentrowana w głównej mierze na:

- udziale w pracach instytucji i agend Unii Europejskiej, w tym Europejskiej Agencji Środowiska, Europejskiej Sieci Wdrażania i Egzekwowania Prawa Ochrony Środowiska (IMPEL), w komitetach, grupach roboczych i programach UE
- wypełnianiu zobowiązań wynikających z konwencji i umów międzynarodowych
- współpracy bilateralnej, głównie z krajami sąsiadującymi z Polską.

2. Współpraca Inspekcji Ochrony Środowiska z instytucjami i agendami Unii Europejskiej

2.1 Udział IOŚ w pracach Europejskiej Agencji Środowiska (EEA)

W 2024 r. przedstawiciel GIOŚ, zgodnie z ustawą o Inspekcji Ochrony Środowiska, kontynuował pełnienie roli Krajowego Punktu Kontaktowego (KPK) ds. współpracy z Europejską Agencją Środowiska (EEA) w ramach Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji Środowiska (EIONET) i koordynował współpracę Polski z EEA. Merytoryczny wkład we współpracę w określonych tematach EIONET dotyczących środowiska i działań człowieka realizowany był przez KPK oraz innych pracowników w GIOŚ i innych instytucjach. Realizacja współpracy z EEA obejmowała przede wszystkim organizację struktury i pracy krajowej EIONET oraz kontrolę jej działań, przekazywanie do Agencji danych i informacji, udział w tworzeniu i opiniowaniu działań, projektów i produktów EEA, wymianę doświadczeń z innymi krajami. Ponadto przedstawiciele GIOŚ pełnią funkcje odpowiednio członka i zastępcy członka Zarządu EEA, i uczestniczą w jego pracach, związanych z zarządzaniem samą EEA i sprawami strategicznymi.

Zapewniono bieżące funkcjonowanie sieci EIONET, obejmującej kilkanaście instytucji i ponad 30 ekspertów. W realizację zadań odpowiednio włączano także jednostki spoza sieci. Wiązało się to także z realizacją licznych zadań o charakterze administracyjno-zarządczym w zakresie procedur krajowych, jak i systemu informatycznego EEA. Realizowano w ramach struktur EIONET w Polsce wymianę informacji i wiedzy nt. działań na poziomie EEA i na poziomie kraju oraz odnośnie do prac z zakresu tematyki dotyczącej środowiska i powiązanej z jego stanem dobrej jakości życia. Ponadto, z pozycji KPK, udzielano niezbędnego doradztwa ekspertom w kraju.

Rok 2024 był kolejnym rokiem wdrażania zmian w sieci EIONET, w ramach kontynuowanego przez EEA procesu modernizacji. Zmodernizowana struktura zawiera

12 większych, bardziej przekrojowych tematów współpracy m.in. systemy zaopatrzenia w żywność, emisje gazów cieplarnianych w połączeniu z systemami zaopatrzenia w energię, systemy mobilności, systemy lądowe, rozszerzona tematyka zdrowia integrująca m.in. kwestie jakości powietrza, hałasu, narażenia na substancje chemiczne.

Polski KPK opracował i przekazał opinie do Dokumentu Programowego EEA 2025-2027 oraz uczestniczył w dalszych uzgodnieniach wspólnego stanowiska ze wszystkich krajów do realizacji na poziomie krajowym.

Polski KPK uczestniczył we wszystkich 3 posiedzeniach Krajowych Punktów Kontaktowych a przedstawiciel GIOŚ reprezentujący Polskę w Zarządzie EEA uczestniczył we wszystkich 3 spotkaniach plenarnych Zarządu. Czerwcowe spotkanie w Kopenhadze połączone zostało ze wspólnym seminarium z Zarządem EEA i Komitetem Naukowym. Delegacja polska aktywnie uczestniczyła w dyskusjach dotyczących kierunków prac EEA i EIONET w świetle Strategii EEA i EIONET do 2030 r. Delegacja polska odbyła również spotkanie z Leeną Yla Mononen, Szefową Europejskiej Agencji Środowiska i przedstawiła priorytety polskiej prezydencji w Radzie UE oraz omówiła możliwości jej wsparcia przez polskiego pracownika EEA. Dla poziomu KPK Agencja zorganizowała w ciągu roku dodatkowo szereg krótszych webinarów, dotyczących m.in. narzędzi komunikacyjno-informacyjnych dla EIONET oraz raportu o stanie środowiska Europy i prognozach jego zmian SOER 2025, gdzie polski KPK zabierał głos.

W zakresie poszczególnych tematów EIONET organizowane były spotkania dotychczasowych krajowych centrów referencyjnych oraz inne spotkania eksperckie. Na około łącznie 60 spotkań tematycznych on-line zapewniono udział odpowiednich pracowników GIOŚ (w tym KPK) lub jednostek zewnętrznych w ponad połowie, w tym także uzgadniając stanowisko strony polskiej na wymagające tego obrady. KPK zapewnił też udział strony polskiej w 8 z 9 fizycznych spotkań tematycznych w 2024 r. W 2 z nich uczestniczył KPK, bezpośrednio realizujący podlegające obradom prace. W pozostałych brali udział inni pracownicy GIOŚ lub eksperci innych instytucji, którzy uzgadniali z KPK stanowisko na spotkania i sprawozdania.

Kluczowym zadaniem w 2024 r. były prace nad częścią krajową raportu o stanie środowiska Europy i prognozach jego zmian SOER 2025. Objęło to tworzenie opisów do części dot. stanu środowiska, sytuacji społeczno-gospodarczej oraz systemów zaopatrzenia w żywność, energię i transport. KPK zorganizował wieloetapowy i rozłożony w czasie proces pozyskania w kraju niezbędnych informacji oraz prowadził bieżącą współpracę z odpowiednimi jednostkami, jak również opracował szereg wkładów.

Proces konsultacji w kraju KPK zorganizował dla około 50 różnych produktów EEA. Były to najczęściej różnego rodzaju opracowania, w tym oceny dotyczącej stanu środowiska, oddziałujących presji i wpływu środowiska na człowieka, prezentowane w formie raportów-publicacji lub krótkich materiałów o tematyce przekrojowej albo koncentrującej się na danych elementach środowiska lub sektorach gospodarki. Największego wysiłku wymagało opiniowanie raportu dotyczącego wskaźników i trendów dla oceny realizacji planu działań KE na rzecz eliminacji zanieczyszczeń, raportu dotyczącego postępów we wdrażaniu 8. Programu Działań w zakresie środowiska oraz raportu dotyczącego stanu wód. Drugim najczęściej konsultowanym produktem były wskaźniki, w tym opisy ich metodologii. Wkład merytoryczny w część konsultacji zapewnili pracownicy GIOŚ, w tym największy KPK. W przypadku około 20 konsultowanych produktów stanowisko opracował i przekazał do EEA KPK, który koordynował prace nad profilem EEA dla Polski dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym,

a także wspierał aktualizację przez MKiŚ profilu krajowego dotyczącego odpadów. W roku 2024 KPK zapewnił również wkład i opiniował otrzymany z MKiŚ projekt sprawozdania KE z przeglądu wdrażania polityki ochrony środowiska w Polsce.

W ramach realizacji sprawozdawczości do EEA lub do Komisji Europejskiej poprzez narzędzia EEA, wykorzystując dane Państwowego Monitoringu Środowiska oraz inne opracowania wykonane przez właściwe komórki resortu, w 2024 r. przekazano do Centralnego Repozytorium Danych (CDR) EEA lub nowej platformy Reportnet 3.0 zbiory dotyczące: powietrza w zakresie jego jakości, wód śródlądowych, ichtiofauny morskiej, Krajowego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń i dużych obiektów energetycznego spalania. W systemach EEA wykonano przy tym liczne obowiązkowe testy jakości danych. W zakresie jakości powietrza, oprócz ustalonego raportowania do repozytorium danych CDR EEA, z bazy danych GIOŚ przesyłano co godzinę na serwer EEA dane bieżące, on-line, z automatycznych stanowisk pomiarowych.. W podlegającej konsultacjom w 2024 r. ocenie wywiązywania się kraju ze sprawozdawczości w 2023 r. kluczowych dla EEA danych, objętych też przekazami realizowanymi przez inne jednostki w kraju, Polska osiągnęła maksymalną notę zajmując pierwsze miejsce wraz z 3 innymi państwami.

2.2 Udział Inspekcji Ochrony Środowiska w pracach sieci IMPEL

Europejska Sieć Wdrażania i Egzekwowania Prawa Ochrony Środowiska - IMPEL (ang. EU Network for the *Implementation and Enforcement of Environmental Law*) jest międzynarodowym stowarzyszeniem non-profit zrzeszającym organy administracji państwowej zajmujące się sprawami środowiska w państwach należących, bądź kandydujących do Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EEA) oraz Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA). Misją i celem działalności IMPEL jest przyczynienie się do ochrony środowiska poprzez promowanie i usprawnianie wdrażania i egzekwowania unijnego prawa ochrony środowiska. Międzynarodowa współpraca prowadzi m.in. do wypracowywania najlepszych praktyk związanych z prowadzeniem kontroli, wydawaniem pozwoleń, czy egzekwowaniem przepisów środowiskowych.

GIOŚ jest jednym z 58 członków sieci IMPEL i jedynym z Polski. Przedstawiciel GIOŚ pełni obowiązki Krajowego Koordynatora IMPEL.

W 2024 r. przedstawiciele GIOŚ wzięli udział w szeregu projektów oraz wydarzeń organizowanych w ramach IMPEL:

- **XXVIII i XXIX Zgromadzeniu Ogólnym IMPEL** (ang. *General Assembly, GA*), stanowiącym najwyższy organ decyzyjny tej organizacji. Na posiedzeniach GA zapadają najważniejsze decyzje dotyczące funkcjonowania, finansowania i kierunków dalszych prac sieci IMPEL;
- **dwóch spotkaniach roboczych Krajowych Koordynatorów IMPEL** (ang. *National Coordinators Meeting*), poprzedzających Zgromadzenia Ogólne IMPEL, stanowiących okazję do wymiany doświadczeń, dobrych praktyk oraz wzajemnego wsparcia technicznego;

- **Konferencji IMPEL Wsparcie dla Ukrainy** (ang. *Ukraine Support Conference*) dedykowanej stronie ukraińskiej, która stała się członkiem Sieci IMPEL w 2022 r. W związku z trwającą rosyjską agresją oraz w perspektywie przygotowań Ukrainy do akcesji do Unii Europejskiej - UE (Ukraina ma status państwa kandydującego) kraje oraz organizacje unijne proponują różne formy wsparcia, również w obszarze ochrony środowiska;
- **Konferencji LIFE SWEAP – Przyszłość w transgranicznym przemieszczaniu odpadów**, która stanowiła podsumowanie projektu IMPEL – LIFE SWEAP trwającego 2018 r. do 2024 r. Ogólnym celem projektu było wsparcie gospodarki o obiegu zamkniętym oraz zwalczanie nielegalnego handlu odpadami na poziomie UE poprzez m.in. zwiększenie umiejętności inspektorów i organów ścigania, intensyfikację współpracy między krajami oraz opracowywanie innowacyjnych narzędzi i technik;
- **warsztatach w ramach projektu IMPEL IRI dotyczących przeglądów środowiskowych** (ang. *IMPEL Review Initiative*). IRI to wieloletnia inicjatywa mająca na celu wsparcie organów dążących do skutecznego i efektywnego wdrożenia prawodawstwa UE w zakresie ochrony środowiska, w tym nowoczesnych narzędzi i podejść;
- **16 seminarium IMPEL pn. „Nauka płynąca z poważnych awarii”** (ang. *Lessons Learnt from Industrial Accidents*), w trakcie którego omówiono przyczyny, przebieg i skutki wybranych poważnych awarii, a także wnioski mające na celu zapobieżenie wystąpieniu takich zdarzeń w przyszłości;
- **polsko-włoskim spotkaniu** on-line z Podkomisarzem z Korpusu Karabinierów w sprawie włoskich doświadczeń w zakresie nielegalnych składowisk odpadów oraz projektu IMPEL „*Stop irregular landfills*”;
- **spotkaniu w ramach projektu IMPEL poświęconego realizacji obowiązków wynikających z art. 17 dyrektywy w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego** (ang. *WEEE Article 17 Free-riders*), na którym omówiono m.in. kwestie związane z nielegalnym przemieszczaniem sprzętu elektrycznego i elektronicznego (zseie) do krajów UE oraz nielegalnym przemieszczaniem odpadów zużytego sprzętu do państw afrykańskich, a także systemu zbierania i przetwarzania zseis, w tym transgranicznego przemieszczania zseie oraz frakcji powstałych po przetwarzaniu zseie;
- **Konferencji IMPEL „Waste and TFS”**, która zgromadziła europejskich ekspertów ds. odpadów, przedstawicieli organów ds. ochrony środowiska, służb celnych, organów ścigania oraz innych, które mają związek z transgranicznym przemieszczaniem odpadów;
- **Konferencji IMPEL „Water and Land”** poświęconej omówieniu wdrażania dyrektyw dotyczących wód, prac Komisji Europejskiej nad proponowanym zintegrowaniem dyrektyw dotyczących wód słodkich i słonych oraz nowej dyrektywy w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne;
- **dwóch spotkaniach projektowych w ramach projektu IMPEL dotyczącego wdrażania dyrektywy o emisjach przemysłowych** (ang. *Supporting IED Implementation*). Grupa projektowa zajmuje się sektorem chowu przemysłowego drobiu i trzody chlewnej podlegającym również dyrektywie azotanowej. W trakcie spotkań poruszano kwestie znaczenia wykorzystania obserwacji satelitarnych do kontroli gospodarstw rolnych, omówiono również niektóre zmiany wprowadzone

dyrektywą w sprawie zmiany dyrektywy o emisjach przemysłowych, w tym nowy przepis mający przeciwdziałać sztucznemu podziałowi gospodarstw - tzw. zasada agregacji;

- **webinarze w ramach projektu IMPEL Transfrontier Shipment of Wastes - Ship recycling** (*Transgraniczne przemieszczanie odpadów – grupa robocza Recykling statków*). Webinar poświęcony był zagadnieniom związanym z przetwarzaniem odpadów w postaci statków. Na spotkaniu omówione zostało studium przypadku przygotowane przez właściwy urząd Malty oraz instalacje demontażu wpisane do europejskiego wykazu zakładów recyklingu statków;
- **spotkaniu Komitetu Sterującego IMPEL Odpady i TPO – transgraniczne przemieszczanie odpadów (ang. *Waste and TFS*)**, w ramach których wyznaczono kierunki dalszych działań Zespołu Ekspertckiego IMPEL Waste & TFS;
- **dwóch cyklicznych spotkaniach Krajowych Punktów Kontaktowych (ang. *NCP – National Contact Points*) w ramach projektu IMPEL Waste & TFS** poświęconych wymianie, dzieleniu się i omawianiu doświadczeń, a także najlepszych praktyk w zakresie egzekwowania przepisów dotyczących gospodarki odpadami, ze szczególnym uwzględnieniem przemieszczania odpadów;
- **spotkaniach Zespołu Ekspertckiego IMPEL ds. Przekrojowych (ang. *Cross-Cutting Expert Team Meeting*)**, których celem było przedstawienie raportów z realizowanych projektów przekrojowych, w tym flagowego projektu IMPEL - Przegląd Partnerski IMPEL (ang. *IMPEL IRI*). Na spotkaniach m.in. dyskutowano nad propozycjami nowych projektów na lata 2025-2027 oraz zakresie współpracy z Komisją Europejską;
- **spotkaniach on-line Komitetu Rekrutacyjnego IMPEL**, którego głównym zadaniem jest organizacja obsadzania stanowisk funkcyjnych w sieci, w tym określanie zasad i wymogów rekrutacyjnych IMPEL oraz zapraszanie odpowiednich kandydatów do procesu rekrutacyjnego. W 2024 r. Komitet Rekrutacyjny uczestniczył w rekrutacjach na stanowiska kierowników Zespołów Ekspertckich oraz członków Komitetów IMPEL;
- **spotkaniu Zespołu Ekspertckiego IMPEL ds. Emisji Przemysłowych (ang. *Industry and Air Expert Team Meeting*)** poświęconym wdrożeniu Najlepszych Dostępnych Technik w krajach Członkowskich UE;
- **roboczych spotkaniach organizacyjnych z Sekretariatem IMPEL oraz liderami Zespołów Ekspertckich** w sprawach dotyczących spotkań IMPEL w ramach **Polskiej Prezydencji w Radzie UE w I połowie 2025 r.**

Poza udziałem w spotkaniach prowadzona była stała wymiana doświadczeń w sprawach bieżących pomiędzy ekspertami GIOŚ oraz ich odpowiednikami w krajach członkowskich IMPEL w ramach platformy komunikacyjnej IMPEL.

3. Udział w pracach komitetów i grup roboczych Unii Europejskiej oraz programach Komisji Europejskiej

3.1. Grupy ds. wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej

Grupa robocza ds. stanu ekologicznego

Uczestniczono w spotkaniu stacjonarnym i spotkaniu on-line. W ramach grupy funkcjonują podgrupy tematyczne, do których GIOŚ wydelegował przedstawicieli różnych instytutów naukowych, a efektem ich prac są m.in. raporty omawiane w grupie. Są to podgrupy

ds.: harmonizacji kryteriów klasyfikacji elementów fizykochemicznych, klasyfikacji stanu hydromorfologicznego jezior oraz kryteriów wyznaczania rzek swobodnie płynących.

Grupa robocza ds. chemikaliów

Uczestniczono w pracach, w tym w trzech spotkaniach on-line. Główne cele prac grupy w 2024 r. obejmowały: kontynuację prac zgodnie z nowym programem Wspólnotowej Strategii Wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej na lata 2022-2024, dalsze informacje na temat pierwszej wersji 5. listy obserwacyjnej („watch list”), rewizję listy substancji priorytetowych oraz prace nad metodami opartymi na mierzeniu efektu (EBM).

Grupa robocza ds. wód podziemnych

Uczestniczono w dwóch spotkaniach. Przedstawiono aktualny stan prac KE nad wprowadzeniem zmian do dyrektywy dotyczącej wód podziemnych oraz ewaluację wdrożenia dyrektywy azotanowej i wstępne plany jej modyfikacji. Zaprezentowano wyniki prac nad aktualizacją dobrowolnej listy obserwacyjnej dla wód podziemnych oraz wyniki badań związków z grupy farmaceutyków weterynaryjnych. Opracowano również mandat grupy na lata 2025 - 2028.

Grupa robocza ds. wymiany danych i informacji

Uczestniczono w dwóch spotkaniach on-line. Omawiano postępy w raportowaniu danych z państw członkowskich, wymieniano informacje oraz omawiano powiązania między Ramową Dyrektywą Wodną, Dyrektywą Powodziową a rozporządzeniem w sprawie ponownego wykorzystania wody, a także prezentowano inicjatywy Komisji Europejskiej.

3.2. Grupy ds. wdrażania Ramowej Dyrektywy w sprawie Strategii Morskiej

Grupa robocza ds. dobrego stanu środowiska

Kontynuowano i zakończono prace nad przygotowaniem nowych formularzy do raportowania według zaktualizowanego przewodnika do wykonania drugiej aktualizacji wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich. Zweryfikowano listy kodowe (słowniki) niezbędne do wypełnienia formularzy raportowych oraz przeprowadzono testowanie tych formularzy. Zgłoszono uwagi w zakresie funkcjonalności, sposobu działania oraz zawartości słowników. Zweryfikowano wartości słownikowe wspólne dla wszystkich regionów morskich, niezbędne do raportowania z art. 8 i art. 9 dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej. Wypełniono i przetestowano formularze raportowe z art. 8 i art. 9 w zakresie opracowania drugiej aktualizacji wstępnej oceny wraz z zestawem właściwości typowych dla dobrego stanu. W trakcie wypełniania formularzy na bieżąco zgłaszano potrzeby uzupełnienia wpisów słownikowych, które są specyficzne tylko dla regionu Morza Bałtyckiego lub Polski. W 2024 r. uczestniczono on-line w dwóch naradach grupy.

Grupa techniczna ds. danych

Współpracowano nad szablonami formularzy raportowych oraz wartościami wpisów do słowników dla raportowania drugiej aktualizacji wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich oraz właściwości typowych dla dobrego stanu wód morskich. Prace w 2024 roku odbywały się w formule konsultacji zdalnych.

Grupa robocza ds. wymiany danych, informacji i wiedzy

Zakończono prace nad aktualizacją przewodnika do wykonania wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich, przewodnikiem do raportowania zgodnie z wymogami dyrektywy oraz formularzami do raportowania. Uczestniczono w jednym spotkaniu on-line.

3.3. Grupa ekspertów ds. jakości powietrza

Uczestniczono on-line w spotkaniu grupy, dotyczącym implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy z 23 października 2024 r. Uczestniczono on-line w dwóch spotkaniach poświęconych raportowaniu danych o jakości powietrza do Komisji Europejskiej (tzw. spotkania techniczne IPR). Zgłoszono chęć uczestnictwa w tworzonej pilotażowej grupie dotyczącej wykorzystania nowego systemu Reportnet 3.0 do raportowania danych do KE. Pierwsze spotkanie zaplanowano na styczeń 2025 r.

3.4. Grupy ds. wdrażania dyrektyw przyrodniczych i unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030

Grupa ekspercka ds. raportowania na podstawie dyrektyw przyrodniczych

Uczestniczono online w trzech spotkaniach grupy. Konsultowano m.in. listę referencyjną gatunków i siedlisk przyrodniczych do sprawozdania z art. 17 dyrektywy siedliskowej, listę referencyjną gatunków ptaków do sprawozdania z art. 12 dyrektywy ptasiej, wytyczne do wyznaczania referencyjnych wartości wielkości zasięgu i populacji dla gatunków dużych ssaków drapieżnych oraz projekt krajowych podsumowań sprawozdań. Omawiano i testowano również nowy portal do raportowania Reportnet 3.0

Nominowano sprawozdawców krajowych ds. raportu z art. 17 dyrektywy siedliskowej oraz ds. raportu z art. 12 dyrektywy ptasiej. Sprawozdawcy odpowiedzialni będą za koordynację procesu wprowadzania danych do serwisu Reportnet 3.0 oraz za wysłanie zatwierdzonych przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska raportów do Komisji Europejskiej.

Grupa robocza ds. owadów zapylających

Uczestniczono w dwóch spotkaniach online dotyczących wdrażania inicjatywy UE na rzecz owadów zapylających. W ramach grupy omówiono postępy w realizacji projektu STING 2 oraz prezentowane były inne projekty dotyczące monitorowania i ochrony owadów zapylających.

Grupa zadaniowa ds. przywracania gatunków ptaków

Uczestniczono w trzech spotkaniach grupy oraz wypełniono formularze dotyczące 5 gatunków. Omawiano sytuację kilkunastu gatunków w Europie oraz wyniki modelowania ich liczebności przy różnych poziomach wyłączenia ich z polowania przez poszczególne kraje Europy, a także mechanizmy przyznawania krajom pozwoleń na odstrzał danych gatunków.

3.5. Współpraca ekspercka na rzecz wdrażania dyrektywy w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych (dyrektywa NEC)

Uczestniczono w spotkaniu grupy roboczej ds. jakości powietrza dotyczącej dyrektywy NEC oraz udzielano bieżących informacji Ministerstwu Klimatu i Środowiska o realizacji przez GIOŚ badań monitoringowych w zakresie negatywnego oddziaływania wpływu zanieczyszczeń powietrza na ekosystemy w związku ze zobowiązaniem z art. 25c ustawy

o Inspekcji Ochrony Środowiska. Przedmiotem prac grupy było m.in. podsumowanie II cyklu raportowania z lat 2022 (informacja o sieci monitorowania) i 2023 (informacja o wynikach monitoringu).

3.6. Współpraca ze Wspólnym Centrum Badawczym (JRC) Komisji Europejskiej w zakresie wdrażania nowoczesnych technik monitoringowych i programach zapewnienia jakości badań

Przedstawiciele GIOŚ uczestniczyli w roku 2024 w 33. spotkaniu europejskich sieci krajowych laboratoriów referencyjnych AQUILA oraz warsztatach poświęconych czujnikom niskokosztowym. Spotkanie odbyło się w dniach 17-18 września w siedzibie Wspólnego Centrum Badawczego Komisji Europejskiej (JRC) w Isprze (Włochy).

Spotkanie zostało podzielone na dwie części – pierwsza część poświęcona została głównie wdrażaniu nowej dyrektywy powietrznej (utworzenie superstacji, monitorowanie nowych zanieczyszczeń), natomiast druga część poświęcona została problematyce czujników niskokosztowych.

W roku 2024 Krajowe Laboratorium Badawcze do spraw jakości powietrza atmosferycznego (KLRP) GIOŚ uczestniczyło w międzynarodowych badaniach biegłości – miejscem badań była siedziba JRC. Badania, obejmowały porównania nieorganicznych zanieczyszczeń gazowych, takich jak: dwutlenek siarki (SO₂), tlenek węgla (CO), ozon (O₃) i tlenki azotu (NO i NO₂). KLRP uzyskało w badaniach bardzo dobre wyniki, czym potwierdziło swoje kompetencje do sprawowania nadzoru nad systemem jakości pomiarów powietrza atmosferycznego, prowadzonych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Dodatkowo, zapewniono współpracę ekspertów w zakresie stanu środowiska wód morskich w następujących grupach: różnorodność biologiczna (ichtiofauna i awifauna, w tym dla awifauny w podgrupie do spraw przyłowu), gatunki obce, integralność dna morskiego, substancje szkodliwe, eutrofizacja, odpady w środowisku morskim, hałas podwodny.

3.7. Inne programy i inicjatywy Komisji Europejskiej

Uczestniczono w drugim spotkaniu krajowym użytkowników serwisu monitoringu atmosfery CAMS (The Copernicus Atmosphere Monitoring Service) oraz w webinarium dotyczącym danych Copernicus (Data Space Ecosystem). Ponadto, uczestniczono w spotkaniach technicznym i plenarnym FAIRMODE oraz w spotkaniach 2 grup roboczych w ramach FAIRMODE.

W ramach EMODNet (European Marine Observation and Data Network) GIOŚ wyraził zgodę na propozycję Komisji Helińskiej na współpracę z tematem „EMODNet Chemistry”, aby również do ich bazy przekazywano dane dotyczące mikroodpadów w osadach.

Ponadto, od 2018 roku Komisja Europejska realizuje inicjatywę pn. *Environmental Compliance and Governance* (ECG), mającą na celu poprawę implementacji prawa UE, w tym implementacji prawa środowiskowego.

W latach 2018-2021 opracowano i przekazano do stosowania w krajach członkowskich UE m.in. wytyczne w zakresie zwalczania przestępstw przeciwko środowisku, ze szczególnym nastawieniem na przestępstwa w zakresie: gospodarowania odpadami; zgodności z wymogami środowiskowymi na obszarach wiejskich w zakresie ochrony powierzchni ziemi oraz wód; skutecznych krajowych mechanizmów rozpatrywania skarg oraz

skarg, jako źródeł wiedzy dla społeczeństwa w zakresie unijnego prawa ochrony środowiska . Ponadto, Komisja Europejska opracowała plan działań inicjatywy ECG na lata 2020+.

W 2021 r. została powołana Grupa Robocza ds. sankcji karnych za przestępstwa przeciwko środowisku, w której pracach uczestniczyli przedstawiciele GIOŚ. Celem prac powyższej Grupy było wsparcie Komisji Europejskiej przy rewizji Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/99/WE ws. ochrony środowiska poprzez prawo karne. W roku 2022 r. oraz 2023 r. odbyły się warsztaty w ramach opracowania nowej dyrektywy zastępującej ww. Dyrektywę.

Zaś, w roku 2024r. odbyło się spotkanie mające na celu omówienie nowej Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1203, w którym uczestniczyli przedstawiciele GIOŚ.

3.8. Inna współpraca wynikająca z członkostwa w UE

Grupa robocza powołana przez Europejski Komitet Normalizacyjny (CEN), przygotowująca metodykę referencyjną do pomiarów prekursorów ozonu

Uczestniczono w 10 spotkaniach on-line oraz w jednym spotkaniu stacjonarnym. Grupa przygotowuje pięć dokumentów technicznych do pomiarów prekursorów ozonu. Standaryzacja ma na celu opracowanie metodyki referencyjnej do pomiarów prekursorów ozonu, która będzie skutkować ujednoliceniem pomiarów wykonywanych przez kraje. Wymieniane były też doświadczenia oraz praktyki wykonywania pomiarów prekursorów ozonu.

4. Udział Inspekcji Ochrony Środowiska w wypełnianiu zadań wynikających dla Polski z konwencji i umów międzynarodowych

4.1. Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego (Konwencja Helsińska)

Uczestniczono w pracach czterech grup roboczych: ds. podejścia ekosystemowego, ds. monitoringu oceny stanu i zachowania środowiska, ds. zarządzania substancjami biogennymi, substancjami szkodliwymi i zrównoważonych praktyk rolniczych, stanowiącymi presję pochodzenia lądowego na środowisko morskie, ds. redukcji presji pochodzenia morskiego na wody morskie. Łącznie uczestniczono w 7 spotkaniach online oraz jednym stacjonarnym.

Uczestniczono również w pracach grupy eksperckiej ds. ramowej dyrektywy ws. strategii morskiej, w tym w dwóch spotkaniach on-line. Główne zadanie grupy to opracowanie nowego przewodnika do monitoringu stanu środowiska. wód morskich Bałtyku oraz jego oceny.

Brano udział w projekcie HELCOM Red List II, dedykowanemu ustanowieniu zrewidowanej listy gatunków ichtiofauny, awifauny, makrozoobentosu z przypisaniem statusu zagrożenia w Morzu Bałtyckim i udostępniono dane monitoringowe. Opiniowano przypisane gatunkom nowe statusy zagrożenia.

Pracownicy GIOŚ lub nominowani przez GIOŚ eksperci zewnętrznicy uczestniczyli w pracach 14 grup eksperckich dedykowanych tematyce dotyczącej: gatunków fok i morswina, wybranych gatunków ptaków, fitoplanktonu, zooplanktonu, siedlisk dennych, łańcuchów pokarmowych, eutrofizacji, substancji szkodliwych, radioaktywnych, odpadów, hałasu podwodnego, gatunków obcych, zmian klimatu, ryb wód przejściowych i przybrzeżnych.

Kontynuowano prace związane z wdrażaniem działań zapisanych w przyjętym w 2021 roku Bałtyckim Planie Działania. Współpracowano w opracowywaniu planów pracy oraz zasad działania odpowiednich grup eksperckich podległych grupom roboczym, w których jest reprezentowany GIOŚ.

Prowadzono bieżącą współpracę z MKiŚ oraz Krajowym Sekretariatem HELCOM w Ministerstwie Infrastruktury w zakresie przekazywania stanowiska do dokumentów na posiedzenia Przewodniczących delegacji HELCOM (HELCOM HoD).

4.2 Konwencja Bazylejska o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych

W roku 2024 r. przedstawiciele GIOŚ uczestniczyli w spotkaniach grupy WPiEI Basel, spotkaniach grup roboczych Konwencji Bazylejskiej oraz w 14. spotkaniu Open-Ended Working Group Konwencji Bazylejskiej.

Grupa Robocza Rady Unii Europejskiej ds. Międzynarodowych Aspektów Środowiska ds. Konwencji Bazylejskiej (WPiEI Basel)

W strukturze Rady Unii Europejskiej funkcjonują grupy robocze ds. ochrony środowiska zajmujące się poszczególnymi tematami w obszarze współpracy międzynarodowej. Konwencja Bazylejska jest obszarem prac Grupy Roboczej Rady Unii Europejskiej ds. Międzynarodowych Zagadnień Środowiska ds. Konwencji Bazylejskiej (WPiEI Basel). Zadaniem grupy jest przygotowywanie wspólnego stanowiska państw UE wobec zagadnień omawianych na forum Konwencji Bazylejskiej.

Podczas spotkań w roku 2024 przygotowano stanowisko państw UE na 14 spotkanie OEWG Konwencji Bazylejskiej, m.in. dotyczące usprawnienia procedury uprzedniego zgłoszenia i uzyskania zezwolenia („PIC procedure”), przeglądu Aneksów I, III i IV do Konwencji Bazylejskiej oraz negocjacji Strategic Framework (Planu Pracy) Konwencji Bazylejskiej na lata 2025 - 2031.

Grupa WPiEI Basel analizowała wyniki prac Eksperckiej Grupy Roboczej ds. aneksów do Konwencji Bazylejskiej. Ze względu na różnice stanowisk poszczególnych Stron KB, w trakcie dotychczasowych prac nie odnotowano znaczącego postępu. Negocjacje będą kontynuowane podczas 17 Konferencji Stron Konwencji bazylejskiej.

COP16 zdecydował o powołaniu grupy roboczej, której zadaniem będzie opracowanie Strategic Framework (Planu Pracy) Konwencji Bazylejskiej na lata 2025 – 2031. Podczas ostatniego spotkania grupy roboczej do spraw Strategic Framework, w październiku 2024 r., uzgodniono prawie cały tekst dokumentu. Jedynym elementem, który nadal wymaga dyskusji pozostał Cel 2, zadanie 2.1, który dotyczy zakresu wdrażania przez Strony Konwencji procedury zgody na transgraniczne przemieszczanie odpadów (PIC procedure). W przypadku jego uzgodnienia podczas negocjacji na COP17 możliwe będzie zatwierdzenie nowego Strategic Framework przez COP17.

14 spotkanie Open-Ended Working Group Konwencji Bazylejskiej (25 – 28.06.2024 r., Genewa)

Podczas spotkania państwa członkowskie Unii Europejskiej prezentują wspólne, uzgodnione wcześniej stanowisko do poszczególnych zagadnień zawartych w programie

spotkania. Stanowisko to może być zmodyfikowane podczas spotkań koordynacyjnych państw UE, które mają miejsce w trakcie sesji OEWG.

Podczas spotkania OEWG 14 działały trzy grupy kontaktowe: grupa ds. prawnych, grupa ds. technicznych oraz grupa ds. zagadnień strategicznych. Przedstawiciele GIOŚ brali udział w spotkaniach trzech ww. grup, a także w codziennych spotkaniach koordynacyjnych państw Unii Europejskiej oraz regionu Europy Środkowej i Wschodniej.

W odniesieniu do procedury PIC OEWG 14 zaakceptowała dotychczasowe efekty prac grupy roboczej i przygotowany przez nią raport. Jednocześnie zarekomendowała grupie roboczej przygotowanie, w oparciu o wyniki dyskusji na forum OEWG 14, propozycji działań priorytetowych i konkretnych rekomendacji rozwiązania zidentyfikowanych przez grupę problemów związanych ze stosowaniem procedury PIC do dyskusji podczas COP 17.

Natomiast w odniesieniu do prac dotyczących Strategic Framework Konwencji Bazylejskiej na lata 2025 – 2031 OEWG 14 zarekomendowała grupie roboczej przygotowanie nowej wersji raportu, uwzględniającej wyniki dyskusji podczas OEWG 14, do zatwierdzenia przez COP 17, o ile będzie to możliwe.

OEWG 14, w decyzji OEWG-14/12, w zakresie Aneksu IV zarekomendowała grupie roboczej przygotowanie nowej wersji propozycji zmian do analizy i potencjalnego zatwierdzenia przez COP17. W odniesieniu do Aneksów I i III OEWG14 zarekomendowała grupie roboczej przygotowanie nowej wersji propozycji zmian w obu Aneksach do analizy podczas COP17.

Grupa Robocza ds. usprawnienia funkcjonowania procedury uprzedniego zgłoszenia transgranicznego przemieszczania odpadów Konwencji Bazylejskiej

W dniach 9 – 11.10.2024 r. przedstawiciele GIOŚ uczestniczyli w Genewie w kolejnym spotkaniu grupy roboczej do spraw „PIC procedure”, tj. procedury uprzedniego pisemnego zgłoszenia transgranicznego przemieszczania odpadów. Celem grupy jest opracowanie zaleceń dla państw – Stron konwencji bazylejskiej, mających na celu poprawę funkcjonowania procedury uprzedniego pisemnego zgłoszenia przemieszczania odpadów (procedura PIC). Członkowie Grupy opracowują zalecenia w oparciu o zidentyfikowane wyzwania związane ze stosowaniem procedury PIC przez poszczególne właściwe organy. Wśród obszarów, w których istnieje najwięcej problemów ze stosowaniem tej procedury wskazano wymianę informacji pomiędzy właściwymi organami, możliwości techniczne i administracyjne właściwych organów, zagadnienia tranzytu odpadów, proces wydawania zezwoleń, transport morski oraz zagadnienia gwarancji finansowych dla konkretnych przemieszczeń odpadów.

Podczas spotkania członkowie Grupy Roboczej uzgodnili ostateczne zapisy poszczególnych zaleceń, które zostaną przedyskutowane podczas COP17.

Spotkanie grupy roboczej Konwencji Bazylejskiej w sprawie elektronicznego dostępu do dokumentów zgłoszenia i przesyłania

Przedstawiciele GIOŚ uczestniczyli w kolejnym spotkaniu grupy roboczej do spraw elektronicznego dostępu do dokumentów stosowanych w transgranicznym przemieszczaniu odpadów tj. dokumentów zgłoszenia i przesyłania. Spotkanie odbyło w dniach 3 i 4 grudnia 2024 r. w Genewie. Celem grupy roboczej jest stworzenie norm i wymogów w zakresie wymiany informacji i powiązań pomiędzy systemami krajowymi oraz opracowanie rozwiązań w zakresie wprowadzenia elektronicznej wymiany dokumentów zgłaszania i przesyłania na

forum Konwencji Bazylejskiej. Podczas spotkania przedyskutowano m.in. zalety wdrożenia jednego systemu obowiązującego dla wszystkich państw – Stron konwencji bazylejskiej (system scentralizowany) oraz interoperacyjnych systemów krajowych (system zdecentralizowany). Podejście scentralizowane zapewnia najwyższy stopień spójności i kontroli, tworzy jednak istotne problemy, dotyczące kosztów, bezpieczeństwa i ochrony danych. Z kolei system zdecentralizowany, który stanowiłby połączenie elektronicznych systemów regionalnych lub krajowych byłby łatwiejszy do zaakceptowania przez państwa Unii Europejskiej, która w chwili obecnej finalizuje opracowywanie systemu elektronicznej wymiany informacji dla państw UE, tzw. systemu DIWASS.

4.3. Konwencja EKG ONZ o ochronie i użytkowaniu cieków transgranicznych i jezior międzynarodowych

Uczestniczono w pracach Grupy Roboczej ds. monitorowania i oceny, w ramach których odbyło się spotkanie ekspertów na temat dobrych praktyk i wniosków w zakresie transgranicznej wymiany danych. Omawiano kolejną wersję opracowywanej publikacji z tej tematyki. Uczestniczono również w spotkaniu przedstawicielami innych państw, gdzie analizowano wyzwania i możliwości współpracy. W tematycznej publikacji znalazły się m.in. przykłady dobrej współpracy transgranicznej pomiędzy Polską a krajami ościennymi, w tym opracowane przez przedstawiciela GIOŚ studium przypadku dotyczące wymiany danych dla lepszego zarządzania w dorzeczu Odry.

4.4. Konwencja EKG ONZ w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości

Kontynuowano badania tła zanieczyszczenia atmosfery na stacjach w Łebie, Jarczewie, Puszczy Boreckiej i Szymbarku, wypełniając tym samym zobowiązania wynikające z protokołu w sprawie EMEP (European Monitoring and Evaluation Programme) do Konwencji w sprawie transgranicznego zanieczyszczania powietrza na dalekie odległości (szerzej opisano w rozdziale „Monitoring jakości powietrza”). Powyższe badania były również prowadzone na stacji w Zielonce, stowarzyszonej z EMEP. Do bazy danych EMEP w Norwegii przekazano wyniki badań za 2023 r.

Współpraca w ramach wspomagającego Konwencję programu International Co-operative Programme on Integrated Monitoring on Air Pollution Effects, (ICP IM) w 2024 r. obejmowała:

- realizację programu pomiarowego Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego (ZMŚP), który jest źródłem danych dla ICP IM;
- udzielanie wyjaśnień w ramach weryfikacji raportowanych danych prowadzonej przez Szwedzki Uniwersytet Nauk Rolniczych (SLU), w którym ulokowane jest Centrum Koordynacyjne ICP IM, oraz przekazanie do SLU charakterystyki stacji bazowych ZMŚP Karkonosze i Poznań-Morasko w związku z procesem włączania ich do sieci ICP IM;
- przekazanie do SLU wyników badań za 2023 rok z realizacji ZMŚP oraz publikację, w rocznym raporcie Konwencji, artykułu dotyczącego ZMŚP, opracowanego w Centrum ZMŚP przy Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;

- udział we wspólnym spotkaniu ICP Integrated Monitoring i ICP Waters, gdzie m.in. omawiano kwestie dostępu do danych i aktualizację podręcznika monitoringu zintegrowanego.

Ponadto, wyniki prowadzonego programu pomiarowego monitoringu stanu zdrowotnego lasów wykorzystywane są do opracowania przez Instytut Badawczy Leśnictwa raportu do Międzynarodowego Programu Koordynującego ICP Forests.

4.5. Współpraca z Europejską Komisją Gospodarczą EKG ONZ (UNECE)

Uczestniczono w spotkaniu grupy roboczej ds. monitoringu i ocen stanu środowiska, gdzie poruszane były kwestie m.in. oceny paneuropejskiej, rozwoju systemów informacji o środowisku oraz prezentowane były produkty i działania wytworzone przez wybrane kraje, jednostki programowe ONZ, a także inne organizacje. W ramach prac grupy wypełniono także dedykowany tym zagadnieniom kwestionariusz.

4.6. Konferencja Stron Konwencji EKG ONZ w sprawie transgranicznych skutków awarii przemysłowych (Konwencji awaryjnej).

W trakcie spotkania omówiono stan wdrożenia Konwencji, a także podjęto decyzje dotyczące takich kwestii, jak m.in. plan pracy, czy budżet. W ramach spotkania zorganizowana została specjalna sesja dotycząca technik monitoringu satelitarnego.

4.7. Konwencja Wiedeńska o ochronie warstwy ozonowej

Kontynuowano pomiary stanu warstwy ozonowej nad Polską oraz pomiary natężenia promieniowania UV-B. Wyniki pomiarów przekazywano odpowiednim organom międzynarodowym, wypełniając tym samym zobowiązania wynikające z protokołów do Konwencji (szerzej opisano w rozdziale „Monitoring jakości powietrza”). Odbiorcami danych były Światowe Centrum Danych Ozonowych w Toronto, Laboratorium Fizyki Atmosfery Uniwersytetu w Salonikach, Instytut Badań Klimatu i Środowiska NILU i Globalna Sieć Detekcji Zmian Składu Atmosfery w Maryland. Dane z Polski zostały wykorzystane m.in. do sporządzania map ozonu dla półkuli północnej.

4.8. Współpraca z Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – OECD

Grupa robocza ds. informacji o środowisku

Uczestniczono w pracach, w tym w corocznym spotkaniu grupy w OECD. Uczestniczono w konsultacjach odpowiednich dokumentów, włączając także według potrzeby inne instytucje. Opiniowano również dokumenty dotyczące OECD, przesyłane przez MKiŚ. Przeanalizowano i zaopiniowano istotne zmiany, jakie OECD zaproponowało w zakresie i układzie kwestionariusza krajowego dotyczącego informacji o środowisku. Realizowano wybrane prace związane z aktualizacją opracowania OECD Environment at a Glance, które będą kontynuowane w 2025 r.

Zgodnie z harmonogramem przekazano do OECD dane w ramach kwestionariusza dotyczącego stanu środowiska. Przekazano też dane do kwestionariusza rolno-środowiskowego. Uzyskano także z GUS potwierdzenie realizacji sprawozdawczości.

4.9. Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem (MKOOpZ)

Przedstawiciele Inspekcji Ochrony Środowiska wzięli udział w dwóch naradach Grupy Roboczej G-3 „Zanieczyszczenia awaryjne” w ramach Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem (MKOOpZ). Przedstawiciel GIOŚ pełni funkcję rzecznika delegacji polskiej w grupie G-3. Na spotkaniu omówiono m.in. wnioski wynikające z korzystania zaktualizowanego w 2023 r. Międzynarodowego Planu Ostrzegawczo-Alarmowego (MPOA), a także awarie które zostały zgłoszone w ramach tego planu.

Podgrupa robocza „Monitoring”

Kontynuowano prace w ramach Podgrupy robocza „Monitoring”. Uczestniczono w 2 spotkaniach grupy on-line. Opracowano i przekazano materiały do „Strategii wspólnego rozwiązywania istotnych problemów gospodarki wodnej na Międzynarodowym Obszarze Dorzecza Odry”. Ponadto prowadzono wymianę informacji w zakresie monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych oraz informacji z komisji wód granicznych.

4.10. Grupa Robocza ds. EUTR/FLEGT dotycząca obrotu drewnem i produktami z drewna

Spotkanie poświęcone było wymianie doświadczeń z przedstawicielami innych państw członkowskich UE w zakresie obrotu drewnem oraz przedstawieniu aktualnych informacji nt. stanu prac KE w ww. obszarze. Szczególną uwagę zwrócono m. in. na nielegalne pozyskanie drewna w krajach azjatyckich i Afryki Środkowej oraz na omijanie restrykcji importowych dotyczących drewna i produktów z drewna z Rosji i Białorusi.

4.11. Ekspercka grupa robocza ds. SEVESO (dyrektywy w sprawie kontroli zagrożeń poważnymi awariami związanymi z substancjami niebezpiecznymi)

Spotkanie poświęcone było wymianie doświadczeń z przedstawicielami innych państw członkowskich UE w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom, a także przedstawieniu aktualnych informacji nt. działań KE w ww. obszarze. Współpraca w ramach ww. grupy roboczej ma na celu zapewnienie właściwego wdrażania przepisów unijnych dotyczących zagrożeń poważnymi awariami.

4.12. Grupa Robocza ds. Współpracy Administracyjnej przy Komisji Europejskiej, w zakresie dyrektywy 2000/14/WE „Hałas na zewnątrz” (ADCO NOISE)

Spotkanie miało na celu wymianę doświadczeń z przedstawicielami organów nadzoru rynku innych państw członkowskich UE sprawującymi nadzór nad tym obszarem. Szczególną uwagę zwrócono na metody pomiaru hałasu, w związku z wejściem w życie rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2024/1208 z dnia 16 listopada 2023 r. zmieniającego dyrektywę 2000/14/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do metod pomiaru hałasu emitowanego przez urządzenia używane na zewnątrz pomieszczeń.

5. Inne formy współpracy dwustronnej i wielostronnej

Kontakty z Instytutem Badań Klimatu i Środowiska NILU

W 2024 roku zakończyła się realizacja projektu pt. „Wzmocnienie oceny depozycji atmosferycznej w Polsce w oparciu o doświadczenia norweskie”, w ramach programu

„Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu” - obszar „Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków”, we współpracy z partnerem norweskim – Instytutem Badań Klimatu i Środowiska NILU. Uruchomiony został nowy system pomiarów i ocen depozycji atmosferycznej w Polsce i udostępniono stronę internetową do prezentowania danych o depozycji atmosferycznej, funkcjonującą jako dedykowany moduł portalu „Jakość Powietrza”. Razem z NILU zaprezentowano efekty współpracy na konferencji podsumowującej realizację projektu oraz konferencji prasowej.

6. Współpraca dwustronna

6.1 Republika Czeska

Uczestniczono w XIV spotkaniu polsko-czeskiej grupy roboczej do spraw jakości powietrza zorganizowanym przez MKiŚ. Kontynuowana była wymiana informacji i doświadczeń w zakresie wyników ocen jakości powietrza, działań na rzecz poprawy jakości powietrza i planów związanych z implementacją projektu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy. Przekazywano do Czech na bieżąco (co godzinę) wyniki automatycznych pomiarów jakości powietrza dla rejonów przygranicznych, a wyniki pomiarów z Czech były przekazywane do GIOŚ. Wymieniano się również wzajemnie danymi ze stacji przygranicznych będących pod oddziaływaniem Kopalni Turów.

Kontynuowano prace w ramach grupy ds. ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem działającej w Polsko-Czeskiej Komisji ds. Wód Granicznych. Na naradzie omawiano m.in. opracowanie rocznego sprawozdania o stanie jakości wód granicznych w 2023 roku, informacje o inwestycjach i przedsięwzięciach w 2023 roku, służących poprawie jakości wód granicznych, dalszy plan pracy oraz przygotowanie materiałów na 8. Posiedzenie Polsko-Czeskiej Komisji ds. Wód Granicznych. Kontynuowano prace w grupie roboczej ds. wdrożenia Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE na polsko-czeskich wodach granicznych, również w ramach prac Komisji. Na spotkaniu wymieniono się informacjami o bieżących działaniach dla wdrożenia RDW oraz dotyczącymi aktualizacji wykazu jednolitych części wód. Przedstawiono informację dotyczącą oceny stanu wód granicznych w świetle badań PMŚ.

6.2 Republika Federalna Niemiec

Uczestniczono w VII spotkaniu polsko-niemieckiej grupy roboczej do spraw jakości powietrza zorganizowanym przez MKiŚ. Kontynuowano wymianę informacji i doświadczeń w zakresie wyników pomiarów i ocen jakości powietrza, działań na rzecz poprawy jakości powietrza i planów związanych z implementacją projektu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy. Podjęto decyzję o zainicjowaniu prac, których celem będzie uruchomienie wzajemnej wymiany danych

z automatycznych stacji pomiarowych jakości powietrza w regionach przygranicznych obu państw.

Kontynuowano prace w ramach grupy ds. ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem działającej w Polsko-Niemieckiej Komisji ds. Wód Granicznych. Na naradzie przedstawiono m.in. wyniki badań i ocenę jakości wód Nysy Łużyckiej, Odry, Zalewu Szczecińskiego i Zatoki Pomorskiej oraz omówiono zanieczyszczenie w rejonie Forst, i monitoring przerzutu wody z Nysy Łużyckiej. Odbyły się spotkania grup eksperckich: ds. monitoringu oraz ds. badania wód Zalewu Szczecińskiego i Zatoki Pomorskiej. W trybie on-line odbyło się spotkanie podsumowujące 7. eksperyment polowy (porównania międzylaboratoryjne), realizowany przy współpracy z Międzynarodową Komisją Ochrony Łąby. Komisji ds. Wód Granicznych został przekazany „Raport o jakości polsko-niemieckich wód granicznych za rok 2022”.

6.3 Republika Litewska

Kontynuowane były prace w ramach grupy ds. ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem, działającej w Polsko-Litewskiej Komisji ds. Wód Granicznych. Na bieżąco wymieniano się wynikami niezależnie prowadzonych monitoringów krajowych na rzekach i jeziorach transgranicznych oraz omawiano plany monitoringowe dla wód powierzchniowych na 2025 rok. W celu porównania międzylaboratoryjnego zorganizowano wspólny pobór prób na jeziorze po stronie polskiej. Uczestniczono w 12. Posiedzeniu Polsko-Litewskiej Komisji ds. Wód Granicznych. Opracowano sprawozdanie z działalności grupy roboczej, w tym informacje o stanie wód oraz ustalano dalszy plan pracy.

6.4 Republika Słowacka

Kontynuowane były prace w ramach grupy ds. ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem, działającej w Polsko-Słowackiej Komisji ds. Wód Granicznych. Podczas narady omówiono i ujednolicono wyniki badań monitoringu wód powierzchniowych za 2023 rok. Przygotowane zostało roczne sprawozdanie o jakości powierzchniowych wód granicznych, uzgodniono zakres i częstotliwość badań monitoringowych na rok 2025. Wymieniono informacje na temat zmian legislacyjnych, realizacji inwestycji w strefie przygranicznej, monitoringu podziemnych wód granicznych oraz planu badań. Realizowano badania monitoringowe w trzech jednolitych częściach wód oraz dokonano wspólnych poborów w czterech punktach pomiarowo-kontrolnych zlokalizowanych na trzech rzekach.

6.5 Ukraina

Kontynuowane były prace w grupie roboczej ds. ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem, działającej w ramach Polsko-Ukraińskiej Komisji ds. Wód Granicznych. Prowadzono badania monitoringowe na Bugu i wodach transgranicznych w zlewni Sanu i Dniestru. Dokonano wspólnego poboru prób na Bugu, równoległego poboru na wybranych kilku rzekach oraz wymieniano dane o potencjalnych źródłach zanieczyszczeń wód. Na naradzie on-line omówiono realizację monitoringu wód transgranicznych, przedstawiono ocenę jakości wód i zaplanowano wspólne prowadzenie badań biologicznych zgodnie z wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej, w związku z aspiracjami Ukrainy, aby wejść do UE. Uczestniczono w XXII posiedzeniu Komisji, gdzie omówiono przeszłe i zatwierdzono przyszłe działania, a grupa otrzymała nowe zadanie dokonywania corocznego przeglądu zebranych informacji o zrzutach ścieków.

IX ASPEKTY ORGANIZACYJNE, PRAWNE I EKONOMICZNE

1. Zmiany w organizacji Inspekcji Ochrony Środowiska

W 2024 r. został zmieniony statut Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w wyniku czego utworzono nowe komórki organizacyjne, tj. Departament Budżetowo-Finansowy, Departament Administracyjno-Gospodarczy i Zamówień Publicznych oraz Departament Współpracy Międzynarodowej.

Podział zadań Departamentu Administracyjno-Finansowego pozwolił na wyodrębnienie dwóch wyspecjalizowanych komórek organizacyjnych. Powołanie komórki organizacyjnej odpowiedzialnej wyłącznie za kwestie budżetowo-finansowe miało na celu połączenie zbliżonych rodzajowo zadań w jednej komórce organizacyjnej. Natomiast wyodrębnienie zadań administracyjno-gospodarczych i zamówień publicznych oraz utworzenie dedykowanej komórki organizacyjnej realizującej te zadania pozwoliło na uporządkowanie i koncentrację kompetencji dotyczących ww. obszarów w ramach jednej komórki organizacyjnej

W związku ze zwiększeniem aktywności Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, mającej na celu dostosowanie się do nowych standardów, niezbędne było wyodrębnienie komórki organizacyjnej, realizującej zadania organizacyjne, logistyczne i koordynujące w zakresie spraw międzynarodowych. Wyodrębnienie wyspecjalizowanej komórki organizacyjnej było rozwiązaniem najbardziej trafnym i zapewniającym efektywne realizowanie działań w ww. zakresie, co ma szczególne znaczenie również w kontekście trwającej prezydencji Rzeczypospolitej Polskiej w Radzie Unii Europejskiej.

2. Charakterystyka udziału GIOŚ w pracach legislacyjnych

Główny Inspektor Ochrony Środowiska uczestniczy w opiniowaniu i tworzeniu projektów aktów dokumentów rządowych, w tym ustaw, rozporządzeń, zarządzeń.

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska w ramach uzgodnień zaopiniował 212 projektów aktów prawnych.

Działając na podstawie pełnomocnictw udzielonych przez Ministra Klimatu i Środowiska Główny Inspektor Ochrony Środowiska w 2024 r. opracował i przeprowadził uzgodnienia, opiniowanie i konsultacje publiczne rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie nadania statutu Głównemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska⁹⁸.

⁹⁸ Dz. U. poz. 1832.

Ponadto Główny Inspektor Ochrony Środowiska prowadził prace nad projektem rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska zmieniającego rozporządzenie w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów poziomów substancji lub energii w środowisku przez zarządzającego drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem lub portem. Aktualnie nadal trwają uzgodnienia wewnątrzresortowe ww. projektu.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska, w ramach kontaktów roboczych z Ministerstwem Klimatu i Środowiska, opracował projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu usprawnienia działań Inspekcji Ochrony Środowiska.

3. Porozumienia organów Inspekcji Ochrony Środowiska zawarte w 2024 r. z innymi organami

W 2024 zostały zawarte następujące porozumienia:

- 1) Porozumienie zawarte w dniu 28 lutego 2024 r. pomiędzy Wielkopolskim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska a Wielkopolskim Wojewódzkim Lekarzem Weterynarii w sprawie współpracy obu Inspekcji;
- 2) Porozumienie zawarte w dniu 24 czerwca 2024 r. pomiędzy Pomorskim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska, Dyrektorem Izby Administracji Skarbowej w Gdańsku oraz Komendantem Morskiego Oddziału Straży Granicznej w Gdańsku w sprawie współdziałania w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów;
- 3) Porozumienie zawarte w dniu 1 sierpnia 2024 r. pomiędzy Łódzkim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska a Centrum Badań Kosmicznych Polskiej Akademii Nauk w celu wsparcia wykonywania zadań Inspekcji Ochrony Środowiska przez Łódzkiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, poprzez skorzystanie z kompetencji specjalistów, posiadanych rozwiązań technicznych oraz analizy danych będących w dyspozycji CBK PAN;
- 4) Porozumienie o współpracy zawarte w dniu 7 sierpnia 2024 r. pomiędzy Szkołą Główną Handlową w Warszawie a Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska;
- 5) Porozumienie zawarte w dniu 4 grudnia 2024 r. pomiędzy Pomorskim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska a Okręgowym Inspektorem Pracy w sprawie współdziałania m.in. w zakresie prowadzenia czynności kontrolnych, doraźnej pomocy merytorycznej oraz wsparciu w toku prowadzonych czynności kontrolnych;
- 6) Porozumienie zawarte pomiędzy Lubuskim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska a Dyrektorem Okręgowego Urzędu Górniczego w Poznaniu.

4. Materiały przedłożone w 2024 r. przez GIOŚ Ministrowi Klimatu i Środowiska lub przekazane innym organom, po konsultacji z Ministrem Klimatu i Środowiska

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska przedłożył Ministrowi Klimatu i Środowiska oraz innym organom, krajowym i unijnym, następujące opracowania o charakterze informacyjno- sprawozdawczym:

- 1) Raport w zakresie wyników oceny jakości powietrza w strefach i klasyfikacji tych stref za 2023 r., a także informacji o systemie oceny jakości powietrza w 2023 r., przygotowywanych zgodnie z art. 6-10 i 12 decyzji 2011/850/UE (raport dla Komisji Europejskiej),
- 2) Raport w zakresie danych pomiarowych jakości powietrza (raport dla Komisji Europejskiej),

- 3) Raport w zakresie informacji dotyczących planowanego systemu oceny jakości powietrza na 2025 r. wraz z układem stref przygotowanych zgodnie z art. 6 i 7 decyzji 2011/850/UE (raport dla Komisji Europejskiej),
- 4) Raport na temat wykonywania przez GIOŚ zadania: Prowadzenie wydzielonego ośrodka krajowego ds. Konwencji Bazylejskiej o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych,
- 5) Informacja dla Komisji Europejskiej o realizacji przez Inspekcję Ochrony Środowiska zadań z zakresu transgranicznego przemieszczania odpadów za 2023 r. – Kwestionariusz w związku z obowiązkiem sprawozdawczym Państw Członkowskich zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady Europy nr 1013/2006 w sprawie przemieszczania odpadów,
- 6) Informacja dla Sekretariatu Konwencji Bazylejskiej, Rotterdamskiej i Sztokholmskiej o wdrażaniu przez Polskę Konwencji Bazylejskiej zawierającej dane za 2023 r.,
- 7) Informacja o realizacji zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w 2023 r.,
- 8) Sprawozdanie z przestrzegania przepisów dotyczących substancji kontrolowanych, nowych substancji oraz fluorowanych gazów cieplarnianych w 2023 r.,
- 9) Sprawozdanie dotyczące przeprowadzonej przez Inspekcję Ochrony Środowiska kontroli producentów i użytkowników produktów zawierających lotne związki organiczne – farby i lakiery przeznaczone do malowania budynków i ich elementów wykończeniowych, wyposażeniowych oraz związanych z budynkami i tymi elementami konstrukcji oraz mieszaniny do odnawiania pojazdów, w zakresie spełniania wymagań w 2023 r.,
- 10) Raport z realizacji przepisów rozporządzenia PEiR (UE) Nr 995/2010 z dnia 20.10.2010 r. ustanawiającego obowiązki podmiotów wprowadzających do obrotu drewno i produkty z drewna w 2023 r. (raport dla Komisji Europejskiej),
- 11) Raport z przeprowadzonej przez Inspekcję Ochrony Środowiska kontroli zawartości siarki w ciężkim oleju opałowym oraz w oleju do silników statków żeglugi śródlądowej w 2023 r. (raport dla UOKiK),
- 12) Raport z prowadzonego w 2023 r. cyklu kontrolnego podmiotów pobierających wodę powierzchniową lub podziemną, pod kątem oceny spełniania warunków dotyczących ilości pobranej wody, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i zintegrowanych,
- 13) Raport z przeprowadzonego w 2023 r. cyklu kontrolnego podmiotów odprowadzających ścieki przelewami burzowymi komunalnej kanalizacji ogólnospławnej do śródlądowych wód powierzchniowych, pod kątem oceny przestrzegania dopuszczalnej średniej rocznej liczby zrzutów z poszczególnych przelewów,
- 14) Sprawozdanie w sprawie Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń za 2023 r. (raport dla Komisji Europejskiej),
- 15) Raport z przeprowadzonego w 2023 r. cyklu kontrolnego podmiotów prowadzących produkcję rolną, a w szczególności podmiotów, które w bezpośrednim sąsiedztwie wód powierzchniowych przechowują lub stosują nawozy lub nawozy naturalne, pod kątem oceny, w tym na podstawie wyników pomiarów jakości wód powierzchniowych zlecanych w trakcie kontroli do CLB GIOŚ, czy prowadzona działalność rolnicza powoduje zanieczyszczanie wód azotanami,
- 16) Wkład GIOŚ do sprawozdania pn. Status wdrożenia Dyrektywy INSPIRE – Karta Informacyjna,

- 17) Aktualizacja wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich wraz z zestawem właściwości typowych dla dobrego stanu środowiska wód morskich,
- 18) Wskaźniki średniego narażenia na pył zawieszony PM_{2,5}, dla miast powyżej 100 tys. mieszkańców i aglomeracji oraz krajowy wskaźnik średniego narażenia dla roku 2023,
- 19) Raport z przeprowadzonego w 2021 r. oraz 2022 r. cyklu kontrolnego dotyczącego przestrzegania przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach oraz aktów wykonawczych dotyczących gospodarowania odpadami powstającymi w wyniku oczyszczania ścieków komunalnych,
- 20) Plan kontroli użytkowników, o których mowa w art. 9 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 511/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie środków zapewniających zgodność użytkowników w Unii z wymogami wynikającymi z Protokołu z Nagoi dotyczącego dostępu do zasobów genetycznych oraz uczciwego i sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z wykorzystania tych zasobów⁹⁹,
- 21) Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w Polsce w roku 2023 opracowana na podstawie pomiarów wykonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska.

5. Przykłady szkoleń zorganizowanych lub przeprowadzonych w 2024 r. przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska

W 2024 r. organizowano lub przeprowadzono następujące szkolenia dla różnych grup odbiorców:

- 1) V edycja kursu przygotowującego do wykonywania pracy na stanowisku na inspektora Inspekcji Ochrony Środowiska zorganizowana przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska;
- 2) cykl szkoleń dedykowanych funkcjonariuszom policji zajmujących się zwalczaniem przestępczości środowiskowej zorganizowany przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska;
- 1) szkolenia dla grupy ekspertów WIOŚ ds. transgranicznego przemieszczania odpadów oraz przedstawicieli Straży Granicznej, Krajowej Administracji Skarbowej, Inspekcji Transportu Drogowego, Urzędu Transportu Kolejowego, Policji i Prokuratury zorganizowane przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska;
- 2) szkolenie "Dlaczego wykonujemy monitoring wód przejściowych i przybrzeżnych" funkcjonariuszy Straży Granicznej zorganizowane przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska;
- 3) szkolenie dla policjantów – słuchaczy Szkoły Policji w Słupsku, zorganizowane przez WIOŚ w Gdańsku;
- 4) szkoleniu zorganizowanym dla funkcjonariuszy Krajowej Administracji Skarbowej i Inspektorów Ochrony Środowiska z udziałem prelegentów WIOŚ w Krakowie;
- 5) konsultacje szkoleniowe w ramach cyklu „Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska poprzez prowadzenie kontroli podmiotów oddziałujących na środowisko w Wielkopolsce w roku 2024” dla prokuratorów, policjantów oraz inspektorów Inspekcji Ochrony Środowiska przeprowadzone przez WIOŚ w Poznaniu;
- 6) szkolenie dla policjantów i strażaków z powiatu poznańskiego, zorganizowane przez Starostę Poznańskiego we współpracy z WIOŚ w Poznaniu;

⁹⁹ Dz. Urz. UE L 150 z 20.05.2014, str. 59.

- 7) szkolenie inspektorów Okręgowego Urzędu Górniczego w Poznaniu, zorganizowane przez WIOŚ w Poznaniu;
- 8) szkolenie Inspektorów Transportu Drogowego, zorganizowane przez WIOŚ w Poznaniu;
- 9) szkolenie dla funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Krajowej Administracji Skarbowej oraz Inspektoratu Transportu Drogowego zorganizowane przez WIOŚ w Warszawie;
- 10) szkolenie dla kadry kierowniczej służby logistycznej Policji zorganizowane w ramach narady z ww. służbą przez WIOŚ w Warszawie;
- 11) szkolenie dla funkcjonariuszy Policji z województwa lubuskiego zorganizowane przez WIOŚ w Zielonej Górze;
- 12) szkolenie dla funkcjonariuszy Krajowej Administracji Skarbowej przeprowadzone przez WIOŚ w Zielonej Górze.

6. Zagadnienia kadrowe

Zatrudnienie w Inspekcji Ochrony Środowiska na dzień 31 grudnia 2024 r. wynosiło 2 917,53 etatu (wobec 2 810,24 etatu w 2022 r. i 2 904,85 etatu w 2023 r.) przy 2 988 osobach zatrudnionych (wobec 2 899 osób w 2022 r. i 2 982 osobach w 2023 r.).

W Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska na dzień 31 grudnia 2024 r. zatrudnione były 1 333 osoby (1 290 w 2022 r. i 1 333 w 2023 r.), co stanowiło 45% całkowitego zatrudnienia w Inspekcji Ochrony Środowiska.

W porównaniu z 2023 r. w całej Inspekcji nastąpił wzrost zatrudnienia o 12,7 etatu.

7. Zagadnienia ekonomiczno-finansowe

W 2024 r. budżet Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska na wydatki wynosił łącznie 333 367 899,55 zł., z tego:

- środki budżetowe – 331.188.496,79 zł, w tym:
 - środki otrzymane w ramach rezerwy celowej budżetu państwa z funduszy ochrony środowiska 105 356 516,55 zł (w tym z NFOŚiGW – 44 272 926,62 zł),
- środki budżetowe z UE 2 179 402,76 zł.

Dochody oraz wpływy ze świadczonych usług wyniosły w 2024 r. 993 783,37 zł.

X. PODSUMOWANIE

W roku 2024 Inspekcja Ochrony Środowiska kontynuowała realizację zadań wynikających z ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska, w szczególności w zakresie kontrolowania podmiotów korzystających ze środowiska, zwalczania przestępczości środowiskowej oraz prowadzenia państwowego monitoringu środowiska.

W zakresie działalności kontrolnej w ubiegłym roku organy Inspekcji Ochrony Środowiska przeprowadziły 46 769 kontroli, o 2 014 więcej niż w 2023 r. W 2024 r. kontrole zakładów z wyjazdem w teren stanowiły 29,99%, a kontrole dokumentacyjne 60,86% wszystkich kontroli. Pozostałe 9,15% to kontrole z wyjazdem w teren bez ustalonego podmiotu (np. rozpoznanie zanieczyszczenia w terenie) oraz kontrole dokumentacyjne bez ustalonego podmiotu (np. oceny towarów, przed wydaniem opinii dla urzędów celnych na podstawie okazanych dokumentów).

Na koniec 2024 r. w ewidencji Inspekcji Ochrony Środowiska było 179 265 zakładów. W porównaniu z 2023 r. liczba zakładów wzrosła o 7 817 (tj. o ponad 4,5%), natomiast w stosunku do 2020 r. – o 33 332 zakłady (tj. 23%).

Z 46 769 kontroli przeprowadzonych przez Inspekcję Ochrony Środowiska w 2024 r., w przypadku 9 858 kontroli stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, co stanowi 21% wszystkich kontroli. Udział liczby kontroli z naruszeniami spadł o 1 punkt procentowy w stosunku do 2023 r.

W 2024 r. przeprowadzono 14 024 kontrole zakładów w terenie, z czego w przypadku 6 477 kontroli stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym:

- 4 567 kontroli wykazało naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko¹⁰⁰,
- 1 910 kontroli wykazało naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska¹⁰¹.

W związku z naruszeniami wymagań ochrony środowiska stwierdzonymi w wyniku przeprowadzonych kontroli wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska zastosowali 24 725 sankcji i działań pokontrolnych.

Najczęściej stosowanym działaniem pokontrolnym były decyzje administracyjne o charakterze pieniężnym (6 170), które stanowiły 25% wszystkich działań pokontrolnych. Pozostałe sankcje i działania pokontrolne liczbowo przedstawiały się następująco: wystąpienia do innych organów administracji publicznej i Policji (5 302), zarządzenia pokontrolne (4 426), pouczenia (3 091), postanowienia (2 767), mandaty karne (2 289), inne decyzje¹⁰² (365), wnioski do organów ścigania (205), wnioski do sądów powszechnych (110).

W zakresie realizacji zadań organu II instancji: w 2024 r. do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wpłynęło 2 575 (o 445 więcej niż w 2023 r.) spraw dotyczących: odwołań od decyzji wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, zażaleń na postanowienia wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, wnioski o stwierdzenie nieważności decyzji wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, wnioski o ponowne rozpatrzenie spraw zakończonych decyzją lub postanowieniem Głównego Inspektora Ochrony Środowiska ponaglenia na działanie wioś, skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego

¹⁰⁰ Naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko – naruszenie klasy I.

¹⁰¹ Naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska – naruszenie klasy II.

¹⁰² m.in. decyzje wstrzymujące działalność, decyzje wstrzymujące użytkowanie instalacji.

w Warszawie na decyzje lub postanowienia Głównego Inspektora Ochrony Środowiska oraz skargi kasacyjne złożone do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroków Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, zażalenia do Naczelnego Sądu Administracyjnego na postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie oraz sprzeciwy do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie od decyzji Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, skargi na bezczynność lub przewlekłe prowadzenie sprawy przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska, jako organ II instancji, wydał łącznie 1 697 decyzji i postanowień.

Do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w 2024 r. zostały złożone skargi na 422 decyzje i 37 postanowień Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, 1 sprzeciw od decyzji GIOŚ oraz 6 skarg na bezczynność organu.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w 2024 roku rozpatrzył 370 skarg (skargi złożone w 2024 roku, jak i z lat ubiegłych).

W 2024 r. Organy Inspekcji Ochrony Środowiska rozpatrzyły łącznie 398 skarg:

- Główny Inspektor Ochrony Środowiska rozpatrzył 312 skarg, w tym:
 - 265 we własnym zakresie,
 - 47 przekazał zgodnie z właściwością.
- Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska rozpatrzyli 86 skarg, w tym:
 - 16 we własnym zakresie,
 - 70 przekazali zgodnie z właściwością.

Ponadto, w 2024 r. organy Inspekcji Ochrony Środowiska rozpatrzyły łącznie 40 470 wniosków o podjęcie interwencji, z czego:

- Główny Inspektor Ochrony Środowiska rozpatrzył 23 271 wniosków, w tym:
 - 977 we własnym zakresie,
 - 22 294 przekazał zgodnie z właściwością,
- Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska rozpatrzyli 17 199 wniosków, w tym:
 - 12 194 we własnym zakresie,
 - 5 005 przekazali zgodnie z właściwością.

W związku z rozpatrywaniem wniosków o podjęcie interwencji w 2024 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 7 333 kontrole, w wyniku których:

- wydano 1 745 zarządzeń pokontrolnych,
- nałożono 1 212 mandatów karnych,
- skierowano wnioski do:
 - organów administracji samorządowej -1 423,
 - organów administracji rządowej – 1 311,
 - organów ścigania – 176,
 - sądów powszechnych – 88,
- wszczęto 1 944 postępowania administracyjne,
- wydano 302 decyzje nakładające zobowiązania niepieniężne.

Dodatkowo, GIOŚ udzielił odpowiedzi na 9 interwencji parlamentarzystów oraz przygotował i przekazał do Ministerstwa Klimatu i Środowiska 60 wkładów do odpowiedzi w zakresie posiadanych kompetencji na interpelacje i zapytania parlamentarzystów załatwiane przez Ministra Klimatu i Środowiska.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska jest organem właściwym w sprawach udzielania zezwoleń na przywóz, wywóz i tranzyt odpadów, a także w sprawach udzielania zezwoleń wstępnych polskim instalacjom odzysku odpadów, przetwarzającym odpady z zagranicy. Większość zezwoleń na transgraniczne przemieszczanie odpadów przeznaczonych do odzysku, wydawanych przez GIOŚ, związana jest z zapotrzebowaniem rynku na odpady stosowane jako surowce wtórne przy produkcji (główny cel przywozu odpadów) lub wykorzystywane jako źródło energii (główny cel wywozu odpadów).

W 2024 r. wydano ogółem 282 decyzje (w 2023 r. – 216 decyzji), z których 158 (w 2023 r. – 130) dotyczyło przemieszczania odpadów niebezpiecznych.

W roku 2024 odnotowano wzrost liczby wydanych decyzji (282), tj. wydano o ponad 30% więcej decyzji w porównaniu z rokiem 2023 (216).

W ramach realizacji zezwoleń GIOŚ na przywóz odpadów, w 2024 r. przywieziono do Polski ok. 199 tys. Mg odpadów.

W ramach realizacji zezwoleń GIOŚ na wywóz odpadów, w 2024 r. wywieziono z Polski ponad 574 tys. Mg odpadów. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost o ok. 46% (w 2023 r. – ok. 393 tys. Mg odpadów).

Istotnym elementem skutecznego egzekwowania przepisów dotyczących transgranicznego przemieszczania odpadów były wspólne akcje kontrolne przeprowadzane przez inspektorów wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska (WIOŚ) we współpracy z innymi organami kontrolnymi. W ramach ww. działań, w 2024 r. skontrolowano łącznie 5 400 transportów, w wyniku których ujawniono 45 przypadków nielegalnego transgranicznego przemieszczania odpadów oraz 4 przypadki naruszeń decyzji GIOŚ i przepisów regulujących transgraniczne przemieszczanie odpadów.

W 2024 r. ujawniono 144 przypadki nielegalnego przemieszczania odpadów pojazdów.

W porównaniu z poprzednimi latami wzrosła liczba sztuk pojazdów będących odpadami, których w 2024 r. ogółem ujawniono 1 440 sztuk.

Z ww. 1 440 szt. pojazdów przemieszczonych do Polski nielegalnie w 2024 r. 1 296 szt. zostało ujawnionych przez Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska.

W zakresie pozostałych odpadów, w 2024 r. ujawniono 120 przypadków nielegalnego przemieszczania odpadów o łącznej masie 19 457,42 Mg, co stanowiło znaczne zmniejszenie ich masy, w porównaniu z 29 841,08 Mg w roku 2023. Wśród ww. 120 przypadków nielegalnego przemieszczania odpadów, 74 przypadki stanowiły nielegalny przywóz odpadów do Polski, na łączną masę 14 608,52 Mg. Wśród ww. 74 przypadków nielegalnego przywozu odpadów do Polski w 2024 r. istotna część pochodziła z Niemiec, tj. 22 przypadki o łącznej masie 9 754,17 Mg.

W odniesieniu do nielegalnych wysyłek odpadów do Polski należy zauważyć, że w wielu przypadkach odpady były wysyłane do nieuprawnionych odbiorców. Podmioty z terenu Polski, które były wskazane w dokumentach transportowych jako odbiorcy odpadów, często nie posiadały wymaganych zezwoleń na gospodarowanie odpadami, ani instalacji do odzysku przywiezionych odpadów. Inne nieprawidłowości dotyczyły przypadków, w których dokumentacja dołączana do transportów wysyłanych do Polski była, albo niepełna, albo zawierała nieprawdziwe informacje odnośnie do charakteru wysyłanych do Polski odpadów. Nieprawidłowością było klasyfikowanie odpadów jako odpady z zielonej listy, którym w transporcie towarzyszył załącznik VII, podczas gdy faktycznie były to mieszaniny odpadów spoza listy, których przywóz do Polski wymaga uzyskania zezwolenia właściwych organów.

W 2024 r. odesłano do krajów wysyłki ponad 22 412 Mg odpadów, które nielegalnie trafiły do Polski, w tym zwrócono do Niemiec blisko 21 800 Mg odpadów w postaci żużli pocynkowych.

Przestępczość środowiskowa, szczególnie w obszarze nielegalnego obrotu odpadami, stanowi istotny problem w Polsce. W 2024 r. wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska otrzymały łącznie 11 882 zgłoszenia o naruszeniach środowiskowych dotyczące zarówno możliwości popełnienia przestępstw, jak i wykroczeń przeciwko środowisku. Ze źródeł zewnętrznych uzyskano 11 326 informacji, natomiast na podstawie ustaleń własnych 556.

Ponadto do GIOŚ w 2024 r. wpłynęło 21 275 wniosków o interwencję, z których 11 063 dotyczyło gospodarki odpadami, 6 315 ochrony powietrza, 1 716 ochrony czystości wód i gospodarki ściekowej, a pozostałe innych komponentów, jak na przykład uciążliwości hałasowe, czy ochrona przyrody lub spraw niezwiązanych z ochroną środowiska.

Jedną z podstawowych czynności umożliwiających identyfikację nieprawidłowości w gospodarowaniu odpadami jest analiza danych, w szczególności danych zgromadzonych w bazie BDO. W roku 2024 Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska przeprowadziły łącznie 2 575 analiz danych z bazy BDO i 4 361 analiz danych z innych źródeł, takich jak np. ISK, KRS, CEiDG.

W GIOŚ w 2024 r. wykonano łącznie 188 analiz danych z bazy BDO. Analizy realizowano zarówno na potrzeby działań podejmowanych we własnym zakresie, jak i na zlecenie organów IOŚ, organów ścigania i innych uprawnionych podmiotów.

W celu zwiększenia skuteczności w zakresie zwalczania przestępczości środowiskowej zacieśniana jest współpraca pomiędzy organami Inspekcji Ochrony Środowiska, a organami ścigania oraz innymi instytucjami kontrolnymi.

W 2024 r. przeprowadzono działania kontrolne w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów w ramach międzynarodowej operacji celnej pod nazwą „DEMETER X” oraz „Nielegalne odpady”, w zakresie oceny prawidłowości realizowanego obrotu odpadami. Łącznie kontroli poddano 5 515 pojazdów, w wyniku których ujawniono 49 nielegalnych transportów odpadów.

W roku 2024 kontynuowana była również realizacja zadań Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ) zgodnie z Strategicznym Programem PMŚ na lata 2020–2025, zatwierdzonym przez Ministra Klimatu oraz opracowanymi na jego podstawie wykonawczymi programami monitoringu środowiska. W 2024 r. w Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska prowadzone były pomiary w zakresie jakości powietrza, analiz fizyko-chemicznych prób opadów atmosferycznych, wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, poziomu hałasu i pól elektromagnetycznych (PEM) oraz wykonywane były oceny jakości poszczególnych komponentów środowiska za rok 2023.

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska prowadził monitoring stężeń: dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenków azotu, benzenu, tlenku węgla, ozonu, pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} w powietrzu, a także pomiary ołowiu, arsenu, kadmu, niklu i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀.

Pomiary prowadzono metodami aspiracyjnymi na 1 007 stanowiskach automatycznych i 794 stanowiskach manualnych oraz metodami pasywnymi na 8 stanowiskach. Sumaryczna liczba stanowisk pomiarowych w 2024 r. zmniejszyła się w stosunku do liczby stanowisk działających w 2023 r., ze względu na redukcję liczby stanowisk pomiarowych

zanieczyszczeń, dla których nie występują przekroczenia poziomów dopuszczalnych/docelowych, podobnie jak to miało miejsce w 2023 r. w odniesieniu do roku 2022.

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska dokonał oceny poziomu substancji w powietrzu za 2023 rok na poziomie wojewódzkim, oddzielnie dla kryteriów ochrony zdrowia ludzi i kryteriów ochrony roślin. Ocena została wykonana dla 46 stref, tj. dla: aglomeracji powyżej 250 tys. mieszkańców (12), dużych miast o liczbie 100 tys. mieszkańców lub większych (18) oraz pozostałych obszarów województw (16).

Następnie Główny Inspektor dokonał zbiorczej oceny jakości powietrza za 2023 r. w strefach w skali kraju. Z oceny tej wynika, że w 24 strefach na 46 podlegających rocznej ocenie ze względu na ochronę zdrowia ludzi, wystąpiły przekroczenia norm jakości powietrza dla jednego lub więcej niż jednego zanieczyszczenia.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska, realizując obowiązki sprawozdawcze Ministra Klimatu i Środowiska wynikające z dyrektyw i decyzji, opracował i przekazał do Komisji Europejskiej w 2024 r.: informacje o działającym w 2023 r. systemie oceny jakości powietrza, wyniki pomiarów zanieczyszczenia powietrza uzyskane na stacjach monitoringu jakości powietrza, wyniki modelowania matematycznego wykorzystane w rocznej ocenie jakości powietrza, a także wyniki rocznej oceny jakości powietrza za 2023 r. i raport dotyczący systemu oceny jakości powietrza planowanego na 2025 r. Jednocześnie w 2024 r. przekazywał na bieżąco (co godzinę) dane o zanieczyszczeniu powietrza z automatycznych stacji pomiarowych do EEA.

Wyniki rocznej oceny jakości powietrza i zweryfikowane wyniki pomiarów za 2023 r. zostały zamieszczone na portalu internetowym GIOŚ „Jakość powietrza”.

W 2024 r. została również wykonana ocena pięcioletnia, która obejmowała lata 2019 – 2023 z uwzględnieniem podziału Polski na strefy określonego w załączniku do ustawy – Prawo ochrony środowiska. Wyniki ocen pięcioletnich wykonanych dla poszczególnych województw podsumowano w raporcie pt. „Pięcioletnia ocena jakości powietrza w strefach w Polsce wykonana za lata 2019-2023 według zasad określonych w art. 88 ustawy – Prawo ochrony środowiska. Zbiorczy raport krajowy z wynikami oceny”.

W 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska zaplanował monitoring 2 389 jednolitych części wód powierzchniowych (jcwp) rzecznych w 2 413 punktach pomiarowo - kontrolnych (ppk) (2 370 ppk na rzekach i 43 ppk na zbiornikach zaporowych), zgodnie z programem obejmującym monitoring diagnostyczny, operacyjny i badawczy. Był to trzeci rok realizacji monitoringu wód w ramach czwartego cyklu gospodarowania wodami na lata 2022-2027.

Spośród zaplanowanych do badań na 2024 r. 2 389 jcwp (w 2 413 ppk), dla których zakres badań obejmował, zgodnie z rozporządzeniem monitoringowym wskaźniki biologiczne (fitoplankton, fitobentos, makrofity i makrobezkręgowce bentosowe w ilości 2 607 oznaczeń), wskaźniki fizykochemiczne (w tym specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne) w ilości 320 276 oznaczeń oraz wskaźniki chemiczne (w tym substancje priorytetowe w dziedzinie polityki wodnej) w ilości 216 628 oznaczeń, poboru prób dokonano dla 2 134 jcwp.

Wykonanie obserwacji hydromorfologicznych zaplanowano w 801 jcwp (788 jcwp rzecznych i 13 zbiorników zaporowych), i badania zrealizowano we wszystkich jcwp.

Realizowany w 2024 r. monitoring jakości wód obejmował również badania i ocenę jakości wód w jeziorach, badania osadów dennych w rzekach i jeziorach, badania i ocenę

jakości wód przejściowych i przybrzeżnych oraz Morza Bałtyckiego, jak również monitoring jakości wód podziemnych.

W 2024 r. kontynuowano realizację cyklu monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych (MGSP), obejmującego lata 2023-2025. W MGSP do monitoringu wskazano głównie te gatunki bądź siedliska przyrodnicze, które są uważane za zagrożone w Unii Europejskiej albo w Polsce, a więc wymienione w załącznikach do dyrektywy siedliskowej Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory i/lub w polskich czerwonych listach i księgach. Wyniki MGSP stanowią podstawę do opracowania sprawozdania do Komisji Europejskiej z wdrażania dyrektywy siedliskowej i zostaną wykorzystane do przygotowania kolejnego raportu w 2025 roku. Informacje o prowadzonych pracach i wyniki monitoringu są regularnie udostępniane na stronie internetowej: <http://siedliska.gios.gov.pl/pl/>.

W 2024 r. prowadzono również prace w zakresie doskonalenia narzędzia, jakim jest System Informatyczny Monitoringu Gatunków i Siedlisk Przyrodniczych (SI MGSP), poprzez rozbudowę bazy o nowe funkcjonalności oraz usprawnienie już istniejących. W ramach realizowanego zadania kontynuowano m.in. prace nad stworzeniem aplikacji mobilnej do SI MGSP, umożliwiającej wprowadzanie danych monitoringowych na urządzeniach mobilnych przez ekspertów wykonujących badania terenowe. Ponadto prowadzono prace nad rozwinieniem modułu użytkownika zewnętrznego oraz modułu do zarządzania stanowiskami monitoringowymi. W 2024 r. z SI MGSP regularnie korzystało 154 użytkowników zewnętrznych (tj. użytkowników spoza GIOŚ i grona wykonawców realizujących monitoring), reprezentujących 89 instytucji).

W 2024 r., w zakresie monitoringu gatunków i siedlisk morskich, kontynuowano dedykowany monitoring foki szarej *Halichoerus grypus* i foki pospolitej *Phoca vitulina* w ramach zadania pn. „Monitoring gatunków ssaków w latach 2022-2025 – foki i morświn”. Informacja o prowadzeniu monitoringu gatunków fok została zamieszczona na stronie internetowej <http://morskiesiedliska.gios.gov.pl/pl/>. Dane pozyskane w ramach zadania zostały wprowadzone do bazy danych systemu informatycznego monitoringu gatunków i siedlisk morskich (SI MGISM), utrzymywanej w GIOŚ. Ponadto w 2024 r. rozpoczęto badania siedliska 1150 Zalewy i jeziora przymorskie, laguny, a także badania minoga rzecznoego *Lampetra fluviatilis*.

Monitoring lasów prowadzony był zgodnie z zasadami określonymi w Międzynarodowym Programie Koordynującym ICP-Forests, w oparciu o sieć stałych powierzchni obserwacyjnych (SPO) założonych w drzewostanach w wieku powyżej 20 lat, w lasach wszystkich kategorii własności. W 2024 r. wykonana została ocena stanu zdrowotnego lasów za rok 2023. Podstawę do jej wykonania stanowiły wyniki badań monitoringowych będących w gestii zarówno GIOŚ, jak i Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. W rezultacie powstało opracowanie pt. „Stan zdrowotny lasów w Polsce w 2023 roku na podstawie badań monitoringowych”, któremu towarzyszyła również wersja syntetyczna w języku polskim i angielskim. Ponadto, w 2024 r. została opracowana nowa wersja strony internetowej poświęconej monitoringowi lasów w Polsce. Prace obejmowały m.in. przeniesienie dotychczasowej strony do nowoczesnego systemu zarządzania treścią, dzięki czemu strona jest bardziej przejrzysta i intuicyjna w obsłudze (<https://monlas.gios.gov.pl/>).

Program Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego (ZMŚP) był realizowany w 2024 r. na dwunastu stacjach bazowych. Przedmiotem badań w ramach ZMŚP

były zlewnie rzeczne (względnie jeziorne) obejmujące różne typy geoekosystemów reprezentatywnych dla struktur krajobrazowych Polski. Równocześnie w 2024 roku utrzymywano bazę danych ZMŚP. Baza została zasilona wynikami pomiarów zrealizowanych w Stacjach Bazowych ZMŚP w 2023 r. Zgromadzone dane zostały poddane weryfikacji formalnej i merytorycznej (m.in. poprzez analizę wartości odstających, analizę bilansu jonowego, analizę trendów). Na podstawie zweryfikowanych danych zostało wykonane coroczne opracowanie o stanie geoekosystemów Polski w 2023 roku, przygotowane w oparciu o 12 rocznych raportów z poszczególnych stacji bazowych ZMŚP. Opracowano również ocenę zanieczyszczenia powietrza na podstawie zawartości siarki i metali ciężkich w porostach i mchach w 2023 roku. Dane pozyskane w ramach ZMŚP w 2023 roku zostały przekazane w 2024 r. do międzynarodowego programu Integrated Monitoring funkcjonującego w ramach Konwencji w sprawie transgranicznego zanieczyszczania powietrza na dalekie odległości. Aktualny raport o stanie geoekosystemów i informacje o sieci pomiarowej zostały zaprezentowane na stronie internetowej <http://zmstp.gios.gov.pl/>.

W zakresie monitoringu hałasu w 2024 r. w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska realizowano zadania wynikające z Wykonawczego programu monitoringu hałasu na rok 2024. Centralne Laboratorium Badawcze (CLB) GIOŚ wykonało pomiary hałasu drogowego, szynowego oraz lotniczego łącznie w 234 punktach. Wszystkie wyniki z pomiarów hałasu wykonane przez CLB w ramach PMŚ zostały wprowadzone do bazy EHAŁAS-P. Pracownicy DMŚ w 2024 r., na podstawie danych zgromadzonych za rok 2023, wykonali dla każdego województwa oceny stanu akustycznego środowiska oraz lokalne mapy hałasu. Opracowania dostępne są na stronie <https://www.gov.pl/web/gios/halas-dane-regionalne>.

Program pomiarowy w zakresie monitoringu pól elektromagnetycznych (PEM) zaplanowany w *Wykonawczym programie monitoringu pól elektromagnetycznych na rok 2024* został w pełni zrealizowany. Centralne Laboratorium Badawcze (CLB) GIOŚ w 2024 r. wykonało pomiary poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w 1 154 punktach pomiarowych w całej Polsce, w tym 787 pomiarów w ramach stałej sieci monitoringu oraz 367 pomiarów w ramach monitoringu badawczego. W żadnym sprawozdaniu z monitoringu PEM za rok 2024 nie odnotowano przekroczenia wartości dopuszczalnej pól elektromagnetycznych w środowisku. W 2024 r. wszystkie wyniki z pomiarów PEM wykonane w 2023 roku zostały wprowadzone do bazy JELMAG zgodnie z planem do 31 marca. Dla obszaru całego kraju, na podstawie badań wykonanych w 2023 r., wykonano opracowanie pn. *Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w Polsce w roku 2023*. Wykonano również 16 wojewódzkich ocen poziomów pól elektromagnetycznych w środowiska. Poziom pól elektromagnetycznych w środowisku (tło elektromagnetyczne) na terenie Polski utrzymuje się na niskim poziomie, zbliżonym do lat poprzednich. Ponadto, w 2024 r. został zaktualizowany Rejestr terenów z przekroczeniem pól elektromagnetycznych za rok 2023. Rejestr zawiera informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, z wyszczególnieniem przekroczeń dotyczących terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludności. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska udostępnia ww. rejestr na stronie internetowej, pod adresem: <https://www.gov.pl/web/gios/rejestr-terenow-z-przekroczeniem-pol-elektromagnetycznych>. Natomiast wyniki pomiarów wykonanych w ramach państwowego monitoringu środowiska udostępniane są na stronie: <https://www.gov.pl/web/gios/monitoring-pol-elektromagnetycznych>.

Zadania zaplanowane w Wykonawczym programie monitoringu promieniowania jonizującego na rok 2024 zostały wykonane. Jednak ze względu na brak środków finansowych

nie rozpoczęto w 2024 r. kontynuacji kolejnego cyklu pomiarowego monitoringu stężenia cezu-137 w glebie.

W 2024 r. w strukturze Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska swoją działalność kontynuowało Centralne Laboratorium Badawcze (CLB) Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości powietrza atmosferycznego (KLRP) oraz Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości wód powierzchniowych (KLRW).

W 2024 roku CLB w oparciu o Program Państwowego Monitoringu Środowiska i zadania na potrzeby działań kontrolnych inspekcji wykonało ogółem 1 563 622 pomiarów/ oznaczeń.

W ramach PMŚ w zakresie ochrony wód CLB oznacza łącznie ponad 120 różnych parametrów, w tym dodatkowe izomery wpływające na sumę niektórych wskaźników. W 2024 r. przełożyło się to na konieczność wykonania 735 538 oznaczeń w 36 503 próbkach wszystkich rodzajów wód.

W 2024 roku, dla potrzeb monitorowania stanu jakości powietrza w ramach realizacji PMŚ, CLB prowadziło pomiary i badania na automatycznych i manualnych stacjach monitoringu zanieczyszczeń powietrza. Łącznie na stacjach monitoringu powietrza w skali roku wykonano 637 098 oznaczeń i pobrano 350 927 próbek.

Oddziały CLB wykonują również pomiary monitoringowe natężenia pól elektromagnetycznych, hałasu komunikacyjnego, lotniczego oraz przemysłowego. W ramach monitoringu pól elektromagnetycznych w 2024 r. w skali kraju realizowano pomiary na 1 129 stanowiskach pomiarowych, a w ramach monitoringu hałasu na 232 stanowiskach. Sumarycznie w ramach obu monitoringów zrealizowano w skali roku 87 590 pomiary (w tym 83 274 pomiarów hałasu i 4 316 pomiarów PEM).

W 2024 r. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska kontynuował działania związane z monitoringiem interwencyjnym występowania zakwitów haptofitów z gatunku *Prymnesium* cf. *parvum* w rzece Odrze, jej dopływach, kanałach i starorzeczach oraz dopływie rzeki Wisły, pod kątem ryzyka wystąpienia zakwitu „złotej algi”.

Zgodnie ze zaktualizowanym międzyresortowym dokumentem pn. „Instrukcja działania w zakresie występowania *Prymnesium parvum* „złotej algi” w wodach rzeki Odry” GIOŚ w roku 2024 realizował działania obejmujące wykonywanie pomiarów terenowych, pobieranie próbek wody do badań, wykonywanie badań laboratoryjnych i analiza ich wyników oraz przygotowywanie raportów dotyczących ryzyka zakwitu *Prymnesium parvum* „złotej algi”, które następnie przesyłane były do Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Klimatu i Środowiska, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Głównego Instytutu Górnictwa oraz do właściwych terenowo Wojewódzkich Centrów Zarządzania Kryzysowego i Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska w województwach: dolnośląskim, lubuskim, opolskim, śląskim i zachodniopomorskim.

W 2024 r., w ramach realizacji zadań w obszarze nadzoru nad jakością badań powietrza atmosferycznego na potrzeby laboratoriów wykonujących badania i pomiary oraz dostarczających dane na cele PMŚ, Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości powietrza atmosferycznego (KLRP) GIOŚ m.in. zorganizowało dwie sesje międzylaboratoryjnych badań biegłości dla zanieczyszczeń gazowych oraz międzylaboratoryjne badania porównawcze pyłu zawieszonego PM10 i PM2.5, jak również oznaczania metali ciężkich i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10.

Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości wód powierzchniowych (KLRW) GIOŚ w 2024 r. zorganizowało m.in. osiem badań biegłości (PT) oraz cztery porównania

międzylaboratoryjne, jak również jednodniowe szkolenie on-line dla laboratoriów GIOŚ w zakresie oprogramowania LabSolution Insight i LabSolution Connect MRM.

W zakresie współpracy międzynarodowej w 2024 r. Inspekcja Ochrony Środowiska nadal aktywnie uczestniczyła w pracach instytucji i agend Unii Europejskiej, w szczególności Europejskiej Agencji Środowiska (EEA) i Europejskiej Sieci Wdrażania i Egzekwowania Prawa Ochrony Środowiska (IMPEL), wypełniała swoje zobowiązania wynikające z konwencji i umów międzynarodowych oraz kontynuowała współpracę bilateralną z krajami sąsiadującymi z Polską.

Organy Inspekcji Ochrony Środowiska, realizując obowiązki wynikające z art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska udzieliły 11 942 informacje o środowisku i jego ochronie na wniosek oraz rozpatrzyły 615 wniosków o udostępnienie informacji publicznej.

W celu ułatwienia dostępu zarówno do informacji publicznych, jak i informacji o środowisku i jego ochronie, w 2024 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska i wojewódzcy inspektorzy na bieżąco aktualizowali i dostosowywali narzędzia internetowe do aktualnie obowiązujących standardów prezentacji informacji.

W 2024 r. do upowszechniania informacji o środowisku oraz o działalności Inspekcji aktywnie wykorzystywano media społecznościowe, za pośrednictwem których organy Inspekcji komunikowały się ze społeczeństwem.